

คือแก้วสารพัดนึก

สัจธรรม

ผู้ไม่รู้ ธรรมชาติ แห่งพุทธะ
มีโมหะ ครอบคลุม ห่อหุ้มจิต
ดุจเมฆหมอก บังแสงจ้า ดวงอาทิตย์
ความมืดมิด ปิดกั้น ทุกชั้นไป

อวิชชา ตัณหา อาสวะ
มีทิฏฐิ มานะ อนุสัย
เครื่องเศร้าหมอง ร้อยรัด ดวงหทัย
จิตมืดมัว ไม่ผ่องใส มีราคี

ให้รู้สึก นึกอนาถ ชาติความเกิด
ต่างหลงเชิด ตัวกู กันอยู่นี่
มีตัวเรา ของเรา มุ่งเอาดี
หลงเลี้ยงผี กามคุณ เที่ยววุ่นวาย

จงรู้เถิด ชาติความเกิด มีตัวตน
จิตร้อนรน ทนทุกข์มา น่าเบื่อหน่าย
ขันธ์ไม่ใช่ ตัวเรา เหล่าหญิงชาย
ขันธ์กลับกลาย เป็นจิตว่าง สุดอ้างอิง

พุทธธรรม ปรากฏ หมดความหมาย
กระแสสาย สุดว่าง สว่างยิ่ง
สัจธรรม ล้ำเลิศ ประเสริฐจริง
ธรรมเป็นสิ่ง ผ่องใส ภายในเอย

(อ่านต่อปกหลังด้านใน)

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

คุณแม่ปาน เอครพานิช

วัดไผ่ล้อม จันทบุรี

๒๐ มกราคม ๒๕๑๑

#802

คุณแม่ปาน เอครพานิช

ชาตะ ๒๘ เมษายน ๒๔๒๒

มรณะ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๐

คำบรรยายภาพ

ภาพหน้าปก เป็นภาพสมมติเรียกว่า **ต้นกัลปพฤกษ์** คุณประไพ เอครพานิช เป็นผู้ให้เขียนภาพอันนี้ และให้เขียนชื่อไว้ใต้ภาพว่า **ต้นกัลปพฤกษ์ คือแก้วสารพัดนึก** ภาพนี้ อาจารย์สมโพชน์ อุปอินทร์ เป็นผู้เขียนและเป็นผู้ออกแบบทั้งหมด ต้นกัลปพฤกษ์ได้มีกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องพระมาลัยว่า ในยุคของพระศรีอารย์ จะมีต้นกัลปพฤกษ์เกิดขึ้นสี่มุมเมือง ถ้าใครปรารถนาสิ่งใดก็ไปขอเอาจากที่ต้นไม้นั้นได้ทุกอย่าง เพราะฉะนั้นในภาพนี้จึงได้แสดงตัวอย่างไว้อย่างพอเป็นแนวความคิดให้รู้ว่า ใครจะต้องการสิ่งใดก็ได้

ต้นกัลปพฤกษ์ในสมัยของพระศรีอารย์ ก็คือองค์การสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ นั่นเอง และคนที่จะไปเกิดในยุคนั้นได้ จะต้องเป็นคนมีจิตใจสูงด้วยคุณธรรม แต่อย่างไรก็ดี ต้นกัลปพฤกษ์ในความหมายอีกอันหนึ่ง ก็คือ วิบากของบุญกุศลต่าง ๆ ที่เราได้สร้างสมอบรมไว้ และอันนี้เท่านั้นที่มีความหมายตรงตามที่คุณประไพได้บอกว่า ต้นกัลปพฤกษ์คือแก้วสารพัดนึก ทั้งนี้ก็เพราะมีพุทธพจน์อยู่บทหนึ่งว่า :-

ยํ ยํ เทวาภิปตฺเถนฺติ สพฺพเมเตน ลพฺภติ

ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลายปรารถนาซึ่งผลใดๆ ผลนั้นๆ ทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยวิบากของบุญกุศลที่ได้สะสมเอาไว้

พุทธบทนี้มีความหมายลึกซึ้งและเป็นจริงตามนี้ทุกประการ ขอให้สังเกตดูว่า ต้นไม้ย่อมเกิดและเจริญเติบโตมาจากรากฐาน

ภายใน คือจากวิบากหรือเชื้อซึ่งมีอยู่ภายในเมล็ด ดินฟ้าอากาศเป็นแต่เพียงส่วนประกอบที่ช่วยให้ต้นเกิดและเจริญเติบโตขึ้นมาเท่านั้น ในทำนองเดียวกัน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า สังขารคือวิบาก เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป ซึ่งหมายความว่า การที่คนเราเกิดมาจะได้เห็นสิ่งดีหรือไม่ดี จะได้ยิน ได้กลิ่น ได้รส สัมผัสถูกต้องสัมผัสที่ดีหรือไม่ดี จะมีความคิดดีหรือไม่ดี จะได้เกิดในที่ดีหรือไม่ดี ก็สุดแล้วแต่วิบากของกุศลและอกุศล และการที่จะมีนามรูปเกิดมาดีหรือไม่ดี ก็สุดแล้วแต่วิบากของกุศลและอกุศล ผู้ที่เข้าใจความหมายของพุทธพจน์บทนี้อย่างแจ่มแจ้ง จะมองเห็นได้ชัดเลยทีเดียวว่า ต้นกัลปพฤกษ์ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งแก้วสารพัดนึกนั้น ก็คือวิบากของบุญกุศลที่ได้สร้างสมอบรมไว้นั่นเอง

คุณแม่ปานเป็นบุคคลตัวอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงผลของบุญกุศลในชาติก่อน และจากอัธยาศัยที่แสดงออกในปัจจุบันก็แสดงให้เห็นชัดว่า ท่านผู้นี้ในชาติก่อนต้องเคยบริจาคทานมามาก และได้บำเพ็ญสมาธิและวิปัสสนามามากด้วย เพราะคนที่จะเกิดมามีทรัพย์จะต้องเนื่องมาจาการบริจาคทาน คนที่จะเกิดมามีปัญญาดี มีความสามารถในการงาน ดำเนินชีวิตได้ดี จะต้องเนื่องมาจากบำเพ็ญสมาธิและวิปัสสนา การกระทำของท่านในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นถึงอัธยาศัยที่สืบเนื่องมาจากชาติก่อนอย่างเห็นได้ชัด ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในส่วนกุศลครั้งนี้จากใจจริง

พร รัตนสุวรรณ

คำนำ

เนื่องในการทำการฌาปนกิจศพของ **คุณแม่ปาน เอครพานิช** ในวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๑ นี้ ดิฉันซึ่งเป็นบุตรสะใภ้คนแรกของท่าน มีความตั้งใจจะกราบฉลองพระเดชพระคุณท่านเพราะท่านเป็นมารดาคนเดียวของดิฉัน นับแต่วันที่ดิฉันได้แต่งงานกับ**คุณพี่ปรัชญา เอครพานิช** แล้ว ทั้งนี้ดิฉันขอถือโอกาสเรียนให้ทราบด้วยว่า ดิฉันเป็นคนกำพร้ามารดามาแต่เล็ก ๆ เพราะมารดาบังเกิดเกล้าของดิฉัน ท่านได้มรณกรรมเสียแต่เมื่อดิฉันมีอายุเพียง ๑ ปีกับ ๑ เดือนเท่านั้น คุณแม่ปาน เอครพานิช จึงเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งของดิฉันดังกล่าวแล้ว

ดิฉันได้แจ้งความประสงค์กับ **น้องปัญญา เอครพานิช** เพื่อขอรับจัดการพิมพ์หนังสือแจกในงานนี้ทั้งหมด โดยมิต้องรบกวนเงินมรดกของคุณแม่ปาน เอครพานิช ที่ท่านได้สั่งไว้ให้ใช้จ่ายในงานศพของท่าน ซึ่งน้องปัญญา เอครพานิช ก็ยินดีและเห็นด้วย เนื่องจากที่ได้แบ่งเบาธุรกิจอันนี้

ขอเดชะผลบุญกุศลที่ดิฉันได้กระทำคราวนี้โดยเฉพาะ นับว่าเป็นวิทยาทานอันหนึ่ง รวมทั้งแรงความกตัญญูกตเวทีในคุณแม่ปาน เอครพานิชของดิฉัน ขอให้คุณแม่ปาน เอครพานิช ซึ่งท่านได้ล่วงลับไปแล้วนี้ ถ้าท่านจะสามารถทราบ และอนุโมทนา

ได้ก็ดี หรืออาจจะไม่ทราบและมิได้อนุโมทนาก็ตาม ดิฉันขออธิษฐานจิตในผลบุญกุศลอันนี้ส่งถึงท่าน ขอให้ท่านหลุดพ้นจากชาติ ชรา พยาธิ มรณะ ฯลฯ โดยถึงที่สุดแห่งทุกข์ คือพระปรินิพพานในชาติที่ใกล้ที่สุดของท่านด้วยเถิด

อนึ่ง ดิฉันขอกราบขอบพระคุณ คุณ ท. เลียงพิบูลย์ ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือชุด "**กฎแห่งกรรม**" ท่านอาจารย์แสง จันทร์งาม เรื่อง "**นักโทษประหาร**" ท่านอาจารย์พันเอกปิ่น มุทุกันต์ เรื่อง "**ทางสงบ**" ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เรื่อง "**คดีธรรมสี่เรื่อง**" และคุณเสถียร มงคลหัตถี เรื่อง "**อย่าตีราคาตัวเอง**" โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ท่านอาจารย์พร รัตนสุวรรณ ที่ได้กรุณารวบรวมและเรียบเรียงพร้อมทั้งจัดพิมพ์หนังสือนี้ให้ทั้งหมดเป็นที่เรียบร้อยโดยตลอดไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

(ประไพ เอครพานิช)

๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๐

อนุโมทนา

ด้วย คุณประไพ เอครพานิช มีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือในชุด **"กฎแห่งกรรม"** รวมกับหนังสือเรื่องอื่น เพื่อพิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในงานศพ คุณแม่ปาน เอครพานิช ในงานฌาปนกิจในวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าอนุญาตจัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

ขอขอบคุณท่านเจ้าภาพที่ได้ให้เกียรติอันสูง แก่หนังสือชุดนี้ หากบุญใดกุศลใดเกิดจากหนังสือชุดนี้ ข้าพเจ้าขอสงบจิตอธิษฐาน ขอให้ความดีทั้งหมดจงดลบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่ปาน เอครพานิช จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพทุกประการเทอญ

ท. เลียงพิบูลย์

(ท. เลียงพิบูลย์)

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
พระนคร

ประวัติ

คุณนายปาน เอครพานิช

ข้าพเจ้ามีความยินดี และขอบใจในบรรดาพี่น้อง ผู้เป็นบุตรธิดาของ **คุณนายปาน เอครพานิช** ซึ่งต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะใช้คำเรียกแทนชื่อท่านว่า "**แม่น้า**" ได้ไว้วางใจให้เขียนประวัติ ตามที่ข้าพเจ้าและภรรยาทราบมาบ้าง รวมกับหลักฐานต่าง ๆ ที่แม่น้าจดบันทึกไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการฌาปนกิจศพแม่น้า ข้าพเจ้าขอสนองด้วยความยินดีและเต็มใจ ทั้งนี้ก็โดยที่ข้าพเจ้านับถือว่าแม่น้าเป็นญาติผู้ใหญ่ฝ่ายภรรยาของข้าพเจ้า คือแม่น้าเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับมารดาภรรยาข้าพเจ้า และแม่น้าก็เป็นผู้มีอุปการคุณแก่ข้าพเจ้าและภรรยามาช้านาน จวบจนสิ้นอายุขัยของแม่น้า การเขียนประวัติของแม่น้าก็เท่ากับเป็นอนุสรณ์สนองคุณแม่น้าอย่างหนึ่ง ทำให้เกิดความสบายใจในการที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องรับภาระมารวบรวมประวัติของแม่น้า

กำเนิดและวงศ์สกุล แม่น้าเกิดเมื่อ **ปีเถาะ วันจันทร์ เดือนหก ปี พ.ศ. ๒๔๒๒ ที่บ้านข้างวัดไผ่ล้อม ตำบลท่าเรือจ้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี** เป็นบุตรนาย**ซิมปู**และคุณ**ยายขาว** ตระกูลค้าขาย และนายอากรบ่อนเบี้ย มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๔ คน คือ:—

๑. **นายย็อก** (ถึงแก่กรรมก่อนประกาศใช้ พ.ร.บ.ขนานนามสกุล)

๒. **นางต๋อง** (ถึงแก่กรรมก่อนประกาศใช้ พ.ร.บ.ขนานนามสกุล)

๓. **นางริ้ว แจ่มศรี** (ถึงแก่กรรม)

๔. **นางปาน เอครพานิช** (ถึงแก่กรรม)

การศึกษา เมื่อยามเยาว์วัย ได้รับการศึกษาจากมารดาและผู้รู้หนังสือ ซึ่งมารดาได้ว่าจ้างมาสอนที่บ้านพออ่านออกเขียนได้ เพื่อประโยชน์ในการจดและทำบัญชีการค้า เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนเป็นหลักฐานสำหรับสั่งสอนกุลบุตรและธิดาในจังหวัดจันทบุรี เช่นในสมัยปัจจุบันนี้ มีแต่สอนกันตามวัดโดยอาศัยพระภิกษุทำหน้าที่เป็นครู นักเรียนก็เป็นนักเรียนชายทั้งนั้น การเรียนก็ไม่สม่ำเสมอ แล้วแต่อาจารย์มีเวลาว่างก็สอนให้ นักเรียนส่วนมากก็เป็นศิษย์ในวัดนั้นเอง แม่น้ำยังมีโอกาสดีที่ได้รับการเอาใจใส่จากคุณยายให้ได้รับการศึกษาที่บ้าน ซึ่งในสมัยนั้นคนอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับแม่น้ำยังมีคนที่ไม่รู้หนังสืออยู่อีกมาก ต่อมาบิดาได้ถึงแก่กรรม แม่น้ำจึงอยู่กับมารดา ช่วยทำการค้าและทำงานในบ้าน

ชีวิตสมรส เมื่อแม่น้ำมีวัยอันสมควร อายุได้ ๒๓ ปี มารดาเป็นผู้ประกอบพิธีสมรสให้กับ**แม่น้ำและคุณน้ำปิ๋น เอคร-พานิช เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๖** เมื่อออกเรือนเป็นอิสระอยู่ร่วม

กับสามีแล้ว แม่น้าได้แสดงความสามารถในทางการเรือน เก่งกล้าในการค้า ปฏิบัติตนเป็นที่รักใคร่และนับถือของสามี ส่วนสามีก็วางตนเป็นที่รักใคร่และน่าเคารพของภรรยา เป็นคู่สมรสหรือคู่สามีภรรยาที่มีความรักใคร่และซื่อตรงต่อกัน มีความสุขความเจริญทั้งร่างกายและจิตใจ ให้ตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานและบุคคลอื่นสืบไป เพราะต่างฝ่ายต่างรู้สิทธิและหน้าที่ของตนซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อกัน เท่าที่ข้าพเจ้าได้เห็นและได้ฟังมา สามีภรรยาคู่นี้ต่างมีความจงรักภักดีต่อกันทั้งกายและใจ ฝ่ายสามีก็เคารพสิทธิของภรรยา ฝ่ายภรรยาก็เคารพสิทธิของสามี เทอดทูนยกย่องสามีไว้ในที่สูง ปฏิบัติต่อกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนมไม่เหินห่าง เอาใจใส่ซึ่งกันและกันในยามสุขและยามทุกข์เป็นเพื่อนคุยเพื่อนที่ปรึกษา และต่างก็เป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน มีอะไรก็หันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน ให้เหตุผลในสิ่งที่ควรและไม่ควร สามีเป็นผู้นำ ภรรยาเป็นผู้ให้กำลังใจ ผลที่ปฏิบัติต่อกันเป็นอาจินต์ประกอบทั้งคุณน้าผู้ชายเองก็มีนิสัยชอบทำการค้าขาย จึงก่อให้เกิดความสุขและความเจริญทั้งในกิจการงาน มีความสุขในครอบครัวร่ำรวยขึ้นเป็นลำดับ มีหลักฐานไม่น้อยหน้าผู้อื่นในจังหวัดจันทบุรีสมัยนั้น จวบจนคุณน้าผู้ชายสิ้นอายุขัยไปตามธรรมชาติที่ได้กำหนดไว้เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๗๒ แต่ภาระของแม่น้ายังหาได้สิ้นสุดลงไม่ คุณน้าผู้ชายถึงแก่กรรม อายุของแม่น้าในปีนี้ก็ล่วงเข้าปีที่ ๕๐ สมควรจะได้รับการพักผ่อนหาความสงบทางจิต เพื่อ

ประโยชน์ในโลกหน้าต่อไป แต่แม่น้ำก็ยังทำให้สมบูรณ์ไม่ได้ ต้องรับงานที่สามีทำค้างอยู่ดำเนินต่อไป ประกอบกับบรรดาบุตรธิดาที่มีอยู่ยังมีอายุน้อยเป็นส่วนมาก จะต้องเลี้ยงดูส่งเสียให้เข้าไปศึกษาที่กรุงเทพฯ ต้องประคับประคองช่วยเหลือ เพื่อความอยู่ดีของลูก ๆ ต่อไปในอนาคต จนกว่าจะหมดภาระกิจของแม่ที่ดีที่ต้องทำหน้าที่เป็นพรหมของลูก เมื่อบุตรธิดาทั้งหลายต่างมีหลักฐานเป็นฝั่งฝาสิ้นทั่วทุกตัวคน ตัวแม่น้ำเองก็มีอายุย่างเข้าสู่วัยชรา เมื่อหมดภาระทางครอบครัวแล้ว แม่น้ำจึงหันเข้าศึกษาและปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง จนเกิดเป็นผลดีแก่ตัวเองอยู่มาก ซึ่งจะได้ยกไปกล่าวในตอนศาสนาและจาคะต่อไป

แม่น้ำปาน เป็น คน มีร่าง กายแข็ง แรงมี อายุยืน ยาวกว่าบรรดาพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ไม่ใคร่เจ็บป่วยเมื่อยังอยู่ในวัยสาวและวัยกลางคน การคมนาคมยังไม่สะดวก แม่น้ำมีความสามารถขี่ม้าออกไปเที่ยวติดต่อการค้าต่าง ๆ ตามชนบทในจังหวัดจันทบุรีได้เสมอ ส่วนการคมนาคมแม่น้ำเข้าได้กับคนทุกชั้น ในสมัยที่คุณน้ำผู้ชายยังมีชีวิตอยู่ แม่น้ำได้เป็นตัวแทนเข้าหาติดต่อกับผู้ใหญ่ทางกรุงเทพฯ แทนสามีเพื่อกิจธุระนั้นๆ สำเร็จได้เสมอ ไม่มีประหม่าหรือสะทกสะท้านหวาดกลัวแต่อย่างใด ซึ่งในขณะนี้เพื่อนฝูงทางกรุงเทพฯ ที่ได้คบค้าสมาคมกันมา ก็ยังมีเหลืออยู่หลายท่าน ส่วนภายในจังหวัดจันทบุรีก็นับได้ว่าเป็นผู้กว้างขวางผู้หนึ่ง มีผู้รู้จักรักใคร่นับถือเป็นส่วนมาก แม่น้ำได้มีบุตรธิดากับคุณน้ำปิ่น เอครพานิช รวม ๑๔ คนคือ

๑. หลวงปรีชาดุลยกิจ (ปรีชา เอครพานิช) (ถึงแก่กรรม)
๒. นายปรัชญา เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)
๓. นางบุหงา ศุกรเสพย์
๔. นางปาหงัน สงวนสัตย์
๕. นายจำนงค์ เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)
๖. นางสาวจำเนียร เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)
๗. นายปัญญา เอครพานิช
๘. นางสอาด ผลประสิทธิ์
๙. นางจุลมณี ผลภาษี
๑๐. ด.ญ. สวาสดิ์ เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)
๑๑. นางสาวรัตนา เอครพานิช
๑๒. นางปราณีต สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา
๑๓. ด.ช. ลอนดอน เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)
๑๔. ด.ญ. วิสา เอครพานิช (ถึงแก่กรรม)

เมื่อบุตรและธิดามีวัยอันสมควรแก่การครองเรือน แม่น้ำก็ได้จัดการตกแต่งออกเรือนไปเป็นอิสระ จนปรากฏว่ามีหลานย่า, หลานยาย, หลานย่าทวดและหลานยายทวดเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ คือ

หลานย่าและหลานยาย

๑. หลวงปรีชาดุลยกิจ สมรสกับน.ส. มลิ ประกาศเวชกิจ

(เกิดบุตรและธิดารวม ๖ คน)

นางประมวลศรี วิเศษสุรการ

นางชลินทร อรุณเวช

นางภรณ์ประภา อมาตยกุล

นางมาลีวัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

นายปรีดิ เอครพานิช

นายวีรวัฒน์ เอครพานิช

๒. นายปรัชญา เอครพานิช สมรสกับ น.ส.ประไพ สุจริต

(เกิดบุตรและธิดารวม ๔ คน)

นายไชยันต์ เอครพานิช วศ.บ.

นางเพ็ชรฑูรย์ วาจานนท์

นางจรูญรัตน์ เวชชาชีวะ

แพทย์หญิงอัษณีย์ เลิศบูรพา

๓. น.ส. บุหงา เอครพานิช สมรสกับ นายชื้น ศุกรเสพย์

(เกิดบุตรและธิดารวม ๘ คน)

นายลือชัย ศุกรเสพย์

นางประพันธ์ สิงห์

นายเลอสันต์ ศุกรเสพย์ (ถึงแก่กรรม)

นายพิสิฐ ศุกรเสพย์

นายเรืองศิลป์ ศุกรเสพย์

นางก่อเกื้อ นิติเกษตรสุนทร

นายชูชีพ ศุกรเสพย์

นางกาญจนา เชื้อทองดี

๔. นางปาหงัน เอครพานิช สมรสกับ นายบรรจง สงวนสัตย์

(เกิดธิดารวม ๓ คน)

นางพานี สงวนสัตย์

นางโสภี จันทกิจ

น.ส. วลี สงวนสัตย์

๕. นายบัญญา เอครพานิช สมรสกับ น.ส.สุพรรณ เวชชาชีวะ

(เกิดบุตรธิดารวม ๕ คน)

น.ส. เยาวพา เอครพานิช

นายปริญญา เอครพานิช

นายภิญโญ เอครพานิช

นายแพทย์สมพล เอครพานิช

นายพิชิต เอครพานิช

๖. น.ส. สอาด เอครพานิช สมรสกับ นายอมร ผลประสิทธิ์

(เกิดบุตรธิดารวม ๓ คน)

นายบัณฑิต ผลประสิทธิ์

น.ส. ศศิธร ผลประสิทธิ์

น.ส. ฉันท์แข ผลประสิทธิ์

๗. น.ส. จุลมณี เอครพานิช สมรสกับ นายกิตติ ผลภาษี

(เกิดบุตร ๑ คน)

นายกิจจา ผลภาษี

.๘ น.ส. ปราณีต เอครพานิช สมรสกับพลเรือตรี

ม.ร.ว. อดุง สุขสวัสดิ์ ร.น.

(เกิดบุตรและธิดา ๒ คน)

ม.ล. ปานยิหวา สุขสวัสดิ์

ม.ล. อนิวรรต สุขสวัสดิ์

รวมมีบุตรธิดา ๑๔ คน (ถึงแก่กรรม ๗ คน) มีหลาน ย่าหลานยาย ๓๒ คน และมีหลานย่าทวดยายทวดอีก ๒๗ คน

การศาสนาและจาคะ แม่น้ำเกิดมาในครอบครัวพุทธ-ศาสนิกชน การประกอบการกุศลที่บ้านและที่วัด ในสมัยที่คุณยายมารดาแม่น้ำยังมีชีวิตอยู่ คุณยายเป็นผู้มีความเลื่อมใสในพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เมื่อที่บ้านประกอบการกุศล เช่นมีการสวดมนต์เลี้ยงพระ หรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวด้วยศาสนาซึ่งจะต้องไปทำที่วัด แม่น้ำก็ต้องช่วยเหลืออยู่เสมอจนเป็นนิสัยเคยชิน เมื่อออกเรือนมาแล้วและคุณยายก็สิ้นไปแล้ว แม่น้ำก็ยังได้ร่วมกับคุณน้ำผู้ชายประกอบการกุศลที่ใหญ่ ๆ ช่วยเหลือกิจของวัด แม้แต่ชาวบ้านในเมืองหรือชาวชนบทที่มีเรื่องเดือดร้อนหรือขัดสน เข้ามาหารือ

ออกปากพึ่งพาอาศัยในทางการเงินก็ดีหรือในทางธุรกิจอย่างอื่นก็ดี คุณน้าผู้ชายและแม่น้าไม่ใคร่ขัด ถ้าเห็นเป็นการสมควรจะช่วยก็ช่วยเหลือ ในข้อนี้จึงทำให้เกิดความกว้างขวางมีชื่อทั้งทางวัดและทางบ้าน ยกตัวอย่างเช่นการทอดกฐิน ในชีวิตของแม่น้าแม้จะได้ทำการทอดกฐินมาแล้วเป็นจำนวนถึง ๒๑ วันก็ตาม แต่ก็ไม่มีครั้งใดที่ต้องเหน็ดเหนื่อยทั้งกายและใจ ถ้าไม่เป็นคนกว้างขวางมีคนนับหน้าถือตา มีศรัทธาแรงกล้า และไม่ประกอบด้วยกำลังทรัพย์แล้วก็ทำได้ยาก เพราะกฐินที่ทอดคราวนี้เรียกว่า "จุลกฐิน" การทอดจุลกฐินนี้ได้เริ่มทำในราวเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๕ เริ่มต้นด้วยการจัดตั้งโรงครัวสำหรับ ทำอาหารเลี้ยงพระและผู้ที่ขอแรงมาช่วยงาน ตลอดจนคนที่มาเที่ยวในงาน ปลูกโรงตั้งหูกคือเครื่องทอผ้า ๑๗ โรง ขอแรงกุลสตรีที่ชำนาญในการทอผ้ามาทำการแข่งขันทอผ้าประกวดชิงรางวัล งานต้องเริ่มตั้งแต่เช้ามืดของวันนั้น และจะต้องทำพิธีให้พระภิกษุกราลกฐินให้แล้วเสร็จในวันนั้นมิฉะนั้นจะทำให้กฐินเดาะและเสียพิธีไป ส่วนเครื่องไทยทานที่ประกอบเป็นองค์กฐินไม่เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหาซื้อจากที่อื่นได้ สำคัญอยู่ที่จีวรจะต้องทำให้แล้วเสร็จและมีเวลาเหลือสำหรับเย็บ, ย้อม, ตาก, รีดให้ทันเวลา ผู้เข้าแข่งขันก็ต้องเร่งมือทอผ้าให้ทันเวลา ให้กรรมการตรวจให้รางวัลแก่ผู้ชนะเลิศในทางเนื้อผ้าที่ทอและเวลาแล้วเสร็จก่อนหลัง และรองลงมาตามลำดับ ผู้คนมาในงานเต็มวัดไผ่ล้อมไปหมด งานนี้เมื่อเสร็จแล้ว ผู้ช่วย

งานต่างเหน็ดเหนื่อยไปตามกัน เมื่อเสร็จงานจุลกฐินคราวนี้แล้ว ต่อมาอีกประมาณเดือนเศษแม่น้าก็ได้ลูกคนที่ ๙ อีกคนหนึ่งเป็น ธิดา เพื่อเป็นอนุสรณ์ของการจัดทอดจุลกฐิน จึงให้ชื่อธิดาผู้นี้ว่า "**จุลมณี**" คือนางจุลมณี ผลภาษี ในปัจจุบันนี้ โดยใช้อักษรจุล เป็นที่ระลึกนำหน้าชื่อ

ในขณะนี้แม่น้าเพิ่งจะมีอายุได้เพียง ๓๓ ปี อยู่ในวัยสาว ร่างกายแข็งแรง แม้จะได้ประกอบการกุศลอยู่เสมอก็ตาม แต่ก็ยังไม่มั่นคงแน่วแน่ในทางธรรมเหมือนบั้นปลายแห่งชีวิต เพราะมีภารกิจต้องกระทำในทางโลกีย์วิสัย ตลอดจนการครองเรือนดูแลบุตรธิดาอันเป็นภาระหนักอยู่ เมื่อคุณน้าผู้ชายถึงแก่กรรม และบุตรธิดาเป็นผึ้งฝาดำเนินกิจการต่อได้แล้ว แม่น้าก็มีอายุย่างเข้าปีที่ ๖๐ จึงสละได้โดยแท้จริง ถึงกับไปปลูกเรือนอยู่ในวัด ทำสมาธิทางจิตใจ ทำตนเป็นอุบาสิกาและโยมอุปัฏฐากแก่พระภิกษุในวัดป่าคลองกุ้ง เหตุผลที่แม่น้าเลื่อมใสศรัทธาแก่กล้าในทางธรรมก็โดยอาศัย**ท่านอาจารย์ลี** ซึ่งต่อมาได้เป็น**พระราชาคณะ** มีฉายาตามพระราชทานว่า **พระสุทธิธรรมรังสีคัมภีระเมธาจารย์** การที่แม่น้ามีศรัทธาท่านอาจารย์ลีในครั้งแรกก็เนื่องจากนิมนต์มาแสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง "**สังคหะแปล ๙ ปริเฉท**" ที่ศาลาวัดไผ่ล้อม แม่น้าเลื่อมใสในคำเทศน์ของอาจารย์ลีมากถึงกับออกปากชมเชยว่าเก่ง ต่อจากนั้นก็ได้ทำการติดต่อในทางถวายบิณฑบาตและนิมนต์มาฉันจังหันที่บ้าน จนในที่สุดก็เข้าไปศึกษาอยู่ในวัด ในการติดต่อจะรู้จักกับท่านอาจารย์ลี แม่น้าบันทึกไว้ยืดยาว ถ้าจะ

นำมาลงในประวัติแล้วก็เป็นเรื่องยาวมาก แม่น้ำอยู่ในบ้านพักในวัดเป็นเวลาถึง ๑๘ ปี จนท่านอาจารย์ลีได้ไปประจำอยู่ที่วัดอโศการามแล้ว แม่น้ำก็กลับมาอยู่บ้านตามเดิม

กิจวัตร เมื่อแม่น้ำได้ไปอยู่ที่วัดป่าคลองกุ้งก็เริ่มต้นด้วยการศึกษาธรรม ทำจิตใจให้สงบศึกษาวิปัสนาธุระ ทำสมาธิทางจิตเพื่อให้เกิดปัญญา รักษาศีล ๘ ทำวัตรเช้าค่ำ เมื่อทำสมาธิที่วัดในขั้นต้นยังไม่ได้ผล ก็ไปนั่งในป่าช้าทำสมาธิข้างหลุมฝังศพ รับประทานเพียงวันละมื้อเดียว บางวันก็อดตลอดวันไม่พูดกับใครเลยก็มี อาจารย์ทำอย่างไรศิษย์ก็ทำตาม ผลที่ได้ในทางสมาธิก็ดี การทำจิตใจก็ดี เจริญขึ้นทุกวันทุกคืนจนตราบเท่าจนสิ้นอายุขัย นอกจากการปฏิบัติในทางที่กล่าวแล้วได้ช่วยดูแลเอาใจใส่ภิกษุอาพาธ องค์ใดอาพาธก็ไปตามนายแพทย์มาฉีดยารักษาให้ทุกองค์ไม่นิ่งนอนใจ ดูแลควบคุมการทำอาหารในโรงครัว เพื่อนำถวายพระภิกษุในวัดป่าคลองกุ้งทั้งวัด และยังหาโอกาสได้ออกธุดงค์พร้อมด้วยอุบาสิกาอื่นอีก ๑๐ คน โดยติดตามท่านอาจารย์ลีไปในที่ต่าง ๆ รวม ๒ ครั้ง เป็นการศึกษาวิธีธุดงค์ไปในตัว

ครั้งที่ ๑ ไปเขาสระบาป

ครั้งที่ ๒ ไปเขาบ้านอ่างแล้วลงเรือไฟไปขึ้นที่สัตหีบ ค้าง ๑ คืน จากสัตหีบไปค้างวัดเมืองชล ๒ คืน จากวัดเมืองชลไปค้างวัดแปดริ้ว ๒ คืน จากวัดแปดริ้วไปค้างวัดบางคล้า ๕ คืน จากวัดบางคล้าไปค้างวัดดงพระราม ๑ คืน จากวัดดงพระรามไปค้าง

วัดจันตคาม ๔ คืน จากวัดจันตคามไปค้างวัดท่าเรือ ๕ คืน จากวัดท่าเรือไปค้างวัดโคกไข่เต่า ๓ คืน ต่อจากนี้แม่น้ำได้ขอลาศีล ๘ คงถือศีล ๕ เพื่อเข้ากรุงเทพฯ ไปเยี่ยมลูก

เมื่อท่านอาจารย์ลี ได้ไปประจำอยู่ ณ วัดอโศการาม แม่น้ำได้กลับจากวัดป่าคลองกุ้งมาอยู่บ้านคงรักษาศีล ๘ ทุกวัน ทำวัตรเช้าค่ำ สมาธิไม่เคยขาด เข้าพรรษาก็ไปอยู่วัดไผ่ล้อม ออกพรรษาแล้วก็ฟังเทศน์และรับศีลทางวิทยุกระจายเสียงทุกวันพระเป็นประจำ

การประกอบการกุศลและการบริจาคเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสาธารณกุศลส่วนรวมในที่ต่าง ๆ แยกออกได้เป็น ๒ ประเภท

ประเภท ก. มีหลักฐานว่าได้ประกอบการกุศลอะไรไว้ที่ไหน แต่ไม่ได้จดจำนวนเงินไว้

ประเภท ข. มีหลักฐานว่าได้ประกอบการกุศลอะไรไว้ ณ ที่ใด และมีการจดจำนวนเงินไว้ครบถ้วน จึงขอแบ่งแยกรายละเอียดในกุศลอนุสรณ์ของแม่น้ำแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

ประเภท ก.

๑. **ได้อุปสมบทบุตรชายเป็นพระภิกษุ ๒ รูป** สามเณร ๑ รูป ได้เห็นหลานย่าหลานยาย อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ๓ รูป

๒. **ได้ศรัทธาเป็นเจ้าของบวชนาคที่ไม่ใช่ญาติ** ทำการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ๒๐ รูป พระภิกษุ ๒๐ รูปนี้ต่างได้ลาสิกขาบทไปหมด คงเหลืออยู่ในขณะนี้เพียงรูปเดียวคือ **พระอาจารย์**

วิริยังค์ สิรินฺธโร ปัจจุบันเป็นพระราชาคณะที่พระญาณวิริยาจารย์ และเป็นเจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล ซอยปุณวิถี อ. พระโขนง จังหวัดพระนคร ข้าพเจ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะได้นำคำของท่านซึ่งได้มีบันทึกจดไว้เกี่ยวกับแม่น้ำ ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

"อาตมาผู้หนึ่งที่ได้รับอุปการะจากคุณนายปาน ได้เป็นผู้อุปสมบทให้ และเมื่อได้อุปสมบทแล้วก็ได้รับอุปการะเสมอมาจนบัดนี้ เป็นเวลาอุปสมบทมา ๒๗ พรรษาแล้ว คุณนายปานได้อุปการะมาจริง ๆ ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ส่วนตัวแม้จะขาดตกบกพร่องปัจจัยสี่อย่างไร ก็ช่วยเหลือทุกประการ ส่วนรวมคือกิจการกุศลเกี่ยวกับวัดของอาตมาแล้ว ช่วยเหลือทุกประการไม่ว่าทางใด แล้วยังบอกให้บุตรธิดาของท่านช่วยเหลือติดต่อไปอีกด้วย มีกิจการอันเป็นกุศล จึงนับว่าคุณนายปานได้มีอุปการะคุณแก่พุทธศาสนามากมาย"

๓. ทอดกฐินรวม ๒๑ วัด รวมทั้งการทอดกฐินที่วัดไผ่ล้อม ซึ่งได้กล่าวแล้วข้างต้น

๔. ทอดผ้าป่า ๑๖ ครั้ง รวม ๑๕ วัด คือ: —

(๑) ร่วมกับนางบุหงา ศุกรเสพย์ บุตรสาว ทำการทอดผ้าป่าตามวัดในท้องที่จังหวัดอ่างทอง รวม ๙ วัด

(๒) วัดขนุน ๑ ครั้ง

(๓) วัดใหญ่ ๑ ครั้ง

(๔) วัดวังละอ้าย ๒ ครั้ง

(๕) วัดป่าดำรงธรรม นิมนต์พระมารับทั้งวัด

(๖) ทอดกับท่านพระอาจารย์กงมา จิรปุญโญ

(๗) ทอดที่วัดป่าดำรงธรรมอีกครั้งหนึ่ง (ถวายผ้าขาว ตรากวางทอง ๑ พับ)

๕. ถวายสังฆทาน ๕๐ องค์ เมื่ออายุครบ ๕๓ ปี

๖. ถวายสังฆทานพระวันละ ๕ รูป ในพรรษารวม ๓ พรรษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นต้นไปถึง พ.ศ. ๒๔๙๖

๗. สร้างโรงครัวที่วัดป่าดำรงธรรม ๑ หลัง เพื่ออุทิศให้แก่ ด.ญ. วิสา เอครพานิช

๘. ตัดสร้างถนนในวัดป่าคลองกุ้งจนถึงกุฏิท่านอาจารย์ลี ๑ สาย

๙. ได้ร่วมกับนายปรัชญา เอครพานิช ซ่อมและสร้างเพิ่มเติมเรือนพักที่ปลูกอยู่แล้วในวัดป่าคลองกุ้งให้ตัวเรือนกว้างขวางยิ่งขึ้น เป็น ๓ ห้อง มีนอกชานและครัวอีก ๒ ห้อง พร้อมทั้งเครื่องใช้กั้นรั้วสังกะสี ทำถนน มีแท้งก์น้ำ ปลูกต้นผลไม้แล้วถวายวัด อุทิศส่วนกุศลให้แก่นายปรัชญา เอครพานิช

๑๐. เป็นหัวหน้าเรี่ยไรสัปปุรุษและสีกาที่มาฟังธรรมซื้อพัดลมถวายวัด

๑๑. สร้างตึกสงฆ์อาพาธในโรงพยาบาลประจำจังหวัดจันทบุรี ๑ ห้อง

๑๒. สร้างกุฏิที่วัดพลับพลา ๑ หลัง

๑๓. สร้างกุฏิที่วัดทรายงามพร้อมด้วยเครื่องใช้สอย ๑ หลัง

๑๔. สร้างกุฏิที่วัดห้องคูหา ๑ หลัง

๑๕. สร้างกุฏิที่วัดป่าดำรงธรรม ๑ หลัง

๑๖. สร้างโรงเรียนนักธรรมที่วัดไผ่ล้อม ๑ หลัง

๑๗. สร้างระฆังให้วัดป่าดำรงธรรม ๒ ระฆัง

๑๘. สร้างพระโมคคัลลาสาริบุตรสูงเท่าตัวให้วัดเนินยาง ๒ องค์

๑๙. สร้างพระประธานให้วัดเนินยาง ๑ องค์

๒๐. สร้างโรงเรียนประชาบาลที่วัดทองทั่ว ๑ หลัง

๒๑. สร้างศาลาท่าน้ำตำบลท่าเรือจ้าง ๑ หลัง

๒๒. สร้างสพานที่นาล่า คลองขนอน ๑ สะพาน

๒๓. สร้างกระเบื้องมุงหลังคาศาลาที่วัดป่าดำรงธรรมทั้งหลัง

๒๔. สร้างกระเบื้องมุงหลังคาโรงเรียนประชาบาลวัดไผ่ล้อมอินทอุภัยทั้งหลัง

๒๕. สร้างกระเบื้องมุงหลังคาศาลาที่ป่าช้าจีนวัดคลองกุ้งทั้งหลัง

๒๖. ถวายทองแดงและทองเหลืองมีกะทะทองใบใหญ่ โตกและอื่น ๆ ให้แก่วัดอโศการามเพื่อหล่อพระประธานประมาณ ๓๐ กิโลกรัม

ประเภท ข.

๑. ออกเงินสมทบทุนสร้างกระเบื้องมุงหลังคาศาลาที่ป่า ช้าจีนวัดคลองกุ้งอีก ๔๐๐ บาท

๒. ออกเงินบำรุงสถานที่เก็บศพเทียมซือ ๓,๐๐๐ บาท

๓. ออกเงินบำรุงสถานที่เก็บศพเทียมซืออีก ๕๐๐ บาท

๔. ออกเงินสร้างช่อฟ้าที่วัดป่าดำรงธรรม ๑๐,๐๐๐ บาท

๕. ออกเงินค่าข้าวในงานทำบุญฉลองช่อฟ้าที่วัดป่าดำรง-ธรรม ๘๐๐ บาท

๖. ออกเงินสร้างโบสถ์วัดแสมสาร ๑๐,๐๐๐ บาท

๗. ออกเงินสร้างโบสถ์วัดทรายงาม ๑๐,๐๐๐ บาท

๘. ได้ร่วมกับนายปรัชญา เอครพานิช ขยายต่อมุขหอสวดมนต์ปีกชายคาออกไปอีก ๒ ข้าง ณ วัดป่าดำรง-ธรรม ๓๐๔๐ บาท

๙. ถวายเงินให้วัดป่าดำรงธรรมเพื่อหาประโยชน์เข้าวัด ๘๐๐ บาท

๑๐. ทำบุญฉลองพระธาตุวัดป่าดำรงธรรม ๕๐๐ บาท กับบังสกุลอีก ๕๐๐ บาท รวม ๑,๐๐๐ บาท

๑๑. ทำบุญฉลองพุทธศตวรรต ๒๕๐๐ ปี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่วัดอโศการาม เงิน ๒,๕๐๐ บาท

๑๒. ทำบุญอายุครบ ๗๒ ปี ถวายอาหารจีนและเครื่องไทยทานที่โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพ ฯ รวม ๖,๐๐๐ บาท

๑๓. เลี้ยงพระและคนที่มาในงานที่โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพ ฯ ๑,๗๐๐ บาท

๑๔. ตั้งมูลนิธิให้โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพ ฯ สำหรับลูกและหลาน รวม ๑,๐๐๐ บาท

๑๕. ถวายให้เป็นค่าอาหารสงฆ์ที่โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพ ฯ ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๖. ตั้งมูลนิธิให้แก่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๗. จ่ายเงินให้แก่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่หลวงปรีชาดุลยกิจ ๕,๐๐๐ บาท

๑๘. ทำบุญอายุครบ ๘๔ ปี ที่บ้านท่าเรือจ้าง ถวายอาหารจีน และเครื่องไทยทานตามวัดต่าง ๆ ที่สะสมไว้เป็นเงิน ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท

(ผมจำไม่ได้แน่ แต่ที่จำได้คือทำกระเป๋าใส่สบงจีวร

แจกทุกวัด กับของต่าง ๆ ที่ตั้งใจเอาไว้ทิ้งทานได้นำมาถวายพระทันตาเห็น จำนวนพระ ๙๐ กว่าองค์)

รวมเงินทั้งสิ้นในประเภท ข. ซึ่งจดบันทึกไว้ เป็นเงิน ๘๕,๗๔๐ บาท

มรณกรรม ได้กล่าวมาแล้วว่า แม่น้ำเป็นคนมีร่างกายแข็งแรงไม่ใคร่เจ็บป่วย เมื่อหลายปีมาแล้วก็มีป่วยด้วยโรคตา คือตาเป็นต้อกระจก เข้ามากรุงเทพ ฯ ทำการผ่าตัด ๒ ครั้งแล้วก็หาย ร่างกายแข็งแรง ยังไปมาเยี่ยมลูกหลานได้เสมอ ตกมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ แม่น้ำมีอายุย่างเข้าปีที่ ๘๘ อาการป่วยที่เริ่มจะมีขึ้นก็เพียงเบื่ออาหาร อ่อนเพลียและซึมไป นายปัญญา เอครพานิช ได้นำมารักษาตัวที่กรุงเทพ ฯ ชั้นต้นหวังจะให้เข้าทำการรักษาตัวที่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์สภากาชาดไทย หากด้วยไม่มีห้องว่างจึงนำตัวตรงไปยังโรงพยาบาลคริสเตียนซึ่งลูกทางกรุงเทพ ฯ ได้จัดจองห้องไว้ให้แล้ว ครั้งแรกนายแพทย์ได้ทำการตรวจ ส่วนการรักษาส่วนมากให้โลหิตและน้ำเกลือฉีดเข้าเส้นโลหิต รักษาอยู่ได้ไม่เท่าใดก็หายเป็นปกติแล้วกลับมาพักอยู่ที่บ้านลูกได้ ต่อมาไม่นานนักก็มีอาการเช่นเดิมอีก จึงกลับเข้าโรงพยาบาลคริสเตียนเป็นครั้งที่ ๒ นายแพทย์ก็คงให้โลหิตและน้ำเกลือเรื่อยมาจนหายเป็นปกติ ขณะอยู่ในโรงพยาบาลผู้ใดไปเยี่ยมเยียนก็พูดคุยด้วยได้เป็นปกติจนรู้สึกตัวว่าหายดีแล้ว ก็ออกจากโรงพยาบาล

มาพักพื้นอยู่ที่บ้าน นางจุลมณี ผลภาษี ที่ซอยสะพานคู่ ตำบลทุ่งมหาเมฆ อำเภอยานนาวา พระนคร **อยู่มาจนถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๐** ตรงกับวันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เวลา ๑ นาฬิกาเศษ นายบัญญา เอครพานิช และภรรยา พร้อมด้วย นายกิตติ ผลภาษี กับภรรยา และ น.ส. รัตนา เอครพานิช ได้เข้าไปเยี่ยมมารดาในห้องนอน ซึ่งแม่น้าได้รู้สึกไม่สบายขึ้นในขณะนั้น **และได้พูดขึ้นว่า " หมดแรง " แล้วก็หมดลมหายใจหัวใจหยุดเต้นไปในขณะนั้น ด้วยกิริยาอาการสงบเงียบไปเฉย ๆ ไม่มีกระวนกระวายแต่อย่างใด** จึงเป็นที่สันนิษฐานได้ว่า แม่น้ามีชีวิตยืนยาวมาอีกหลายเดือน ก็อาศัยการให้โลหิตและน้ำเกลือ เมื่อมาอยู่บ้านไม่ได้ให้โลหิตและน้ำเกลือช่วย โลหิตในตัวมีไม่พอเลี้ยงร่างกาย ก็เกิดการหมดแรงไปด้วยอาการหัวใจวาย **รวมสิริชนมายุได้ ๘๘ ปีเศษ**

ชาติ ชรา มรณะ เป็นสภาวทุกข์ คือทุกข์ประจำที่ทุกคนไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ แม้ชีวิตและร่างกายจะมลายไปแล้ว หากชื่อเสียงคุณงามความดียังคงอยู่ ซึ่งแม่น้าก็มีคุณธรรมสมบูรณ์แล้วในข้อนี้ จึงตรงกับพุทธภาษิตที่ว่า **รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ** รูปสัตว์ทั้งหลายย่อมสิ้นไป ส่วนชื่อเสียง วงศ์สกุลหาได้สูญสิ้นตามไปไม่

ที่สุดนี้ ข้าพเจ้าพร้อมด้วยบรรดาลูกหลานทั้งมวล ขอน้อมจิตอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้บุญกุศลคุณงามความดี และความมีใจสูงของแม่น้ำปาน เอครพานิช ซึ่งได้บำเพ็ญดีตลอดมาในขณะยังมีชีวิตอยู่ จงเป็นผลส่งให้แม่น้ำไปสู่ความสงบ สุข และ บันเทิง ใน สัมปรายภพ นั้น จงทุกประการเทอญ.

พระบำราบนราพาธ

๑ ธันวาคม ๒๕๑๐

บรมสวามี

๑๐ สิงหาคม [illegible]

[illegible]

[illegible]

บรมนิวาส

๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๙๔

จดหมายของนาย ได้แล้ว ๒ ฉบับ ทราบความตลอดดี การเล่าไปให้นั้น ถูกแล้ว ของจริงไม่มี สมมุติไม่มี บัญญัติว่าง เปล่า มีแต่รู้เฉย ว่างหมดทุกสิ่งทุกอย่างนั่นแลพ้นทุกข์

ยืนเดินนั่งนอน ตัวรู้ไม่มี ไหวตัวในนอกเสมอกันหมด ว่าง ปล่อย ว่าง เปล่า ปลง สบาย พร้อมทั้งอิริยาบททั้ง ๔ ถูก แล้ว ดีแล้ว ที่เล่าให้ฟัง ไม่มีอะไรผิด ที่ทำไปดีแล้ว

แสดงความยินดีอนุโมทนาด้วย.

(**อาจารย์ลี**)

มาดี ไปดี คุณโยมปาน ปฏิบัติธรรมะมานานปี มีภูมิ รู้สูงๆ จะเห็นได้จากหนังสือ ลายมือตอบ ของท่านพ่อลี ผู้ ปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติธรรมมะ เท่านั้นที่รู้กันได้

พระครูญาณวิโรจน์

ท่านทั้ง ๒ ล่วงลับไปแล้ว แต่ความดี ความจริง ยัง ปรากฏอยู่

พระครูญาณวิโรจน์

วัดบรมนิวาส

๑๑ ตุล พ.ศ. ๒๕

จดหมายและรูปของโยมที่
ส่งมา ท่านจะไม่ต้องพิจารณา
อีกมาก ให้พิจารณาเอาเอง ๕.๑๔.
เวลา ๕. ๑๑๓ แต่ละไปของ
ตามให้หมดหมดหมดและแล้ว
ไปจังหวัดเดียวกันเท่าอยู่ได้
ที่วัดวาง อาว หมด อาว แล้ว
และเท่านั้นไม่ต้องสิ้นเปลือง
อะไร ตามที่ว่า จัดเรียบร้อย
แก่ท่าน
ก็ไม่ต้องเป็นห่วง
ท่านจะให้ตามที่เท่าเดิม
อาศิรวาท

วัดบรมนิวาส

๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๔

จดหมายรับแล้ว การทำนั้นดีแล้วไม่ต้องพิจารณาอะไรมาก ให้พิจารณาเวลาจะเข้าเวลาจะออก เท่าที่เข้าไปแล้ววางให้หมด กำหนดแต่ตัวรู้ตัวเดียวว่างเปล่า อยู่โดยดีรู้ว่าง ๆ วางหมด วางรู้ไว้เฉยเท่านั้น ไม่ต้องคิดนึกอะไร วางไว้รู้อยู่เฉย ๆ เฉย ๆ เท่านั้น

ทั้ง ยืน เดิน นั่ง นอน ทำรู้ให้คงที่เท่าและดี

อาจารย์ลี

ผู้เดินในองค์มรรค ย่อมไปสู่สุคติ ตามลายมือตอบของท่านพ่อ แสดงว่านายคุณโยมปาน มีภูมิจิตสูง ๆ ธรรมแท้ไม่แปรผัน

พระครูญาณวิโรจน์

หนังสือในชุด

"กฎแห่งกรรม"

ของ

ท. เลียงพิบูลย์

ดงบาป

มารศาสนา

สิ่งลี้ลับ

ปัญหาชีวิต

ชะตากรรม

ใครจะอยู่ค้ำฟ้า

อำนาจจิต

ดงบาป

วันหนึ่งในเดือนกันยายน อากาศเยือกเย็นท้องฟ้าฉ่ำ เมฆฝนลอยลงมาต่ำ ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงยังมองไม่เห็นแสงตะวัน ฝนก็ลงเม็ดหยุด ๆ หาย ๆ เป็นพัก ๆ โชคดีที่วันนั้นเป็นวันหยุดไม่ต้องไปทำงาน หลังอาหารเที่ยงแล้ว ข้าพเจ้าจึงมีเวลาเข้าห้องเขียนหนังสือเขียนต่อจากที่เขียนค้างไว้ตอนเช้า มิได้วิตกกังวลสนใจต่อดินฟ้าอากาศที่ปรวนแปร เพราะไม่มีธุระจะออกจากบ้านไปไหน

เมื่อเขียนหนังสือได้สักครู่ใหญ่ เด็กขึ้นมาบอกว่ามีคนมาหา กำลังนั่งรออยู่ที่ห้องรับแขก นึกในใจว่าใครหนอ ดินฟ้าวิปริตเช่นนี้ยังอุตส่าห์มาคงมีธุระจำเป็น จึงรีบจัดแจงรวบรวมงานหนังสือเก็บไว้เป็นที่ แล้วรีบลงมาพบกับผู้ที่กำลังนั่งคอย ก็ได้พบกับท่านผู้สูงอายุผู้หนึ่งซึ่งยังไม่เคยพบเห็นรู้จักมาก่อน จึงรีบทำความเคารพท่านก่อน เพราะข้าพเจ้ามีอายุน้อยกว่า ท่านได้กรุณาแนะนำตนเอง และแจ้งอายุให้ทราบว่าเลย ๖ รอบไปนานแล้ว เมื่อได้พิจารณาดูท่าทางร่างกายของท่านยังสมบูรณ์แข็งแรง ท่านบอกว่าเที่ยวเดินหาบ้านแต่เช้าแล้ว แต่หาไม่พบ เพราะเลขบ้านเดินตามดูแล้วก็ขาดหายไปไม่เรียงกัน เดินไปมาหลายเที่ยวเกือบจะหมดความพยายาม แต่เมื่อตั้งใจว่าจะต้องหาให้พบ

จึงอดทน หลังเที่ยงจึงกลับย้อนมาหาใหม่ เข้าตรอกเข้าซอยไม่ให้เลขบ้านพ้นสายตาไปได้ คิดว่าจะหนีความพยายามไปไม่พ้น ในที่สุดก็พบจนได้จึงมีความยินดีมาก

ข้าพเจ้าเห็นใจที่ต้องทำให้ท่านผู้มีอายุแล้ว ต้องเที่ยวหาบ้านด้วยความลำบากที่ได้อุตส่าห์มาหา เสียเวลาหลายชั่วโมงในยามฝนตกและอากาศชื้นแฉะเช่นนี้ ท่านได้ตอบว่าท่านต้องการมาในวันหยุดเวลาอากาศเช่นนี้ คิดว่าคงพบง่าย คงจะไม่ออกจากบ้านไปไหน ข้าพเจ้าอดที่จะขอบคุณในความศรัทธาของท่านมิได้ จึงเรียนท่านว่าข้าพเจ้ามีความเสียใจและกราบขออภัยที่ทำให้ท่านลำบาก ท่านหัวเราะอย่างอารมณ์ดีพลางบอกว่าท่านต่างหากที่ควรจะต้องเป็นผู้ขออภัยต่อข้าพเจ้า ที่มารบกวนให้ข้าพเจ้าเสียเวลา ฟังแล้วก็ชื่นใจอดคิดไม่ได้ว่า ท่านผู้สูงอายุผู้นี้มีคุณธรรมสูง เป็นผู้ดีเก่า ย่อมจะใช้คำที่ทำให้ผู้ฟังแล้วหวานจับใจไม่รู้หาย อดนึกถึงผู้ดีเก่า ๆ หรือเจ้านายสมัยก่อนที่ข้าพเจ้าเคยพบเคยเห็น ส่วนมากมีผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์สุจริตอยู่พึ่งบุญ ด้วยความพอใจอยู่ตลอดกาลจนแก่เฒ่า เมื่อนึกถึงแล้วก็ตื้นตันใจ และข้าพเจ้ารับปากกับท่านว่า ต่อไปจะแจ้งตำบลบ้านให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะมีหลายท่านที่ต้องเสียเวลาในการหาบ้านข้าพเจ้าด้วยความลำบาก

เมื่อเราสนทนากันจึงได้ทราบว่า ท่านอุตส่าห์มาให้กำลังใจส่งเสริมให้ข้าพเจ้าเขียนหนังสือชุด “**กฎแห่งกรรม**” ต่อไป

เพราะตัวอย่างความดีความชั่วในยุคปัจจุบันนี้มีอีกมาก ส่วนท่านเองเมื่อได้อ่านเรื่อง **"กีฬาที่ผิดศีล"** แล้ว รู้สึกมีความพอใจมาก และท่านก็มีเรื่องครั้งเมื่อท่านยังรับราชการเป็นนายทหารอยู่ พอที่จะนำมาเป็นตัวอย่างได้ดี ซึ่งมีผู้รู้เห็นหลายท่านแต่ก็ไม่มีใครคุ้ยเขี่ยมาเขียน จนบัดนี้ท่านที่รู้เห็นได้ล้มหายตายจากไปเกือบจะหมดตัวแล้ว เห็นจะเป็นเพราะตัวท่านเองไม่ชอบฆ่าสัตว์ อายุจึงยืน ฉะนั้นท่านจึงอยากจะมอบเรื่องนี้ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เขียนขึ้น คงจะได้ประโยชน์ในคติธรรมไม่มากก็น้อยดังเรื่องที่ท่านจะได้อ่านต่อไปนี้

เมื่อต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชสมบัติในแผ่นดินประเทศสยามเวลานั้นเป็นรัชกาลที่ ๖ ในพระบรมราชวงศ์จักรี

ในสมัยนั้นผมยังเป็นหนุ่ม มีเพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมกันมากผู้หนึ่ง เราออกมารับราชการพร้อมกัน เป็นนายทหารรุ่นเดียวกัน เราต่างมียศเป็นร้อยเอก เพื่อนผมได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **หลวงชาญชิงไชย** ส่วนผมได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น **หลวงไวเชิงยุทธ** เพื่อนผมผู้นี้เกิดมาในตระกูลขุนนางเก่าแก่ของกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นตระกูลผู้ดีที่มั่งคั่งบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติมากมาย เป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคน ผู้ที่เกิดมาในตระกูลสูงย่อมจะมีกุศลบารมีที่เคยสร้างสมไว้ในอดีตชาติ เกิดมาเพียบพร้อมด้วยชาติตระกูล มั่งคั่งในทรัพย์สิน

พร้อมทั้งยศบรรดาศักดิ์ก็มีความสุข อันมนุษย์ซึ่งยังอยู่ในกิเลส ยังมัวเมาในรูป รส กลิ่น เสียง ซึ่งยังมีโลภ รัก โกรธ หลง ยังพึงปรารถนาสุขทางโลก สุขเพราะมีสัมมาอาชีวะที่มีเกียรติผู้คนเคารพนับถือ สุขเพราะมีทรัพย์สินเงินทองจับจ่ายไม่รู้สิ้น สุขเพราะมีศรีภรรยาที่รักและถูกใจ ซึ่งเป็นสตรีที่เพียบพร้อมลักษณะเบญจกัลยาณี เป็นแม่ศรีเรือนที่เชิดชูเกียรติของสามีสุขเพราะมีบุตรชายที่น่ารักน่าเอ็นดูและเป็นทายาทต่อไป สุขเพราะมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อกำจัดทุกข์ นี่เป็นความสุขที่คนไทยทุกคนมีความประสงค์และพยายามแสวงหา

มนุษย์เราแม้จะมีความสุขมากมายเพียบพร้อมเพียงไร แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ไม่มีขอบเขตของความต้องการ ความอิ่มความพอใจไม่สิ้นสุด หลวงชาญ ฯ ก็เป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ยังไม่บรรลุโสดา ย่อมจะหนีกฎธรรมชาติไม่พ้น แม้คนภายนอกจะมองเห็นว่าหลวงชาญฯ เป็นผู้มีพร้อมทุกอย่างที่มนุษย์เรียกว่าความสุขอย่างน่าอิจฉา แต่หลวงชาญ ฯ มีความสุขจนเคยชินก็เป็นธรรมดาย่อมไม่รู้สึก เช่นคนไม่เคยทุกข์ย่อมไม่รู้ค่าของความสุข จึงมีอารมณ์ตามใจตัวเอง อยากแสวงหาความสุขที่ตื่นเต้นสนุกสนานตามความรู้สึกของชายหนุ่มผู้มีเงินทั้งหลายที่ไม่รู้จักความจน ส่วนมากจึงมีนิสัยเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง หลวงชาญ ฯ ชอบการไปเที่ยวออกป่าล่าสัตว์ ถือเป็นกีฬาโปรดที่สุด ไม่เคยมีอะไรสนุกเท่าเคยชวนเพื่อนฝูงที่รักใคร่สนิทสนม พากันเข้าป่าล่าสัตว์เสมอ ผม

เองก็เคยห้ามเพื่อนรักว่า การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเห็นเป็นของสนุกสนาน เราไม่ควรจะทำ เพราะเราเป็นพุทธศาสนิกชนไม่ควรจะไปเบียดเบียนชีวิตสัตว์ ให้นึกถึงบุญบาปให้มาก เพราะหลวงชาญ ฯ ก็ชอบทำบุญสร้างกุศล แต่ก็ชอบกีฬาล่าสัตว์ ฉะนั้นหลวงชาญ ฯ จึงเป็นผู้ทำทั้งบุญสร้างทั้งบาป แต่คำเตือนด้วยความหวังดีของผม ก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งการสร้างบาปในการล่าสัตว์ของหลวงชาญ ฯ ได้ เพราะติดนิสัยชอบเสียแล้ว กลับชักชวนให้ผมติดตามเข้าป่าเข้าดงไปคอยดักยิงสัตว์ด้วยกัน อ้างถึงความสวยงามของป่าเขา ความสนุกสนานตื่นเต้นเพลิดเพลิน พูดจาชักจูงใจผมให้เห็นดีเห็นชอบไปด้วย ที่สุดผมก็เสียอ้อนวอนไม่ได้ตกลงใจจะไปด้วย แต่ผมจะไปชมป่าชมนกชมไม้ จะไม่ยอมร่วมสร้างบาปในการล่าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นการเบียดเบียนเลือดเนื้อและชีวิต เพราะผมเห็นว่า สัตว์ป่าเหล่านั้น ไม่เคยทำอะไรให้มนุษย์ได้รับความเจ็บช้ำน้ำใจเลย

ต่อมาถึงเดือนเมษายนพวกเราก็มีโอกาสหยุดพักผ่อน หลวงชาญ ฯ ก็นัดหมายพวกเพื่อน ๆ เข้าป่าล่าสัตว์ มีผมผู้จะติดตามไปเที่ยวด้วยคนหนึ่ง พวกเพื่อนต่างเตรียมกันเข้าป่าเป็นการใหญ่ ครั้นถึงเวลานัดเราก็พากันเดินทางจากกรุงเทพฯ ขึ้นรถไฟที่บางกอกน้อย เวลานั้นยังไม่ได้สร้างสะพานพระราม ๖ เราเดินทางไปด้วยกัน ๗ คน มีทั้งข้าราชการพลเรือน ผู้พิพากษา นายนายแพทย์ และเรานายทหาร รวมทหารรับใช้อีก ๒ คน พร้อม

ทั้งเสบียงอาหารกระป๋องเป็นจำนวนมาก และเครื่องใช้จำเป็นสำหรับเดินป่า ครั้นถึงสถานีบ้านโป่ง ก็มีพวกลูกหาบหาไว้ล่วงหน้า และพรานผู้ชำนาญทางป่า ได้มารอรับช่วยขนของแบกหามอยู่หลายคน ซึ่งหลวงชาญ ฯ ได้จดหมายบอกข่าวล่วงหน้ามาก่อน เพื่อให้เพื่อนที่รับราชการอยู่เมืองกาญจนบุรีช่วยจัดการหาให้ บัญชีรายการของใช้มากมายที่จะต้องนำไปใช้ในป่า ก็ถูกขนลงจากรถไฟนำขึ้นรถฟอร์ดเกียร์เท้า ที่จะนำหมู่คณะล่าสัตว์สมัครเล่นเข้าดงพงไพร ส่วนมากพวกเราก็ทักทายปราศรัยผู้ที่มารับและถามพวกพรานว่า หมู่นี้มีพวกสัตว์อะไรบ้างพอจะหาได้ เช่นกระทิง วัวแดง กวาง เก้ง เสือ หมูป่า ที่ลงมากินดินโป่ง เวลานั้นผมก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง หรือเอาใจใส่ในพวกสัตว์ป่าเหล่านี้มากนัก เพราะตัวเองก็ไม่ได้ตั้งใจจะมาทำบาป พึ่งเขาสนทนาก็ไม่อยากจะศึกษา ใจนึกภาวนาว่ามาคราวนี้ขออย่าได้พบสัตว์เลย ขอให้เพียงแต่มาเที่ยวป่า ชมนกชมไม้เท่านั้นก็พอใจ มีเพื่อนหลายคนสะพายปืนยาวชนิดล่าสัตว์ทั้งลูกโดดและลูกปลาย ส่วนผมเวลานั้นก็มีแต่ปืนพกกระบอกเดียวเพื่อป้องกันตัวเท่านั้น

เมื่อขนของขึ้นรถดูเป็นที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว พวกเราก็พากันขึ้นรถยนต์ มุ่งหน้าวิ่งออกจากสถานีบ้านโป่งตรงไปกาญจน-บุรีทันที ผมเองก็เพิ่งจะเดินทางเข้าป่ากับพวกล่าสัตว์เป็นครั้งแรกก็รู้สึกตื่นเต้นพลอยสนุกไปกับเขาด้วย เมื่อถึงเมืองกาญจนบุรีก่อนจะเข้าป่า พวกเราต้องสำรวจดูว่าจะมีอะไรยังขาดก็จัดแจงให้ครบ

เสบียงอาหารข้าวสารเตรียมไว้สำหรับกินได้ไม่ต่ำกว่าสิบวัน เมื่อ
กะจำนวนคนแล้ว ฉะนั้น การหาซื้อเสบียงที่เมืองกาญจนบุรีเป็น
เรื่องใหญ่ จึงต้องมีรถบรรทุกเสบียงจากเมืองกาญจนบุรีเพิ่มอีกคัน
หนึ่งจึงจะเพียงพอ ตกลงเราใช้รถยนต์ ๒ คัน ทั้งบรรทุกเสบียง
อาหารและคน หลวงชาญ ฯ เป็นผู้จัดการตลอด เวลาเมื่อหา
เสบียงครบตามต้องการแล้ว เราก็พากันไปกินข้าวที่ตลาดเพื่อไม่
ให้เสียเวลา เมื่ออิ่มกันแล้วก็พากันขึ้นรถออกจากเมืองกาญจนบุรี
มุ่งตรงเข้าป่าทันที เวลาหน้าแล้งทางป่ารถยนต์ก็พอวิ่งบุกได้ แต่
ทางไม่สู้สะดวกนัก อาศัยรถฟอร์ดใต้ท้องรถสูงพ้นจากดินมากพอ
จะวิ่งตามทางเกวียน สันดินนูนกลางระหว่างร่องล้อจึงไม่ติดท้อง
รถ เหมาะสมกับวิ่งในป่าตามทางเกวียน เมื่อรถวิ่งวกไปเวียนมา
ขึ้น ๆ ลง ๆ ใช้เวลาหลายชั่วโมง ต่อมารถก็จอดลงเพราะรถไม่
สามารถจะบุกต่อไป เนื่องจากทางขวางด้วยแอ่งน้ำและห้วยน้ำ
ไหล รถจึงบุกผ่านไปไม่ได้อีก จึงร้อนถึงหมู่ลูกหาบต้องขนของ
ลงจากรถแล้วช่วยกันแบก ต้องหามสัมภาระเดินเท้าต่อไปโดยมี
พรานป่าผู้นำทาง การเดินพักใหญ่ต้องข้ามห้วยข้ามลำธารน้ำไหล
ต่อมาเมื่อถึงที่ พรานป่าได้เลือกไว้เหมาะสมตั้งค่ายพักกางเต๊นท์
อยู่กลางป่าดิบ มีลานกว้างอยู่รอบที่พัก พวกลูกหาบล้วนแต่ลูก
บ้านป่าต่างก็ช่วยกันกางเต๊นท์ ที่นำมาอย่างชำนิชำนาญเห็นจะเป็น
เพราะเคยงานมามาก นอกจากนั้นเรายังมีเตียงผ้าใบพิเศษสำหรับ
เดินป่าพร้อมทั้งผ้าห่มนอน ซึ่งหลวงชาญ ฯ ได้จัดไว้โดยเรียบร้อย

และรอบคอบ ทำเลที่พักรู้สึกว่าจะสบายเหมาะสมกับกลางดง ผมมองเห็นต้นยางขึ้นสูงละลิ่วอยู่ทั่วไป พันธุ์ไม้ป่ามีมากมายกำลังออกดอกชูก้านไสวมีสีสันต่างกัน มีต้นลั่นทมขึ้นอยู่ทั่วไปในป่าออกดอกเต็มต้น ส่งกลิ่นหอมไปตามลม มองดูความสวยงามด้วยความตื่นเต้นและตะลึง ไม้การเดินทางเหน็ดเหนื่อยแทบจะหมดกำลัง แต่เมื่อถึงที่หยุดพักเข้าก็รู้สึกสบายลืมความลำบาก แม้ผมจะเคยผ่านป่ามาบ้างเมื่อเวลาฝึกรบ แต่ก็ไม่เคยเห็นกลางดงดิบเช่นนี้ ทำให้ผมเกิดรักป่ารักวิวติดใจความสวยงามของป่าเขา สมจริงอย่างหลวงชาญ ๆ พรรณนาอย่างหลงใหลใฝ่ฝันถึงป่าเขาลำเนาไพร ทำให้ผมเกิดเป็นนักนิยมไพรอย่างไม่รู้ตัว อยากจะพร่ำพรรณนา อยากจะบอกว่าผมสบายทั้งกายและใจ ผมมองดูป่าเขารอบข้างอย่างเพลิดเพลิน จิตใจเลื่อนลอยเหมือนอยู่สรวงสวรรค์ความเงียบสงัดห่างไกลจากความกังวล ปล่อยอารมณ์ให้เป็นไปตามนึก เห็นเป็นการพักผ่อนสมองได้อย่างดี เราอยู่ห่างไกลจากสุ้มเสียงที่รบกวนในเมืองหลวงที่เจริญ เรียกว่าศิวิลัยของพวกมนุษย์ที่เห็นแก่ตน ห่างจากความวุ่นวายของพวกที่เบียดเบียนหลอกลวงคอยชิงดีชิงเด่น หนาแน่นด้วยกิเลสตัณหาความอิจฉาริษยา กลางดงนี้เหมือนดินแดนอีกภพหนึ่งเป็นดินแดนแห่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์ไม่ได้ตบแต่งหลอกลวง ยามเย็นพวกลูกหาบได้ชวนไปเที่ยวแอบซุ่มดูพวกนกยูงรำแพนแผ่ปีกหางป้อไปป้อมา มันเป็นภาพที่งามจับตาจับใจยามแสงแดดอ่อน ๆ ดวงอาทิตย์จะตกดิน

นับว่าเป็นบุญตาของผมในชีวิตที่ได้พบเห็นพวกนกยูงอยู่กันเป็นหมู่เป็นพวก อันมีป่าเขาลำเนาไม้ ธารน้ำไหล เป็นฉากที่สวยงามทำให้ตื่นเต้นที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนเลย นอกนั้นยังได้ยินเสียงชะนีร้องอย่างโหยหวนบนยอดไม้สูงมองไม่เห็นตัว ยังเห็นพวนลิงพวกค่างห้อยโหนโยนตัวบนค่าคบไม้ เป็นสิ่งที่น่าดูน่าชมมาก และยังได้ยินเสียงนกต่าง ๆร้องก้องป่าเป็นระยะ ๆ ซึ่งปกติพวกอยู่ในกรุงจะไม่เคยได้ยินมาก่อน นี่ก็เห็นจะเป็นเสน่ห์ป่าที่บางคนหลงไหลใฝ่ฝันเหมือนวิมานเมืองฟ้า หันไปดูทางไหนก็พบแต่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ลมพัดเย็น หมู่ไม้สูงต่ำขึ้นสลับอย่างไม่เป็นระเบียบเป็นไปตามมีตามเกิดไม่มีใครไปปรุงแต่ง ผมเองเวลานั้นออกจะรู้สึกหลงไหลเสน่ห์ของป่าเข้าอีกคนหนึ่งแล้ว เพราะรู้สึกเพลิดเพลินเบิกบานใจ คล้ายว่าชาติก่อนเหมือนจะเป็นสัตว์ป่าแล้วก็ ไปเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในกรุง อัดแอไปด้วยกลิ่นไอของความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุนิยม

พอเย็นกลับมาถึงค่ายพัก พวกที่อยู่ก็จัดนำเสบียงออกมาหุงหาอาหารกินกันอย่างอิ่มหนำสำราญ กลางคืนพวกลูกหาบก็จัดกันอยู่ยามผลัดเวรกันตลอดรุ่ง ก่อกองไฟไว้รอบ ๆ ค่ายที่พักเพื่อป้องกันพวกสัตว์ร้ายจะหลงเข้ามา ที่ยังไม่นอนก็นั่งคุยกันไปตามเรื่องตามราว ที่เหน็ดเหนื่อยมาก็นอนพักเอาแรง ก่อนจะนอนหมอที่มาด้วยก็ได้แจกยาควินนินเม็ดให้กิน เพื่อป้องกันไข้ป่าทั่วทุกคน ส่วนผมได้คุยกับหลวงชาญ ฯ พักหนึ่งก็เข้านอน ดูมัน

หลับสนิทดีเหลือเกิน เห็นจะเป็นเพราะความเงียบสงัด ทั้งจิตใจไม่มีความกังวล พอจวนสว่างหลวงชาญฯเข้ามาปลุกให้ลุกขึ้นจะพาไปซุ่มดักยิงสัตว์ป่า ผมอยากนอนต่อก็อยาก แต่อยากเห็นสัตว์ป่ามันเที่ยวหากินตามธรรมชาติก็อยากเห็น จะนอนต่อเพราะกำลังสบาย ก็เกรงใจหลวงชาญ ฯ ที่อุตส่าห์มาปลุกแต่มืด ทั้งได้ยินเสียงสัตว์ป่าร้องอยู่รอบที่พัก และได้ยินไก่ป่าขันรับกันแต่ไกลจูงใจให้ผมอยากพบอยากเห็น จึงตกลงลุกขึ้นแต่งตัวไปด้วย แต่ขอบอกก่อนว่าผมจะไม่ยอมยิงสัตว์ เพียงขอตามไปดูเท่านั้น ไม่ยอมทำบาปด้วย ผมกลัวจะติดนิสัย ถ้าได้ยิงครั้งแรกครั้งเดียวครั้งต่อ ๆ ไปก็หมดปัญหา นึกว่าคนเราทำผิดครั้งแรกครั้งเดียวครั้งหลังก็เห็นเป็นของธรรมดา ฉะนั้นผมจึงคิดว่าความชั่วความไม่ดีเราไม่เคยทำก็อย่าริไปทำเข้า เพราะจะติดนิสัย ผมถามว่าเราไปกันกี่คน หลวงชาญฯบอกว่าเราจะไปกันเพียงผมกับหลวงชาญฯและทหารรับใช้ของเราคนละคนรวมเป็น ๔ คนด้วยกัน ผมถามถึงคนอื่น ๆ ได้ทราบว่าเขายังนอนหลับสบาย และจะไม่ยอมออกจากค่ายพักจนกว่าพวกเราจะกลับกันหมด หรือให้คนมาตาม มีแต่พวกพราน กับพวก ลูกหาบ ได้ ไปทาง ป่าไผ่ เพื่อหา ไก่ป่า เป็นอาหารเช้า แต่เราไปคนละทิศตรงกันข้าม เมื่อทราบเช่นนั้นผมกับหลวงชาญ ฯ ก็ได้ดื่มกาแฟและไข่ลวกคนละฟอง ขนมปังคนละชิ้น ซึ่งพลทหารจัดหาให้พอรองท้อง แล้วก็ออกเดินไปตาม

ทิศเหนือซึ่งหลวงชาญ ฯ มีเข็มทิศติดตัวไปด้วย ส่วนพวกพราน กับพวกลูกหาบบางคนเดินทางไปทิศใต้ คงแยกออกไปคนละทาง ส่วนคนที่อยู่ที่ค่ายพัก ก็คงอยู่ที่ค่ายตลอดเวลาที่เรายังไม่กลับหรือไปเรียกร้อง

เราก็เดินซุ่มแฝงตัวค่อย ๆ ผ่าน เพราะเดือนหงาย ตอนดึกเป็นเวลาข้างแรมอ่อน ๆ จึงมองเห็นป่าโปร่งได้ชัดเจนที่สุด หลวงชาญ ฯ ผู้ถือปืนเดินนำหน้า ส่ายตามองดูก็ยกมือเป็นสัญญาณให้หยุดเดินหยุดการพูด จะทำให้สัตว์ไหวตัว หลวงชาญฯ ทำมือให้พวกเราก้มลงหลบซุ้มไม้บังตัว พลางชี้มือไปข้างหน้า บอกว่าได้พบสัตว์แล้วกำลังอยู่ข้างหน้าผมมองตามมือหลวงชาญ ฯ ออกไปตามที่ชี้ข้างหน้า ก็มองเห็นกวางตัวหนึ่งกำลังเดินนำมีกวางตัวเล็กเดินตามหลัง และหยุด ๆ เดิน ๆ แล้วก็หยุดกินมะขามป้อม ผมเห็นหลวงชาญ ฯ ยกปืนขึ้นประทับบ่าเล็งศูนย์จับอยู่ที่กวางตัวนั้น แต่รู้สึกว่ามีสัญชาติญาณทำให้กวางตัวนั้นไหวตัวหยุดกินมะขามป้อม หันหัวดูทิศทางของภัยที่จะมาสู่ตัว จ้องหูผึ่งกางทั้งหันดูไปมาและฟังเสียงเป็นสัญชาตญาณของสัตว์ป่า คือไวต่อความรู้สึกด้วยประสาทหู ประสาทตา และรู้สึกกลิ่นในทางจมูก เมื่อรู้แน่ว่าภัยกำลังจะมาทางทิศใดก็ปล่อยให้ลูกเดินขึ้นหน้า แล้วใช้หัวดันก้นลูกน้อยเป็นสัญญาณให้วิ่งหนีไปข้างหน้า ตัวเองก็จะคอยป้องกันอยู่ข้างหลัง ไม่ยอมให้ภัยอันตรายจะเกิดขึ้นกับลูกน้อย แม้ตัวเองจะเป็นอันตรายก็มิได้ย่อท้อ นี่ก็ชี้ให้เห็นได้ว่ามนุษย์หรือสัตว์ย่อมมีความรักลูกเช่นเดียวกัน เมื่อลูกน้อยวิ่งไปแล้ว

ตัวแม่กวางเองก็ยังหยุดมองมาทางพวกเราซุ่มอยู่ ด้วยความสงสัย ไม่แน่ใจแล้วก็จะวิ่งตามไปภายหลัง หรือจะล่อให้ลูกกวางหนีไป ให้พ้นภัยเสียก่อน ผมเวลานั้นเห็นแล้วก็ตื่นเต้นหายใจไม่ทั่วท้อง มือเท้าเย็นอยากจะให้กวางนั้นหนีไปเร็ว ๆ เพื่อพ้นระยะกระสุน แต่จะภาวนาในใจอย่างไรก็คงไม่ได้ผล ถ้าจะใช้วิธีส่งเสียงไล่กวาง ให้หนีไปเร็ว ๆ ก็จะขัดใจหลวงชาญ ฯ ซึ่งผมจะไม่พึงทำให้เพื่อน รักผิดหวัง คิดว่าจะทำอย่างไรให้กวางตัวนั้นพ้นระยะกระสุนปืน แต่ก็สายเสียแล้ว เพราะหลวงชาญ ฯ เป็นนักแม่นปืน เมื่อเห็นว่า กวางนั้นคงจะรู้ตัวเสียก่อนกำลังจะวิ่งหนี จึงรีบเล็งศูนย์พอได้ ระยะ ก็สับนกปล่อยกระสุนออกไปจากลำกล้อง......ปั่ง......กระสุน ลูกโดดเจาะตรงนัยน์ตา แม่กวางกระโจนตัวลอยแล้วก็ตกลงมาคอ พับตายคาที่ ผมใจหายนึกปลงอนิจจัง แล้วพวกเราก็วิ่งไปดู มองเห็นแม่กวางตัวนั้นใหญ่พอดู เท่าลูกควายขนาดเขื่อง ๆ เพียง สองคนคงยกไม่ขึ้น หลวงชาญ ฯ จึงสั่งให้ทหารคนหนึ่ง รีบไป บอกพวกลูกหาบที่ยังเหลือที่ค่ายพัก ให้พากันมาช่วยหาบหาม กวางตัวนั้นไปแล่เนื้อทำอาหารและทำเค็มตากแห้งเอาไว้ เมื่อ กลับกรุงเทพ ฯ ก็จะได้นำไปฝากเพื่อน ๆ ว่าเป็นของฝากจากป่า เกลือของเราเตรียมมาเป็นถัง ๆ หลวงชาญ ฯ ได้แสดงความภูมิใจ บอกกับผมว่า

"นี่เป็นเริ่มต้นวันแรกเราก็ได้เนื้อกวางที่โอชา เรายังอยู่ อีกหลายวันคงจะได้มาก เห็นจะขนกลับกรุงเทพ ฯ ไม่ไหว ป่านี้ มีสัตว์ชุมมาก"

ผมได้แต่ฟังมิได้ยินดียินร้ายด้วย จนพลทหารรับใช้ไปตามพวกที่อยู่ที่พัก ให้มาช่วยจัดการกับกวางเคราะห์ร้ายตัวนั้นก็มาถึงพร้อมทั้งเพื่อน ๆ และพวกลูกหาบ พวกเพื่อนต่างก็เข้าห้อมล้อมหลวงชาญ ฯ แสดงความยินดีที่เห็นฝีมือเยี่ยม เพราะกระสุนเจาะลูกนัยน์ตาพอดี พวกที่อยู่ในเต้นท์ที่พักตอนเมื่อได้ยินเสียงปืนก็รู้แล้วว่าคงจะได้สัตว์ป่าแน่นอน แต่ไม่รู้ว่าเป็นวัวแดงหรือเก้งหรือละมั่งกวางทรายเท่านั้น เพราะเคยรู้ว่าหลวงชาญ ฯ ลั่นกระสุนออกจากลำกล้องแล้วไม่เคยผิดหวัง ต่างก็พากันทายว่าคงจะเป็นวัวแดงหรือเก้ง เดาตามความรู้สึกของพวกชาวกรุง พวกลูกหาบก็ได้จัดแจงเตรียมเชือกและคานหาบ หามร่างของแม่กวางตัวนั้นอ้วนพีมาก แม้แต่ลูกหาบแข็งแรงตั้ง ๔ คน กว่าจะหามไปถึงที่พักก็เหน็ดเหนื่อยแทบแย่ ทั้งอากาศเวลาเช้าเยือกเย็น พวกที่มีหน้าที่ทำครัว ก็รีบชำแหละเนื้อเอาเครื่องใน ไปปรุงอาหารส่วนเนื้อหมักเค็มตากแห้งเพื่อแบ่งส่วนให้ทุกคน

หลวงชาญ ฯ เมื่อหายตื่นเต้นที่ยิงแม่กวางได้แล้วก็นึกขึ้นมาว่า ยังมีลูกกวางอีกตัวหนึ่งวิ่งหลบหายเข้าดงไปก่อนที่แม่กวางจะถูกยิงล้ม พอดีพวกพรานที่ออกล่าไก่ป่าแต่เช้าได้มาสมทบด้วยบอกว่าได้ไก่ป่ามาหลายตัว และแวะเอาไปที่พักแล้วรีบมาดูรู้สึกว่าเช้าวันนั้นมีอาหารอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องร้อนถึงเสบียงเครื่องกระป๋องออกมากิน หลวงชาญ ฯ บอกให้พวกช่วยกันเที่ยวหา

ลูกกวาง เพราะเมื่อหมดแม่มันคุ้มครองก็จะตกเป็นเหยื่อของสัตว์ร้ายเช่นเสือเป็นต้น ฉะนั้นขอให้พยายามจับเป็นเพราะตัวมันเล็กเกินกว่าที่จะใช้ปืน บางคนก็บอกว่าเนื้อลูกกวางแกงเผ็ดอร่อยมาก แต่แล้วเราก็แยกออกเป็นหลายพวกเที่ยวตามค้นหา เข้าใจว่ามันคงไม่หนีไปไกล เพราะมันขาดแม่ และมันคงย้อนกลับมาวนเวียนมาตามหาแม่ของมันแถวนี้ หรือไม่มันก็หลบซ่อนตัวอยู่แถวนี้

สำหรับผมกับหลวงชาญฯ และพลทหารรับใช้สองคนแยกมาพวกหนึ่ง ส่วนพวกอื่นก็แยกไปคนละทาง และจะพบหรือไม่พบเมื่อได้เวลาก็ขอให้มาคอยพบอยู่ที่ตรงแม่กวางถูกยิงนี้ ในระยะเพียงครึ่งชั่วโมง ผมกับหลวงชาญฯ และทหารอีกสองคนเที่ยวหาจนอ่อนใจ ก็ไม่ได้วี่แววลูกกวาง ส่วนพวกที่แยกออกตามหามีจำนวนมากคน ก็พากันต้อนล้อมตามพุ่มไม้ออกเสียงร้องตะโกนไล่ เมื่อลูกกวางซ่อนอยู่ที่ใด ก็จะได้ตกใจกระโจนวิ่งออกมาให้จับ แต่ก็ไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหวตามพุ่มไม้พอที่จะแสดงว่าลูกกวางเข้าไปหลบซ่อน ส่วนพวกผมเมื่อเห็นว่ามาทางนี้คงไม่มีหวังพบแน่ กำลังจะตกลงใจกลับไปพบเพื่อนตามนัด ก็พอดีหลวงชาญฯ มองไปเห็นโคนต้นไม้ใหญ่มีพระธุดงค์มาปักกลด ข้างหลังเป็นป่าละเมาะตรงข้างหน้าเป็นลานกว้างยาวพอสมควร เราจึงตกลงกันว่าจะเข้าไปหาพระ แต่การที่จะเข้าไปหาพระนั้น ไม่ควรถืออาวุธติดมือไปด้วย เป็นการไม่บังควร หลวงชาญฯ จึงให้พลทหารทั้งสองคนยืนรออยู่ห่าง ๆ และส่งปืนให้ถือไว้ก่อน สำหรับผมนั้นมี

แต่ปืนพกหลบไว้ข้างในเสื้อก็ไม่น่าเกลียดอะไร แล้วเราทั้งสองก็ตรงเข้าไปกราบท่านด้วยความเคารพ พระธุดงค์องค์นั้นรูปร่างสันทัดผิวเนื้อคล้ำ อายุมาก นั่งสมาธิอยู่ข้างกลด พอกราบท่านแล้วก็นั่งลง ผมนึกในใจว่าท่านนี่คงจะมีดี จึงกล้าหาญชาญชัยสามารถมาธุดงค์องค์เดียวในกลางป่าที่ชุกชุมไปด้วยสัตว์ร้าย

พระธุดงค์องค์นั้นท่านคงมองเห็นเราแต่ไกลแล้ว เมื่อเราไปนั่งลงกราบท่านแล้วก็ได้ยินท่านพูดขึ้นว่า

"ประสกทั้งสองนี่คงจะเป็นนายทหารซินะ แล้วก็ออกล่าสัตว์ในป่านี้ และคงจะมากันหลายคนกระมัง ?"

ผมกับหลวงชาญ ฯ มองดูหน้ากัน แล้วหลวงชาญ ฯ ก็ตอบว่า

"ถูกแล้วครับหลวงพ่อ เราเป็นนายทหาร เมื่อมีเวลาหยุดพักราชการประจำปี ก็หาโอกาสมาพักผ่อนหาความสนุกสนานในป่าในดง มีสิ่งธรรมชาติสร้างชักชวนให้สนใจมากกว่าในเมือง จึงชวนเพื่อนฝูงมาด้วยกันหลายคนครับหลวงพ่อ"

พระธุดงค์นิ่งพั่งครู่หนึ่งแล้วจึงพูดขึ้นช้า ๆ ว่า

"การที่ประสกเดินมาพบอาตมานี้ ก็เห็นจะมาเที่ยวตามหาลูกกวางที่น่าสมเพชและน่าสงสาร เพราะแม่ของมันถูกประสกยิงถูกลูกตาทะลุตาย มันจึงวิ่งหัวซุกหัวซุนเข้ามาหาอาตมา ดู ๆ ก็น่าเวทนาสงสารที่มันกำพร้าแม่แต่ยังเล็ก ๆ ไม่รู้ว่ามันจะรอดพ้น

ไปได้สักกี่วัน เพราะมันเล็กเกินไปที่จะรักษาตัวได้ ในป่าในดงนี้สัตว์ใหญ่รังแกสัตว์เล็ก มันเป็นธรรมดาของสัตว์ป่าทั่วไป"

หลวงชาญ ฯ สะดุ้งหันมามองหน้าผมอีก แล้วพูดอย่างเสียงผิดปกติว่า

"จริงครับหลวงพ่อ ผมเป็นคนฆ่าแม่กวางตัวนั้นเอง และทำให้ลูกกวางตัวนั้นเป็นกำพร้า และผมตามหาไม่รู้ว่าหนีไปหลบซ่อนที่ไหน"

ผมเห็นหลวงชาญ ฯ หน้าซีดเหมือนจะเป็นลม จึงกระซิบถามว่า ไม่สบายหรือเปล่า หลวงชาญ ฯ ตอบเบา ๆ ว่าไม่เป็นอะไร ผมก็เบาใจ แล้วก็ได้ยินเสียงท่านพูดขึ้นมาว่า

"อาตมาก็ไม่อยากจะติเตียนประสกหรอก เป็นธรรมดาของฆราวาส เป็นความรู้สึกส่วนมากที่ถือเอาความสนุกสนานตามอารมณ์ของตนชอบ ผิดถูกไม่รู้บุญบาปไม่พูดถึง ขอให้ตัวได้รับความสนุกเพลิดเพลินพออกพอใจก็แล้วกัน ยิ่งยิงได้มากเท่าไหร่ก็ยิ่งสนุกมากเท่านั้น พวกสัตว์ป่าต้องเสียชีวิตและเลือดเนื้อ และที่ถูกยิงยังไม่ตายต้องทนทุกข์เจ็บปวดแสนสาหัส เคยมีใครใช้ปัญญาพิจารณาบ้างไหมว่าสัตว์ป่าเหล่านั้นมันมีความรู้สึก หิวอิ่มมีความกลัว มีความรัก มีความโกรธ มันมีความรู้สึกแต่มันพูดไม่ได้เมื่อมนุษย์ตามล่ามันมีแต่วิ่งหนีเพื่อรอดพ้นความตาย หนีอย่างไม่คิดชีวิต สัตว์พวกนี้ก็มีเลือดเนื้อและหัวใจ สิ่งที่เหมือนกันไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ สิ่งนั้นก็คือกลัวความตายด้วยกัน เราลองมาคิด

ดูหากมนุษย์อยู่ด้วยกันด้วยความสุขสบาย อยู่ ๆ ก็มียักษ์ถือหอก มาไล่แทงไล่จับ และมนุษย์มือเปล่า ๆ เมื่อเห็นเช่นนี้แล้วก็ต้อง ตกใจกลัวแทบจะเป็นบ้าเสียสติ ไม่มีอะไรจะรักษาชีวิตไว้ได้ นอก จากวิ่งหนีไปจนกว่าจะหมดกำลัง ถ้าหนีไม่รอดก็ถูกฆ่าเช่นเดียว กันกับสัตว์ ถ้าจะแย้งว่านั่นมันเป็นสัตว์ แต่สัตว์มันมีความกลัว เช่นเดียวกับมนุษย์ก็คือ เมื่อไม่มีทางสู้ได้ ไม่มีอะไรป้องกันตัว ก็วิ่งหนีเช่นเดียวกัน”

หลวงชาญ ฯ เล่าให้ฟังภายหลังว่า เมื่อได้ยินพระธุดงค์ พูดเทศนาเชิงติเตียน ทีแรกก็ไม่พอใจ นึกว่าเรื่องเช่นนี้เป็นของ ฆราวาส ไม่ใช่กิจของพระของสงฆ์จะมาเดือดร้อนเกี่ยวข้องด้วย เลย แต่เมื่อมานึกถึงลูกกวางได้วิ่งหนีมาหาท่าน ทำไมท่านจึง ซ่อนลูกกวางไว้ได้ และท่านทราบได้อย่างไรว่าแม่กวางถูกยิงตรง ลูกตาทะลุ เมื่อได้พิจารณาคำพูดของท่านแล้วก็ยิ่งเห็นจริง จึงนิ่ง อั้นพูดไม่ออกอยู่ครู่หนึ่ง จึงรู้สึกตัวว่าจิตกำลังเลื่อมใสขึ้นมาทันที แต่แล้วก็ได้ยินเสียงท่านพูดต่อไปว่า

“ความจริงประสกก็เป็นคนใจบุญสุนทาน เคยสร้างกุศล มามาก ทั้งจิตใจก็มีเมตตา เคยช่วยเหลือเพื่อนฝูงที่ตกทุกข์ได้ ยาก ให้ทานแก่ผู้ยากจนเข็ญใจ เคยทำบุญก็ไม่น้อย ฉะนั้นอาตมา จึงอยากจะให้ข้อคิดว่า ประสกนั้นบุญก็ทำกรรมก็สร้าง การเห็น อกเห็นใจเพื่อนมนุษย์นั้น ก็ควรยกย่องสรรเสริญ แต่ควรจะเผื่อ แผ่มายังสัตว์ป่าที่น่าสงสารบ้าง เพราะการที่เกิดเป็นสัตว์ก็มีกรรม

มีเวรติดตัวอยู่แล้ว เราจงอโหสิกรรมให้มันเถิดอย่าได้เบียดเบียนชีวิตอาภัพของมันอีกเลย อาตมาอยากจะขอบิณฑบาตในการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตให้แก่อาตมาเถิด จะได้เป็นกุศลบารมีต่อไป กรรมที่เคยทำมาก็จะเบาบางลง"

หลวงชาญ ฯ นิ่งฟังพระธุดงค์ด้วยความสงบ ซึ่งเป็นธรรมดาของคนเราส่วนมาก จะผิดหรือถูกก็ไม่อยากให้ใครมาสั่งสอน ถ้ามีคนมาสั่งสอนตักเตือนก็ไม่พอใจ แม้ผู้นั้นจะหวังดีก็ตาม แต่บัดนี้หลวงชาญ ฯ เป็นผู้เลื่อมใสพระภิกษุรูปนี้แล้ว เมื่อท่านพูดจบก็ฟังด้วยความเคารพ เมื่อมานึกดูแล้วก็เห็นจริง นึกเสียใจว่าตัวเองไม่ควรจะฆ่ากวางแม่ลูกอ่อนเลย ย้อนไปนึกถึงเมื่อตัวได้ยกปืนขึ้นเล็งยิงแม่กวางตัวนั้น ก็ไม่นึกสนใจว่ามันจะมีลูกอ่อนทั้งที่ลูกมันเดินตามก้นแม่มันมา เมื่อได้แม่กวางแล้วยังคิดจะติดตามลูกเล็กที่น่าสงสารของมัน มุ่งหวังที่จะใช้เนื้อเป็นอาหาร เมื่อได้ฟังพระธุดงค์ชี้แจงให้เห็นบุญบาปแล้ว ก็เกิดความสงสารสมเพชลูกกวางแม่กวางขึ้นมาทันที

หวนกลับไปนึกถึงบุตรชายที่น่ารักน่าเอ็นดู อายุเพียง ๓ ขวบ เท่านั้นที่อยู่ทางบ้าน เกิดความรัก และคิดถึงบุตร และภรรยา เกิดสังหรณ์ใจขึ้นมาว่า ถ้ามีใครมาทำกับบุตรภรรยาเราบ้างจะคิดอย่างไร ยิ่งคิดยิ่งนึกก็ยิ่งไม่สบายใจ นึกเคารพพระภิกษุธุดงค์ที่มาให้สติทำให้คิดได้ว่า เราเป็นพุทธศาสนิกชน มีศีลเป็นหลักปฏิบัติอยู่ในขอบเขตของความดี ไม่บังควรจะสร้างบาปสร้างกรรม

ในดงเช่นนี้ เมื่อคิดได้เช่นนั้น หลวงชาญ ฯ ก็ตรงเข้าไปกราบพระธุดงค์ แล้วพูดขึ้นว่า

"หลวงพ่อทำให้ผมหูตาสว่างขึ้นมาก นับแต่นี้เป็นต้นไป การล่าสัตว์ตัดชีวิตสัตว์ป่าอันเป็นกีฬาที่โปรดปรานของผม จะขอถวายให้แก่ท่านตลอดไป จะไม่ประกอบกรรมชนิดนี้อีกต่อไปจนตลอดชีวิต"

พระภิกษุธุดงค์คงยิ้มแล้วพูดว่า "**สาธุ**" ขอให้ประสกจงเจริญเถิด อันบุคคลใดได้ประกอบกรรมดีหรือกรรมชั่ว กรรมอันนี้ย่อมจะติดตามไปทุกหนทุกแห่ง ไม่มีใครจะหนีพ้นไปได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดกรรมนั้นจะตามไปสนอง"

หลวงชาญ ฯ เมื่อได้ยินพระภิกษุพูดเช่นนั้น ก็นึกถึงตนได้สร้างบาปในการฆ่าสัตว์ไว้มากมายก็ไม่สบายใจ จึงถามขึ้นว่า

"หลวงพ่อครับ ผมได้สร้างบาปกรรมไว้มาก ทำอย่างไรจะขอให้กรรมนั้น อย่าได้ติดตามสนองไปถึงบุตร ภรรยาเลย เพราะผมมีความสงสารที่เขาเหล่านั้นไม่รู้เรื่องอะไรด้วย ขอให้ผมจงเป็นผู้รับผลกรรมแต่ผู้เดียวเถิดครับหลวงพ่อ"

พระธุดงค์นั่งนิ่งครู่หนึ่งแล้วจึงพูดขึ้นว่า

"อันกรรมใดที่บุคคลเราได้ก่อขึ้น ไม่มีสิ่งใดที่สามารถมาลบล้างได้ หากกรรมนั้นหนักก็ต้องรับการชดใช้ไม่ช้าก็เร็ว กรรมบางอย่างไม่ว่าชั่วหรือดี ก็ส่งผลสะท้อนถึงญาติใกล้ชิดสนิทสนม

เช่น บุตรภรรยาเป็นต้น ไม่มีอะไรจะยับยั้งได้ แม้อาตมาเองก็ยังมองไม่เห็นทางช่วยได้"

ผมเห็นหลวงชาญ ฯ หน้าซีด แสดงความไม่สบายใจออกมาให้เห็น กิริยากระสับกระส่าย เกิดความทุกข์หนักขึ้นในความรู้สึก พูดแกมอ้อนวอนซ้ำซากกับพระธุดงค์นั้นว่า

"ขอให้หลวงพ่อ ช่วยหาทางให้ ผู้ใกล้ชิด ของผมได้พ้นจากการร่วมรับกรรมอันนี้ และขอให้ผมเป็นผู้ ได้รับใช้กรรมแต่ผู้เดียว อย่าได้ลุกลามติดต่อไปถึงบุตรภรรยาของผมเลย"

พระธุดงค์นิ่งฟังหลวงชาญ ฯ อ้อนวอนขอความช่วยเหลือจากท่านก็เห็นใจ พูดว่า

"อันผู้ใกล้ชิดที่จะร่วมรับกรรมด้วยนั้น ย่อมจะเป็นผู้ที่เคยร่วมสร้างกรรมมาแต่ปางก่อนแต่อดีตชาติ จึงต้องมาชดใช้รับกรรมร่วมกันในชาตินี้ อันกรรมนั้นไม่มีใครจะหนีพ้นไปได้ นอกจากผู้ปฏิบัติธรรมจนบรรลุถึง อรหันต์แล้วจึงจะหลุดพ้น ข้อผูกพันในบุญบาปเวรกรรมใด ๆ เพราะพระอรหันต์ท่านอยู่เหนือกฎแห่งกรรม"

หลวงชาญ ฯ ฟังแล้วก็รู้สึกอึดอัดใจ พลางพูดขึ้นว่า "หลวงพ่อพอจะมีทางแนะนำชี้แจงที่จะให้ผมปฏิบัติเพื่อผ่อนกรรมหนักให้เป็นเบา ผมก็จะได้ปฏิบัติตามทุกประการ"

พระธุดงค์มองดูหลวงชาญ ฯ ด้วยความสงสาร แล้วพูดขึ้นช้า ๆ ว่า

"อาตมามีพระพุทธมนต์อยู่บทหนึ่ง ถ้าผู้ใดปฏิบัติถูกต้องแล้วก็จะช่วยป้องกันอันตรายได้ แต่ผู้นั้นจะต้องมีความเลื่อมใสศรัทธา ประกอบด้วยมีศีลมีสัตย์ จิตใจบริสุทธิ์สะอาด ไม่มีกรรมใดในอดีตชาติก็คงจะได้ผล หากผู้มีจิตใจเหี้ยมโหดดุร้ายขาดศีล-ธรรม ก็ย่อมจะไม่เกิดผล พระย่อมไม่เข้ากับคนผิด ส่วนเด็กนั้นถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ทางจิตใจ จึงไม่มีปัญหาอะไร"

เมื่อพระธุดงค์พูดแล้ว ก็บอกบท สวดมนต์ ให้หลวงชาญ ฯ เป็นผู้จำ ส่วนผมเวลานั้นไม่ได้สนใจในคาถาอาคมหรือเครื่องรางของขลัง เพราะผมมีพระเครื่ององค์หนึ่งถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเดิมเป็นที่เคารพบูชาของบิดาผมมาก่อน ท่านได้เคยทดลองเมื่อครั้งสมัยท่านเป็นทหาร ได้เข้าในขบวนทัพของเจ้าพระยาสุร-ศักดิ์มนตรียกขึ้นไปปราบพวกโจรเงี้ยว ซึ่งได้ก่อการร้ายขึ้นทางภาคเหนือ พระเครื่ององค์นี้ได้เคยออกศึกมาแล้ว ผมจึงตั้งใจจะเคารพนับถือแต่เพียงองค์เดียวไม่อยากหาเพิ่มเติม ไม่ต้องการมีมากกว่านี้ เพียงองค์เดียวขอให้เรานับถือด้วยจิตใจมั่นคง มีพระแล้วก็ต้องประพฤติแต่กรรมดีอยู่ในศีลธรรม ประกอบด้วยมีความเมตตาไม่เบียดเบียนใครเท่านั้นก็เพียงพอจะป้องกันภัยได้ ฉะนั้นผมจึงมิได้สนใจมากนัก การสนทนาระหว่างพระธุดงค์กับหลวง-ชาญ ฯ จึงได้ยินบ้างไม่ได้ยินบ้าง เพราะมัวไปคิดถึงเรื่องนัดพบกับพวกที่ไปติดตามลูกกวางน้อย ซึ่งเห็นว่าเลยเวลานัดหมายแล้วจึงแอบเข้าไปกระซิบบอกหลวงชาญ ฯ ว่าจะออกไปพบกับพวก

ตามที่นัดไว้ แล้วจะชวนกันมาที่นี่ ขอให้สนทนากับพระไม่ต้อง เป็นห่วง หลวงชาญ ฯ พยักหน้าเห็นดีด้วย ผมจึงออกมาสมทบ พร้อมกับทหารรับใช้ถือปืนยาวที่คอยอยู่ห่าง ๆ ตรงไปที่นัดหมาย ทันที

ต่อมาผมกับทหารรับใช้ก็นำหมู่นักล่าสัตว์ ต่างก็พากันเข้า มานั่งกราบพระธุดงค์ ท่านก็ทักทายปราศัยทั่วหน้ากันตามควร ของผู้ทรงศีล พวกเพื่อน ๆ เวลานั้นนึกว่าพระธุดงค์องค์นี้จะ ต้องเก่งกล้ามีวิชาอาคมแข็ง จึงสามารถธุดงค์มากลางป่ากลางดง ได้ลำพังองค์เดียว ต่างก็คอยจ้องหาโอกาสขอของดี คอยออก ปากเลียบเคียง ๆ เพราะพระธุดงค์ส่วนมากมีตะกรุดและลูกอม พระว่าน พระผงหรือผ้ายันต์ แจกกับผู้สนใจไปขอเครื่องรางของ ขลัง แต่ท่านก็มิได้แสดงว่าจะให้อะไรตามที่ต้องการเหมือนพระ อื่น ๆ บางองค์ เมื่ออดทนไม่ไหวจึงเข้าไปกราบแล้วพูดว่า

"พวกผมอยากจะขอของดีของหลวงพ่อ เพื่อไว้ป้องกันตัว มิได้เป็นนักเลงอะไร ลูกผู้ชายก็อยากได้ และอยากให้หลวงพ่อ ช่วยดูดวงชะตาร้ายดีประการใด"

เมื่อพูดจบแล้ว คิดว่าท่านจะค้นหาตะกรุด หรือผ้ายันต์ หรือของขลังออกมาให้ หรือถามวันเดือนปีเกิด ท่านกลับนิ่ง อยู่ครู่หนึ่งจึงพูดขึ้นว่า

"ของดีทางไสยศาสตร์หรือเครื่องรางของขลังใด ๆ อาตมาไม่เคยให้ใคร เพราะไม่มีจะให้ อาตมาได้ปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยตรง พระสัจธรรมของพระพุทธเจ้าห้ามมิให้เชื่อถือในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ ห้ามมิให้พระสงฆ์สาวกแสดงฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ในสิ่งมหัศจรรย์ทั้งหลาย ขอจงอย่าได้หลงใหลงมงายเพราะเป็นวิชาต่ำ ทำให้เกิดกิเลสตัณหา เมื่อติดอยู่แล้วยากที่จะหลุดพ้นไปได้ ทั้งพระพุทธองค์ยังสอนมิให้เชื่อโชคชะตา ในโลกมนุษย์นี้ท่านสอนให้เชื่อ **กฎแห่งกรรม** หว่านพืชสิ่งใดก็จะเกิดผลพืชสิ่งนั้น ผู้ใดประกอบกรรมดีหรือกรรมชั่ว ย่อมจะได้กรรมดีหรือกรรมชั่วตอบแทนเช่นนั้น ถ้าผู้ใดไม่ประกอบสิ่งใดเลย มัวแต่กราบไหว้บูชาอ้อน วอนผีสาง เทวดา และสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหลายให้ประทานโชคลาภ ก็ไม่มีหวังได้ผลตามความตั้งใจ ถ้าเราทำกรรมชั่วแล้วอ้อนวอนผีสางเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยปัดเป่ากรรมชั่วให้พ้นผิดไปจากตัว ขอผลดีเป็นสิ่งตอบแทน ก็ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันใดที่จะสามารถบันดาลได้ อาตมามีแต่ธรรมของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่สอนให้คนประกอบแต่กรรมดี มีศีลธรรม มีความเมตตากรุณา มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนมนุษย์และสัตว์ ศีลสมาธิปัญญาของพุทธเจ้านั้นล้ำเลิศกว่าเครื่องรางของขลังใด ๆ ในโลก เมื่อผู้ใดได้ปฏิบัติย่อมจะเป็นที่คุ้มครองป้องกันภัยได้ เป็นของดีที่เกิดขึ้นภายในตัวของเราเอง ใครจะแย่งชิงเอาไปไม่ได้ ไม่ต้องหาที่อื่น ของที่เกิดด้วยอำนาจจิตที่บริสุทธิ์ ด้วยการปฏิบัติ

ศีลสมาธิปัญญา การแผ่เมตตารักษาศีล จิตเป็นธรรม นี่แหละเป็นจุดยอดป้องกันภัยได้ดีกว่าเครื่องรางของขลังที่ยึดถือในทางผิด ถ้าเราได้สมาธิ ใช้อำนาจจิตแผ่เมตตาให้หมู่มนุษย์และสัตว์ ทั้งผีสางเทวดาทั้งหลายทั่วไป ขออย่าได้มีเวรมีกรรมต่อกันเลย ขอจงได้รับความสุขด้วยอำนาจกุศลบารมีที่เราได้สร้างได้ทำขอให้แผ่ทั่วถึงกัน ด้วยอำนาจบารมีกุศลที่แผ่ออกไปนี้สูงกว่าสิ่งใดในโลก เมื่อพวกประสกต้องการของดีก็หมั่นอุตส่าห์เล่าเรียนทางธรรมแล้วปฏิบัติจะมองเห็นผล ธรรมที่เกิดกับตัวเองด้วยการพิสูจน์ด้วยศีลสมาธิปัญญา อย่ามัวไปหลงใหลใฝ่ฝันในเครื่องรางของขลัง หรืออย่าไปนึกถึงผ้ายันต์ผูกคอหรือใส่เสื้อยันต์ จะทำให้จิตใจฮึกเหิมในสิ่งที่ผิดที่ชั่ว กลายเป็นคนอวดดีอวดเด่น แล้วก็อยากลองดี เมื่อจิตเป็นอันธพาลอยู่แล้วก็ประพฤติตนเป็นอันธพาลหนักยิ่งขึ้น ถือว่ามีของดีของขลังคุ้มครองป้องกันก็อวดเก่งเที่ยวข่มเหงรังแกชาวบ้าน ให้พิจารณาดูพวกมหาโจรเที่ยวปล้นสดมภ์ ถือว่ามีของดีมีเครื่องรางของขลังมากมายหลายอาจารย์ห้อยเต็มรอบคอ แต่โลกย่อมทรงไว้ซึ่งความเป็นธรรม พระย่อมไม่คุ้มครองเข้าข้างคนผิดที่ประกอบกรรมชั่ว พระเครื่องรางที่ห้อยคอเป็นพวง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะช่วยให้พ้นอาญาแผ่นดิน ที่สุดก็ต้องจบชีวิตลงท่ามกลางการสาปแช่งของประชาชนผู้บริสุทธิ์"

เมื่อพระธุดงค์พูดจบก็มีผู้ถามขึ้นว่า "การที่หลวงพ่อมาธุดงค์องค์เดียวอยู่กลางดงที่ชุกชุมด้วยสัตว์เช่นนี้ หลวงพ่อมีสิ่ง

ใดที่สามารถจะป้องกันสัตว์ร้ายได้ถ้าไม่มีของดีป้องกันตัว ?”

พระธุดงค์เห็นพวกเรายังดื้อดึงอ้อนวอน จะเอาของดีจากท่านให้ได้ ท่านจึงพูดขึ้นว่า “อาตมาบอกแล้วว่า อาตมาเป็นสงฆ์เคารพคำสอนแห่งองค์พระศาสดาของเรา ท่านสอนไม่ให้เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อภินิหารใด ๆ ที่พิสูจน์ไม่ได้ ตลอดทั้งการถือโชคลาง ถือฤกษ์ถือยาม เป็นสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสารแน่นอน มีแต่ความงมงาย อาตมาได้ถือหลักธรรมเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่พวกไสยศาสตร์ที่เป็นกาฝากอาศัยเกาะพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง ทำให้พระศาสนาเศร้าหมอง อาตมาจึงได้เจริญศีลภาวนาทำสมาธิให้เกิดปัญญา ทำจิตให้สงบด้วยอำนาจวิปัสสนากรรมฐาน ทำให้เกิดพลังอันเข้มแข็งในกระแสจิต ด้วยอำนาจสมาธิญาณได้ใช้กระแสจิตแผ่เมตตาไปสู่สัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลาย ทั้งที่ดุร้ายและไม่ดุร้าย ทั้งใต้ดินและบนอากาศ ขอให้สัตว์ทั้งหลายจงอยู่ด้วยความสุข ขออย่าได้มีเวรกรรมต่อกันเลย อันเจริญวิปัสสนาแผ่เมตตาทางกระแสจิตนี้ สามารถทำให้สัตว์น้อยใหญ่ที่ดุร้ายมีสัญชาตญาณความรู้สึกเกิดขึ้นว่า ผู้ใดเป็นมิตรหรือผู้ใดเป็นศัตรูกัน อาตมาจึงอยู่ในป่าได้เพราะเป็นมิตรกับสัตว์ทั้งหลายมิใช่เป็นศัตรูกัน นี่แหละด้วยอำนาจของศีลสมาธิปัญญาได้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน จึงทำให้อาตมาผ่านพ้นภัยอันตรายได้อย่างปลอดโปร่ง”

พวกเรานิ่งฟังพระภิกษุบรรยายถึงศีลสมาธิปัญญาอย่างตื่นเต้น ทั้งเข้าใจดี มีผู้หนึ่งถามขึ้นว่า

"หลวงพ่อได้ธุดงค์ไปถึงไหนบ้าง และได้เคยพบสัตว์ป่าที่ดุร้ายอย่างซึ่งๆ หน้าหรือเปล่า เมื่อได้ประจันหน้ากันแล้ว หลวงพ่อได้แก้ไขอย่างไรบ้าง ?"

พระภิกษุธุดงค์แสดงอารมณ์ดี ยิ้มแล้วพูดอธิบายให้ฟังว่า "ธรรมชาติของสัตว์ป่าที่ดุร้ายทั่วๆ ไป ธรรมดามีความรู้สึกตื่นกลัวมนุษย์ติดอยู่เป็นนิสัยสันดาน เมื่อได้พบหรือเพียงได้กลิ่นคนก็วิ่งหนีหัวซุกหัวซุน ถ้าไม่ไปจนมุมจนตรอกไม่ประจันหน้ากันใกล้ชิดจริง ๆ ก็ไม่หันมาสู้ป้องกันตัว มิฉะนั้นแล้วก็ไม่ทำอันตรายใคร ส่วนพวกสัตว์ที่ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บลำบาก หรือพวกเสือแก่ไปไหนไม่ไหว พวกนี้จะดุมากผิดธรรมดา ยิ่งพวกเสือเคยกินคนมาแล้ว พวกนี้ดุ และกล้าที่จะวิ่งเข้าตะปบกัดกินคนได้ อาตมาเคยพบกับสัตว์ป่าจำนวนมากที่ดุร้ายก็มี ที่ไม่ดุร้ายก็มี แต่ก็มิได้ทำอันตรายเพราะต่างก็อยู่กันด้วยความสงบ มิได้มีจิตจะคิดร้ายเบียดเบียนกัน"

พวกเราต่างนั่งฟังท่านด้วยความสนใจและสงบ ผมนั่งฟังมานานรู้สึกเลื่อมใสในภิกษุธุดงค์รูปนี้ยิ่งขึ้นไม่แพ้ผู้อื่น จึงอยากรู้ถึงเริ่มแรกที่ท่านออกธุดงค์ว่ามีความรู้สึกอย่างไร จึงถามท่านว่า

"เมื่อครั้งแรกหลวงพ่อออกธุดงค์ใหม่ ๆ ยังไม่เคยป่า ยังไม่รู้จักนิสัยใจคอสัตว์ป่า หลวงพ่อเคยมีความกังวลบ้างไหม ?"

พระธุดงค์หัวเราะค่อย ๆ แล้วก็เริ่มเล่าถึงอดีตก่อนที่ท่านจะเชี่ยวชาญเดินธุดงค์มาก่อนว่า

"เมื่อสมัยที่อาตมา เริ่มติดตาม พระผู้เป็นอาจารย์มาธุดงค์เป็นครั้งแรก ท่านได้สอนให้พิจารณาดูสถานที่เราจะพักจะปักกลด ให้พิจารณาดูดินดูต้นไม้ข้าง ๆ สังเกตทางที่สัตว์ผ่านเราก็อย่าไปปักกลดขวางทาง ปักกลดหลีกทางให้ห่างทางเดินของสัตว์ป่าก็ไม่มีภัยอันตรายใด ๆ แต่เมื่อปักแล้วก็จะถอนไม่ได้จนกว่าจะค้างคืนแล้วถอนเดินทางต่อไป ถือว่าพระจะทำสิ่งใดก็ไม่ประมาท ต้องพิจารณาดูให้ดีให้แน่ใจ เริ่มครั้งแรกที่จะประสบกับสัตว์ป่าที่อาตมาออกธุดงค์ พระอาจารย์ได้พาไปปักกลดอยู่ในป่าสูง แต่ใกล้หนองน้ำใกล้เขตแดนกำพุช คืนนั้นกลางดึก อาตมาได้ยินเสียงช้างฝูงใหญ่ตื่นหนีอะไรไม่รู้ วิ่งผ่านกลดที่อาตมาและพระผู้เป็นอาจารย์ห่างกันเพียงระยะไม่เกิน ๓ วา แผ่นดินสะเทือน กลดสั่นไหว คืนนั้นเป็นคืนเดือนหงายท้องฟ้าแจ่มใส อาตมาเข้าสมาธิตามพระอาจารย์สอน แต่อาตมายังใหม่ต่อการธุดงค์เป็นครั้งแรก จิตยังไม่มั่น จึงนึกกลัวเพราะเกิดมาไม่เคยเห็นช้างป่าเป็นฝูงใหญ่เช่นนี้มาก่อน เคยพบเห็นแต่ช้างบ้านที่เขาเลี้ยงไว้ใช้งานมีควาญคอยควบคุม อาตมาก็ยังกลัวไม่กล้าเดินเข้าใกล้มัน แต่นี่เป็นช้างป่าแท้ ๆ ซึ่งกำลังตื่นกลัว ประมาณไม่ถูกว่าจำนวนเท่าใดวิ่งหนีอะไรก็ไม่รู้ อาตมากลัวจนเหงื่อแตกตัวสั่น มือเท้าเย็น ใจเต้นดังตีกลอง กลัวว่ามันจะเอื้อมงวงมาจับโยนเล่น กลัว

มันจะมาเหยียบตาย ส่วนพระอาจารย์ท่านไม่รู้สึกผิดปกติ เสียงท่านปลอบอาตมาไม่ให้กลัว ให้เจริญภาวนาพระพุทธมนต์ ทำสมาธิเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เวลานั้นอาตมาบอกได้ว่า ความกลัวทำให้จิตไม่เที่ยงไม่มีสมาธิ แม้แต่พระพุทธมนต์ขึ้นต้นลงปลายก็ไม่ถูก ต้องใช้เวลานั่งตัวสั่นอยู่ในกลดจนรุ่งสว่างไม่ได้จำวัด เช้าพระอาจารย์ได้มาสอนวิธีทำจิตแผ่เมตตาให้แก่พวกสัตว์ แต่อาตมาบอกกับพระอาจารย์ว่ากำลังใจหมด ท่องอะไรไม่ถูก เพราะกลัวทำสมาธิไม่เที่ยง ช้างป่าเพียงตัวสองตัวเข้ามาใกล้กลดก็กลัวจนปวดท้องแล้ว นี่มันมาตั้งฝูงหลายสิบตัวจะตั้งสติได้อย่างไร อาตมาบอกพระอาจารย์ว่าเห็นจะทนต่อไปไม่ไหว ถ้าพบอย่างนี้บ่อย ๆ แต่พระอาจารย์แสดงความสมเพชเวทนาและสงสาร จึงปลอบ อาตมาให้ พยายาม อดทน ความ กลัวเป็น สิ่งที่ ประจำตัวมนุษย์และสัตว์ แต่เรากำจัดมันได้ด้วย ศีลสมาธิ พิจารณาดูด้วยปัญญา ความกลัวก็จะหายไป ต่อไปอย่าท้อถอย ใหม่ ๆ ก็เป็นอย่างนี้ทุกองค์"

ต่อมาอีกคืนหนึ่ง พระอาจารย์ให้มาปักกลดห่างจากลำห้วย ชาวบ้านเรียกว่าห้วยเสือหลง เป็นที่มีสัตว์ป่าชุกชุม อาตมาใจไม่ค่อยจะดีตั้งแต่คืนแรกแล้ว แต่คืนนั้นอาตมาพยายามเจริญภาวนาทำสมาธิให้เกิดกำลังอำนาจจิต เจริญวิปัสสนากรรมฐานตามอาจารย์สอน ตกกลางคืนก็ได้ยินเสียงสัตว์ป่าส่งเสียงร้องตามทิศทางต่าง ๆ จะเป็นเสียงกวางหรือละมั่ง เก้ง ก็แบ่งเสียงไม่ถูก

แล้วก็ยังมีเสียงเหมือนคนเจ็บปวดร้องครวญคราง หูได้ยินร้อง โอย โอย โอย เสียงร้องเป็นระยะเข้ามาใกล้กลดของอาตมาแล้ว ก็หายไปแล้วก็ได้ยินห่างไกลออกไป ไม่รู้ว่าเป็นตัวอะไร มีเสียงร้อยแปดในป่าเวลากลางคืน อาตมานั่งไม่สบายใจกลัวเสียงประหลาดพวกนั้นอยู่ในกลด พระอาจารย์บอกให้เจริญพระพุทธมนต์ ภาวนาทำสมาธิให้จิตสงบ อาตมาบอกว่าทำไม่ได้เพราะใจไม่อยู่กับตัว เสียงร้องมันกวนประสาท ท่านก็บอกให้พยายามอดทน ไม่ต้องกลัว ท่านยังคุมอยู่ แต่อาตมาก็ได้พยายามทำจิตให้สงบ แต่ไม่ทันจะทำจิตสงบก็ได้ยินเสียงเสือร้องโฮก – ฮือ ๆ ๆ มาแต่ไกลและยิ่งใกล้เข้ามาเสียงสัตว์อื่นเงียบหายหมด นอกจากทางต้นไทรใหญ่ห่างจากลำห้วยไม่มากนัก ได้ยินเสียงกิ่งไม้หัก เสียงลิงร้องคงจะตกต้นไม้เพราะต่างชิงแย่งกันปีนป่ายขึ้นไปบนกิ่งคบไทรให้สูงสุดที่จะสูงได้ เสียงโฮก –– ฮือ –– ใกล้เข้ามาแล้วก็ไกลออกไป แต่จวนฟ้าสางก็ได้ยินเสียงใกล้เข้ามาทุกที ยิ่งใกล้เสียงก็ยิ่งดังสนั่นป่า อาตมารู้สึกว่าพื้นล่างกับพื้นบนกำลังจะกระทบกัน เพราะมันสั่นรัวเหมือนกำลังเป็นไข้จับสั่น ยิ่งเสียงมันใกล้เข้ามาเหมือนจะเดินรอบๆ กลดของเรา แล้วก็ร้องเสียงดังสนั่นสะท้อนทั้งป่า อาตมาก็เกิดขนหัวลุกขนพองสยองเกล้า เป็นไข้หนาว ๆ ร้อน ๆ ไปทันที สวดมนต์ไม่ได้ ลืมหมด เพราะเคยรู้ว่าเสือเป็นสัตว์ที่ดุร้าย มันฆ่าเหยื่อโดยใช้เท้าหน้าตะปบหนังหัวปิดลูกนัยน์ตาแล้วก็ตวัดตัวขึ้นหลังวิ่งเข้าป่า ยิ่งนึกก็ยิ่งกลัว นึกในใจว่าอาตมา

ไม่ควรจะเอาชีวิตมาทิ้งไว้ในป่านี้เลย เกิดความหมดอาลัยแก่ชีวิต แต่แล้วก็เกิดมานะว่าเราได้อุทิศชีวิตให้แก่พระศาสนา แล้วจะมามัวกลัวอย่างไม่สิ้นสุดทำไม ไม่ต้องกลัว ความกลัวเป็นของคนขลาด หยุดกลัวเสียที เป็นอะไรก็ไม่วิตกทุกข์ร้อน ปล่อยไปตามเรื่อง หากชาติก่อนเราได้ก่อเวรก่อกรรมไว้กับพวกสัตว์ป่าเหล่านี้ ก็ขอใช้หนี้ชีวิตให้มาขบกัดให้ตายเสียในชาตินี้จะได้พ้นเวรกันเสียที เมื่อคิดได้เช่นนี้ ความกลัวก็ค่อย ๆ จางหายไป จิตใจของอาตมาก็เข้าสู่ปกติ อาตมาก็เจริญพระพุทธมนต์ภาวนาให้จิตสงบสู่สมาธิเข้าในวิปัสสนากรรมฐานได้ต่อไป ส่วนเสียงเสือนั้นก็ค่อยหายห่างไกลไปทางลำห้วยแล้วก็หายไป ก็ได้ยินเสียงไก่ป่าขัน พอสางตอนรุ่งเช้าพระอาจารย์บอกว่าอาตมาเข้าทางถูกแล้ว ความกลัวกำลังห่างออกไปแล้ว จงปฏิบัติเจริญภาวนาเข้าสมาธิ แล้วก็แผ่เมตตาด้วยอำนาจกำลังกระแสจิตมุ่งจุดไปยังหมู่สัตว์ทั้งหลาย ก็จะไม่มีภัยที่จะรบกวน อาตมาไม่ทราบว่าอาจารย์รู้ได้อย่างไรว่าอาตมาหายกลัว จึงบอกว่า

"เสียงร้องคำรามของเสือเมื่อมันเดินมารอบ ๆ กลด เสียงมันมีอำนาจสมเป็นเจ้าป่า ทำให้อาตมากลัวจนเกือบจะเสียสติปวดหนักปวดเบาหนาวร้อนตลอดเวลา"

อาจารย์หัวเราะแล้วก็บอกว่า "ความกลัวก็ย่อมมีขอบเขต แต่เมื่อมันถึงที่สุดแล้วมันก็เข้าปกติ จงใช้สติปัญญาพิจารณาไล่ความกลัวไปให้พ้นให้สิ้นไป แล้วก็จะเหลือความไม่กลัว"

อาตมาก็รับคำของพระอาจารย์ คืนที่สามพระอาจารย์พามาปักกลดพักอยู่ข้างหนองน้ำใหญ่ คืนนั้นรู้สึกว่าจิตใจของอาตมาเข้าสู่ความปกติ จิตเกิดกำลังเข้มแข็ง เข้าสมาธิได้ง่ายปฏิบัติเจริญ-วิปัสสนากรรมฐาน แม้จะได้ยินสัตว์ป่าร้องใกล้ไกลก็ไม่ตกใจกลัว จิตเข้าสู่ปกติ แต่พอดึกก็รู้สึกว่ามีงูเลื้อยอยู่ข้างกลดของอาตมาทั้งตัวใหญ่และเล็ก ทั้งยาวและสั้น สันนิษฐานเอาตามความรู้สึกเมื่ออาตมานั่งเข้าสมาธิ รู้สึกว่า บางตัวมันเลื้อยขึ้นไปจะถอนกลดของอาตมาเอนไปเอียงมา บางตัวขู่ฟ่อ ๆ อยู่ข้างกลดอาตมาได้ประสบเหตุการณ์ ๓ คืนติดต่อกัน ทำให้อาตมาจำวัดไม่ได้ คืนหลังนี้จิตใจของอาตมาเข้มแข็ง ความกลัวก็น้อยลงสามารถท่องบ่นภาวนาพุทธมนต์ ไม่กลัวจนหลงลืมจับต้นชน-ปลายไม่ถูกเหมือนคืนก่อน ๆ จิตของอาตมาก็สงบ เสียงพระ-อาจารย์คอยปลอบโยน แนะนำให้ปฏิบัติ จวนสางพวกงูเหล่านั้นจึงเลื้อยคลานหายไป รุ่งขึ้นเช้าอาตมาได้พบสิ่งที่แปลกประหลาดเกิดขึ้นในเช้าวันนั้น คือในบริเวณใกล้ที่ปักกลดอยู่นั้นมีพวกนกชนิดต่าง ๆ มีจำนวนมากมายบินมาจากทิศต่าง ๆ มีสีขนงดงามแปลกต่างกันส่งเสียงร้องจ๊อกแจ๊กจอแจแซดไปหมด คล้ายจะมีการประชุมนกป่าเป็นครั้งใหญ่อยู่ตามต้นไม้รอบที่พักปักกลดอาตมาก็ยังไม่เคยเห็นมาก่อนว่านกมากมายเช่นนี้ คล้ายกับนกพวกนี้จะนัดกันมาพบกับอาตมาและพระอาจารย์ สิ่งที่มหัศจรรย์อีกอย่างก็คือ เห็นพระอาจารย์แบมือยื่นออกไปแล้วก็ผิวปาก

ค่อย ๆ พอได้ยินเสียง นกที่จอแจก็เงียบลงทันที คล้ายกับพระ-อาจารย์มีอำนาจเหนือพวกนกเหล่านั้น สามารถจะบังคับให้ทำอะไรก็ได้ อาตมามองดูด้วยความตื่นเต้นในสิ่งที่แปลกประหลาดแทบจะลืมหายใจ เมื่อนกตัวอื่นที่ส่งเสียงร้องแซดนั้นเงียบหมดคงได้ยินเสียงแหลมเล็กส่งเสียงร้องอยู่บนยอดไม้ยังไม่เห็นตัว แล้วเสียงก็ค่อย ๆ ดังขึ้นจนเห็นตัวเล็ก ๆ เท่านกกระจิบ สีสันสวยงาม บินโผลงกระโดดเกาะกิ่งไม้ลงมาเป็นระยะ ปากก็ส่งเสียงไพเราะ พอบินลงมาในระยะต่ำก็บินโผลงไปเกาะอยู่กลางใจมือของพระอาจารย์ แล้วก็ไซ้ปีกไซ้หางคล้ายจะร่ายรำทำเพลงตามสภาพของนกตัวเล็ก ๆ น่ารักจะทำได้ ส่วนนกตัวอื่น ๆ จำนวนมากก็เกาะอยู่บนกิ่งไม้นิ่งเงียบเอียงคอมองดูไปมาตามระยะของนกตัวน้อยกระโดดอยู่บนฝ่ามืออาจารย์ครู่ใหญ่ นกน้อยตัวนั้นบินจากฝ่ามือของพระอาจารย์ขึ้นไปบนยอดไม้ แล้วนกตัวอื่น ๆ ต่างก็บินกลับไปตามทิศต่าง ๆ ไม่ช้าก็หายไปหมด ตั้งแต่นั้นมาทำให้อาตมาคิดว่าพระอาจารย์ของอาตมานี้ มีอำนาจกระ-แสจิตสูงทำให้สัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ตกอยู่ใต้อำนาจได้ ทั้งสัตว์ที่ดุร้ายและไม่ดุร้าย และเชื่อแน่ว่าท่านมีอำนาจเหนือสัตว์ร้ายในป่าทั้งหลาย อาตมาคิดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ ๓ ปีก่อน ก็ด้วยอำนาจของพระอาจารย์ที่เรียกพวกสัตว์ป่า และให้มาเพื่อจะทดลองจิตและความอดทนของอาตมาเช่นเดียวกัน ท่านได้เรียกฝูงนกในตอนเช้าวันนั้น ตั้งแต่นั้นมาอาตมาก็หายความขลาดกลัว

แม้จะได้ยินได้เห็นสัตว์ป่าที่ดุร้ายอย่างใกล้ชิด จิตใจของอาตมาก็เป็นปกติ เห็นจะเป็นเพราะอาตมาเลื่อมใสเชื่อถืออำนาจจิตให้ความคุ้มครองของพระอาจารย์

ที่อาตมาเล่าให้ฟังมานี้ อย่าเพิ่งเชื่อถือว่าเป็นความจริงนะ นี่เป็นแต่ความเห็นความรู้สึกของอาตมา พระพุทธองค์ทรงสอนไม่ให้เชื่ออะไรง่าย ๆ และอย่าเชื่อในสิ่งที่เขาบอกเล่าทั้งโบราณและปัจจุบัน ให้พิจารณาด้วยปัญญาหาหลักและเหตุผล และพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อนจึงค่อยเชื่อ ฉะนั้นที่อาตมาเล่ามานี้ก็เพียงใช้พิจารณาดู และอาตมาก็จะเล่าต่อไปว่า ต่อนั้นมาอาตมาก็ได้ศึกษาฝึกฝนปฏิบัติตามที่พระอาจารย์สั่งสอนทุกประการ ไม่มีคาถาอาคมอะไร นอกเหนือไปกว่าธรรม พระพุทธมนต์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่อยู่ในหลักศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยอาศัยสมาธิเกิดปัญญา ในเมื่อได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ฝึกจิตให้สงบเข้มแข็งภาวนาแผ่เมตตาเจาะจงแก่สัตว์ป่าทั้งหลาย จึงสามารถทำให้สัตว์ดุร้ายให้เชื่องอยู่ในอำนาจได้ และทั้งสามารถจะเรียกร้องให้พวกสัตว์ต่าง ๆ มาชุมนุมกันได้ด้วยอำนาจกระแสจิต คลื่นของจิตที่มีพลังอยู่ในวงรัศมีที่สัตว์ป่าอาศัยพอที่จะส่งกำลังการแผ่เมตตาให้ไปถึง

ต่อมาพระอาจารย์ได้พาอาตมาท่องเที่ยวธุดงค์ไปในที่ทุรกันดารแทบทุกภาค บางครั้งก็ออกนอกดินแดนไทยต้องผจญต่อความยากลำบาก ตลอดจนสัตว์ร้ายนานาชนิด แต่อาตมาชินต่อ

ป่าดีแล้วจึงไม่มีความกลัว เพราะจิตเข้มแข็งติดตามท่านอาจารย์ไปทุกหนแห่ง ถึงฤดูฝนเข้าพรรษาเราก็จำพรรษากันตามเขาในถ้ำ เมื่อออกพรรษาก็ออกธุดงค์กันใหม่

ต่อมาท่านอาจารย์ได้บอกว่า อาตมามีสมาธิแก่กล้า มีอำนาจจิตเข้มแข็งพอที่จะปฏิบัติองค์เดียวได้แล้ว ไม่ต้องอยู่ในความควบคุมของพระอาจารย์ ทั้งท่านก็เข้าวัยชราแล้ว อยากจะพักจำศีลภาวนาเป็นที่เป็นทางในบั้นปลาย ท่านจึงหาถ้ำแห่งหนึ่งไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก ได้เข้าไปจำศีลภาวนา แล้วอาตมาก็ได้ธุดงค์เพียงองค์เดียวแต่นั้นมา"

พวกเรานั้นนั่งฟังพระภิกษุชราธุดงค์เล่าเรื่องอย่างเพลิดเพลินและตื่นเต้น เพราะยังไม่เคยได้ยินได้ฟังเรื่องเช่นนี้มาก่อนและก็เพิ่มความเลื่อมใสเคารพท่านยิ่งขึ้น พวกเรายังสงสัยถามว่า

"อาหารฉันนั้นหลวงพ่อได้มาจากไหน เพราะตามป่าดงดิบห่างไกลจากหมู่บ้าน ระยะเวลาเดินทางตั้งวันก็ยังไม่พบหมู่บ้านหรือหากพบหมู่บ้าน ก็ยังไม่ทราบว่าชาวบ้านจะมีศรัทธาหรือไม่" พระธุดงค์ยิ้มแล้วตอบว่า

"ไม่เป็นการลำบากยากเย็นอะไรเลย เพราะก่อนที่อาตมาจะออกโปรดสัตว์ ก็ได้อธิษฐานทำสมาธิส่งกระแสจิตล่วงหน้าไปก่อน จึงรู้ว่าที่ใดมีผู้ศรัทธาอยู่ แล้วก็มุ่งหน้าเดินตรงไปไม่ช้านานนักก็พบหมู่บ้าน มองเห็นผู้คนมีความศรัทธาเตรียมอาหาร

ใส่บาตรไว้แล้ว เมื่ออาตมาไปถึงต่างก็พากันมาใส่บาตร มีทั้งผลไม้และอาหารข้าว แม้จะเป็นหมู่บ้านไม่ใหญ่โตนัก และอาหารที่ได้มานั้นไม่มาก แต่เพียง ๒-๓ ปั้น ก็อิ่มกว่าอาหารธรรมดาบ้านเรา ฉะนั้นการอยู่ในดงพงป่าของอาตมาก็ไม่มีอะไรเดือดร้อน"

พวกเราได้ฟังแล้วก็มองดูตากัน ต่างก็นึกคิดอยู่ในใจว่าพระองค์นี้คงจะร่นระยะทางได้ หรือไม่ก็สามารถเข้าไปรับบาตรในเมืองลับแลได้ หรือจะเป็นพวกผีสางนางไม้หรือรุกขเทวดาที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่เวลานั้นก็ไม่มีใครถามท่านว่า พวกที่มาใส่บาตรเหล่านั้นเป็นพวกมนุษย์หรือพวกเทวดานางไม้ไปอยู่ในกลางดงกลางป่า ต่างก็มาเดาเอาเองภายหลัง แต่ทำให้นึกสงสัยว่า ทำไมพวกเราจึงปากหนักไม่มีใครถามท่านเลยชอบมาออกความเห็นแตกต่างกันภายหลัง หลังจากพวกเราเกิดเลื่อมใสในตัวพระภิกษุยิ่งขึ้น เคารพในสมาธิปฏิบัติวิปัสนากรรมฐานของท่านแล้ว ท่านได้ให้การอบรมธรรมพวกเราต่อไปว่า

"มนุษย์เราที่ได้มีโอกาสเกิดมาในโลกนี้ เมื่อได้ลืมตาดูโลกที่แจ่มใส มีร่างกายเข้มแข็ง มีอาการครบถ้วน มีสมองและจิตใจเป็นปกติธรรมดาอย่างสามัญชนทั่วไป ก็เรียกว่าเป็นบุญกุศลบารมีที่เคยสร้างไว้แต่อดีตชาติ จึงได้เกิดมาเป็นคน แต่การสร้างบุญบารมีนั้น ย่อมจะมากน้อยไม่เสมอเท่าเทียมกัน มนุษย์เราจึงได้เกิดมาแตกต่างกันทั้งตระกูลและฐานะ บางคนก็เกิดในตระกูลสูงหรือมั่งคั่งในตระกูลสูงศักดิ์ บางคนก็เกิดมาในตระกูลต่ำศักดิ์

ยากจนเข็ญใจ บ้างก็เกิดมามีรูปร่างสวยงาม บ้างก็เกิดมาขี้ริ้ว ร่างกายไม่สมประกอบ บ้างก็เกิดมามีสติปัญญาไม่ปกติ แต่ทุกคนก็เลือกเกิดไม่ได้ แล้วแต่กฎแห่งกรรมจะส่งมาตามผลการทำดีหรือทำชั่วซึ่งมีประจำทุกรูปทุกนาม แม้ว่าเราจะเกิดมาแตกต่างทางด้านความเป็นอยู่และฐานะ แต่ก็ไม่ควรจะน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาที่เกิดมาต่ำต้อย เพราะในโลกมนุษย์นี้ไม่มีอะไรแน่นอน ทุกสิ่งย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ตามกฎธรรมชาติ เพราะโลกมนุษย์นี้เป็นศูนย์กลางที่คนเรามีโอกาสเลือกสร้างความดี หรือความชั่วได้เท่าเทียมกัน ผู้ที่เกิดมาในตระกูลมีเกียรติมั่งคั่ง ถ้าลืมตัวประกอบกรรมทำชั่ว ที่สุดก็กลายเป็นคนทุกข์ยากลำบากลงในชาตินี้ ส่วนผู้ที่เกิดมาในตระกูลต่ำต้อยเข็ญใจ ถ้าประพฤติแต่กรรมดีชีวิตก็เจริญรุ่งเรืองมั่งคั่งมีเกียรติทันตาเห็น ทุกยุคทุกสมัยมีตัวอย่างอยู่มากมาย เช่นคนมั่งมีกลับยากจน แต่คนยากจนกลับมั่งมี อาตมาขอให้ประสกนำไปคิดพิจารณาดูว่า โลกมนุษย์นี้เป็นชุมทางสายใหญ่ มีทั้งทางนรกและสวรรค์ และทางนิพพานในทางพุทธศาสนา ทุกวันทุกเวลาที่มีมนุษย์ทิ้งสังขารไว้ในโลก ส่วนวิญญาณนั้นไปสู่สุคติและทุคติตามแต่ผลบุญ ผลกรรมที่ส่งเสริมไปในทางดีหรือชั่ว อาตมาขอให้ทุกคนที่อยู่ในที่นี้ ผู้ที่เกิดมาในกองสุข เมื่อถึงอายุขัยก็ไปในทางสุข ผู้ที่เกิดมาในกองทุกข์ เมื่อถึงอายุขัยก็ขอให้ไปในทางสุข และไม่อยากให้วิญญาณของผู้เกิดมาในกองสุขหรือกองทุกข์ก็ดี ไปในทางทุคติภูมิ และสิ่งที่จะเป็นที่พึ่งช่วยให้

เราพ้นทุกข์ก็คือ ธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ศีล สมาธิปัญญา จงพิจารณาในวิปัสนากรรมฐาน ก็จะรู้แจ้งเห็นจริงตลอดไป"

เมื่อพวกเราได้สดับคำท่านแล้ว เราก็ต่างยกมือขึ้นนมัสการท่านด้วยความเคารพ และเตรียมตัวจะนมัสการพากันกลับสู่ค่ายที่พักกลางดงซึ่งไม่ห่างไกลจากที่ปักกลดของท่าน ท่านจึงเตือนให้นำลูกกวางน้อยไปด้วย ทำให้พวกเรานึกขึ้นได้เพราะได้ฟังท่านจนเพลิดเพลิน จนลืมว่าพวกเรามาตามลูกกวาง เสียงท่านสั่งว่า

"ขอให้ประสกนำไปเลี้ยงดูมันให้ดีเถิด สงสารมันกำพร้าแม่ ถ้าอยู่ในป่าก็คงเป็นเหยื่อของสัตว์ที่ดุร้าย ไม่มีโอกาสจะรอดพ้นไปได้ โน่น มันแอบอยู่ข้างพุ่มไม้" พลางท่านก็ชี้มือเดีย ๆ เรามองตามทิศทางที่ท่านชี้ก็มองเห็นพุ่มไม้สั่นผิดปรกติ จึงนึกรู้ว่าลูกกวางคงจะทึ้งใบไม้กินอยู่ข้างหลัง แต่แล้วก็ได้ยินพระธุดงค์ท่านบอกว่า

"เพียงใช้คนสองคนไล่ต้อนมันก็จะตามออกมา"

หลวงชาญ ฯ ได้ให้พลทหารสองคนเข้าไปต้อนลูกกวางตัวน้อยสะกัดหน้าและสะกัดหลัง มันก็ออกมาแต่โดยดีคล้ายกับสัตว์ที่เลี้ยงไว้เชื่อง ๆ ไม่ตื่นกลัวไม่ตกใจ เมื่อเห็นแล้วเกิดเพิ่มความสงสารและเอ็นดูยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าประหลาดมหัสจรรย์ยิ่งนักที่สัตว์ป่าเกิดเชื่องในระยะเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้ เมื่อแรก ๆ ต่างก็พากันคิดว่า เนื้อลูกกวางอ่อนนั้นจะเป็นอาหารที่โอชารสยิ่งในมื้อต่อไปนั้น บัดนี้ไม่มีใครในหมู่พวกเราคิดเสียแล้ว มีแต่ความ

สงสารเวทนา ต่างก็เข้าไปลูบหน้าลูบหลังด้วยความเอ็นดู เมื่อได้นมัสการลาพระธุดงค์มาค่ายที่พักแล้ว เราก็เห็นพวกลูกหาบที่อาสามาทำครัวกำลังชำแหละเนื้อแม่กวางออกเป็นชิ้น ๆ และแผ่ออกเป็นแผ่นใส่เกลือตากแดดทำเค็ม และที่เหลือพวกเครื่องในก็หุงต้มปรุงอาหารทั้งผัดเผ็ดและแกงเนื้อกวาง ปิ้งย่างทาเกลือพริกไทย ถ้าเป็นเวลาปกติแล้ว อาหารเนื้อกวางมื้อนั้นจะต้องอร่อยมาก คงจะรับประทานได้มากกว่าธรรมดา แต่หลังจากได้พบกับพระภิกษุธุดงค์แล้ว ความรู้สึกของหลวงชาญชิงชัยกลับตรงกันข้าม มิได้ยินดียินร้ายภาคภูมิใจในอาหารที่ยิงได้โดยฝีมือของตนเอง หวนแต่คิดถึงแม่กวางที่เป็นเหยื่อกระสุนล้มลงตายและเห็นแม่กวางใช้เท้าหน้าดันก้นลูกกวางน้อยให้หนีตามสัญชาติญาณของสัตว์ที่รักลูก กลัวภัยที่จะเกิดแก่ลูกของตัวก่อนตัวเองจะถูกยิงตาย เมื่อคิดแล้วก็ยิ่งเศร้า อาหารเนื้อกวางมื้อนั้นหลวง-ชาญ ฯ กลับกินไม่ลง เลยต้องสั่งให้เอาเสบียงที่ติดมาจากกรุงเทพ ฯ ออกมากินแทน ไม่แตะต้องเนื้อกวาง ทำให้เป็นที่แปลกใจแก่เพื่อนฝูงเป็นอันมาก แม้แต่เนื้อไก่ป่าก็ไม่ยอมกิน

หลังอาหารแล้ว หลวงชาญ ฯ ได้ปรึกษาหารือกับหมู่เพื่อนว่า ตนเองมีความเห็นว่าอยากจะกลับก่อนกำหนดเวลาที่ตั้งใจไว้เดิม แม้จะยังมีเวลาเหลืออยู่อีกหลายวันก็ตาม อยากจะใช้เวลาของชีวิตให้หมดเปลืองไปโดยทำประโยชน์สร้างความดี ไม่ขอแตะต้องความชั่วอีกต่อไป หลวงชาญ ฯ เป็นที่รักใคร่เคารพ

นับถือของเพื่อนฝูงทั่ว ๆ ไป เป็นผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายตลอดทั้งค่า พาหนะการเดินทาง ทั้งอาหารการกินสำหรับการออกมาล่าสัตว์ ในป่าครั้งนี้ โดยไม่ยอมให้เพื่อนฝูงช่วยจับจ่ายให้เดือดร้อน เป็น ผู้มีใจคอกว้างขวาง เมื่อหลวงชาญ ฯ มีความประสงค์จะกลับก็ ไม่มีเพื่อนฝูงคนใดขัดข้องหรือห้ามปราม เพราะทุกคนก็ได้ยิน ได้ฟังได้เห็นเหตุการณ์ตลอดมาแล้ว จึงตกลงพร้อมใจกันจะกลับ ก่อนอื่นหลวงชาญ ฯ ได้ชวนเพื่อน ๆ ไปสนทนาหาความรู้จาก พระภิกษุธุดงค์ และบอกจะนำอาหารไปถวายท่านตอนรุ่งเช้าเพื่อ จะได้ลาท่านกลับกรุงเทพ ฯ ในวันนั้น พร้อมทั้งจะแจ้งให้ท่าน ทราบว่า พวกเราตัดสินใจหยุดการทำบาปล่าสัตว์แล้ว และจะ กลับกรุงเทพ ฯ เร็วกว่ากำหนด แต่เมื่อชวนกันมาถึงพระธุดงค์ ปักกลดพัก ก็ไม่ปรากฏว่ามีกรดหรือมีอะไรเหลือร่องรอยทิ้งไว้ เป็นเครื่องหมายว่าเคยมีพระภิกษุมาพักแรมอยู่เลยที่แถวนั้น คงมี แต่เถาวัลย์ขึ้นมาเกะกะ พวกเราคิดว่าคงหลงทาง แต่ทุกคน บอกว่าจำได้ไม่ผิด และที่ตรงนี้แหละที่พระธุดงค์นั่งสนทนาด้วย และโน่นพุ่มไม้ที่ลูกกวางซ่อนตัวอยู่ข้างหลังก็ยังจำได้สด ๆ ร้อน ๆ ระยะห่างกันไม่กี่ชั่วโมง เราต่างก็อัศจรรย์ที่ในบริเวณเขตนี้ตอน สายยังมีพระธุดงค์ปักกลดอยู่ มาเมื่อบ่าย ๆ ก็หายไป แต่เมื่อมา พิจารณาดูถี่ถ้วนแล้ว เหมือนไม่เคยมีมนุษย์เข้ามาใกล้บริเวณนี้ เลย พวกเราที่ไปจากกรุงเทพ ฯ ๗ คนพร้อมทั้งทหารรับใช้

ประจำตัว และทั้งผู้นำทางจากเมืองกาญจนบุรีอีก ๘ คนงงไปตาม ๆ กัน ต่างลงความเห็นไปคนละทาง

หลังจากนั้นพวกเรานักล่าสัตว์ หรือพวกรังแกสัตว์ เราได้ตั้งชื่อป่าให้เป็นอนุสรณ์แก่พระภิกษุธุดงค์ชราเสียใหม่ว่า "ป่าดงบาป" เพื่อจะได้มีความละอายแก่ใจ และเป็นเครื่องเตือนใจที่เป็นมนุษย์ผู้เจริญแล้ว แต่ชอบเบียดเบียนชีวิตสัตว์ป่า ซึ่งมันอยู่ในถิ่นแดนดงพงไพร ไม่เคยได้ทำความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์เลย พวกเราจากกรุงเทพ ฯส่วนมากรับว่า จะไม่มาล่าทำลายสัตว์ป่าตลอดไป ต่อมาแม้จะมีพวกพรานอาชีพมาส่งข่าวถึงบ้านหลวงชาญ ฯ ว่า เวลานี้มีพวกกระทิงหรือวัวแดงชุกชุมเป็นฝูง หลวงชาญชิงชัยก็ไม่สนใจต่อไป

อันชีวิตของมนุษย์ในโลกเรานี้ ไม่มีอะไรยั่งยืนแน่นอน ความทุกข์เป็นของคู่กับชีวิต ไม่ว่าผู้นั้นจะมีอำนาจวาสนายิ่งใหญ่เพียงไร หรือเป็นผู้มั่งคั่งทรัพย์สินมหาศาล เมื่อยังมีจิตใจเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ไม่มีใครหนีความทุกข์พ้นไปได้ สิ่งนั้นก็คือเมื่อถึงเวลาที่จะสูญเสียสิ่งที่หวงแหนและรักบูชา อันมีบิดามารดา บุตรและธิดาที่รักยิ่ง และสามีภรรยาอันเป็นยอดแห่งความรักและความสงสาร เมื่อความรักมีมากมายเพียงไร ความทุกข์ก็เพิ่มทวีหนักยิ่งขึ้น เช่นหลวงชาญชิงชัยต้องสูญเสียภรรยาที่รักยิ่ง หลังจากกลับจากล่าสัตว์ที่เมืองกาญจนบุรีไม่ทันถึงขวบปี แม้จะมั่งมีเงินทองมากมาย แต่ก็ไม่สามารถจะแลกเปลี่ยนกับชีวิต

ของภรรยา ซึ่งกำลังสาวกำลังสวย ทั้งเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ ของสตรี เป็นที่รักใคร่ของผู้คนในบ้านและผู้ที่คุ้นเคย เป็น แม่บ้านที่ให้ความอบอุ่นแก่สามีตลอดมา สิ่งที่กระทบกระเทือน ใจหลวงชาญชิงชัยมากที่สุดก็คือ ก่อนเวลาที่ภรรยาที่รักจะสิ้นลม ได้เกาะแขนหลวงชาญ ฯ ร้องไห้วิงวอนฝากลูกว่า

"คุณขา น้องบุญน้อย ถ้าน้องจากไปแล้ว ขอให้คุณดู แลลูกเราให้ดีนะคะ น้องเป็นห่วงมาก เพราะจะต้องกำพร้าแม่ แต่เล็ก ๆ ขอให้คุณสงสารลูกให้มาก ๆ เพื่อเห็นแก่น้องที่ จงรักภักดีต่อคุณตลอดจนสิ้นชีวิต"

หลวงชาญ ฯ กุมมือภรรยาด้วยแสนจะสงสาร และอดกลั้น น้ำตาไม่ได้ ปลอบว่า

"น้องไม่ต้องเป็นห่วงลูก ชีวิตของพี่ก็คือลูก และพี่จะ ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูก"

หล่อนถอนหายใจอย่างโล่งอก พลางเรียกหญิงพี่เลี้ยงซึ่ง เป็นลูกเรียงพี่เรียงน้อง เข้ามาแล้วพูดว่า

"พี่ชมขา น้องฝากหลานด้วยนะคะ บุญของน้องน้อย ไม่ได้อยู่กับลูกจนโต"

นางสาวชมผู้มีรูปร่างไม่งามนักแต่จิตใจงาม เคยเป็นครู มาก่อน หากแต่รักหลานชายจึงละทิ้งอาชีพครูมาอาสาเป็นพี่เลี้ยง ให้ลูกของน้องสาวตลอดมา เมื่อได้ยินน้องสาวพูดเช่นนั้นก็ร้องไห้ แล้วบอกว่า

"น้องอย่าได้เป็นห่วงตาแดงเลย พี่ก็รักแกยิ่งชีวิต ในชาตินี้พี่จะไม่ยอมห่างตาแดงเลย จนกว่าแกจะบรรลุนิติภาวะ ขอน้องจงวางใจพี่เถิด น้องอย่าตีตนไปก่อนไข้ กินยารักษาตัวให้ดี ไม่ช้าก็คงจะหายเป็นปกติได้เป็นที่พึ่งแก่ลูกต่อไป"

เธอฝืนยิ้มทั้งน้ำตาแล้วพูดว่า

"พี่ปลอบใจน้องเพราะสงสาร แต่น้องรู้ตัวดีว่าน้องหมดบุญเพียงแค่นี้ ถ้าชาติหน้ามี ขอให้น้องได้พบพี่อีก พี่ดีต่อน้องมากเหลือเกิน"

ต่อมาไม่ช้า เธอก็หมดลมในท่ามกลางความเศร้าโศกของสามีและญาติพี่น้อง เธอผู้งามพร้อมที่กุลสตรีพึงจะมี วิญญาณได้จากร่างไปแล้ว ทิ้งไว้ซึ่งความอาลัยแก่หลวงชาญชิงชัยให้รับความทุกข์อย่างหนัก ด้วยความรักภรรยา หลวงชาญฯ เศร้าโศกแทบจะไม่กินไม่นอน หลังจากภรรยาได้จากไป มีแต่ความเสียใจไม่สร่าง ทุกคนทั้งเพื่อนฝูงกลัวหลวงชาญฯ จะล้มป่วย จึงช่วยกันปลอบโยนให้หายเศร้า เพราะหลวงชาญฯ ได้หมดอาลัยในชีวิต เพื่อนฝูงญาติพี่น้องทุกคนต่างเห็นใจ สงสารในชีวิตรักของสามีภรรยาคู่นี้ เป็นคู่ผัวตัวเมียที่ควรยกย่องสรรเสริญ เป็นตัวอย่างที่ดีในการครองเรือน แม้หลวงชาญฯ จะเป็นนายทหารจิตใจเข้มแข็งเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว แต่ก็ต้องอ่อนแอในชีวิตรักให้แก่ภรรยา แต่เพื่อเห็นแก่บุตรชายตัวเล็ก ๆ ตาดำ ๆ อายุยังไม่

ครบ ๔ ขวบ ต้องกำพร้าแม่ คุณหลวงก็ต้องจำใจหักห้ามความเศร้าโศกอาลัยเพื่ออนาคตของบุตรต่อไป

โลกนี้มีสิ่งแปลก ๆ ไม่แน่นอน จะเป็นหญิงหรือชายที่รักใคร่อาลัยคู่ชีวิตที่ตายจากไปมากมาย ถึงกับหมดอาลัยใยดีต่อชีวิตจะอยู่เป็นคนต่อไป อยากจะตายตามไปอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันในเมืองผี มิได้นึกถึงว่าทุกสิ่งจะต้องแตกดับเมื่อถึงกาลเวลา แต่ผู้ที่รักมากอาลัยมาก มักจะอยู่ เป็นหม้าย เป็นโสดไม่ได้นาน ก็ต้อง มีคู่ครองเรือนใหม่ เห็นจะทนความเปล่าเปลี่ยวว้าเหว่ไม่ไหว จึงต้องการคนปลอบใจก็ได้ หรืออาจจะเป็นเพราะผู้ที่รักใคร่ ได้แสดงกิริยาอาลัยภรรยาอย่างชีวิตจิตใจเช่นนี้ ย่อมทำให้เพศตรงข้ามเห็นใจและสนใจในความจงรักภักดีก็ได้

หลวงชาญชิงชัยก็เช่นเดียวกัน หลังจากศรีภรรยาจากไปก็เศร้าโศกอาลัยคู่ชีวิตมากมาย พร่ำรำพันถึงคุณงามความดีของคู่ทุกข์คู่สุขได้ไม่นาน ก็เกิดความรักใคร่กับหญิงสาวผู้หนึ่ง ที่สุดก็ตกลงอยู่ร่วมชีวิตกันแทนภรรยาที่จากไป หญิงสาวผู้นี้มีชื่อว่า **'ปิ่นแก้ว'** ภรรยาคนใหม่ของหลวงชาญ ฯ นั้นมีญาติพี่น้องมากผิดกับภรรยาเก่า ซึ่งไม่ค่อยจะมีพี่น้องมากนัก

ครั้งแรก ๆ มาอยู่ก็แสดงกิริยาท่าทางเป็นคนอ่อนหวานเป็นคนชอบเด็ก และรักใคร่บุตรชายของสามีเสมือนบุตรของตัวเอง ทำให้หลวงชาญชิงชัยค่อยหายเศร้าลงไปมาก และเห็นความปรองดองในครอบครัวนั้นราบรื่นก็มีความพอใจ ส่วนนางสาวชม

ผู้เป็นพี่เลี้ยงมาแต่อ้อนแต่ออกนั้น ก็ไม่ค่อยไว้ใจแม่เลี้ยงของ
หลานมากนักคอยระแวงอยู่เสมอ ก่อนที่จะได้ภรรยาใหม่หลวง-
ชาญ ฯ มักจะนำบุตรชายที่น่ารักไปนอนด้วย ก่อนนอนจะสั่งสอน
ฝึกให้ไหว้พระและสวดมนต์เป็นประจำทุกคืน ภายหลังเมื่อได้
ภรรยาสาวมาอยู่ด้วยก็ให้บุตรชายไปนอนกับนางสาวชมพี่เลี้ยง
นอกจากเป็นวันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ก็จะนำบุตรชายและตนเอง
ไปนอนในห้องพระเฉพาะสองพ่อลูก เพื่อจะได้ทดสอบการท่อง
บทไหว้พระสวดมนต์

มนุษย์เราเกิดมาในโลกนี้ยังเป็นมนุษย์ปุถุชน ยังหนาด้วย
กิเลสตัณหา ยังอยู่ในภพที่มีกลางคืนกลางวัน ย่อมอยู่ในวงจร
เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบสิ้น ย่อมจะหาความสุขความสบายที่แท้
จริงไม่ได้ มีอุปสรรคปัญหาจะต้องแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ผู้ใด
ประกอบกรรมดีหรือประกอบกรรมทำชั่ว ย่อมจะได้ประสบกับ
กรรมอันนั้นหนีไม่พ้น หลวงชาญชิงชัยเมื่อได้อยู่กับภรรยาใหม่
ได้ไม่ถึงขวบปี ก็เกิดป่วยเป็นโรคตาเจ็บปวดร้ายแรงขึ้น แม้จะ
พยายามหาหมอมีความชำนาญในทางตาที่มีชื่อในเมืองไทยทั้งหมอ
ฝรั่งหรือหมอจีนไทยที่สุดก็หมอแขกที่อยู่เชิงสะพานเหล็กบน ซึ่งมี
คนไปรักษากันมากมาย แต่ก็ไม่สามารถจะรักษานัยน์ตาของ
หลวงชาญ ฯ ให้หายได้ ดวงตาก็ค่อย ๆมัวลงจนเห็นลาง ๆ ที่สุด
ก็มองอะไรไม่เห็น เพื่อนฝูงที่เคยไปล่าสัตว์ด้วยกันมีความสงสาร
แต่ก็ไม่สามารถจะช่วยอะไรได้ แต่ก็อดนึกไปในทางอกุศลไม่ได้ว่า

นี่คือผลกรรมตามสนอง ที่ได้ทำร้ายสัตว์ป่ามาก่อน แต่ก็อาจเป็นอุปาทานนึกคิดเหตุบังเอิญก็ได้ เพราะเป็นการเดาโดยไม่มีเหตุผล สมัยนั้นยังไม่มีการผ่าตัดตาและยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงลูกนัยน์ตาเหมือนสมัยปัจจุบันนี้ หมอลงความเห็นว่าเป็นต้อหินไม่มีทางรักษา แม้จะเสียเงินไปมากมาย แม้จะตั้งใจเดินทางไปทำการผ่าตัดในต่างประเทศ ก็คงไม่บังเกิดผล ที่สุดดวงตาของหลวงชาญ ฯ ก็มืดสนิททั้งสองข้าง

เมื่อหลวงชาญ ฯ ตาบอด เหตุการณ์ในบ้านก็เปลี่ยนแปลงไปมาก การดูแลบ้านช่องก็ตกอยู่ในอำนาจของภรรยาคนใหม่ผู้ถือสิทธิ คนใช้ในบ้านที่เคยได้รับความกรุณาจากคุณหลวงและคุณนายคนเก่าร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา ก็เริ่มจะได้รับความไม่สบายใจ เพราะถูกบีบบังคับจากคุณนายคนใหม่ ใครที่เข้าหาประจบคุณนายคนใหม่ก็รอดตัวได้รับความสบายไป ถ้าใครแข็งข้อไม่ยอมอ่อนน้อมก็ถูกใช้งานตลอดเวลา ถ้าทนไม่ไหวก็ออกไป คุณนายก็หาคนใหม่มาแทน ไม่สนใจว่าคนนั้นจะอยู่มานาน มีความซื่อสัตว์สุจริต เป็นที่รักใคร่ไว้วางใจของคุณหลวงคุณนายคนก่อน ถ้าคนไหนไม่เข้าประจบคุณนายคนใหม่แล้วก็อยู่ในบ้านต่อไปไม่ได้ หลังจากคุณหลวงเสียตาทั้งสองข้างแล้ว ภายในบ้านก็ปั่นป่วน เพราะคุณนายคนใหม่ถือระบบว่าใช้เงินไม่ได้ใช้คน หรือตรงกับเงินคืองานในปัจจุบันนี้ ส่วนคุณนายคนเก่านั้นใช้คนไม่ถือว่าใช้เงิน ฉะนั้นคนในบ้านทุกคนต่างก็มีความเคารพบูชาน้ำใจ แม้ว่าสังขารร่างกายจะแตกดับสูญสิ้นไปแล้ว แต่ความดีของคุณนายคน

เก่าจารึกอยู่ในความรู้สึกของคนในบ้านทุกคน ผู้ที่อยู่เก่าแก่ตลอดมาเมื่อมาถูกคุณนายคนใหม่มีจิตใจตรงกันข้ามกับนายคนเก่าเช่นนี้ ก็ต้องทำให้คนเหล่านั้นต้องร้องไห้เสียน้ำตา นึกถึง คุณงาม ความดีของคุณนายคนเก่าผู้มีพระคุณ ตั้งใจจะเป็นที่พึ่งฝากผีฝากไข้กับคุณหลวงและคุณนาย แต่คุณนายบุญน้อยต้องจากไปเสียก่อน จะพึ่งคุณหลวงผู้มีจิตใจเป็นธรรม ท่านก็เสียตาทั้งสองข้างไม่สามารถจะมองเห็นเหตุการณ์ในบ้านว่า ทุกคนได้รับความเดือดร้อนเพียงไร เพราะคุณนายคนใหม่ผู้ใกล้ชิดกับคุณหลวงคอยแต่จะรายงานเหตุการณ์ในบ้านไปในทางดีตลอดเวลา ความปั่นป่วนในบ้าน คุณหลวงจึงไม่มีโอกาสจะได้รู้ความจริง

แต่ไม่ช้าในบ้านของหลวงชาญ ฯ ก็มีพวกญาติของคุณนายคนใหม่มาอยู่ร่วมร่มไม้ชายคาด้วยสองคน ท่าทางเป็นนักเลงหัวไม้ไม่น่าไว้ใจ ทั้งที่คุณหลวงไม่รู้เรื่องอะไรเลยที่มีทั้งพี่ชายและพี่สะใภ้มารวมอยู่ด้วย คนในบ้านไม่มีใครกล้าที่จะไปฟ้องคุณหลวงเพราะเกรงอำนาจของคุณนายปิ่นแก้ว ฉะนั้นภายในบ้านก็เปลี่ยนแปลง หนูแดงบุตรชายของคุณหลวงนั้นก็ไม่ค่อยจะมีโอกาสนอนกับคุณพ่อ เริ่มแต่คุณหลวงชาญ ฯ ป่วยโรคตา ตั้งแต่นั้นความสนิทสนมระหว่างพ่อกับลูกก็ห่างเหิน เพราะคุณนายใหม่อ้างว่าคุณพ่อกำลังป่วยเจ็บตา ไม่อยากให้ไปรบกวน จึงขอให้นอนกับพี่เลี้ยง คือนางสาวชมตลอดไป ส่วนคุณหลวงถามถึงลูกไม่เห็นหน้ามานานแล้ว ทำไมไม่มาหาพ่อบ้าง คุณนายคนใหม่ก็ตอบว่า

"คุณแดงแกเห็นคุณพ่อเจ็บตา จึงไม่ยอมมานอนด้วย" แต่เมื่อคุณหลวงต้องการให้ลูกเข้าไปหา คุณนายคนใหม่ก็พาไปหาเสียเอง โดยไม่ยอมให้พี่เลี้ยงเข้าไปด้วย แล้วก็ขู่เด็กไม่ให้พูดอะไรกับคุณพ่อมาก ไม่จะต้องโดนเฆี่ยนโดนหยิกขา เด็กอายุยังน้อยเคยอยู่ด้วยความสงบตลอดมา ไม่เคยมีใครดุใครเฆี่ยนใครตีมาก่อน เมื่อถูกแม่เลี้ยงข่มขู่ก็กลัว ไม่กล้าพูดอะไรกับคุณพ่อมาก เพราะเวลาอยู่กับคุณพ่อ แม่เลี้ยงคอยคุมอยู่ด้วย ถ้าพูดมากไปก็ถูกแม่เลี้ยงถลึงตา จ้องเหมือนจะกินเลือดกินเนื้อ ทำให้เด็กกลัวไม่กล้าพูดอะไรต่อไป ตัวคุณหลวงก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า เริ่มแต่ตามองไม่เห็น ภายในบ้านรู้สึกว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากแต่ก็ยังคิดไม่ออกว่าจะแก้ไขอย่างไรต่อไป คิดถึงเวรกรรมที่ได้ไปล่าสัตว์ที่ป่าเมืองกาญจนบุรีครั้งนั้น แล้วก็เศร้าใจที่ได้ทำลายแม่กวาง แล้วก็นึกถึงลูกกวางที่ได้นำมาจากป่าเมืองกาญจนบุรีมาเลี้ยงไว้ในบ้าน ปรนปรืออย่างดีอาหารการกินผักหญ้า ให้สมกับที่เป็นสัตว์ที่น่าสงสารต้องกำพร้าแม่ แต่เมื่อตาบอดแล้วกลัวการเลี้ยงดูลูกกวางจะไม่สมบูรณ์ ก็ได้กำชับคนดูแลเลี้ยงดูเอาใจใส่ให้มากอย่าได้ให้ลูกกวางลำบากอดอยาก และก็ต้องมาหวนนึกถึงบุตรชายผู้ต้องกำพร้าแม่เช่นเดียวกัน หลวงชาญ ฯ ยิ่งคิดก็ยิ่งเศร้าใจมากขึ้น มันเหมือนชะตาชีวิตของตนกำลังตกอยู่ในอำนาจลี้ลับ ยิ่งคิดพิจารณาดูก็ยิ่งเห็นกฎแห่งกรรม สิ่งใดที่ตนได้ทำไว้กำลังติดตามมาสนอง เช่นการยิงลูกตาของแม่กวางถึงแก่

ความตาย เพราะอารมณ์สนุกสนานเป็นความพอใจ คิดว่าเป็นสุขที่ได้ออกล่าสัตว์ แต่บัดนี้กรรมได้ตามสนองทำให้ตาบอดทั้งสองข้างเป็นการทรมานอย่างหนัก หากจะตายไปเสียจากโลกนี้ยังจะดีกว่าการฆ่าแม่กวาง ทำให้ลูกกวางต้องกำพร้าแม่ แต่บัดนี้บุตรชายผู้ยังไม่รู้เดียงสาก็ต้องกำพร้ามารดาเช่นเดียวกัน

หลวงชาญ ฯ คิดสังหรณ์ในใจว่า ยังจะต้องมีอะไรที่ร้ายแรงเกิดขึ้นต่อไปอีก เพราะเป็นเวลาที่มรสุมแห่งกรรมได้เกิดขึ้นภายในครอบครัวแล้ว ความสุขสบายที่เคยได้รับเมื่อครั้งภรรยาคนแรกยังมีชีวิตอยู่ ดวงตายังแจ่มใส มองเห็นโลกด้วยความสดชื่นซึ่งเวลานี้สลายไปหมดแล้วเป็นเหตุการณ์ที่ผ่านไป วันเวลาในอดีตไม่ย้อนหลังกลับมาใหม่ แต่หลวงชาญชิงชัยเป็นเลือดทหาร แม้จะอยู่กลางมรสุมชีวิต กำลังชะตาตกก็ไม่ย่อท้อกัดฟันทนต่อสู้ต่อไป ทรัพย์สินเงินทองมีคุณอนันต์ก็จริง แต่บางเวลาก็ให้โทษมหันต์เหมือนกัน เช่นหลวงชาญ ฯ ก็ไม่สามารถจะนำทรัพย์สินเงินทองมาแก้ปัญหาชีวิตให้เป็นธรรม และทรัพย์สมบัตินี้แหละได้ก่อความยุ่งยากมาสู่ครอบครัว และได้นำความวิตกทุกข์ร้อนมาสู่หลวงชาญ ฯ ที่จะต้องแก้ไขชีวิตต่อไป ความปั่นป่วนในบ้านคนใช้เก่าแก่ต่างพากันวิตกทุกข์ร้อน กลัวจะต้องถูกออก หรือไม่ก็ต้องลาออกเองเพราะทนไม่ไหว ถ้าคนไหนที่เข้าประจบกับคุณนายคนใหม่ ก็มีโอกาสดีที่ไม่ได้รับการกระทบกระเทือน คนที่

คุณนายใหม่โปรดปรานมากก็คือ นายบุญมี ซึ่งเป็นผู้ที่คุณหลวง เคยรักใคร่ไว้เนื้อเชื่อใจว่าเป็นคนซื่อตรง มีความจงรักภักดี ทั้ง พ่อแม่ก็เป็นคนเก่าแก่อยู่มากับตระกูลนี้ ได้รับความอุปการะดี ตลอดมา การที่นายบุญมีเข้ากับคุณนายใหม่จนโปรดปรานไว้เนื้อ เชื่อใจครั้งนี้ ทำให้คนเก่าแก่ในบ้านนินทาแช่งด่ากัน ไม่รู้จักบุญ คุณข้าวแดงแกงร้อน ผ่าเหล่าผ่ากอ ทำให้เสียชื่อถึงพ่อแม่ แต่ นายบุญมีก็ไม่ได้สนใจที่มีผู้กล่าวร้ายเสียดสีนินทา จึงทำเป็นทอง ไม่รู้ร้อน และก็ยังเป็นที่รับใช้ใกล้ชิดสนิทกับหลวงชาญ ฯ ตลอด ไป แต่ก็มีเหตุประหลาด อยู่ ๆ คุณนายคนใหม่ก็แสดงกิริยาวาจา อ่อนหวานเปลี่ยนจากดุดัน คนใช้เก่าแก่ที่กลัวจะถูกไล่ออกก็ค่อย หายวิตกทุกข์ร้อน เพราะนิสัยคุณนายเปลี่ยนเป็นคนใจดีอย่างกระ ทันหัน

วันหนึ่งหลวงชาญ ฯ ได้ขอร้องให้ผมผู้เป็นเพื่อนรักใคร่ไว้ใจ กับทนายประจำตระกูลเก่าแก่ เข้าไปพบในห้องส่วนตัวจะปรึกษา หารือเป็นความลับถึงอนาคตของบุตรชาย เพราะรู้สึกสังหรณ์ใจ และจะทำพินัยกรรมเสียให้เสร็จเรียบร้อย ตอนหนึ่งหลวงชาญ ฯ ประสงค์จะให้ทนายประจำตระกูลช่วยพิมพ์ลายนิ้วมือบุตร ชายไว้เป็นหลักฐานทั้ง สองมือ ๑๐ นิ้ว เพราะลายนิ้วมือสิ่งเดียว ที่ไม่เปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งใบพินัยกรรมด้วย และจะหาโอกาส ให้นางสาวชมพี่เลี้ยงนำบุตรชายไปที่บ้านทนาย และขอร้องให้ผม ช่วยลงนามเป็นพยานด้วยเพราะตัวแกก็ตาบอดมองอะไรไม่เห็น

อยากจะป้องกันทรัพย์สินเสียให้เรียบร้อย เพราะทรัพย์สมบัติมากมายนั้นจะเป็นภัยแก่บุตรชายที่อายุยังน้อย อยากจะป้องกันให้เรียบร้อย เมื่อเวลาตายจะได้หลับตาตายได้อย่างสงบ จากนั้นจะขอร้องนายทหารผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือมาช่วยลงนามเป็นพยานในพินัยกรรม ส่วนคุณนายปิ่นแก้วภรรยาคนใหม่ก็จะให้เป็นเบี้ยเลี้ยงชีพตลอดไป ทุกอย่างจะต้องเป็นความลับโดยเฉพาะ และขอร้องให้ทนายความประจำตระกูล ไปจัดการร่างพินัยกรรมที่บอกให้เรียบร้อย ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มันไม่มีอะไรแน่นอนโดยเฉพาะผู้ที่ตกอยู่ในชะตากรรมมรสุมแห่งชีวิตอย่างหลวงชาญชิงชัย ที่เรียกว่ายามเคราะห์ร้าย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คิดไว้ดีแล้วก็ย่อมจะผันแปรไปได้อย่างไม่ได้นึกถึงมาก่อนเลย หลังจากตกลงเรื่องพินัยกรรม ทนายประจำตระกูลรับว่าจะร่างมาให้เร็วที่สุด พอกลับไปถึงบ้านเข้าห้องน้ำเกิดเป็นลมถึงแก่กรรมอย่างปัจจุบันทันด่วน (สมัยนี้ก็คงจะเป็นโรคหัวใจวาย) พินัยกรรมยังไม่ทันร่าง

ต่อมาผมก็ได้เลื่อนยศเป็นนายพันตรี และมีคำสั่งทางราชการให้ย้ายไปประจำหัวเมือง ผมได้ประวิงไว้เพื่อจะให้การทำพินัยกรรมของหลวงชาญฯ สำเร็จเรียบร้อยเสียก่อน จึงจะออกเดินทางภายหลัง แต่โชคได้เล่นตลกกับหลวงชาญ ฯ ที่คอยจ้องจะทำลายความหวังในชีวิตเสียทุกสิ่ง เหตุก็เพราะหลังจากทนายประจำตระกูลถึงแก่กรรมลงได้เพียงสองวัน บุตรชายกับนางสาวชม

พี่เลี้ยงก็หายไปจากบ้านโดยไม่ทิ้งร่องรอยไว้ให้ตามหา ซ้ำลูกกวางที่เลี้ยงอยู่ในคอกอย่างดีตลอดมา เมื่อเช้าวันบุตรหายก็นอนตายตัวแข็งไม่มีใครรู้ถึงสาเหตุว่าเจ้าลูกกวางตัวนั้นเป็นอะไรตาย หลวงชาญฯ มีความรักความอาลัยบุตรชายมาก ได้สั่งคนไปเที่ยวติดตามหาทั่วทุกหนทุกแห่งก็มิได้ทราบข่าว จึงทำให้หลวงชาญฯ คิดถึงบุตรชายไม่เป็นอันกินอันนอน คนเราอยู่ในระยะโชคร้าย ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดีก็กลับเป็นร้ายไปหมด ทำให้หลวงชาญฯ ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์เกือบจะเป็นโรคเส้นประสาท อยากจะตะโกนท้าโชคชะตาร้ายที่คอยทำลายทุกสิ่งทุกอย่างมิได้สร่างซาตลอดเวลา ความอดทนของมนุษย์กำลังจะสุดขีดเท่าที่ปุถุชนธรรมดาจะทนได้ หัวใจเหี่ยวแห้งหมดอาลัยใยดีต่อชีวิต หลวงชาญฯ กำลังจะหมดความอดทนต่อไป ที่สุดเมื่ออดทนไม่ไหวก็เข้าโรงพยาบาลประสาท หรือไม่ก็คิดจะระเบิดสมองตัวเอง หรือไม่ก็กินยาให้หลับไม่รู้จักตื่น เพื่อให้พ้นทุกข์ไปเสียที เบื่อหน่ายที่จะมีชีวิตอยู่ต่อสู้กับวิบากกรรมต่อไป หมดความอาลัยใยดีคล้ายคนที่ไม่มีหัวใจ คืนนั้นตัดสินใจไม่ถูกว่าจะทำอย่างไรดี นอนไม่หลับมาหลายคืนแล้ว ทั้งอาหารก็กินไม่ลง คืนนั้นทำให้เผลอตัวเคลิ้ม ๆ ฝันว่าหลวงพ่อพระภิกษุธุดงค์ที่พบในป่ากาญจนบุรีมายืนยิ้มแล้วพูดว่า

"ประสก อย่าไปคิดสั้น ต้องต่อสู้ต่อไปอย่าย่อท้อ การคิดทำลายตัวเองมันเป็นวิธีของคนเขลาขี้ขลาด พระไม่สรรเสริญ

ยังมีบาปติดตัว ใช่จะหนีพ้นความทุกข์ก็หาไม่ ยังต้องไปเสวย
ทุกข์หนักยิ่งไม่มีที่สิ้นสุด"

ในฝั่นหลวงชาญ ฯ ถามภิกษุชราว่า

"ทำอย่างไรเล่า ผมจะทนแบกทุกข์ไม่ไหวอยู่แล้ว อยาก
จะหนีให้พ้น มันทรมานใจเหลือเกิน"

ภิกษุชรามองดูด้วยสายตาเอ็นดูและสงสาร แล้วพูดว่า

"อาตมาจะแนะทางให้ว่า โลกมนุษย์นี้ไม่มีอะไรดับทุกข์
ได้จริงจัง และก็ไม่มีใครแบ่งทุกข์เราได้ ตัวเราต้องช่วยตัวเรา
เอง ตัวต้องเป็นที่พึ่งของตัวเอง ปล่อยทุกข์เสียอย่าแบกไว้"

หลวงชาญ ฯ ยังไม่เข้าใจจึงถามว่า "หลวงพ่อจะให้ผม
ปฏิบัติอย่างไร ผมปัญญาน้อยไม่เข้าใจ กรุณาแจ้งด้วย ปล่อย
อย่างไร ?"

ในฝั่นหลวงพ่อท่านหัวเราะแล้วพูดว่า "ความทุกข์ของ
ประสกเกิดขึ้นในความรู้สึกทางใจ ที่ถืออย่างแน่นแฟ้นแน่นอน
จริงจังว่าเป็นแก่นสาร แต่ทางพระไม่มีอะไรแน่นอนจริงจังเป็น
แก่นสาร ฉะนั้นความทุกข์เราก็อย่าถือเป็นจริงจังอะไร อย่ายึด
ถือเอาไว้ วางมันเสีย ปล่อยมันไป จิตใจเราก็ว่างเปล่า องค์พระ
ศาสดาของเราท่านให้พิจารณาดูศีล สมาธิปัญญา ทำจิตใจให้เป็น
สมาธิแน่วแน่ ก็จะรู้แจ้งที่มาแห่งทุกข์ให้สุดสิ้น ประสกจงใช้

ปัญญาพิจารณาดูก็จะเกิดผล อาตมาเตือนมาแค่นี้ก็จะเป็นทางให้ประสกได้ช่องทางที่จะพิจารณาตัวเองต่อไป"

หลวงชาญ ฯ เล่าให้ฟังภายหลังว่า เมื่อยกมือขึ้นนมัสการท่าน ก็พอดีตกใจตื่นเป็นเวลาย่ำรุ่ง คราวนี้รู้สึกจิตใจสดชื่นขึ้น ได้ใช้สติปัญญาหาเหตุผลพิจารณาดูก็เห็นว่าความทุกข์ความเสียใจ ความสบายใจความสุขหรือไม่สุข ก็เกิดขึ้นในจิตภายในตัวเราทั้งสิ้น และตัวเรานี้ก็ไม่มีแก่นสาร ไม่มีอำนาจใดจะบังคับสังขารให้พ้นจากแก่ จากเจ็บ จากตาย จากทุกข์ แม้จะดิ้นรนแก้ไขอย่างไรก็ไม่สามารถให้พ้นทุกข์ได้

มนุษย์ในโลกย่อมเป็นไปตามกรรมที่ตนได้กระทำมาแล้วทั้งสิ้น หลวงชาญชิงขัยแม้ว่าจักษุจะมืดมัว แต่จิตเกิดสว่างเห็นชีวิตที่แท้จริงด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ค่อยๆ ใช้สติปัญญาพิจารณาโชคร้ายที่เคยรบกวนจิตใจอยู่ตลอดมา ก็สุดสิ้นลงด้วยอำนาจจิตที่ปล่อยไม่ยอมรับไว้ต่อไป ถึงคราวที่โชคจะสิ้นสุดก็มิใช่ด้วยอำนาจศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ หรืออำนาจทางไสยศาสตร์หรือดวงดาว หรือยศศักดิ์อำนาจทรัพย์สินเงินทองจะช่วยปัดเป่าให้คลายหายทุกข์ก็หาไม่ แท้จริงก็อยู่ในตัวเราเอง คือปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา อำนาจจิตเป็นพลังที่จะทำลายกองทุกข์ให้สุดสิ้นลงได้ ที่สุดหลวงชาญ ฯ ก็พ้นจากการคิดฆ่าตัวตายจากความนึกคิดด้วยความกลุ้มใจในโชคชะตากรรมไม่มีทางออก ก็ได้ทำลายลงด้วยกระแสจิตแล้ว ผู้ใดรู้จักที่มาแห่งทุกข์ ผู้นั้นเข้าถึงพระธรรม

หลังจากบุตรชายที่รักยิ่งของหลวงชาญ ฯ ได้หายไปจากบ้านแล้ว ในเวลานั้นผมได้ย้ายจากกรุงเทพ ฯ ไปรับราชการในหน้าที่ใหม่ทางต่างจังหวัด เพราะการทำพินัยกรรมยังไม่มีกำหนดผมจะรออยู่กรุงเทพ ฯ ต่อไปก็ไม่ได้ ส่วนหลวงชาญ ฯ ต้องลาออกจากราชการเพราะเป็นบุคคลทุพพลภาพ ไม่สามารถจะปฏิบัติราชการตามปกติได้ต่อไป เมื่อพูดถึงภายในบ้านของหลวงชาญ ฯ หลังจากที่นางสาวชมพี่เลี้ยงกับบุตรชายหายไปจากบ้านแล้ว คุณนายบื่นแก้วภรรยาคนใหม่ของหลวงชาญ ฯ ได้ขอให้หลวงชาญ ฯ จัดการขอหมายจับนางสาวชมฐานลักพาเด็กหนีและยักยอกทรัพย์สินเงินทองไปด้วย แต่หลวงชาญ ฯ มีความรู้สึกซึ้งสุขุม ได้พิจารณาดูเหตุผลตลอดจนนิสัยใจคอของนางสาวชมซึ่งเคยเป็นญาติห่าง ๆ กับภรรยาเก่า ว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อตรงประพฤติมีศีลธรรม จึงเป็นที่รักใคร่ของคนในบ้านทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่เคยไว้วางใจได้ว่า จะไม่มีการทุจริตแฝงไว้ในเรื่องนี้ ทั้งเวลาออกจากบ้านก็ไม่ได้เอาทรัพย์สินเงินทองไปด้วย นอกจากสร้อยคอทองคำ กับล๊อกเก็ตรูปภรรยาเก่ามารดาของเด็กห้อยติดคอเพียงอันเดียวเท่านั้นที่มีราคา ฉะนั้นเมื่อภรรยาใหม่มาปรักปรำยักยอกเงินทองลักทรัพย์ย่อมจะไม่เป็นธรรม จึงคิดว่าการพาบุตรชายออกจากบ้านไปคราวนี้ คงจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในบ้าน ทำให้คับอกคับใจไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ จึงได้หลบหนีออกจากบ้าน คิดว่าในไม่ช้าคงจะกลับมาเอง ฉะนั้นจึงไม่เห็น

ด้วยกับภรรยาที่จะแจ้งความจับกุมนางสาวชม ตามความประสงค์ของภรรยา จึงทำให้ภรรยาไม่พอใจยิ่งนัก เหตุการณ์ทางด้านจิตใจ ความคิดมากของหลวงชาญ ฯ ก็สงบลงไม่ฟุ้งซ่านกระวนกระวายเหมือนเดิม ด้วยการควบคุมจิตอยู่ในความสงบด้วยอำนาจศีลสมาธิปัญญา ปฏิบัติในทางวิปัสสนา การเงินก็ไม่ขาดแคลน ความรู้สึกของหลวงชาญ ฯ มิได้นำเอาเรื่องอดีตมาคิดให้เกิดเศร้าหมอง สำหรับบุตรชายก็คิดว่าคงจะไม่ต้องเป็นห่วงอะไรนัก เพราะไปกับพี่เลี้ยงที่มีคุณธรรมสูงย่อมจะช่วยปกปักรักษาได้ในบ้านมีคนเก่า ๆ อยู่เพียง ๒ คนเท่านั้นคือ แม่นวล เคยเป็นแม่นมของหลวงชาญ ฯ มาก่อน เวลานั้นมีอายุเกือบ ๗๐ ปีแล้ว หลวงชาญ ฯ เคารพยกย่องแม่นมเหมือนมารดาตน ไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่นเป็นอันขาด ฉะนั้นด้วยบารมีของหลวงชาญ ฯ แม่นมจึงอยู่ได้ โดยภรรยาใหม่ของหลวงชาญ ฯ ไม่กล้าจะใช้อำนาจก้าวก่าย จากนั้นก็ยังมี นายบุญมีเป็นเด็กที่เกิดที่โตในบ้านของหลวงชาญ ฯ ก็ให้การศึกษาอย่างดี จึงเป็นคนเก่าของบ้านอีกคนหนึ่ง ที่คุณนายให้ความสนิทสนมคอยเรียกใช้อยู่เสมอมิได้ขาด เมื่อผมมาราชการที่กรุงเทพ ฯ ทุกครั้งผมจะไปเยี่ยมหลวงชาญ ฯ เพราะเป็นเพื่อนรักใคร่สนิทสนมกันมาก และทั้งสงสารที่ตาของแกพิการระยะหลัง ๆ นี้เมื่อแกทราบว่าผมมาเยี่ยมก็ดีใจ ชอบเล่าแต่เรื่องทางธรรมะธรรมโม เปลี่ยนแปลงไปมาก ตลอดเวลาที่สนทากับแกยังชักจูงให้ผมเข้าหาธรรม และสอนให้นั่งทำวิปัสสนากรรม-

ฐาน ทำสมาธิ ไม่พูดถึงเหตุการณ์ภายในบ้านเลย ผมเองก็ไม่พยายามรื้อฟื้นอดีตมาพูดให้เป็นการสะเทือนใจ อยากจะให้แกลืม ๆ เหตุการณ์ที่เศร้าเสีย ไม่ให้แกนึกถึงตาที่มองไม่เห็นโลกภายนอก แต่มารู้สึกว่า แกแสดงกิริยาว่าไม่สนใจสิ่งใดทั้งหมดนอกจากธรรม เมื่อสนทนากับหลวงชาญ ฯ พอสมควรแล้ว ผมจึงเลยไปหาแม่นวลซึ่งมีบ้านอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งหลวง-ชาญ ฯ ปลูกให้อยู่โดยเฉพาะไม่มีใครไปรบกวน อาหารการกินสั่งไปจากโรงครัวใหญ่มิได้ให้อนาทรร้อนใจ ทั้งมีเงินเดือนใช้จ่ายซื้อหมากพลูไม่ขัดสน นับว่าหลวงชาญ ฯ เป็นผู้มีความกตัญญูผู้หนึ่ง เมื่อแม่นวลเห็นผมเข้าแกก็ดีอกดีใจ แม้อายุแกกำลังจะย่างเข้า ๗๐ ปีแล้ว หูก็ยังได้ยินดี ตายังแจ่มใสมองเห็นโดยไม่ต้องใช้แว่น ความทรงจำดี ร่างกายยังแข็งแรงสมบูรณ์ เมื่อผมถามถึงทุกข์สุขแล้วก็ถามว่า

"ยังไงภายในบ้านสงบสุขเรียบร้อยหรือนม ?"

เมื่อผมถามถึงความสงบในบ้าน แม่นมของหลวงชาญ ฯ ก็ทำหน้าเบ้สั่นหัวแล้วพูดว่า "ถ้าดูภายนอกก็จะเห็นว่าสงบดีไม่มีอะไรผิดปกติ แต่ภายในซิท่านขา มันไม่สงบเหมือนภายนอก ในบ้านมันปั่นป่วนอยู่ตลอดเวลา"

ผมจึงถามว่า "หลวงชาญ ฯ ไม่รู้บ้างหรือว่าบ้านไม่สงบเหมือนดังที่คิดที่รู้ นมไม่ได้บอกหรือ ?"

เสียงแม่นมเป็นเสียงกระซิบว่า "โถ คนตาพิการมองไม่เห็นอะไรอย่างนั้นแล้ว สงสาร อย่าให้ท่านรับรู้เลยค่ะ จะทำให้ท่านกลุ้มใจเปล่า ๆ ตาก็บอดมองไม่เห็น ถึงจะรู้ก็แก้ไขอะไรไม่ได้ ปล่อยให้คุณหลวงท่านเข้าใจไปในทางดีเพื่อจะได้สบายใจดีกว่าเพราะมันก็ไม่ร้ายแรงเกินที่จะทนได้"

ผมต้องถอนใจสงสารเพื่อนรัก แล้วถามความเห็นของนางนวลแม่นมว่า "สำหรับคุณนายคนใหม่นมเห็นอย่างไรบ้าง ใจคอดีไหม เขาสวยมากนะ"

นางนวลตอบว่า "จริงค่ะท่าน เขาสวย แต่สวยอย่างน่ากลัว ใจดุแข็งกระด้าง เห็นคนมามากแล้ว พูดถึงน้ำใจแล้ว สู้คุณนายเก่าของอิฉันไม่ได้หรอกท่านขา ท่านสวยอย่างนิ่มนวลชดช้อย พูดจาอ่อนหวานไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจใคร จะสั่งสอนสิ่งใดก็เป็นที่พอใจของผู้ฟังไม่รู้เบื่อ เป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว จะใช้จะไหว้วานใครก็พูดให้ชื่นใจ ใครรับใช้ก็เต็มใจทำ ถึงงานมากก็ไม่รู้จักเหนื่อยทำด้วยน้ำใจจริง ๆ ฟังเสียงแล้วหวานติดหูมีอารมณ์ดีอยู่ตลอดเวลา พูดแล้วก็อดน้ำตาไหลคิดถึงท่านไม่ได้ ทุกคนในบ้านต้องการฝากผีฝากไข้อยู่กับท่านตลอดไป แต่ท่านด่วนจากไป สงสารท่านเหลือเกินที่ท่านอายุสั้น ทำบุญมาน้อยเจ้าประคุณเอ๋ย ท่านไม่เคยดูถูกคน อิฉันเห็นจะไม่ได้พบคนดี ๆ อย่างนี้อีกแล้ว แต่นี้พบแต่คนเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจ พูดจาหยาบ

คาย ดูถูกคน” พูดแล้วนางนวลก็เช็ดน้ำตา เมื่อได้รำพันถึงความดีของคุณนายเก่า ผมไม่รู้จะพูดอะไรได้แต่ปลอบแกว่า

“คุณนายเก่าท่านไปอยู่ที่สบายพ้นทุกข์ไปแล้วละนม”

นางนวลตอบว่า “จริงข้า ท่านคงไปสู่ที่ดีนะคะ ยังอยู่แต่เราเท่านั้น ยังไม่รู้เมื่อไหร่จะตามท่านไป แม่ชมแกก็ดี๊ดีไม่น่าเลยที่จะพาคุณหนูหนีออกจากบ้านไป ทำให้เขาสงสัยว่าจะไปในทางไม่ดี ความจริงแกเป็นคนซื่อเป็นคนดี ไม่มีอะไรกับใคร และแกก็รักคุณหนูอย่างชีวิตจิตใจ นี่จะพากันไปตกระกำลำบากที่ไหนก็ไม่มีใครรู้ คุณนายใหม่นี่ยุให้คุณหลวงไปแจ้งความประกาศให้ตำรวจตามจับตัว แต่คุณหลวงท่านไม่ยอมทำตาม”

ผมนั่งฟังแกระบายความรู้สึกออกมาอย่างเห็นใจ แล้วพูดว่า “นมคิดถึงคุณหนูแดงไหม ?”

นางนวลรีบตอบว่า “โถ ทำไมจะไม่คิดถึงคะ แกช่างพูดหน้าตาก็น่าเอ็นดู ทุกวันแม่ชมพาแกมาเล่นที่บ้านอิฉัน ชอบวิ่งไปหยิบโน่นโยนนี่ ซนอย่างเด็ก ๆ ที่น่ารักน่าเอ็นดู ของเล่นยังอยู่ในห้องอีกหลายชิ้น แกหายไปทำให้อิฉันต้องร้องไห้ กินข้าวกินปลาไม่ลงตั้งสองสามวันแน่ค่ะ เห็นของเล่นของแกแล้วก็อดคิดไม่ได้ต้องเอาไปเก็บซ่อน”

ผมถามว่า “แล้วหลวงชาญ ฯ ล่ะ เมื่อรู้ว่าลูกหายรู้สึกอย่างไร ?”

นางนวลตอบว่า "คุณหลวงท่านซึมไปหลายวัน คงจะเสียใจมากแทบจะเป็นบ้า แต่ก็น่าเห็นใจท่าน ลูกหายไปทั้งคนจะไม่ให้คิดถึงอย่างไร"

ผมถามว่า "เดี๋ยวนี้ล่ะ ความรู้สึกของนม ?"

นางนวลตอบว่า "เดี๋ยวนี้คุณหลวงท่านเฉยๆ ดูไม่ออกว่าท่านยังทุกข์หรือเปล่า ถ้าท่านหักใจได้ก็เป็นกุศลนะคะท่าน"

ผมจึงพูดว่า "จริง นม คนเราถ้ามีความทุกข์หนักมากอย่างหลวงชาญ ฯ เมียก็ตาย ตาก็บอด ลูกก็หาย มันกลุ้มจิตใจฟุ้งซ่าน ถ้าระงับไม่ไหวอัดไว้ เมื่อมันทนไม่ไหวมันถึงขีดสุดก็ต้องระเบิดออกมา อาจเสียสติเป็นบ้าเป็นหลังไป หรือไม่ก็ฆ่าตัวตายให้พ้นทุกข์ แต่นี่ระงับใจไว้ได้นับว่าเก่งมาก เป็นกุศลมาก"

เมื่อผมพูดนางนวลก็ยกปลายผ้าแถบขึ้นซับน้ำตา แล้วพูดเสียงสะอื้นว่า

"นี่ท่านยังไม่รู้ว่านับแต่ตาของท่านมองไม่เห็น ภายในบ้านช่องเปลี่ยนแปลงไปมาก อิฉันสงสารท่านเหลือเกิน แต่ไม่รู้จะช่วยท่านได้อย่างไร ได้แต่สวดมนต์อ้อนวอนทุกคืนก่อนนอนขอให้พระบันดาลให้เรื่องร้ายกลายเป็นดี ขอให้คุณหนูได้กลับมาอยู่บ้านอย่างเดิม ขอให้เหตุการณ์ภายในบ้านเข้าสู่ในสภาพเดิมทุกอย่าง"

ผมเองก็อยากทราบว่าภายในบ้านหลวงชาญ ฯ มีอะไรบ้าง ที่ทำให้หญิงชราซึ่งเคยเป็นแม่นมเลี้ยงหลวงชาญ ฯ มาแต่อดีตเป็นทุกข์เป็นร้อนแทนมากมายเช่นนี้ จึงถามว่า

"นมจะบอกได้ไหมว่า ภายในบ้านมีอะไรผิดปกติไปบ้าง บางทีฉันอาจช่วยแก้ไขได้บ้าง ?"

เสียงหญิงชราค่อยลง แล้วใช้มือป้องปากพูดเสียงกระซิบว่า "ท่านรู้แล้วก็เหยียบนะคะ อย่าได้พูดไป คุณนายคนใหม่ที่มาอยู่นี่ก็หวังกอบโกย ข้างบุญมีของเราเมื่อก่อนก็เห็นมันเป็นคนซื่อคนดี แต่เดี๋ยวนี้ไปเข้าพวกเขาเสียแล้ว ดูซิคะไม่น่าจะเป็นไปได้เลยคนดี ๆ มันกลับระยำไปแล้ว เท็จจริงอะไรอิฉันไม่รับรองนะคะ อ้ายพวกเด็ก ๆ เข้าไปแอบ ได้ยินคุณนายหน้าใหม่กับเจ้าบุญมีของเราซุบซิบปรึกษากัน เสียงคุณนายใหม่ว่า

"พ่อมีต้องจัดการให้สำเร็จนะ แล้วเอาสร้อยกับล็อกเก็ตมาด้วย ถ้ารับทำไม่ได้ ฉันจะใช้คนอื่นไปทำ รับปากฉันได้ไหม?"

เสียงเจ้ามีพูดว่า "ได้ซิครับคุณนาย ขอเวลาผมหน่อย ผมคิดว่าผมคนเดียวก็ทำได้ เรื่องนี้เป็นความลับคอขาดบาดตาย ควรรู้กันเพียงคุณนายกับผมเท่านั้น พอจะไว้ใจเป็นความลับได้ ถ้าให้รู้มากคนขึ้นไปมันก็ไม่เป็นความลับ ถ้ามันไม่ซื่อต่อเรา คุณนายกับผมก็เข้าปิ้งเท่านั้น"

เสียงคุณนายใหม่พูดว่า "เออจริงของพ่อมี เรื่องนี้สำคัญรั่วไหลไม่ได้เป็นอันขาด แต่พ่อมีต้องจัดการให้เรียบร้อยนะ"

เสียงเจ้ามีบอก "คุณนายเชื่อใจผมเถิดครับ"

"นี่แหละค่ะ อิฉันคิดว่ามันคิดการใหญ่นะคะ มันคงหาโอกาสฮุบทรัพย์สมบัติไว้แต่ผู้เดียว อิฉันคิดว่ามันมีแผนการณ์ที่ชั่วร้ายมาก"

ผมได้ฟังดูแล้วก็รู้สึกไม่สบายใจ เพราะเหตุคนในบ้านเหมือนจะมีอะไรแฝงอยู่ แต่ผมเป็นข้าราชการหัวเมืองจะอยู่ในกรุงเทพ ฯ นานนักไม่ได้ หลังจากสนทนาความลับกับแม่นมแล้วก็ต้องกลับต่างจังหวัด แต่ก็เป็นห่วงเพื่อนมาก ได้พยายามสืบหาลูกชายของเพื่อนและนางสาวชมพี่เลี้ยง แต่ก็ไม่ได้ข่าว จากนั้นเวลาผ่านไปแล้วหลายปีที่ผมได้ถูกย้ายมาอยู่ต่างจังหวัด ที่สุดทางการได้มีคำสั่งย้ายผมกลับเข้ารับราชการกรุงเทพ ฯ เมื่อย้ายเข้ากรุงเทพ ฯ เรียบร้อยแล้วผมก็ได้มาเยี่ยมเยียนหลวงชาญ ฯ เหตุ-การณ์อะไรที่ร้ายแรงในบ้านก็ยังไม่เกิด เห็นทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในความปกติ

วันหนึ่งผมนั่งสนทนากับหลวงชาญ ฯ ปรารภถึงลูกชายว่าอยากจะประกาศหา และให้รางวัลแก่ผู้นำมาให้ หรือผู้ชี้ให้ทราบว่าอยู่ตำบลใดแห่งใด เมื่อได้ตัวเรียบร้อยแล้วก็จะรางวัลให้อย่างงาม เรื่องนี้ผมสนับสนุนเพราะระยะหลายปีที่ไม่ได้ข่าวร่องรอยนั้น มันเป็นการทรมานกระทบกระเทือนจิตใจสำหรับพ่อ ผู้ที่มี

บุตรชายคนเดียว ความรักความห่วงความอาลัยเป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนทั่วไปที่ยังอยู่ในกิเลสตัณหา

หลังจากได้ประกาศหนังสือพิมพ์ และตามกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วไป และให้รางวัลอย่างงาม ประมาณเดือนกว่าก็มีคนส่งข่าวลูกชายของหลวงชาญ ฯ อยู่ที่โน่นบ้าง อยู่ที่นี่บ้าง แต่ก็ยังไม่รู้ว่ารายไหนแน่นอน ฉะนั้นข่าวเด็กก็ยังหายเงียบไปไม่มีวี่แววว่าจะได้พบเห็นตัวในเร็ววัน คนในบ้านต่างก็พากันวิตกเป็นทุกข์เป็นร้อนไปตาม ๆ กัน นอกจากคุณนายคนใหม่กับพวกบริวารที่เข้ามาอยู่ในบ้านเท่านั้นที่ไม่แสดงกิริยาทุกข์ร้อน

เหตุการณ์ผ่านไปประมาณสามเดือน มีชายกลางคนผู้หนึ่งได้พาเด็กชายอายุประมาณราว ๑๐ ขวบ เข้าพบคุณนายคนใหม่ แจ้งว่าได้นำลูกชายของหลวงชาญ ฯ มาส่งตามคำที่ประกาศไว้ และได้อ้างหลักฐานถึงนางสาวชมผู้ถึงแก่กรรมไปแล้วได้ฝากไว้และให้นำมาหาคุณหลวงผู้เป็นบิดา เมื่อคุณนายทราบเช่นนั้นก็พาเด็กและชายผู้นำเด็กมา เข้าไปหาคุณหลวงชาญ ฯ และได้แจ้งให้ทราบว่า บัดนี้มีผู้นำบุตรชายมาส่งแล้ว คุณหลวงดีใจมากที่จะได้พบบุตรชายที่จากกันไปหลายปี ได้ลูบหน้าลูบหลังคลำหูปากจมูกด้วยความชื่นชมยินดี แล้วก็สั่งคนไปบอกให้นางนวลแม่นมมา เพราะนอกจากนางสาวชมพี่เลี้ยงผู้ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กชายแดงแล้ว ก็ยังมีนางนวลอีกผู้หนึ่งที่เคยคลุกคลีกันมาแม่นวลแกดีใจจนเนื้อเต้น เมื่อรู้ว่าคุณหนูของแกได้กลับมาบ้าน

จึงรีบไปหาหลวงชาญฯ ทันที แต่พอเห็นเด็กอยู่ในที่นั้น แกก็เข้าไปสวมกอดด้วยความรักใคร่จนน้ำตาไหล

เสียงคุณหลวงพูดขึ้นว่า "นี่ตาแดงกลับมาแล้ว ผมว่านมคงจะเห็นอะไรผิดแปลกไปมากไหม เช่นรูปร่างสูงขึ้นหรืออ้วนหรือผอมลง ผมเสียใจที่ตามองไม่เห็นได้แต่ลูบคลำดู คิดว่านมคงบอกได้นะ เพราะนมเคยใกล้ชิดกับตาแดงแต่เล็ก ๆ เด็กไม่เห็นหลายปี โตขึ้นก็จำไม่ได้เป็นธรรมดา"

นางนวลได้พิจารณาดูแล้วก็บอกว่า "นมอยากจะให้คุณหนูไปอยู่กับนมสักพักหนึ่ง นมจะได้เรียนให้ท่านทราบได้ค่ะ นี่ยังใหม่คุณหนูแกคงจะตื่นเต้น ไว้ให้แกพอจะคุ้นความทรงจำเก่ากลับคืนมา แล้วนมจะเรียนให้ท่านทราบค่ะ" ยังไม่ทันหลวงชาญฯ จะโต้ตอบประการใด เหตุอัศจรรย์ก็เกิดขึ้น คือมีหญิงกลางคนได้นำเด็กชายตรงเข้ามาห้องคุณหลวงโดยมิได้ผ่านคุณนาย แล้วก็มากราบคุณหลวง บอกว่า

"ท่านเจ้าขา อิฉันได้นำคุณแดงบุตรชายของท่านมาตามประกาศแล้วค่ะ" แล้วก็บอกเด็กที่มาด้วยว่า "เอ้า คุณแดงขาไปกราบคุณพ่อท่านเสียซิคะ"

เด็กว่าง่ายตรงเข้าไปนั่งลงกราบ เหตุการณ์ในห้องนั้นทำให้คุณหลวงและนางนวลถึงกับตะลึง ส่วนนางนวลนั้นมองดูเด็กทั้งสองด้วยไม่แน่ใจว่าคนไหนเป็นตัวจริง คนไหนเป็นตัวปลอมเข้ามารับสมอ้างว่าเป็นลูกคุณหลวง แม้คุณหลวงตามองไม่เห็น

ได้ยินแต่เสียงก็ยังงง แต่ก็พยายามยื่นมือออกมาลูบคลำหน้าตาหูจมูกของเด็กที่มาใหม่อย่างไม่แน่ใจ แล้วหลวงชาญฯ พูดขึ้นว่า

"นมจ๋า ฉันว่าเรื่องมันชักจะสนุกกันใหญ่แล้วล่ะ ฉันมีลูกเพียงคนเดียว แต่คราวนี้ทำไมจึงดันมามีถึงสองคนล่ะ ?"

นางนวลสั่นหัวอย่างท้อใจร้องว่า "โถ ท่านขา มันจะยุ่งกันใหญ่จนปวดหัวแล้ว เพราะยังไม่รู้ว่าคนไหนเป็นตัวจริงตัวปลอม นมเองก็ยุ่งใจ" เสียงคุณหลวงบอกว่า

"เอาละ เรื่องนี้ฉันมอบหน้าที่ให้นมคอยพิจารณาดูก็แล้วกัน ส่วนฉันตามองไม่เห็นอาศัยไม่ได้ เพราะนมก็เคยอยู่ใกล้ชิดกับตาแดงมาแล้วเริ่มแต่เกิด เมื่อหายไปก็ไม่นานมากนัก คงจะทิ้งร่องรอยอะไรให้นมพิสูจน์ได้บ้าง ขอให้นมจงเอาเด็กทั้งสองคนนี้ไปเลี้ยงดูให้ดี เวลานี้ฉันถือว่าเป็นลูกของฉันทั้งสองคน เมื่อยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าคนไหน ขอนมจงให้ความเลี้ยงดูให้ดีเสมอกัน และสังเกตพิจารณาดูกิริยาท่าทางให้ดีภายใน ๗ วัน คงมีเวลาพอชี้ขาดลงไปได้แล้ว นมมาบอกกับฉันว่าคนไหนเป็นตาแดงตัวจริง" เมื่อนางนวลแม่นมได้รับภาระให้ตัดสินโชคชะตาชี้ขาดของเด็กทั้งสองก็หนักใจ จึงนำเด็กทั้งสองไปเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดเพื่อจับดูกิริยาท่าทาง ส่วนชายหญิงที่เป็นผู้นำเด็กทั้งสองมาก็จัดห้องและอาหารให้อยู่กินภายในบ้าน ไม่ให้ออกนอกบ้านจนกว่าเรื่องจะสิ้นสุดลง

ภายหลัง ๗ วันผ่านไป แม่นมเก่าหลวงชาญ ฯ ก็ไม่สามารถจะชี้ขาดลงไปได้ว่า เด็กคนไหนเป็นลูกที่แท้จริงของคุณหลวงจะพูดถึงรูปร่างหรือหน้าตาก็ดูคล้าย ๆ กับคุณแดงด้วยกันทั้งสองคน นางนวลหญิงชราเป็นที่ไว้ใจของหลวงชาญ ฯ ก็หมดปัญญาจึงบอกกับหลวงชาญ ฯ ว่า แกหมดปัญญา ชี้ขาดลงไปไม่ได้ว่าคนไหนเป็นคุณหนูตัวจริงของแก หลวงชาญ ฯ นิ่งฟังด้วยความเห็นใจ นึกว่าอันผู้หญิงอย่างนมนวลย่อมมีจิตใจอ่อนแอขี้สงสารย่อมไม่สามารถจะชี้ขาด เกิดความเอ็นดูด้วยทั้งสองฝ่าย ฉะนั้นหลวงชาญ ฯ จึงพูดขึ้นว่า

"ฉันเห็นใจนมมาก แต่เมื่อนมตัดสินใจไม่ถูก ก็อยากจะใช้วิธีของฉันดูบ้าง ต้องขอโทษที่ทำให้นมไม่ได้กินไม่ได้นอนหลายวัน แต่ฉันจะต้องพิสูจน์คนไหนเป็นบุตรของฉันให้จงได้ ฉันเลี้ยงทั้งสองคนนั้นทำไม่ได้ เพราะจะถูกคนเขาหัวเราะนินทาว่าหลวงชาญชิงชัยหมดปัญญา เรื่องอื่นเป็นหน้าที่ของฉันต่อไป"

หลังจากนั้น หลวงชาญ ฯ ก็ได้ขอแรงเพื่อนที่เคยร่วมเดินทางไปล่าสัตว์ครั้งก่อน มาช่วยกันพิสูจน์ว่าเด็กคนใดเป็นบุตรชายตัวจริง และผมก็ถูกของร้องไปด้วย นอกจากผมก็มีเพื่อนนายทหารรุ่นเดียวกัน และมีทั้งเป็นทนายความและผู้พิพากษามาประชุมพร้อมกันภายในห้อง หลวงชาญ ฯ ได้ชี้แจงถึงต้นเรื่องเริ่มตั้งแต่ลูกชายหายไปกับพี่เลี้ยง ตลอดเวลาหลายปีไม่ได้ร่องรอยอะไรเลย แม้จะส่งคนไปสืบดูที่บ้านเดิมของพี่เลี้ยง หรือบ้าน

เพื่อนฝูงผู้คุ้นเคย ก็ไม่ได้ข่าวอะไรคืบหน้าตลอดมา จึงพากันวิตก สงสัยว่าคนเลี้ยงน่าจะตายเสียแล้ว เด็กคงจะตกระกำลำบาก จึงได้ประกาศหนังสือพิมพ์ทั่วไปเพื่อหาตัวเด็ก ต่อมาก็มีชายผู้หนึ่งได้พาเด็กมารับอ้างว่า เด็กคนนี้เป็นบุตรของหลวงชาญ ฯ ที่หายไป และได้รับเด็กนี้จากนางสาวชม ผู้เป็นพี่เลี้ยงฝากไว้เมื่อก่อนจะตาย ต่อมาในระยะใกล้ ก็มีหญิงคนหนึ่งได้นำเด็กชายเข้ามาในบ้าน อ้างว่านี่เป็นเด็กที่หายไปจากบ้านกับพี่เลี้ยงเมื่อ ๕ ปีก่อนนี้ตัวจริง เมื่อพยายามเรียกมาสอบถามดูทีละคน ก็ดูจะซัดทอดวกวนเช่นเดียวกันทั้งสองคน เมื่อนำเด็กมาสอบถามตัวต่อตัวทีละคน เด็กก็สามารถตอบการซักถามเหตุการณ์ภายในบ้านเมื่อหลายปีก่อน ตลอดทั้งชื่อคนที่อยู่ในเวลานั้น แต่เด็กก็ตอบได้ถูกต้องทั้งสองคน จึงแยกไม่ออกว่าคนไหนเป็นตัวจริงและตัวปลอม จะปล่อยไว้ก็ไม่ได้ จะชี้ลงไปก็ชี้ไม่ถูก แต่เมื่อเพื่อนฝูงของหลวงชาญ ฯ ได้ฟังคำชี้แจงเหตุที่เกิดขึ้นจบลง และขอความเห็นเพื่อนฝูงในห้องให้ช่วยกันพิจารณาชี้ขาดลงไปว่า เด็กคนใดเป็นบุตรตัวจริง สำหรับผมที่ได้ทราบเรื่องนี้อยู่แล้วก็ไม่แปลกอะไร แต่บางคนยังไม่ทราบเรื่องมาก่อน ก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องตื่นเต้นพิสดาร ที่ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อนในชีวิต จึงได้ช่วยกันขบคิดออกความเห็นว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะได้ความจริง เป็นเรื่องประหลาดมหัสจรรย์ ที่เด็กทั้งสองคล้ายกันเหมือนลูกฝาแฝด สูง

ต่ำดำขาวเหมือนกัน ที่ในโลกมนุษย์ของเราคงยังมีเรื่องแปลก ๆ พิสดารทำให้มนุษย์ปวดหัวอีกมาก

การไต่สวนข้อเท็จจริง เพื่อหาตัวทายาทจริงของหลวงชาญ ฯ ไม่เป็นของง่ายนัก ตลอดเวลามีความเคร่งเครียดใช้ความคิดอย่างหนัก เพื่อขบคิดอย่างหนัก เพื่อขบคิดปัญหาในเรื่องนี้ แม้หลวงชาญ ฯ จะได้พึ่งความรู้ของเพื่อน ๆ ก็ยังไม่มีอะไรกระจ่างแจ้งขึ้น จึงขอเวลาเข้าไปห้องพระจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย อธิษฐานขออำนาจบารมีให้ช่วยบันดาลคลี่คลายเรื่องยุ่งยากให้กระจ่างแจ้ง ให้รู้ว่าคนใดเป็นบุตรตัวจริงภายในวันนี้ เมื่อการอธิษฐานบูชาพระเสร็จแล้ว ก็ช่วยพิจารณาควรจะทำอย่างไรที่จะให้เรื่องขาวสะอาด เพื่อนบางคนก็แนะนำว่า ถ้าเรื่องนี้ยังลึกลับต่อไป ก็ควรเอาวิธีของจีนโบราณ เพื่อจะพิสูจน์ว่าเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขที่แท้ เขาให้เอาเลือดบิดากับเด็กมารวมผสมกันดูว่า ถ้ามีสายเลือดเดียวกัน เลือดทั้งสองก็จะผสมกันเข้ากันอย่างสนิท ถ้าไม่ใช่เชื้อสายเดียวกัน เลือดนั้นจะไม่ยอมผสมกัน อยู่กันคนละส่วนไม่เข้ากัน และเป็นการพิสูจน์ที่ดี ซึ่งชาวจีนสมัยโบราณได้ใช้มานานแล้ว เมื่อเป็นปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น แต่เมื่อหลายคนลงความเห็นว่า นั่นควรจะเป็นขั้นสุดท้าย แต่หมอยังไม่เห็นด้วย แม้เลือดพ่อกับลูกมีสายเลือดเดียวกันก็จริง แต่หากไปพบคนที่มีเลือดชนิดเดียวกันก็คงจะไม่ได้ผล เมื่อยังมีสิ่งอื่นเป็นหลักฐานดีกว่าพอที่จะคลี่คลายได้ ก็ควรหาทางอื่นก่อน ที่สุดลง

ความเห็นกันว่า ขอให้เด็กทั้งสองฝ่ายหาพยานหลักฐานสำคัญที่จะเชื่อถือได้มาแสดง เพื่อพิจารณาเหตุผลพอที่จะชี้ขาดลงไป ชายผู้นำเด็กเข้ามาในบ้านเป็นคนแรกก็แสดงความดีใจ นึกว่าคราวนี้เรื่องคงสุดสิ้นกันเสียที พลางหยิบสายสร้อยกับล็อกเก็ตออกมายื่นให้พิจารณาดูเป็นหลักฐาน เพื่อนหลวงชาญ ฯ พากันดูอย่างตื่นเต้น เพราะล็อกเก็ตอันนั้นเป็นรูปคุณนายภรรยาคนเก่าของหลวงชาญ ฯ เมื่อต่างพิจารณาดูล็อกเก็ตแล้วมองดูหน้าเด็กเวลานั้นผมได้ดูล็อกเก็ตสายสร้อยแล้วยังจำได้ว่า ลูกชายของหลวงชาญ ฯ เคยห้อยติดอยู่ที่คอเสมอ ก่อนที่จะหายไปจากบ้านจึงคิดว่าเด็กนี้เองเป็นลูกหลวงชาญ ฯ ที่แท้จริง แล้วผมมองดูเด็กอีกคนกับผู้หญิง ด้วยอุปาทานในความรู้สึกนึกชังหน้าผู้หญิง ผู้นั้นขึ้นมาในใจว่า ไม่น่าจะมาหลอกลวงให้ได้รับความลำบากเลย แต่ก็ยังไม่พูดหรือออกความเห็นอะไร ทุกคนต่างก็เงียบ ส่วนในใจเข้าใจว่าคงจะนึกเช่นเดียวกับผม เมื่อดูตามสีหน้า เมื่อดูสร้อยกับล็อกเก็ตทั่วทุกคนแล้ว ก็ส่งไปให้ที่มือของหลวงชาญ ฯ แกหยิบขึ้นมาเอามือคลำดูแล้วยิ้มอย่างดีใจ สั่งให้คนรีบไปตามนางนวลและคุณนายคนใหม่และนายบุญมีเข้ามา เพราะคนทั้งสามไม่ได้อยู่ในที่นั้นมาก่อน เมื่อนางนวลมาถึงก่อนหน้าคุณนายคนใหม่กับบุญมีเพียงเล็กน้อย หลวงชาญ ฯ ก็ยื่นสายสร้อยกับล็อกเก็ตให้ แล้วพูดว่า

"เอ้า นมเอาไปดูซิว่า นี่เป็นของตาแดงใช่ไหม ตาฉันดูไม่เห็น ได้แต่คลำดูก็รู้สึกว่าใช่ แต่ก็ไม่แน่ใจ จึงเรียกมาช่วยกันดู" เมื่อนางนวลหยิบมาพิจารณา ก็ร้องบอกไปอย่างดีใจว่า

ใช่แล้วเจ้าค่ะ ท่านขา เมื่อคุณนายคนใหม่หยิบสร้อยล้อกเก็ตจากมือนางนวลไปดูแล้ว ก็แสดงความดีใจร้องออกมาว่า ใช่แล้ว ใช่แล้ว พูดแล้วก็ตรงไปสวมกอดเด็กคนนั้น ปากก็ร้องว่า ลูกของแม่ ลูกของแม่ แม้แม่จะไม่ใช่แม่ตัวแต่ก็รักลูกยิ่งกว่าแม่ตัว

เสียงคุณหลวงชาญ ฯ ร้องถามคุณนายคนใหม่ว่า "แม่บึ่นแก้วเคยเห็นสร้อยกับล้อกเก็ตนี้มาแต่เมื่อไร ?" เสียงคุณนายใหม่กำลังกอดเด็กแสดงความรักใคร่พูดว่า

"เห็นเมื่อหลายปีก่อน ที่คุณหนูแกจะหายไปจากบ้านค่ะ"

เสียงคุณหลวงพูดอย่างมีอำนาจว่า ยังก่อน แม่บึ่นแก้วยังไม่มีใครลงความเห็นชี้ขาดว่าคนไหนเป็นลูกของฉัน"

เสียงคุณนายใหม่พูดว่า "สร้อยนี่ยังไม่ใช่พยานหลักฐานสำคัญที่ชี้ขาดอีกหรือคะ"

เสียงคุณหลวงพูดว่า "ยังไม่เสร็จ"

คุณนายคนใหม่หน้าซีดเซียวลงทันที ส่วนนายบุญมีกับนางนวลมิได้พูดอะไร แล้วก็มีเสียงคุณหลวงถามชายผู้นำเด็กมาว่า "ทำไมมาถึงครั้งแรก คุณจึงไม่นำสายสร้อยกับล้อกเก็ตเส้นนี้มาแสดงก่อน" เสียงชายผู้นำเด็กมาตอบว่า

"ผมตั้งใจจะนำมาเป็นหลักฐานต่อหน้าพยานหลาย ๆ คนจะได้รู้เห็นเป็นพยานกันทั่วไป"

เสียงคุณหลวงถามว่า "คุณรู้ได้อย่างไรว่าผมจะเชิญเพื่อน ๆ มาสอบสวนเป็นพยาน"

ชายผู้นำเด็กมาตอบว่า " "ผมก็เดาเอา และคิดว่าท่านไม่เชื่อว่าคุณหนูเป็นบุตรชายที่แท้จริงของท่าน ผมก็จะเอาหลักฐานสำคัญชิ้นนี้ออกแสดงให้ท่านดูครั้งสุดท้าย"

คุณหลวงนั่งคิดอยู่ครู่หนึ่งจึงบอกว่า "นอกจากนี้คงไม่มีอะไรอีกแล้วใช่ไหม ?"

เสียงผู้นำเด็กมาตอบว่า "ทางผมไม่มีอะไรแล้ว ขอให้ฝ่ายโน้นที่เขาอ้างตัวเป็นบุตรของท่าน ได้แสดงหลักฐานออกมาบ้าง"

ชายผู้นำเด็กมาพูดเย้ย ๆ เมื่อเห็นเรื่องของตัวเป็นต่อ เพราะเห็นกิริยาท่าทางคนในที่นั้นเอียงเอนมาฝ่ายตน ความเงียบเข้าครอบคลุมห้องนั้น ทุกคนตื่นเต้นคอยฟังเหตุผลสำคัญที่คุณหลวงพูดออกมาว่า

"ใครเป็นลูกของพ่อ ก็คงจำได้ว่า พ่อเคยสอนอะไรไว้ นึกดูให้ดี เวลาก่อนเข้านอน ลูกพ่อคงยังไม่ลืม"

เงียบเสียงทุกคนที่อยู่ในห้องนั้น ต่างคอยฟังผลพิสูจน์อย่างระทึกใจ ส่วนคุณนายมิใช่จะตื่นเต้นอย่างเดียว ยังตกใจ ทั้งสีหน้าซีดเซียวทำท่าจะเป็นลม คุณหลวงชาญ ฯ คอยฟังว่า เด็กคนไหนจะมีใครตอบบ้าง แต่ก็ไม่ได้ยินเด็กคนใดตอบ คุณหลวงรู้สึกกระสับกระส่าย จึงพูดต่อไปว่า

"ถ้าพ่อขึ้นต้นแล้ว ขอให้ลูกพ่อต่อจนจบนะ คอยฟัง "พุทธัง" เสียงคุณหลวงก้องกังวาล เหมือนบอกบทนำสวดมนต์

ภายในห้องที่เงียบสงัด แต่ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงแจ๋ว ๆ ของเด็ก
ขึ้นบทสวดมนต์ว่า

พุทธังบังข้างซ้าย ธัมมังบังข้างขวา สังฆังบังกายา อรหังบังเกศา อะหังพุทโธ นะโมพุทธายะ

ทันใดนั้นคุณหลวงถามเสียงสั่นว่า หนูได้บทสวดมนต์นี้มาจากไหน เด็กตอบว่าคุณพ่อสอนผมก่อนเข้านอนครับ ให้สวด-ทุกคืนตลอดไปเพื่อป้องกันตัว

คุณหลวงร้องเสียงดังด้วยความดีใจว่า "นั่นบุตรชายของผมแน่แล้ว ผมยังจำเสียงได้ บทสวดมนต์นี้ผมได้มาจากพระภิกษุธุดงค์ เมื่อครั้งไปล่าสัตว์ในป่าเมืองกาญจนบุรี ท่านให้ผมสอนให้บุตรชายสวดมนต์ป้องกันตัว เมื่อถึงที่คับขันจะได้ไม่อับจน ไหนลูกมาหาพ่อขอให้ชื่นใจหน่อยซิ" คนในห้องนั้นก็ตื่นเต้นตกตะลึง นอกจากคุณนายใหม่และชายผู้นำเด็กมาเท่านั้นต่างมีกิริยาไม่ปกติ

ต่อนั้น สิ่งที่ไม่นึกไม่ฝันมาก่อนและไม่น่าจะเกิดขึ้น ก็ได้เกิดขึ้นท่ามกลางความเงียบสงัดในห้อง หลวงชาญ ฯ กำลังดีใจที่ได้บุตรชายกลับคืนกำลังกอดจูบรับขวัญน้ำตาคลอด้วยความดีใจ

ทันใดเสียงของคุณนายคนใหม่กล่าวขึ้นด้วยความเคียดแค้นแสนสาหัสสุดที่จะทนต่อไป ลืมตัวลืมนึกว่าสิ่งที่กล่าวนั้นจะผิดถูกจะเกิดโทษแก่ตนเองประการใด เหมือนประจานตนเองก็ไม่คำนึง

ด้วยอารมณ์โกรธจัดชั่วแล่นเพียงวูบเดียว คุณนายใหม่ลุกขึ้นชี้หน้านายบุญมีแล้วร้องด่าว่า "มึงอ้ายคนทรยศ อ้ายคนหลอกลวง อ้ายคนอกตัญญู ไม่รู้คุณคน มึงเป็นคนทำลายแผนการของกูหมด" แกโกรธจนตัวสั่นร้องไห้เหมือนทารกพลางด่าพลางว่า "กูหลงไว้ใจอ้ายคนทรยศ ไม่รู้ว่ามันจะเป็นงูเห่ามาแว้งกัดกูภายหลัง"

แต่นายบุญมีมิได้แสดงกิริกายาตกใจประการใด ในเมื่อคุณนายใหม่ได้แสดงกิริยาบ้าจะเข้าทำร้าย ทุกคนอยู่ในนั้นตกใจพากันตะลึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่นึกฝัน เสียงคุณหลวงร้องตวาดด้วยอำนาจเจ้าบ้านให้หยุดอาละวาด ทุกคนก็หายตื่นเต้นเหตุการณ์ก็สงบลง ทำให้คุณนายใหม่รู้สึกตัว นั่งลงร้องไห้ด้วยความเสียใจ เมื่อเหตุการณ์เข้าขั้นสงบลงก็ถามนายบุญมีถึงเหตุการณ์ ขอให้เล่าให้ทุกคนในที่นั้นจะได้รู้ไว้ นายบุญมีก็ได้เริ่มเล่าเรื่องว่า

"ผมต้องมีความอดทนให้คนในบ้านด่าว่านินทาเสียดสีตลอดมา และทั้งเกลียดทั้งชังผม หาว่าผมไม่มีความกตัญญูเป็นคนเนรคุณ หน้าไหว้หลังหลอกสารพัดคำที่จะสรรมาเหน็บแนมผม แต่ผมก็ไม่เดือดร้อน ไม่โกรธ ผมเป็นคนบริสุทธิ์มีความกตัญญูใครไม่รู้ดีเท่าตัวผมเอง แต่ผมต้องแสดงให้คนที่จงรักภักดีต่อคุณหลวงแช่งด่ามากได้เท่าใด ก็ยิ่งเป็นประโยชน์และพอใจของผมเท่านั้น เพราะภายในบ้านกำลังเดือดร้อน กำลังจะบ้านแตกสาแหรกขาด มีแต่คนจงรักภักดี แต่ไม่มีใครทำอะไรให้เหตุ-

การณ์ดีขึ้น ผมจึงต้องทำเพื่อป้องกันภัยอันตรายซึ่งจะเกิดขึ้นกับคุณหนูบุตรที่รักของคุณหลวงผู้มีพระเดชพระคุณของผมไว้ก่อน ผมยอมทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อป้องกัน ยอมแสดงเป็นคนทรยศต่อข้าวแกงร้อนให้คนอื่นเขาตราหน้าผมว่าเป็นคนใจชั่ว เบื้องแรกผมรู้ว่า คุณนายใหม่มี แผนการ ที่จะ กำจัด คุณหนูบุตรชายของคุณหลวงให้ออกจากทาง เพื่อรับมรดกอันมากมายด้วยความโลภมาก แต่เมื่อคุณหลวงมีความประสงค์จะมอบมรดกทั้งหมดให้บุตรชายผู้เป็นทายาทคนเดียว ส่วนคุณนายคนใหม่ก็คงจะได้แต่ค่าเลี้ยงชีพตลอดไป หากคุณแดงบุตรชายคุณหลวงล้มหายตายจากไปก็ดี มรดกของคุณแดงก็จะต้องเข้ากองการกุศล ส่วนคุณนายคนใหม่ก็คงได้เบี้ยเลี้ยงชีพเท่าเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เหตุนี้เองทำให้คุณนายคนใหม่มีแผนการที่จะลักพาตัวคุณแดงไป แล้วก็จะจัดการเปลี่ยนตัวเอาเด็กของคุณนายเตรียมฝึกไว้ และเข้ามาแทนภายหลัง แผนการนี้ต้องใช้เวลาระยะยาวนาน ผมมองเห็นเหตุการณ์ต่อไป จึงจำเป็นที่จะเข้าเป็นพวก อาสาทำสิ่งให้คุณนายใหม่ให้เห็นจริงเห็นจังจนคุณนายไว้ใจผมสมกับความตั้งใจ ก่อนอื่นรีบจัดการป้องกันหาทางปลอดภัยให้กับคุณหนู ให้ไปอยู่ในที่อื่น หาที่ลี้ลับไม่มีใครค้นพบให้พ้นอันตราย สิ่งแรกผมต้องทำผมจึงแอบกระซิบบอกความลับ ให้คุณชมพี่เลี้ยงรีบจัดพา คุณหนูหนีจากบ้านโดยเร็ว ซึ่งผมได้หาที่ซ่อนไว้ให้เรียบร้อยมิดชิด ก่อนจะมีผู้อื่นลักเอาตัวไป เรื่องนี้ผมไม่ได้รู้จากปากคุณนาย แต่ผมเห็นการ

กระทำของคุณนายจึงคาดการล่วงหน้าเอาไว้ เมื่อคุณชมพาคุณหนูหนีไปแล้ว คุณนาย พบกับ ผม ได้แอบกระซิบปรารภให้ผมฟังว่า

"ฉันคิดไว้แล้วจะจัดการลักตัวมันไปก่อน แต่ยังไม่ทันได้ลงมือบอกใคร แต่มันกลับหนีออกไปจากบ้านเสียก่อนก็ดีเหมือนกัน เรื่องมันจะได้ง่ายเข้า"

ผมจึงแกล้งพูดว่า "คุณนายจะจัดการกับเด็กอย่างไรล่ะ หรือจะติดตามไปทำลาย"

เสียงคุณนายกระซิบบอกว่า "ฉันก็กำลังคิดอย่างนั้นแหละ จะต้องให้คนออกสืบค้นหาดูว่ามันไปหลบอยู่ที่ไหน แล้วกำจัดเสียไม่ให้มีตัวตน อีก ๔ — ๕ ปีจึงจะเอาเด็กของเรามาอ้างเพื่อเอามรดก"

ผมคิดดูอันตรายยังไม่พ้นจากคุณหนู ผมจึงทำคิดดูครู่หนึ่งและพูดเสียงกระซิบว่า "เรื่องนี้ขอเป็นธุระผมจะจัดการตามคุณนายสั่งทุกประการ"

คุณนายคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วบอกว่า "เห็นจะไม่ใช้นายบุญมีเพราะเรื่องนี้ยากลำบาก มันอันตรายฉันไม่อยากให้เสี่ยง ไว้ทำงานอื่นดีกว่า และขอบคุณที่คิดจะช่วยฉัน"

ผมจึงบอกว่า "เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากที่สุด เกี่ยวกับความเป็นความตาย ถ้าจะไว้ใจคนอื่นยังไม่รู้จิตใจหัวนอนปลาย

เท้า ถ้าล้มเหลวเกรงว่าความลับจะรั่วไหลจะพากันลำบาก และอีกอย่างหนึ่งก็คือ คนอื่นไม่มีใครรู้จักบ้านญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงที่สนิทของคุณนายเท่าผม คนอื่นอาจเสียเวลาสืบหรือเรียกว่างมเข็มในมหาสมุทร คงจะไม่ได้ผลตามที่ตั้งใจไว้ แต่เรื่องนี้หากคุณนายมอบหน้าที่นี้ให้ผมก็ต้องเป็นความลับระหว่างคุณนายกับผมเท่านั้น อย่าให้คนอื่นรู้เห็นเกี่ยวข้อง มิฉะนั้นผมจะไม่ยอมรับทำอะไรทั้งสิ้น และอีกอย่างที่คุณนายจะลืมไม่ได้เป็นอันขาดก็คือสายสร้อยกับล้อกเก็ตห้อยคอของคุณหนูเป็นหลักฐานสำคัญสำหรับจะนำไปแสดงกับคุณหลวง ฯ ”

ตอนนั้นคุณนายได้เห็นผมชี้แจงก็ได้เห็นดีเห็นชอบด้วยทุกประการ ตกลงมอบเรื่องนี้ให้ผมตลอดเวลา แม้ญาติของคุณนายทั้งสองที่เข้ามาอยู่ในบ้าน จะคอยขัดขวางไม่ให้คุณนายไว้ใจผมให้มากนัก แต่คุณนายก็ไม่สนใจ เพราะคุณนายเชื่อในเหตุผลของผม เช่นเมื่อหลังจากคุณหลวงตาพิการมองไม่เห็นทั้งสองข้างแล้ว คุณนายก็มีอำนาจอยู่ในบ้านแทนคุณหลวง แล้วคิดจะพาลหาเรื่องไล่คนใช้เก่า ๆ ออกจากบ้านให้หมด เพื่อจะหาพวกของตนเข้ามาแทนที่ ผมเห็นเหตุการณ์จะยุ่งยากลำบากกับคนเก่าแก่ที่เคยอยู่ในบ้านตลอดมานั้น เมื่อถูกไล่ออกไปแล้ว ก็ไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน ถ้าผมไม่สามารถระงับเหตุการณ์ในบ้านไว้ได้ก็คงพากันลำบากมาก ผมจึงหาโอกาสปรับความเข้าใจกับคุณนาย ให้ระงับการดุคนในบ้าน โดยบอกคุณนายว่า

"การที่คุณนายจะใช้พระเดชอำนาจไล่คนเก่าแก่ออกจากบ้านไปนั้นย่อมจะทำได้ แต่ผลร้ายนั้นจะนำความยุ่งยากมาสู่คุณนายภายหลัง ไหนจะทำให้คนใช้เกลียดและยังมีความพยาบาทอาฆาต ถ้าคุณนายจะต้องขัดใจกับคุณหลวง เพราะท่านเป็นคนยุติธรรม เที่ยงตรง มีความเมตตา เหตุการณ์จะไม่สงบภายในได้ง่าย ๆ อย่างที่คิด จะทำลายแผนการของคุณนายล้มเหลวลงหมดก็ได้ หากคุณนายจะใช้พระคุณแทนพระเดช ทำเป็นคนใจดี ให้ความเห็นอกเห็นใจ คอยดูแลให้ทุกคนได้รับความสะดวกสบาย แม้แต่เพียงกิริยาภายนอก ก็สามารถแก้ปัญหาภายในบ้านได้อย่างสงบ แผนการก็คงจะคืบหน้าต่อไป"

เมื่อคุณนายได้นิ่งฟังผมแนะนำมีเหตุผลแล้ว ก็คิดได้และตกลงระงับการที่จะให้คนออก ความปั่นป่วนในบ้านก็ระงับลงได้ตั้งแต่นั้นมา ผมก็สบายใจที่คนในบ้านไม่ต้องออกจากบ้านไปรับความลำบาก ต่อมาคุณนายได้เร่งรัดให้ผมรีบจัดการกับคุณหนูให้ได้เร็วที่สุด ผมก็ผลัดเวลาเรื่อยๆ ไป เพราะยังหาโอกาสไม่เหมาะได้แต่บอกว่ากำลังติดตาม สืบหาทางบ้านญาติของคุณชมพี่เลี้ยง แต่ผมก็ทราบข่าวว่าคุณนายชักไม่ไว้ใจผม ได้ให้คนอื่นติดตามไปสืบสวนทางบ้านญาติของคุณชม เมื่อผมถามว่าคุณนายไม่ไว้ใจผม ผมก็ทำเป็นน้อยใจที่คุณนายได้ให้คนอื่นไปสืบหาคุณหนูด้วยผิดสัญญาที่ได้ตกลงไว้กับผม จึงได้บอกว่าผมจะเลิกหมดในการที่จะทำอะไรต่อไป เพราะคุณนายไม่ไว้ใจผม ก็ไม่มีประโยชน์

อะไรที่จะใช้ผมอีก คุณนายกลัวผมจะวางมือ เพราะมีเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือผมได้ตกลงสัญญากับคุณนายว่าผมจะไปฝึกหัดเด็กที่คุณนายหาไว้เป็นตัวแทนคุณหนู ให้รู้เรื่องภายในบ้าน ตลอดทั้งญาติพี่น้อง บอกชื่อเสียงคนในบ้าน. ประวัติ ให้ถูกทุกคน ทั้งจะสอนกิริยาท่าทางให้ใกล้ตัวจริงของคุณหนูที่สุด คุณนายจนต่อเหตุผลและต้องอาศัยผมมาก จึงต้องยอมตกลงไม่ให้คนอื่นมาเกี่ยวข้องเด็ดขาด เพราะถ้าผมรู้ว่ามีคนอื่นมาเกี่ยวข้อง ผมจะหยุดวางมือทันที และขอร้องกับคุณนายว่า หากผมจะทำอะไรทำอย่างไร ผมขอให้เป็นความลับสำหรับตัวผมเองรู้คนเดียว จะไม่ยอมอธิบายรายงานใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะการทำครั้งนี้มันเป็นภัยอันตรายอาจถึงชีวิต ที่สุดคุณนายก็ตกลง ผมก็ค่อยสบายใจขึ้นเพราะคุณหนูพ้นภัยไปได้ โดยไม่มีคนอื่นเข้าแทรกค้นหา นอกจากผมคนเดียวที่คุณนายไว้ใจ

ที่สุดโอกาสที่ผมจะแสดงขั้นที่ ๒ ก็มาถึง ผมทราบว่ามีเด็กชายอายุและรูปร่างขนาดเดียวกันกับคุณหนู ได้ตกน้ำตายลอยไปติดข้างตลิ่ง เมื่อตำรวจได้นำศพไปชันสูตร ประกาศหาญาติพี่น้องก็ไม่มีใครไปรับศพ ผมสืบทราบเป็นที่แน่ใจแล้วเป็นโอกาสอันดีผมก็ไปเอาสร้อยคอกับล็อกเก็ตของคุณหนูกับคุณชมมาแสดงละครต่อไป โดยนำเอาสร้อยคอกับล็อกเก็ตของคุณหนูมาให้คุณนายแล้วพูดคำสั้น ๆ "คุณหนูตกน้ำตายแล้ว"

คุณนายก็ไม่ซักถามอะไรต่อไปตามสัญญา ต่อมาอีกสองวัน หนังสือพิมพ์ลงข่าวเด็กตกน้ำตาย กำลังประกาศหาพ่อ แม่ ญาติ ของเด็ก เรื่องก็สมเหตุสมผล ทำให้คุณนายให้ความไว้วางใจผมมากขึ้น เรื่องที่ผมต้องแอบฝึกซ้อมเด็กเป็นเรื่องหนักใจของผมมาก เพราะตั้งแต่ผมได้พบเด็กที่จะเป็นตัวแทนของคุณหนูคนนี้ ผมก็ตกใจเหมือนกัน นึกว่าโลกนี้ทำไมมันจึงบังเอิญให้มีเด็กรูปร่างหน้าตาคล้ายกับคุณหนู และอยู่ในวัยเดียวกันด้วย เมื่อผมเริ่มฝึกหัดให้แกจำชื่อพ่อแม่ และจำคนในบ้านว่า คนนั้นรูปร่างอย่างนั้นชื่อนั้น เด็กจำได้แม่นยำ จำได้อย่างประหลาด ผมฝึกจริง ๆ หัดจริง เมื่อคุณนายเห็นกิริยาท่าทางของเด็ก ตลอดจนสอบถามถึงชื่อพ่อแม่ คนในบ้าน ห้องนอนอยู่ที่ไหน เด็กทำถูกคล้ายกับอยู่ในบ้านนี้มาก่อน แม้เวลานั้นจะใช้บ้านสมมติ แต่แกก็ทำได้อย่างน่าชม การฝึกฝนจนชำนาญแนบเนียน จนที่สุดเมื่อถึงเวลา คุณนายสั่งให้นำเด็กมาแสดงตัวเป็นตัวคุณหนู ผมจึงรีบให้จัดส่งคุณหนูตัวจริงเข้ามาด้วย ให้ทันเวลาก่อนที่เหตุการณ์จะสาย นี่แหละครับเรื่องของผมก็มีเพียงนี้"

เพื่อนของหลวงชาญ ฯ ทุกคนที่อยู่ในห้องนั้น ต่างก็นิ่งฟังด้วยความสนใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นายบุญมีเล่าให้ฟังแต่ต้นจนถึงที่สุด ที่ได้ผ่านมาอย่างอกใจระทึกตื่นเต้น หลวงชาญ ฯ นั่งกอดบุตรนิ่งฟัง แต่ไม่มีใครรู้ว่าแกมีความรู้สึกอย่างไร

แต่ก็มีเสียงคุณนายบึ้นแก้วร้องด่านายบุญมีด้วยคำหยาบช้า หาว่าไม่มีความกตัญญู จนคุณหลวงบอกให้นิ่งจึงได้สงบลง

หลวงชาญ ฯ จึงถามนายบุญมีว่า "เมื่อแม่ชมพาตาแดงไป หลบซ่อนอยู่นั้น ไปอยู่ที่ไหนจึงตามหาไม่พบ และได้เงินทอง ที่ไหนมาใช้จ่าย" นายบุญมีบอกว่า "การหลบซ่อนครั้งนี้ คุณชม มีเพื่อนของพี่ชายคนหนึ่งเป็นนายทหาร ผมได้ไปชี้แจงขอความ ช่วยเหลือก็ได้รับการต้อนรับและปิดเป็นความลับโดยดี แล้วคุณ ชมก็พาคุณแดงหลบไปอยู่ในกรมทหารด้วย และเปลี่ยนชื่อเปลี่ยน เสียง และคุณชมก็ใช้อาชีพเดิม คือ เป็นครูสอนหนังสือ ให้บุตร นายทหาร คุณหนูก็ได้อาศัยเรียนด้วย เป็นที่อยู่มิดชิด ไม่มีใคร รู้ระแคะระคาย ต่อมาผมก็ได้เงินรางวัลจากคุณนายคราวละร้อย ละชั่ง ก็ได้นำเงินจำนวนนี้ไปมอบให้คุณชมใช้จ่าย จึงไม่ขัดสน อยู่ด้วยความสุขสบาย"

เสียงคุณหลวงถามต่อไปว่า " ทำไมคุณชมจึงไม่ปรากฏตัว เรื่องทั้งหลายก็จะได้ลงเอยเรียบร้อย ไม่เสียเวลา"

นายบุญมีบอกว่า "การที่จะให้คุณชมมายืนยันว่าคุณหนู เป็นทายาทอันแท้จริงของท่านนั้น มันง่ายเกินไป ย่อมจะไม่ ซาบซึ้งดูดดื่มถึงความรักซึ่งบิดาควรมีต่อบุตรที่จากไปนาน ๆ ต่อ เมื่อท่านได้พิสูจน์ด้วยตนเอง เห็นความจริงด้วยตนเอง ไม่ต้อง ให้คนอื่นบอกเช่นนี้ ย่อมจะขาวสะอาดบริสุทธิ์ ว่าคุณหนูเป็น

บุตรของท่าน ย่อมจะไม่เหลือปัญหาไม่แน่ใจไว้ให้ท่านต้องขบคิดสงสัยภายหลัง คอยกินแหนงภายในใจ"

เมื่อคุณหลวงได้ฟังเหตุผลของความเป็นอยู่ของนายบุญมีก็มีความเข้าใจพูดว่า "ขอบใจเธอมาก ได้อุทิศถึงการเสียสละเสี่ยงชีวิต เพื่อป้องกันบุตรชายและทุกคนที่อยู่ในบ้านให้อยู่เป็นปกติ ตลอดทั้งทรัพย์สินของฉันด้วย เธอต้องรับความลำบากใจ แต่อาศัยด้วยเธอเป็นคนมีไหวพริบดี และฉลาดเฉลียว พร้อมความซื่อสัตย์กตัญญู รู้ถึงบุญคุณ พระจึงคุ้มครอง เรื่องจึงลงเอยได้อย่างเรียบร้อย นับว่าสร้างบุญคุณอันยิ่งใหญ่แก่ตระกูลของเรามาก จะขอจารึกความดีของเธอตลอดไป"

เมื่อคุณหลวงกล่าวจบ เสียงนางนวลก็สะอื้นพูดขึ้นทั้งน้ำตาว่า

"โถ น่าสงสาร พ่อบุญมี ที่ถูกพวกเราแช่งด่าอยู่ทุกวันว่าเป็นคนอกตัญญู เนรคุณลืมตัว ลืมข้าวแดงแกงร้อนที่ขุนมาตั้งแต่เล็กจนโต เพิ่งรู้ความจริงคราวนี้เอง พ่อคุณของป้า ป้ามีตาแต่มองไม่ถึงน้ำใจอันงามของพ่อบุญมี"

เสียงคุณนายคนใหม่กัดฟันกรอด บ่นด่าด้วยความแค้นจะหลบหนีออกไปก็ไม่ได้เพราะมีคนคอยคุมอยู่ข้าง ๆ ประตู ไม่ให้ใครเข้าใครออก แต่แล้วก็ได้ยินเสียงคุณหลวงพูดขึ้นอย่างเป็นงานเป็นการว่า

"เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในบ้านของผมครั้งนี้ ก็เกิดจากผมเป็นต้นเหตุ ที่ได้สร้างกรรมเอาไว้ในอดีต ผมรู้ตัวดี เพราะได้พิจารณาดูแล้ว อันว่าบุคคลใดจะสร้างกรรมอันใดไว้ จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม กรรมนั้นย่อมติดตามสนองตลอดเวลา ไม่มีใครหนีพ้นกรรมนี้ไปได้ เป็นแต่อยู่ที่เวลาเร็วหรือช้าเท่านั้น ตามที่ผมต้องได้รับกรรมอย่างหนักอันนี้ ก็เหตุต่อเนื่องมาจากเมื่อครั้งผม ยังชอบ กีฬาล่าสัตว์ เป็นเครื่องบำรุงอารมณ์ที่ชอบ ได้ทำบาปด้วยการยิงแม่กวางลูกอ่อนถูกนัยน์ตา ถึงแก่ความตายทันที เป็นที่น่าสงสารมาก เมื่อมาคิดดู เวลายิงไม่ได้คิด เมื่อตายแล้วยังทิ้งลูกกวางซึ่งขาดแม่คุ้มครอง ผมก็ได้พยายามนำมาเลี้ยงดูอย่างดี ชดใช้กรรมชั่ว เพื่อจะถ่ายบาปให้เบาบางลง และผมก็ได้ทำบุญสร้างกุศลบารมี เพื่อจะให้กรรมตามไม่ทัน แต่ที่สุดกรรมอันนั้นก็ตามมาทันได้สนองผม ทำให้ภรรยาที่รักต้องจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ผมได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจอย่างหนักต่อมานัยน์ตาทั้งสองข้างที่มนุษย์ พึงรักพึงถนอมก็ได้มีอาการบอดลงเหมือนผมยิงนัยน์ตาแม่กวาง ความทุกข์ที่เมียจากไปยังไม่ทันจะสร่างโศก นัยน์ตาก็บอดมัวทั้งสองข้าง มันทำลายจิตใจอย่างแสนสาหัส ยังไม่ทันจาง บุตรชายที่รักก็สูญหายไปจากบ้าน แม้จะติดตามก็ไม่ได้ข่าว เห็นจะไม่ต้องบอกว่าความทุกข์หนักเพียงไรไม่สามารถจะพูดให้ตรงความจริง แต่ก็คงเข้าใจกันดีแล้ว ทุกคนไม่อยากจะให้ความเศร้าเหล่านั้นมาแจกจ่ายในความรู้สึกอีก ความ

ทุกข์ใดไม่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ย่อมจะมองไม่เห็นความทุกข์ของผู้อื่น นี่แหละมองไปตามกฎของธรรมชาติ ตามสัจธรรมของององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าหรือกฎแห่งกรรม แม้เราจะมีอำนาจวาสนา และทรัพย์สินเงินทองมากมายมหาศาล ก็ไม่สามารถที่จะถ่ายบาปหรือล้างบาปให้สุดสิ้นพ้นกรรมอันนี้ไปได้ การที่ผมสามารถอดทนรับกรรมต่อทุกข์หนักตลอดมาผ่านมาถึงจุดสุดนี้ ก็ได้อาศัยอำนาจพระธรรม ได้ปฏิบัติในศีลสมาธิปัญญาให้เกิดอำนาจจิตที่ได้จากสมาธิปัญญา ได้พิจารณาเห็นทางที่จะดับทุกข์กิเลสตัณหาที่เกิดแห่งทุกข์ จึงทำให้จิตสงบได้อย่างปกติธรรมดา ทุกข์ก็ไม่สามารถจะแทรกซึมเข้ามาในความรู้สึก ฉะนั้นเหตุการณ์ที่ได้ทราบวันนี้เพราะมีผู้ที่เห็นผิดเป็นชอบ ความโลภทำให้มัวเมาหลงใหลงมงายไปพักหนึ่ง ผมขออโหสิกรรมยกให้ ต่อไปก็ขอให้ตั้งอยู่ในกรรมดีมีศีลธรรม เวลานี้ผมคิดว่าสิ่งที่น่ากลัวและเป็นอันตรายต่อสังคมมากที่สุดก็คือ "มนุษย์ที่ไม่มีศีลธรรมและไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง" ฉะนั้น ขอให้พิจารณาดูตัวเองแล้วปรับปรุงให้เป็นผู้มีศีลธรรมและเคารพกฎหมายและเหตุผล และผมขอร้องให้ทุกคนลืมเรื่องราวต่าง ๆ ในวันนี้เสียให้สิ้น เหมือนไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น อย่าได้นำไปนึกคิดอีกต่อไป ผมขอขอบคุณทุก ๆ ท่านในที่นี้" เมื่อพูดเสร็จเรียบร้อยแล้ว คนที่อยู่ในห้องนั้นก็รับปากว่าจะลืมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านหลวงชาญ ฯ เสียสิ้น

เป็นการไม่ก่อเวรก่อกรรมกันต่อไป เพราะทางคุณหลวงก็ไม่มีอะไรเสียหาย เรื่องราวก็ควรจะสิ้นสุดลงเพียงนี้

แต่ข้าพเจ้าผู้ฟังและผู้เขียน ยังมีข้อสงสัยอยากจะซักถาม แต่เห็นท่านผู้เล่ามีอายุมาก และใช้เวลาเล่าเรื่องมานาน จึงให้ท่านมีเวลาพักเหนื่อยสักครู่ใหญ่ และดื่มน้ำให้หายร้อนหายเพลียที่ต้องใช้เสียงเป็นเวลานาน ทั้งต้องใช้สมองเรียกร้องความทรงจำสมัยเก่า ๆ เมื่อท่านยังอยู่ในวัยหนุ่ม แต่ท่านก็ มิได้แสดงกิริยาอิดโรยอ่อนเพลียประการใด นับว่าท่านเป็นผู้สูงอายุ มีความสมบูรณ์แข็งแรงของสังขารและความทรงจำดีเลิศ เมื่อข้าพเจ้าขอร้องให้ท่านพักสักครู่หนึ่ง เพราะต้องใช้เวลาหลายชั่วโมง แต่ท่านกลับหัวเราะแล้วพูดว่า

"สำหรับผม เห็นจะยังไม่จำเป็นต้องพักหรอกคุณ เพราะยังไม่รู้สึกเหนื่อยหรืออ่อนเพลีย"

ข้าพเจ้านึกนิยมในตัวท่านผู้สูงอายุนี้มาก อดถามไม่ได้ว่า

"ขอโทษเถิดครับ ท่านปฏิบัติอย่างไร จึงมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ความทรงจำดีเป็นเลิศ สำหรับผมอายุน้อยกว่าท่านมาก แต่ความทรงจำและสังขารร่างกายรู้สึกเสื่อมลงมาก ท่านได้รับประทานยาอายุวัฒนะอะไรบ้าง ถ้าหากไม่เป็นการรบกวน ผมอยากจะทราบ ?"

เสียงท่านหัวเราะชอบใจ แล้วพูดว่า "อะไรที่คุณว่ารบกวน ผมไม่มีความลับอะไรหรอก "**คนมีความลับคือคนมีทุกข์**""

คนไทยโบราณมีแต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั่วไป มียาอายุวัฒนะอะไรก็ขอให้บอกกันต่อ ๆ ไปเพื่อเอาบุญจิตเป็นกุศล บ้านเมืองจึงอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีใครเบียดเบียนกัน เห็นแก่ตัวไม่ได้ใช้ยาอายุวัฒนะอะไรกับเขาหรอก ผมใช้ธรรมชาติง่าย ๆ ไม่ต้องไปเที่ยวหาให้ไกลบ้านไกลเมือง มิใช่จะหวงตำราหรอก แต่พูดออกมาแล้วคนรุ่นใหม่เขาจะหัวเราะเอา แต่ถ้าได้ปฏิบัติแล้วจึงจะเห็นผล”

ข้าพเจ้าสนับสนุนว่า “จริงครับ สิ่งใดง่าย ๆ เรามักจะมองข้ามเลยไปเสีย แต่ก็มีเหตุผลยืนยันก็คือสุขภาพของท่าน ฉะนั้นผมจึงอยากทราบว่าท่านปฏิบัติตนอย่างไร ?”

ท่านผู้มีอาวุโสมองดูหน้าข้าพเจ้าอยู่ครู่หนึ่ง คล้ายจะสอบพิจารณาดูว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามท่านได้หรือ แล้วก็พูดว่า

“ตามธรรมดาปกติคนมีอายุส่วนมากแล้ว เขาเดินออกกำลังกันแต่เช้าตรู่ทุกวัน แต่ผมเห็นว่าปัจจุบันนี้ ในกรุงเทพ ฯ ไม่เหมาะที่ผู้มีอายุจะไปเที่ยวเดินเก้งก้างตามข้างถนน หรือข้ามถนน เพราะมีรถยนต์ขนาดต่าง ๆ วิ่งผ่านไปมามากมาย ยิ่งเช้ามืดก็ยิ่งวิ่งกันรวดเร็วยังกับพายุ ฉะนั้นความปลอดภัยบนท้องถนนจึงหาได้ยากสำหรับคนแก่ แต่วิธีของผมไม่ต้องเดิน คือ เราตื่นแต่เช้า ที่บ้านผมมีต้นไม้ ตามลำต้นมีกิ่งเหยียดตรงออกมาสูงต่ำพอเหมาะ คล้ายกับคนยืนแล้วยื่นแขนตรง ผมได้อาศัยจับกิ่งไม้ใหญ่อันนี้โหนตัวขึ้นลงเวลาเช้าไม่มากไม่น้อยพอไม่เหนื่อย พัก

หนึ่งก็หยุด ทำเช่นนี้ทุก ๆ เช้าเป็นประจำ แล้วอาหารเช้าของผมก็คือกล้วยน้ำว้าสุก ๑ ผลเป็นประจำ มันเป็นของง่าย ๆ ไม่ต้องไปเที่ยวหาตัวยาที่ไหน แต่สำหรับผมก็ได้ผลดี แต่ผู้อื่นปฏิบัติจะได้ดีเหมือนผมหรือไม่ก็ยังไม่แน่ใจ เพราะลางเนื้อชอบลางยา คุณลองทำดูซิไม่เสียหายอะไร"

ข้าพเจ้าบอกว่า "ขอบคุณ" แล้วถามว่า

"นอกจากท่านได้ปฏิบัติเพื่อบริหารให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ยังมีอะไรปลีกย่อยที่ท่านได้ปฏิบัติเป็นประจำ?" ท่านยิ้มแล้วพยักหน้าพูดว่า

"มีเหมือนกัน แต่ออกจะปฏิบัติยากสักหน่อยสำหรับผู้ที่ไม่มีความอดทน ไม่มีความพยายาม"

ข้าพเจ้าถามสิ่งใดที่ท่านว่ายาก ต้องมีความอดทนและพยายาม จะเกี่ยวข้องกับการบริหารสุขภาพนี้ด้วยหรือเปล่า ท่านหัวเราะอย่างอารมณ์ดี

"จะว่ามันเกี่ยวก็เกี่ยว จะว่าไม่เกี่ยวมันก็ไม่เกี่ยว สิ่งนั้นคือ กลางคืนก่อนนอนเราได้มีโอกาสไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิให้จิตแน่วแน่และสงบ นี่เป็นการพักผ่อนของจิตด้วยเกิดอำนาจทำให้จิตเกิดสมาธิขึ้น ตามหลักธรรมก็คือให้เราปฏิบัติมีศีล สมาธิปัญญา การที่จะนั่งอยู่กับที่ทำสมาธิอย่างเดียวย่อมจะทำให้สังขารอ่อนแอ พระพุทธองค์จึงให้มีการเดินจงกรม หรือให้ธุดงค์ไป

ตามป่าเขาลำเนาไพร เพื่อจะให้มีสมาธิและบริหารร่างกายไป พร้อมกัน เพื่อสุขภาพจะได้แข็งแรง นี่แหละ ผมจึงว่าจะเกี่ยวกัน ก็ได้ ไม่เกี่ยวกันก็ได้ ถ้าทำสมาธิได้ก็เป็นสิ่งดีมาก แต่ต้อง อาศัยความอดทนพยายามทำไม่ย่อท้อ ทำจนได้สมาธิก็จะได้เห็น ผลด้วยการเพ่งพิจารณาด้วยปัญญาถึงกิเลสตัณหา ก็จะเห็นทุกข์และ ที่มาของทุกข์ และก็จะได้เห็นทางที่จะดับทุกข์ให้สูญสิ้น เป็นทาง นำไปสู่ความสุขอันสงบ เป็นยอดของความสุขทั้งหลายที่มนุษย์ ที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกจะหาได้"

ข้าพเจ้า กล่าว ขอบคุณ ท่านที่กรุณาแนะนำ ทางที่ดีให้ได้มี โอกาสพิจารณา และกล่าวถึงเรื่องของหลวงชาญชิงชัยยังไม่จบ เพราะยังมีข้อสงสัย จึงถามท่านว่า

"ผมอยากจะย้อนถามถึงหลวงชาญ ฯ หลังจากวันที่ได้ ตัวบุตรชายที่แท้จริงของท่านแล้ว เหตุการณ์ในบ้านจะเข้าสู่ความ ปกติได้อย่างไร ในเมื่อคุณนายปิ่นแก้วผู้ก่อกวนความสงบด้วย ความโลภยังอยู่ในบ้านต่อไป ทั้งคุณนายก็ไม่รู้ว่าจะมองดูหน้าคน ในบ้านไม่สนิทเช่นนี้แล้ว คุณนายปิ่นแก้วคงจะหาความสุข ไม่ได้?"

ท่านผู้เฒ่าหัวเราะด้วยอารมณ์ดี แล้วพูดว่า "อ๋อ เรื่องมัน ก็ลงเอยกันได้เรียบร้อย คือหลังจากคุณหลวงได้อโหสิกรรมแล้ว ก็เรียกคุณนายปิ่นแก้วภรรยามาอบรมชี้แจงให้เข้าใจว่า การที่นาย

บุญมีปฏิบัตินั้น ก็เพราะมีความจงรักภักดีอยู่ในความกตัญญูกตเวที จึงสามารถป้องกันเหตุร้ายได้ทุกอย่าง ทั้งได้ป้องกันมิให้คุณนายปิ่นแก้วเป็นอาชญากร หรือเป็นผู้สม รู้ร่วมคิด เป็น ผู้บงการในฆาตกร เมื่ออบรมชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจแล้ว ความอาฆาตพยาบาทของคุณนายปิ่นแก้ว ซึ่งมีความเคียดแค้นต่อนายบุญมี ก็คลายหายลง นึกถึงความผิดที่ตนได้คิดไว้ ทำให้เกิดปัญญารู้สึกบาปบุญคุณโทษ กรรมดีกรรมชั่ว หลงผิดเป็นชอบ ที่ตนได้ประกอบขึ้น ทั้งคุณหลวงยังได้อโหสิกรรม ซ้ำยังให้เบี้ยเลี้ยงชีพตลอดไปนับว่าเป็นพระคุณอย่างสูงที่จะหาไม่ได้ คุณนายจึงตัดสินใจโกนหัวบวชชีเอาพระธรรมขององค์พระศาสดาเป็นที่พึ่ง และออกไปจำศีลภาวนา รวมกับ หมู่แม่ชีทั้ง หลายทาง จังหวัด ภาคใต้ด้วยเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ขอรับแต่เบี้ยเลี้ยงชีพเพื่อทำบุญทำทานพอเหมาะสมกับสภาพของแม่ชีผู้ทรงศีลจะทำได้จนกว่าจะจากโลกนี้ไปส่วนในบ้านก็มอบหน้าที่ดูแล ให้กับนางสาวชม ผู้มีความจงรักภักดีซึ่งนายบุญมีเคยบอกคุณนายว่าตายไปแล้ว ความ จริงยัง มี ชีวิตอยู่ คุณหลวงได้ขอร้องให้เข้ามาช่วยดูแลปกครองในบ้าน เพราะเห็นเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ส่วนนายบุญมีก็ ได้รับความยกย่อง ให้ความรักใคร่สนิทสนมเหมือนญาติผู้หนึ่ง เหตุการต่าง ๆ ในบั้นปลายก็ ไม่มีอะไรจะยุ่งยากต่อไป" หลังจากเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นจนอวสานแล้ว ท่านได้พูดต่อท้ายว่า

"เรื่องที่ผมเล่าให้ฟังนี้ มันก็เป็นเรื่องพิสดารเรื่องหนึ่งในจำนวนเรื่องที่เกิดขึ้นอีกมากมายที่เรื่องได้สูญสิ้นไปแล้ว และเรื่องนี้หากผมไม่ได้เล่าให้คุณฟัง ในไม่ช้าเรื่องนี้ก็จะจางสูญหายไปพร้อมกับชีวิตผู้ได้มีประสพการณ์ เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในครั้งนั้น ต่างก็ล้มหายตายจากไปแล้วเป็นส่วนมาก รุ่นผมเกือบไม่มีตัวเหลืออยู่แล้ว ฉะนั้น เมื่อผมได้มาระบายเหตุการณ์ครั้งนั้นให้คุณทราบ ก็ทำให้ผมหายใจคล่องขึ้น รู้ว่าเรื่องนี้คงจะไม่ตายไปพร้อมกับตัวผม และอาจจะอยู่ทำประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป" แล้วท่านก็ย้ำว่า "**สมัยปัจจุบันนี้ คนที่น่ากลัวที่สุดก็คือคนที่ไม่มีศีลธรรม และไม่เคารพกฎหมายของบ้านเมือง**"

เรื่อง "**ดงบาป**" ของท่านผู้เฒ่าก็ขอจบลงเพียงเท่านี้

— สวัสดี —

มารศาสนา

วันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้รับโทรศัพท์จากเพื่อนรุ่นพี่จากฝั่งธนบุรี บอกว่าอยากจะให้ไปพบเรื่องที่ประหลาดมหัศจรรย์ ด้วยมีนายทหารผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง มีความประสงค์จะให้ข้าพเจ้าไปพบกับท่านเจ้าอาวาสวัดฝั่งธนบุรี

เมื่อข้าพเจ้าทราบความประสงค์ของเพื่อนรุ่นพี่แล้ว ตกลงนัดวันเวลาที่จะไป ครั้นถึงวันนัด จำได้ว่าเป็นวันเสาร์ ข้าพเจ้าจึงได้เดินทางไปจุดที่นัดพบตามวันเวลาที่ตกลง เมื่อข้าพเจ้าไปถึงบ้านคุณพี่แล้ว เราก็ได้เริ่มเดินทาง โดยมีนายทหารผู้นั้นพร้อมด้วยภรรยาของท่านเป็นผู้นำทาง และรถของข้าพเจ้าพร้อมทั้งคุณพี่กับภรรยาเป็นผู้ตาม

วันนั้นเราได้ไปถึงวัดและขึ้นไปบนกุฏิท่านเจ้าคุณแล้ว ก็ได้พบท่านผู้มีเกียรติหลายท่านมาคอย พบท่านเจ้าคุณอยู่ก่อนแล้ว ปรากฏว่าท่านเจ้าคุณไม่อยู่ในที่นั้น ได้ทราบว่าท่านได้ลงไปฉันเพลที่ศาลา เนื่องในวันเกิดหรืองานมงคลอะไร ข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ เราได้รับการแนะนำให้รู้จักกับท่านที่รอคอยท่านเจ้าคุณท่านเจ้าอาวาส เมื่อได้สนทนาก็ได้ทราบว่า ท่านผู้มีเกียรติเหล่านั้นได้ติดตามอ่านหนังสือ "กฎแห่งกรรม" หรือ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" มาแล้วทุกท่าน ข้าพเจ้าตอบขอบคุณที่ท่านได้สนใจใน

หนังสือของข้าพเจ้า และได้ให้การสนับสนุน บนกุฏิท่านเจ้าคุณมีพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก ท่านผู้ที่นำข้าพเจ้าไปนั้น ได้ชี้ให้ดูพระพุทธรูปสององค์ขนาดเท่าคนยืนอยู่สองข้าง สูงต่ำเท่ากัน ท่านได้อธิบาย

"พระพุทธรูปสององค์นี่แหละ ผมมีความประสงค์จะให้มารู้มาเห็น และทราบประวัติจากท่านเจ้าคุณหลวงพ่อ ผมจะเล่าเองก็คงจะได้เนื้อความไม่ละเอียดนัก อยากจะให้มาพบและได้ทราบจากปากคำของหลวงพ่อ นำไปนึกไปคิดก็คงได้เรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อไป"

ข้าพเจ้าพเจ้าตอบขอบคุณที่ได้กรุณาสละเวลาที่ท่านได้เห็นประโยชน์ส่วนรวม เมื่อข้าพเจ้าได้ก้มลงกราบนมัสการพระพุทธ-รูปทั้งสองแล้ว ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนด้วยความเคารพ และทราบถึงความศักดิ์สิทธิ์แฝงอยู่ในพระองค์ท่าน

ไม่ช้าท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสก็ได้ขึ้นมาบนกุฏิ เมื่อได้รับคำแนะนำแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้นมัสการท่านด้วยความเคารพ ถามถึงพระพุทธรูป ท่านเจ้าคุณได้กรุณาชี้แจงให้ทราบ และได้อธิบายถึงประวัติการเป็นมาของพระพุทธรูปทั้งสอง เมื่อย้อนหลังจากวันที่ข้าพเจ้าได้ไปพบและสนทนากับท่านเจ้าคุณประมาณ ๔-๕ ปี ได้มีผู้นำพระพุทธรูปท่อนล่างมาถวายท่าน พระพุทธรูปองค์นี้ได้ถูกเลื่อยสองท่อน ส่วนท่อนบนเขานำไปขายฝรั่ง ท่านเจ้าคุณได้

รับพระพุทธรูปล่างไว้ด้วยความสังเวชใจ ที่มนุษย์ในยุคนี้ช่างมีจิตใจโหดร้าย แม้พระพุทธรูปเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวไทยทั้งชาติ ก็ยังทำลายเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ได้นึกถึงเวรกรรมบุญบาปที่จะตามสนอง มิใยจะมีผู้โกรธแค้น เมื่อใครรู้ใครด่า ใครรู้ใครแช่ง มนุษย์ใจร้ายเหล่านั้น จะอยู่ด้วยความสุขได้อย่างไรท่ามกลางคนสาปแช่ง

เมื่อท่านเจ้าคุณได้พระพุทธรูปท่อนล่างมาแล้ว ท่านก็ได้จัดการบูรณะ โดยจัดการหล่อพระเศียรติดต่อเชื่อมส่วนบนให้สมบูรณ์เป็นองค์พระตามเดิม แล้วตั้งไว้เคารพบูชาบนกุฏิของท่าน แต่แล้วต่อมาไม่นาน ท่านผู้ที่นำพระพุทธรูปส่วนล่างมาถวายนั้น ก็ได้นำพระพุทธรูปส่วนบนมาถวายท่านอีก แต่ท่อนล่างท่านก็ได้บูรณะหล่อส่วนบนให้เป็นองค์พระสมบูรณ์แล้ว แต่คราวนี้เมื่อได้ส่วนบนมา ท่านก็ต้องบูรณะหล่อส่วนล่างเชื่อมติดต่อกับส่วนบนให้สมบูรณ์เช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงเกิดเป็นพระพุทธรูปยืนสององค์ ยืนเด่นอยู่บนกุฏิท่านเจ้าคุณในหมู่พระพุทธรูปจำนวนมากที่ตั้งไว้บูชา ผู้ที่ได้ขึ้นไปบนกุฏิท่านเจ้าคุณก็จะพบเห็นทุกท่าน

ประวัติของพระพุทธรูปยืนทั้งสององค์นี้มีว่า ทางพระนครได้มีผู้นำพระพุทธรูปมาเลื่อยท่อนล่างออก แล้วก็นำเอาท่อนบนไปขายให้ฝรั่งซึ่งเข้ามาทำงานในประเทศไทยผู้หนึ่ง เพื่อสะดวกที่จะนำออกนอกประเทศ ถ้าจะนำไปทั้งองค์ก็ไม่สะดวก ฉะนั้นเมื่อ

เลื่อยท่อนบนไปขายแล้ว ส่วนท่อนล่างก็ไม่สนใจทิ้งไว้ข้างบ้าน คนข้างบ้านเห็นแล้วก็สังเวชใจยิ่งนัก จึงขอนำมาถวายท่านเจ้าคุณที่ท่านผู้นี้เคารพ แต่เหตุการณ์ก็มิได้สุดสิ้นลงเพียงนี้

ต่อมาเวลาผ่านไป วันหนึ่งผู้ที่เลื่อยพระพุทธรูปไปธุระในซอยแห่งหนึ่งในเขตพระนคร เมื่อรถที่นั่งไปนั้นออกจากซอยก็ชนกับรถอีกคันหนึ่งอย่างแรง รถพังยับเยินลงที่ปากซอย ทำให้ผู้ฆาตกรรมพระพุทธรูปผู้นั้นนั่งมาด้วยต้องรับบาดเจ็บสาหัส หน้าหัวถลกลงมาข้างหน้า ความเจ็บปวดทำให้ร้องครวญครางออกมาอย่างน่าเวทนา ทำให้ผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ครั้งนั้นอดสังเวชและสงสารมิได้ เพราะเห็นท่าทางกิริยาแสดงถึงอาการปวดร้าวไม่สามารถจะทนอยู่ได้ ดิ้นรนทุรนทุรายทุกข์ทรมาน ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้พยายามช่วยเหลือผู้บาดเจ็บสาหัสผู้นั้น เพื่อรีบจัดส่งโรงพยาบาลด่วน คนป่วยบิดตัวหน้าเบี้ยวบูดด้วยความเจ็บปวดรวดร้าว ร้องไห้ครวญครางเหมือนทารก พิษบาดแผลสาหัสทำให้คลั่งเพ้อร้องออกมาว่า

"ผมเจ็บปวดทนไม่ไหวแล้ว ขอกรุณาเอาเลื่อยมาเลื่อยหน้าอกที" คนป่วยร้องย้ำคำว่า "ขอเลื่อยหน้าอกที ผมทนไม่ไหวแล้ว เลื่อยหน้าอกที ๆ ๆ ผมทนไม่ได้ มันทรมานเหลือเกิน"

ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ในเวลานั้น ต่างก็รู้ว่าบุคคลเคราะห์ร้ายผู้นี้ต้องทนทุกข์ทรมานเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสจากขั้วหัวใจจนน้ำตาไหลอาบหน้า ทั้งกิริยาท่าทางและการดิ้นรนตลอดจนหน้าตาบิดเบี้ยว ตอนร้องคำแรกก็แผ่วเบาแล้วก็ค่อยดังขึ้น จนที่สุดก็ตะโกนออกมาไม่มีใครรู้ ไม่มีใครทราบว่าคำที่พูดที่ตะโกนออกมานั้นความหมายว่าอะไร บางคนคงจะเข้าใจว่าเป็นเพราะความเจ็บปวดเพ้อคลั่ง อยากให้เลื่อยร่างกายออกสองท่อน เพื่อจะได้ตายเร็วเข้าเพื่อพ้นความทุกข์ทรมาน และบางคนคิดว่าอาจจะเป็นเพราะพิษบาดแผลทำให้หมดสติ แล้วพูดอะไรออกมาโดยไม่รู้สึกตัว ฉะนั้นคำพูดจึงไม่มีความหมายสำหรับผู้ที่ยังไม่รู้เบื้องหลังชีวิตของบุคคลผู้นี้ เมื่อได้เห็นได้ยินก็เพียงให้ความสมเพชสงสาร ที่บุคคลผู้นี้ได้ประสบเคราะห์กรรม แล้วความรู้สึกก็ผ่านไป ไม่รู้สึกแปลกประหลาดอันใด และบางท่านที่ใจอ่อนผ่านมาก็ไม่กล้าดูไม่กล้าฟังคำโอดครวญของคนป่วย เพราะกลัวจะเป็นลมเมื่อเห็นเลือดออกต้องหันหน้าไปทางอื่นรีบผ่านไป หากมีผู้ติดตามไปรู้เบื้องหลังบุคคลผู้นี้แล้วคงจะตื่นเต้น ทุกคำพูดเขย่าขวัญแทงลึกเข้าไปในความรู้สึก เพราะในชีวิตของผู้สร้างกรรมของบุคคลผู้นี้ที่สุดก็หนีกรรมที่ตนประกอบขึ้นไม่พ้น ทำให้น่าคิดในชีวิตของบุคคลทำชั่วทั่ว ๆ ไป หากได้มีโอกาสได้ติดตามชีวิตถึงบั้นปลายของบุคคลนั้น ก็คงจะได้พบสิ่งแปลก ๆ และอัศจรรย์อีกมาก

เหตุการณ์เกิดขึ้นครั้งนั้น ได้ทราบถึงฝรั่งผู้ได้ซื้อพระพุทธรูปท่อนบนไว้ เมื่อได้มีผู้เล่าให้ฟังถึงเหตุเกิดขึ้นแก่ผู้เลื่อยพระพุทธรูป ฝรั่งผู้นั้นก็เกิดตกใจกลัว หวาดภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ตัวต่อไป จึงรีบไปพบท่านผู้ที่นำพระพุทธรูปส่วนล่างไปถวายท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสแล้ว หวังจะมอบพระพุทธรูปส่วนบนที่ตนได้เสียเงินซื้อมาด้วยราคาสูง หวังจะส่งไปประเทศของตน ก็ต้องเลิกล้มความคิดจึงรีบนำมามอบให้ท่านผู้นั้น เพื่อจะได้นำไปถวายท่านเจ้าคุณประกอบกับท่อนล่างให้เป็นองค์พระสมบูรณ์ตามเดิม แม้จะทราบว่าท่อนล่างได้บูรณะแล้ว ก็อยากจะนำไปให้พ้นบ้านเพราะความกลัว และบอกว่าเข็ดแล้วจะไม่ขอแตะต้องพระพุธรูปศักดิ์สิทธิ์อีกต่อไป ทั้งได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในบ้านให้ฟังว่า

นับตั้งแต่แกได้นำพระพุทธรูปครึ่งองค์ที่เลื่อยครึ่งท่อนมาไว้ในบ้าน เหตุการณ์แปลก ๆ ก็เกิดขึ้น ในความรู้สึกแต่ก่อนที่จะนำพระพุทธรูปเข้ามาในบ้าน ครอบครัวของแกเคยได้รับความสุข บุตรและภรรยามีแต่ความสนุกสนาน เบิกบานร่าเริง เมื่อนำพระพุทธรูปครึ่งท่อนบนเข้ามาอยู่ในบ้านแล้วก็รู้เปลี่ยนแปลงสภาพตรงกันข้าม ภายในบ้านเกิดปั่นป่วน ประเดี๋ยวคนนั้นป่วยคนนี้ป่วยไม่ว่างเว้นจากโรคภัย ความรู้สึกมีแต่ความเคร่งเครียดจิตใจไม่มีสบายอยู่ตลอดเวลา มองดูอะไรไม่ถูกใจไม่ถูกตา สิ่งที่ไม่น่าจะมีเรื่องก็มี มีแต่ความทุกข์หนักอยู่ในอกไม่มีความสงบสุข

พอมารู้ข่าวคนที่เลื่อยพระพุทธรูปขายให้แก ก่อนตายร้องตะโกนให้เลื่อยหน้าอก ก็เกิดความตกใจหวาดหวั่น นึกถึงความปั่นป่วนในครอบครัวแล้ว นึกถึงพระพุทธรูปองค์นี้คงจะให้โทษแน่ เมื่อยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นชัดเจนขึ้น และบัดนี้แกก็ยิ่งหนักใจเมื่อได้รับความตำหนิติเตียนในการงานบกพร่องไม่เหมือนแต่ก่อน ทางการต่างประเทศของแกได้มีคำสั่งให้แกกลับไป แกเชื่อแน่ว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นนี้ คงเป็นด้วยอำนาจอภินิหารของพระพุทธรูปที่แกซื้อมาไม่มีข้อสงสัย แกไม่ยอมนำพระพุทธรูปนี้ไปด้วย ฉะนั้นท่านผู้นั้นจึงรับพระพุทธรูปที่ฝรั่งฝากมาถวายท่านเจ้าคุณ แล้วท่านก็บูรณะให้สมบูรณ์อีกองค์หนึ่งดังที่ข้าพเจ้าได้เห็นในกุฏิท่าน

เรื่องอภินิหารของพระพุทธรูปนี้ ข้าพเจ้าได้พยายามพิจารณาดูหาเหตุผลคิดแล้วคิดอีกว่า องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้น ท่านมีแต่ความเมตตากรุณา มุ่งหวังจะนำสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นห้วงมหันตทุกข์ หลุดพ้นเวียนว่ายตายเกิดไปสู่ความสุขสงบ พระองค์ไม่เป็นโทษภัยแก่ผู้ใด มีแต่ทรงสอนให้ประกอบแต่กรรมดี แต่เหตุใดจึงให้โทษแก่ผู้ที่ทำลายองค์พระพุทธรูปข้อนี้เห็นจะเป็นเหตุเพราะพวกเทพหรือเทวดาอารักษ์ หรือวิญญาณต่าง ๆ ที่ได้รักษาองค์พระพุทธรูป เป็นผู้คอยคุ้มครอง เกิดความเคียดแค้นที่มีมารศาสนามาทำลายพระพุทธรูป ซึ่งเป็นที่เคารพบูชากราบไหว้ของมหาชนที่นับถือทั่วไปก็เป็นได้ นี่ก็เป็น

ไปตามกฎแห่งกรรม ใครจะทำดีทำชั่วย่อมเกิดผล แม้พระท่านจะไม่เอาโทษ ธรรมชาติของหลักกรรมก็ไม่ยกเว้น

เมื่อได้พยายามนึกถึงว่า พระพุทธศาสนาพิจารณาดูทุกแง่ทุกมุม ก็มีแต่ให้ความร่มเย็นเป็นสุขด้วยความเมตตากรุณาปรานีไม่ว่าคนดีคนชั่วและสัตว์โลกทั้งหลาย มุ่งหวังสอนให้ประชาชาวโลกประกอบกรรมดีสละทิ้งความชั่ว มิได้ให้ร้ายเป็นภัยให้โทษผู้ใด ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงครั้งหนึ่ง ได้เคยอ่านบันทึกเรื่องของคุณพาณี รัตนสมบัติ เป็นหนังสือพิมพ์แจกในงานศพ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๐๗ ข้าพเจ้ามีความสนใจเรื่องที่คุณพาณีหมดลมหายใจไปแล้วสามครั้ง ตายอย่างอวัยวะส่วนต่าง ๆ หยุดทำงานตัวเย็นชืด แต่แล้วกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมา และเล่าเหตุการณ์ที่ได้ประสบมาในระหว่างจิตดับ ได้เข้าไปในเขตดินแดนเมืองสวรรค์โดยมีรถที่สวยงามมีผู้คนแวดล้อมพาไป และก่อนที่คุณพาณีจะหมดลมนั้นก็รู้ล่วงหน้าทุกครั้ง แต่สิ่งที่ประทับใจข้าพเจ้าในหนังสือฉบับนั้น ก็ตอนต้นที่คุณพาณีได้ตัดสินใจจากประสพการณ์ในนิมิตเปลี่ยนใจจากการนับถือศาสนาคริสต์ มานับถือศาสนาพุทธด้วยแรงอธิษฐาน

เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านแล้ว ก็เกิดสนใจในชีวิตอันประหลาดมหัศจรรย์ของคุณพาณีมาก รู้สึกมีความเลื่อมใสอยากจะติดตามเรื่องนี้ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถจะติดตามเรื่องนี้ได้ เพราะข้าพเจ้า

ไม่เคยรู้จักกับญาติของคุณพาณี พอที่จะให้ความกระจ่างแจ้งในเรื่องนี้ ก็ได้แต่เก็บความสนใจเรื่องนี้ไว้ในความรู้สึก หวังคอยเวลาและโอกาสข้างหน้า แต่แล้วต่อมาเมื่อเทศกาลกฐินปี ๒๕๐๙ ข้าพเจ้าได้ไปในงานทอดกฐินที่วัดประดู่ทรงธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีผู้แนะนำให้รู้จักกับคุณสาย รัตนสมบัติ ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักท่านผู้นี้มาก่อนเลย นับว่าเป็นโชคดีโดยบังเอิญ ข้าพเรียนถามถึงคุณพาณีตามที่ข้าพเจ้าได้อ่านในหนังสือบันทึกที่พิมพ์แจก และอยากทราบนอกเหนือกว่านั้น คุณสายเป็นผู้ที่คุยสนุก ได้กรุณาเล่าให้ฟังในเวลาตอนเลี้ยงอาหารเที่ยงที่บนศาลาวัดประดู่ทรงธรรมหลังจากทอดกฐินแล้ว รวมทั้งผู้มีเกียรติอีกหลายท่าน เรามีเวลาสนทนากันไม่มากนักในระหว่างอาหาร และหลังอาหารเราก็ยังสนทนากันอีกนานยังไม่สิ้นเรื่อง

ข้าพเจ้าจะขอย่อแต่ต้นเรื่องคือการเปลี่ยนศาสนาของคุณพาณี เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนาไม่เป็นพิษภัยให้โทษแก่ใคร การที่คนใจชั่วทำลายพระพุทธรูปที่ได้รับภัยก็เป็นไปตามกฎแห่ง-กรรม ใครทำดีทำชั่วย่อมหนีไม่พ้นกรรมที่ทำไว้ คุณพาณีเคยอยู่โรงเรียนกินนอนมาแต่เด็ก ๆ ได้ถูกอบรมให้ถือศาสนาคริสต์ไปด้วย เมื่อกลับมาอยู่บ้านก็แยกเป็นสองศาสนา คือ มีพุทธและคริสต์ในบ้านเดียวกัน แต่ศาสนาพุทธนั้นเป็นศาสนาเสรีก็มิได้รังเกียจ ใครจะถือศาสนาใดก็เข้ากันได้ ให้ความรักใคร่เอ็นดู

เห็นอกเห็นใจเช่นเดียวกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น เพราะเห็นว่าทุกศาสนาสอนให้คนทำความดี แต่คุณพาณีไม่สบายใจ เพราะปัญหาเรื่องศาสนาที่ต้องแยกกันนับถือในบ้านเดียวกันตัดสินใจไม่ถูก เพราะมองเห็นดีทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่เมื่ออยู่บ้านเดียวก็ควรจะถือศาสนาเดียวกัน จะได้มีจิตใจร่วมสามัคคีสนิทสนมเพื่อความสุขทางครอบครัว ถ้านับถือคนละศาสนาจะทำอะไรก็ต้องคอยระวัง เกรงว่าจะกระทบกระเทือนจิตใจกัน ต้องคอยถนอมน้ำใจกันตลอดไป คุณพาณีคิดว่าถ้าถือพุทธก็ควรจะถือกันหมดทั้งบ้านไม่ควรจะถือแยกกัน แต่ก็คิดไม่ตกว่าจะชวนคนในบ้านให้นับถือคริสต์ทั้งหมดหรือตนเองจะร่วมนับถือพุทธด้วย แล้วคืนหนึ่งก่อนเข้านอนก็ตัดสินใจว่า คืนนี้จะขออธิษฐานให้พระพุทธเจ้าและพระเยซูเจ้าขอให้มาแสดงอภินิหารต่อสู้กัน ถ้าฝ่ายใดชนะก็จะตัดสินใจเด็ดขาด ยอมนับถือฝ่ายศาสนานั้น ไม่มีข้อสงสัยใด ๆ อีกมุ่งหวังปฏิบัตินับถือตลอดไป

ฉะนั้นก่อนนอนจึงบูชาอ้อนวอนบอกกล่าวถึงความประสงค์ทั้งสองฝ่าย พระเยซูคริสต์และ พระพุทธเจ้า ตามที่ตน ปรารถนาไว้เพื่อจะได้ตัดสินใจเด็ดขาด ในคืนนั้นก่อนสว่างก็เกิดฝันเห็นพระ-สงฆ์สูงอายุห่มจีวรเก่า ๆ มายืนเทศน์อยู่ที่หัวนอนว่า

"ดูก่อนสีกา การที่ประสงค์จะให้พระเยซูคริสต์กับพระพุทธเจ้ามาแสดงอภินิหารหรือใช้กำลังชิงชัยต่อสู้กันนั้น ทางพระ

พุทธศาสนาไม่มีการสอนให้ต่อสู้ผิดศีล ศาสนาพุทธมีแต่สอนให้มีความเมตตากรุณา สอนให้จิตใจสงบก็จะเกิดสุข สอนให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สอนให้ละความชั่วสร้างความดี ให้ทำบุญสร้างกุศลเป็นทางละความโลภ โกรธหลง นำไปสู่ความร่มเย็น ศาสนาพุทธมีแต่ชี้ทางให้ปฏิบัติตาม หลักธรรม ของ พระพุทธองค์ เพื่อกำจัดกิเลสตัณหา ฟอกจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์มี เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์

รุ่งเช้าคุณพาณีได้เล่าเรื่องนี้ให้คุณแม่ฟัง ว่าในฝันได้พบพระสงฆ์ในศาสนาได้บอกถึงศาสนาพุทธไม่มีการต่อสู้ มีแต่ความสงบ แต่พระเยซูคริสต์ไม่ปรากฏว่ามา

คุณแม่บอกว่า "พระท่านมาโปรดแล้วเป็นนิมิตที่ดี ควรจะตัดสินใจเคารพนับถือพระพุทธ" และวันนั้นคุณแม่ก็นำตัวคุณพาณีไปที่วัดพระแก้ว พร้อมด้วยดอกไม้ธูปเทียนให้ถวายตัวเป็นลูกพระแก้วมรกต เริ่มฟังธรรมและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ได้ศึกษาธรรมและทำสมาธิจนเกิดอำนาจจิตขึ้นอย่างอัศจรรย์ นี่ข้าพเจ้าได้ย่อจากหนังสือและคำบอกเล่าของคุณสาย รัตนสมบัติ

ขอเพียงยกตัวอย่างในเรื่องนี้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าท่านเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตากรุณา มีแต่ให้คุณไม่มีให้โทษให้ร้ายต่อใคร แต่พวกทำลายพระพุทธรูปเพื่อหา

ประโยชน์ใส่ตนนั้นเหมือนถูกสาป ถ้าได้มีโอกาสติดตามอย่างใกล้ชิดก็จะรู้จะเห็นว่าพวกนี้จะทำอะไรก็ไม่เจริญรุ่งเรืองมีแต่ตกต่ำเสื่อมทรามลง บั้นปลายของชีวิตก็พบจุดจบด้วยกรรมตามสนอง หากยังมีผู้ใดสงสัยในเรื่องกรรม ก็ขอให้ไปนมัสการพระคุณเจ้าท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสวัดโพธินิมิตฝั่งธนบุรี ท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสผู้ทรงคุณธรรมสูงพร้อมด้วยเมตตากรุณา คงจะประทานความรู้เรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วหลายเรื่อง และจะได้นมัสการพระพุทธรูปยืนสององค์ซึ่งอยู่บนกุฏิของท่าน เป็นต้นเรื่องที่ข้าพเจ้านำมาเล่า เมื่อรู้เรื่องของกรรมดีแล้ว จะได้มีโอกาสสำรวมสติตั้งใจเป็นสมาธิ และระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ด้วยอำนาจกุศลจิตใจเราผ่องใสเกิดความร่มเย็นเป็นศิริมงคลแก่ตัวเอง ด้วยหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้มีแต่ความสงบสุขตลอดไป

— สวัสดี —

สิ่งลี้ลับ

โลกเรานี้ยังมีสิ่งที่ประหลาดมหัศจรรย์ลี้ลับอีกมากมาย แม้ปัจจุบันนี้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าเพียงไร แต่ความลี้ลับมหัศจรรย์ในเรื่องวิญญาณและอภินิหาร ก็ยังเหมือนม่านลี้ลับกั้นระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ ไม่ให้มีการติดต่อถึงกันได้อย่างสะดวก ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถจะหาหลักฐานในสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อคลี่คลายชี้ให้เด็ดขาดลงไปว่า จะปฏิเสธหรือว่ามีจริง ยังคงทิ้งปัญหาไว้เหมือนเส้นผมบังภูเขา ข้าพเจ้าเองก็ไม่เชื่อในสิ่งที่ไม่มีเหตุผลมาก่อน เพราะเห็นเป็นเรื่องเหลวไหลอย่างลม ๆ แล้ง ๆ หาหลักความจริงไม่ได้ เมื่อวัยรุ่นผู้ใหญ่หรือพวกเพื่อนเล่าเรื่องผีเรื่องสางให้ฟัง ข้าพเจ้าก็ไม่เคยนึกเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงจังอะไร ผิดกับพวกพี่น้อง เชื่อว่าผีมีจริงอย่างฝั่งหัว แต่เมื่อได้ประสบกับตัวเองครั้งแรก ก็เกิดความสงสัยไม่แน่ใจว่าสิ่งลี้ลับในโลกมนุษย์เรานี้มีจริงหรือไม่ ยังไม่ควรจะตัดสินสิ่งใดง่าย ๆ แต่เมื่อได้ประสพการณ์ซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง จึงมาคิดดูว่าที่ไม่เชื่อนั้นก็ถูก เพราะยังไม่เคยประสพการณ์ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประหลาดมหัศจรรย์มาก่อน และที่เชื่อก็ถูก เพราะได้ประสพการณ์มาด้วยตนเองซ้ำ ๆ หลายครั้ง ฉะนั้นการเชื่อหรือไม่เชื่อจึงเป็นธรรมดาที่ถูกทั้งสองฝ่าย ไม่เป็นปัญหาอะไรมากนัก

บัดนี้ข้าพเจ้ามีความสนใจที่จะเรียนรู้ศึกษาในสิ่งลี้ลับซึ่งหาหลักวิชาไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงอยากรู้อยากเห็นอยากพิสูจน์ด้วยของจริง

มีปัญญาชนหลายท่าน บางท่านก็มีตำแหน่งสูง บางท่านก็เป็นนักวิทยาศาสตร์ชื่อก้อง แต่เมื่อได้ประสพการณ์ด้วยตนเองในปาฏิหาริย์ก็พูดไม่ออก ต้องเก็บความรู้สึกนิ่งไว้ในใจ เพราะคนที่รู้เห็นประสพการณ์มีน้อย คงได้เล่าสู่กันฟังในหมู่เพื่อนฝูง แม้แต่ในหมู่เพื่อนฝูงก็ต้องระวัง เพราะบางท่านก็ไม่สนใจ ซ้ำร้ายกลับขัดคอหาว่างมงายถอยหลังเข้าคลอง

ฉะนั้นการเล่าสู่กันฟัง ก็ต้องหลีกเลี่ยงการโต้คารมของผู้ไม่สนใจ ข้าพเจ้าจึงมีเพื่อนฝูงและท่านที่เคารพนับถือ คอยชักชวนให้ข้าพเจ้าได้ไปพบไปเห็นในสิ่งมหัศจรรย์ บางครั้งก็ต้องเดินทางไกลไปต่างจังหวัด บางครั้งกลางดึกก็โทรศัพท์มาชักชวน ข้าพเจ้าก็ติดตามไปด้วยใจสมัคร อยากรู้อยากเห็นอยากศึกษายอมอดหลับอดนอนตลอดรุ่ง แต่ก็รู้สึกว่าได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์คุ้มค่าของเวลาที่เสียไป นี่ก็เป็นเพราะข้าพเจ้าสนใจ จึงได้มีเพื่อนฝูงคอยชักนำให้พบเหตุการณ์อันสูงค่าตามความรู้สึกในชีวิต และก็อดคิดไม่ได้หากข้าพเจ้าไม่สนใจ และคอยขัดคอเยาะเย้ยหาว่างมงาย ก็คงจะไม่มีเพื่อนฝูงคนใดเขาอยากจะมาชักชวนไปประสบในสิ่งประหลาดเหล่านี้เป็นแน่ และก็อดนึกไม่ได้ว่า เมื่อแม่บ้านของข้าพเจ้าได้เข้าไปฟังธรรมที่วัดทุกวันพระ มีเพื่อนฝูงคอยชักจูงไปฟังธรรมที่โน่นที่นี่ไปนั่งวิปัสนาอาจารย์โน้นอาจารย์นี้เป็นต้น ล้วนแต่ผู้มีศีลธรรมชักจูงไปทางดีทั้งสิ้น และมานึกดูหากว่าข้าพเจ้ามีนิสัยเป็นอันธพาล ก็คงจะมีพวกอันธพาลมาชักชวนให้ไปประพฤติชั่ว

เช่นเดียวกัน และถ้าข้าพเจ้าเป็นโจรก็คงมีพวกโจรชักชวนแนะนำไปปล้น เพราะเห็นว่ามีนิสัยเหมือนกัน นี่ก็เห็นจะเข้าบทกฎแห่งกรรมได้ ข้าพเจ้าอยากจะเล่าเรื่องที่ได้ทราบมา บางทีท่านอาจพิจารณาดูด้วยใจเป็นกลาง ก็คงจะได้ความรู้เรื่องนี้บ้างไม่มากก็น้อย

บ่ายวันหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพบกับท่านผู้สูงศักดิ์ สูงทั้งความรู้โบราณคดีในประวัติศาสตร์และทางโลก บ่ายวันนั้นข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนทนากับท่าน ทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้จากท่านอีกมากมาย จึงคิดว่าเมื่อได้พบกับท่านผู้มีคุณธรรมสูงนั้น ย่อมจะมีแต่ได้ผลกำไรในชีวิต ทำให้จิตใจมีความสบายขึ้น

ตอนหนึ่ง ข้าพเจ้า ได้ถามท่าน ถึงเรื่องโลกมนุษย์ และ โลกวิญญาณ จะมีทางติดต่อกันได้ทางใด และข้าพเจ้าก็เล่าเรื่องประสพการณ์ในชีวิตหลายครั้งให้ท่านฟัง ท่านได้กรุณาเล่าเรื่องชีวิตประสพการณ์ของท่านให้ทราบว่า

เมื่อครั้งท่านได้ไปอยู่ในต่างประเทศพร้อมด้วยญาติ ต่อมา โลกกำลังตกอยู่ ในยามวิกฤตกาล ชาติ มหาอำนาจ หลายประเทศอยู่ในความวิปริต ประชาชนชาวโลกต่างก็หวาดหวั่นภัยสงครามโลกจะเกิดขึ้น ยากที่จะหาผู้ใดที่มีใจปกติไม่สะดุ้งสะเทือนในสถานะการณ์ของโลกกำลังปั่นป่วนเช่นนี้ ท่านและญาติได้อยู่ห่างไกลจากประเทศชาติที่รัก ห่างไกลบ้านเกิดเมืองนอน ยามปกติก็มีความคิดถึงมากพออยู่แล้ว แต่เมื่อยามโลกปั่นป่วนเช่นนี้

ย่อมจะทวีความคิดถึงบ้านมากขึ้น ความเป็นห่วงประเทศชาติและญาติพี่น้อง ความว้าเหว่และความวิปโยคจะเกิดขึ้น เรื่องเช่นนี้ถ้าไม่ได้ประสบกับตัวเองแล้ว ก็ยากที่จะเข้าถึงในความรู้สึกในส่วนลึกของผู้อื่น

ท่านเล่าว่าตอนกลางคืนก่อนนอน ท่านได้สวดมนต์และขอวิญญาณบรรพบุรุษที่เคารพสูง ขอให้ช่วยป้องกันภัยอันตรายอย่าให้เกิดขึ้นแก่พวกเราเลย คืนหนึ่งท่านฝันแปลกประหลาดมาก ท่านเห็นล้นเกล้าในหลวงรัชกาลที่ ๖ เสด็จมายืนข้างเตียง ซึ่งท่านนอนตะแคงดูด้วยความรู้สึกประหลาดใจ

ในหลวงรับสั่งว่า "ไม่ต้องวิตกทุกข์ร้อนในเรื่องเหตุการณ์ของโลกแล้วจะดี ไม่มีภัย ฉันไม่เคยบอกอะไรที่ไม่จริง"

ท่านนอนตัวแข็งขนลุกทั้งตัว เมื่อลืมตาขึ้นก็ยังเห็นพระองค์ในหลวงกำลังเสด็จออกจากที่นั้น ท่านมองตามดูด้วยความตกตะลึง เห็นทรงพระราชดำเนินห่างออกไป พระวรกายก็ค่อย ๆ โปร่ง แสงค่อย ๆ จางหายไป เวลานั้นเป็นเวลาสาง ๆ แสงเงินแสงทองจับท้องฟ้าสว่างพอที่จะมองเห็นลายมือ ท่านเห็นล้นเกล้าอย่างชัดเจนทั้งเวลาหลับและเวลาตื่น จำติดตาว่าทรงฉลองพระองค์คอปิดลูกกระดุมห้าเม็ดแบบไทย ทรงผ้าหางกระรอกพร้อมทั้งถุงน่องรองพระบาท แต่มิได้ทรงพระมาลา สิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ก็คือ ท่านได้เห็นทั้งหลับและตื่นแล้ว

เช้าวันนั้นพอแม่ครัวกลับจากตลาด จึงไปถามว่าได้อะไรมาบ้าง เขาตอบว่าได้เครื่องในหมูมา จึงได้ขอเครื่องในส่วนหนึ่งแล้วปรุงเป็นโจ๊ก (อับโจ๊ก) เมื่อเสร็จแล้วก็ใส่ปิ่นโตสามชั้น มีองุ่นแอบเปิ้ลใส่ภาชนะอาลูมิเนียมไปถวายท่านรัตน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ลังกาซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากที่อยู่นัก พระสงฆ์ชาวลังกาผู้นี้ท่านเคร่งและปฏิบัติศาสนกิจด้วยความบริสุทธิ์เป็นที่น่าเคารพยิ่ง และให้คนนำไปถวาย บอกกับท่านว่าขอให้อุทิศกุศลนี้ถวายล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ ของเมืองไทยด้วย เมื่อกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลแล้วก็ได้อธิษฐานจิตว่า หากทุกสิ่งที่เห็นทั้งหลับและตื่นเป็นความจริงแล้ว ขอให้เกิดนิมิตให้ประจักษ์เหตุการณ์ให้รู้ว่า โลกทั้งสองนี้เชื่อมโยงต่อกันได้ และการนิมิตนี้ขอให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นที่ไม่รู้ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้เลย เพื่อสิ้นสงสัยที่อาจจะเกิดอุปาทานนำเอาไปคิดว่าเป็นมายาภาพ ฉะนั้นหากจะเกิดนิมิตใด ๆ ขึ้นก็ขอให้เกิดภายใน ๓ วันนี้ **และท่านก็ได้ทำใจให้ลืมเสีย** หลังจากได้อธิษฐานจิตแล้ว ๓ วันต่อมา เวลาเช้าน้องสาวของท่านอยู่อีกตึกหนึ่งไม่รู้เรื่องเลย เที่ยวตามหาและบอกว่ามีเรื่องประหลาดอัศจรรย์จะรีบเล่าให้ฟัง เพราะกลัวช้าไปจะลืมเสีย คือเมื่อเช้ามืดได้ฝันเห็นในหลวงรัชกาลที่ ๖ เสด็จลงมาจากในวังหลวงทางประตูต้นสน ทรงพระราชดำเนินมายังแพที่เราอยู่หน้าตำหนักแพท่าราชวรดิษฐ์ เราเฝ้าอยู่ด้วยกันในแพนั้น

ในหลวงรับสั่งว่า "ฉันหิว มีอะไรกินบ้าง?"

น้องเหลือบเห็นปิ่นโตอาหารอาลูมิเนียมตั้งอยู่ข้างๆ ฝาแฝ จึงหยิบมาเปิดดูเห็นเป็นโจ๊กเครื่องในหมู ก็ตักใส่ชามซึ่งมีอยู่ข้างๆ พร้อมช้อนนำขึ้นถวาย

เมื่อ ในหลวง ท่านได้ เสวย หมดชาม แล้ว ก็ยื่น ชาม คืนมา รับสั่งว่า "อร่อยดี ขออีกชาม" น้องก็รีบตักถวายอีก ๑ ชาม

เมื่อเสวยแล้วก็รับสั่งว่า "**อยากรู้ไหมใครเป็นคนทำ คนนั้นแน่ะ, เขาทำให้ฉันกิน!**" พลางชี้พระหัตถ์มาที่พี่ซึ่งหมอบอยู่ห่างๆ

เมื่อน้องตื่นขึ้นมาก็ประหลาดใจ จึงรีบติดตามมาแก้ฝันให้ฟังแต่เช้า เมื่อท่านได้ยินเช่นนั้นก็ขนลุกซู่ขึ้นมาทันที นึกในใจว่าสิ่งประหลาดอัศจรรย์ยังมีอยู่ในโลกนี้อีกมาก นี่ก็แสดงว่าโลกมนุษย์กับโลกของวิญญาณนั้น สามารถจะเชื่อมต่อกันได้ในบางครั้งบางคราวดอกกระมัง? นี่เรื่องหนึ่งในหลายเรื่องที่ท่านได้กรุณาเล่าให้ข้าพเจ้าฟัง หากมีเวลาข้าพเจ้าคงจะหาโอกาสเขียนมาให้ท่านผู้ที่สนใจจะได้อ่าน ได้คิดถึงโลก ที่ยังมีความลี้ลับมหัศจรรย์อย่างมากมาย ที่มนุษย์รุ่นวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ายังไม่ได้รู้

ในชีวิตของข้าพเจ้าเองก็เคยประสพการณ์ในสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ เริ่มครั้งแรก เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในวัยอายุยังไม่ครบยี่สิบครั้งนั้นจนบัดนี้ยังจำได้ติดหูติดตา หมายถึงได้ยินทั้งเสียงที่พูด ได้เห็นทั้งรูปร่าง และได้ถูกต้องด้วยการสัมผัส

ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้ขับขี่รถจักรยาน หรือจะเรียกทับศัพท์ว่า ไบซิเคิลร์ ซึ่งสมัยนั้นหาคำไทยยังไม่เหมาะ ภายหลังเรียกว่ารถถีบ จำได้ว่าข้าพเจ้าขับขี่รถจักรยานออกจากถนนสี่พระยาเลี้ยวซ้ายเข้าถนนเจริญกรุง เวลานั้นห้างไวท์อาเว อยู่ตรงมุมถนนสี่พระยาเป็นตึกสองชั้น พอหักแฮนด์เดลหรือมือถือเลี้ยวก็พอดีตะ เกียบหน้า หักตรงโคน ที่มีลูกปืนหลุดขาดไป พร้อม กับล้อหน้า ข้าพเจ้าเสียหลักขม้ำหัวตำทิ่มลงมาแผ่อยู่บนพื้นถนนไม่ทันรู้ตัว เคราะห์ดีเมื่อถึงพื้นถนนไหล่ลงก่อนหัว เพราะมือเท้าลงไปก่อนจึงพ้นจากอุบัติเหตุคอหัก แต่ข้อมืองอไหล่เป็นแผลเลือดไหล ข้อมือขวาก็ไปครูดกับถนนซึ่งโรยด้วยอิฐด้วยหินเลือดไหลโทรม เสื้อผ้าขาดเปื้อนละอองฝุ่น ต้องนอนแผ่หลาอยู่กลางถนนผู้คนแตกตื่นมามุงดู เพราะนาน ๆ จะพบคนนอนวัดถนนให้ดูสักครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนตัวตลกไม่รู้จะวางหน้าอย่างไรถูกได้แต่ยิ้มแห้ง ๆ หัวเราะไม่ออก พยายามยันตัวลุกขึ้นมองเห็นแขนซ้ายตอนข้อมือโก่งงอก็ตกใจ พยายามจับนวดบีบให้มันเหยียดตรง แต่ก็ไม่ได้ผล แต่มันก็ไม่เจ็บ เห็นจะยังชาเพราะเพิ่งจะถูกใหม่ ๆ ข้าพเจ้าพยายามรวบรวมกำลังเก็บล้อที่หลุดออกไปจากตัวรถมารวมกัน แล้วแข็งใจเรียกรถลากคันใหญ่ให้เจ๊กลากรถช่วยเอาจักรยานหรือรถถีบใส่รถเจ๊ก ไม่ต้องพูดถึงราคา อยากจะไปให้พ้น ๆ ฝูงคนที่มุงดู เมื่อขึ้นรถเจ๊กได้ก็ให้รีบลากไปเร็ว ๆ เพราะนึกอายที่มาเป็นตัวตลกให้คนดูอยู่กลางถนน เคราะห์ดีที่

สมัยนั้นยังไม่มีรถยนต์มากมายเหมือนในปัจจุบันนี้ มิฉะนั้นก็คงไม่เป็นตัวเป็นตนอยู่จนบัดนี้เป็นแน่

เมื่อขึ้นรถลากรถเจ๊กมาถึงบ้าน พ่อแม่พี่น้องเห็นสารรูปแล้วตกใจ จัดแจงชำระบาดแผลใส่ยา แต่แขนที่โก่งนั้นไม่สามารถจะดัดให้ตรงได้ แม่ได้ให้คนรีบไปตามหมอผัน ซึ่งเมื่อก่อนอยู่แถวบ้าน ต่อมาก็ย้ายไปอยู่ทางถนนสุริวงศ์หน้าบ้านเจ้าพระยาพิชัยญาติ ข้าพเจ้าเรียกแกว่าลุงผัน แกเป็นหมอที่รักษาต่อแขนต่อกระดูก ด้วยน้ำมนต์ มีชื่อเสียงในทางไสยศาสตร์ ผู้หนึ่งในสมัยนั้น เมื่อลุงผันได้รู้เรื่องก็รีบนั่งรถเจ๊กมาถึงบ้าน แล้วก็รีบตรวจดูแขนของข้าพเจ้าที่โก่งงอ แล้วก็ใช้น้ำมันนวดและเป่าด้วยเวทมนต์คาถา แขนที่โกงก็ค่อย ๆ เหยียดออกได้บ้าง ยังไม่ตรงปกติเหมือนเดิม ลุงผันก็บอกว่า

"นี่เป็นหลานชายนะ ลุงจึงได้มา ถ้าเป็นคนอื่นลุงจะไม่มา เพราะลุงไม่สบายมากที่ลุงมานี่ก็ฝืนสังขารเพราะลุงห่วงหลาน ลุงจะต้องรีบกลับแล้วจะมาใหม่" ลุงผันก็รีบลาผู้ใหญ่ของข้าพเจ้ากลับขึ้นรถลากไปทันที

คืนนั้นข้าพเจ้าหลับ ๆ ตื่น ๆ เพราะปวดแผลที่ไหล่และที่ข้อมือ แต่แล้วพอตอนเช้ามืดข้าพเจ้าก็เห็นลุงผันเปิดมุ้งโผล่หน้าเข้ามาแล้วถามว่า

"เป็นยังไงบ้างหลานชาย ลุงเป็นห่วงจึงมาดู"

ข้าพเจ้ายื่นแขนที่กำลังปวดตุบ ๆ อยู่ให้ลุงผัน แกบีบแขนที่ยังโก่งอยู่พักหนึ่ง แล้วก็เป่าลมตั้งแต่ข้อศอกจดปลายนิ้ว ๓ ครั้ง การปวดตุบ ๆ ก็หาย แขนที่โก่งก็เกือบจะปกติอย่างเดิม ข้าพเจ้าดีใจมาก

ลุงผันบอกว่า "อีก ๒-๓ วันก็จะหายเป็นปกติ ไม่ต้องกลัวไม่ต้องตกใจ ลุงไปก่อนนะ" พูดแล้วลุงผันก็ผุดหน้าออกจากมุ้งที่ข้าพเจ้านอน ข้าพเจ้านึกในใจว่าลุงผันนี่เก่งจริง ๆ เป่าแล้วหายปวด แขนที่โก่งก็แทบดูไม่รู้ว่าโก่ง พอสว่างดีข้าพเจ้าก็นอนอยู่ไม่ได้ลุกขึ้นล้างหน้า เช้าวันนั้นรู้สึกสดชื่น อาการเจ็บป่วยเกือบไม่รู้สึก เห็นแม่เตรียมข้าวใส่ขันไว้ใส่บาตรพระตอนเช้าแล้ว ข้าพเจ้าบอกแม่ว่า

"แม่จ๋า เมื่อตอนเช้ามืดนี้ลุงผันแกมาเป่าแขนและบีบนวดดูซิจ๊ะแม่ แขนที่โก่งถ้าไม่สังเกตเกือบจะมองไม่รู้แล้ว และก็ไม่ปวดด้วย" พูดพลางข้าพเจ้าก็ยื่นแขนชูให้แม่ดู รู้สึกว่าแม่สะดุ้งแต่ก็ไม่ได้พูดอะไรมาก พูดแต่เพียงว่า "เมื่อหายก็ดีแล้วลูก"

ในวันนั้นแต่พอใกล้เพล ก็มีคนมาจากบ้านลุงผันบอกว่า "ลุงผันได้ตายเสียแล้วเมื่อคืนนี้ หมดลมเมื่อ ตอนเที่ยงคืน" ข้าพเจ้าแทบไม่เชื่อหู เพราะตอนเช้ามืดข้าพเจ้ายังได้ยินลุงผันพูดด้วยหู และเห็นหน้าลุงผันด้วยตา แม้เวลานั้นเราจะมีตะเกียงน้ำมันก๊าดใช้แก้วครอบไขขึ้นลงให้หรี่และให้สว่างได้แขวนไว้ข้างฝาห้องก็ดี ข้าพเจ้ารู้ตัวดีว่าตาไม่ฝาด และก็ไม่ได้หลับไม่ได้ฝัน

เพียงแต่คล้ายมึน ๆ หัวงง ๆ แต่สติยังดีความรู้สึกปกติ ซ้ำลุงผันยังได้มา จับแขนบีบนวด ตั้งแต่ข้อมือ ถึงข้อศอก และคลึงคลำแขนของข้าพเจ้า ทั้งยังเศกคาถาแล้วเป่าลมลงที่แขนเย็นวาบหลายครั้ง ทุกอย่างเหมือนคนธรรมดา แต่แม่ข้าพเจ้าสงสัยอยู่แล้วว่าทำไมประตูบ้านยังไม่เปิด ถ้าเป็นคนจะเข้ามาในบ้านได้อย่างไร นั้นคือ "**วิญญาณที่เป็นห่วง**"

เรื่องนี้ข้าพเจ้าเคยเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังมานานแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้เขียนขึ้น เพราะเพื่อน ๆ รู้แล้ว แม้จะเขียนก็ขาดความตื่นเต้น แต่เมื่อมาเขียนเรื่อง "**สิ่งลี้ลับ**" ก็เห็นว่าควรจะเขียนเรื่องนี้ ไว้ด้วย เพราะยังมีผู้ที่ไม่ทราบอีกมาก ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องเกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้าเอง แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ประสงค์จะให้ท่านเชื่อ เพราะท่านไม่ได้ประสบแก่ตัวท่านเอง แต่ผู้เคยประสพการณ์มาแล้ว ก็ไม่มีอะไรจะสงสัยอีก มันเป็นเรื่องลี้ลับที่แปลกประหลาดแม้จะเกิดขึ้นเมื่อครั้งข้าพเจ้าวัยรุ่น จนถึงปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้าก็ยังจำได้คล้ายกับเพิ่งจะเกิดขึ้นสด ๆ ร้อน ๆ เพราะเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้ใดแล้วก็ยากที่จะลืมได้

— สวัสดี —

ปัญหาชีวิต

ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าต้องประสบกับปัญหาอันใหญ่ยิ่ง มันเป็น ปัญหาที่ก่อให้เกิดความลังเลจนไม่อาจตัดสินใจลงไปได้ แม้ว่าจะ ไม่ใช่ปัญหาที่ลึกซึ้งหรือสลับซับซ้อนจนมองไม่เห็น ความจริง เป็นกรณีง่าย ๆ ซึ่งเกือบจะไม่ต้องใช้สติปัญญา หรือความรู้ความ สามารถอะไรเลย แต่ทว่ามันก่อความกังวลใจอย่างหนักให้ข้าพเจ้า ตลอดเวลา ทั้งนี้ก็เพราะ .... มีบุคคลผู้หนึ่งมาติดต่อขอร้อง ให้ข้าพเจ้ากระทำการสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นงานอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ ของข้าพเจ้าเอง และจะสำเร็จได้โดยไม่ยากเย็น ถ้าหากข้าพเจ้า จะตัดสินใจกระทำลงไป บุคคลผู้นั้นได้พยายามติดต่อขอร้องให้ ข้าพเจ้ารับปาก **พร้อมด้วยสินบนลาภก้อนใหญ่** แต่ดังที่กล่าว มาแล้ว มันเป็นปัญหาอันยิ่งใหญ่ที่ข้าพเจ้ายังตกลงใจไม่ได้จึงผัด ผ่อนขอเวลาตรึกตรองให้รอบคอบเสียก่อนจึงจะให้คำตอบ จริง อยู่ ถ้าข้าพเจ้ารับปากจัดการลงไปแล้ว การนั้นเป็นความผิดที่ กฎหมายไม่อาจจะทำอะไรข้าพเจ้าได้ถนัดนัก แต่ทว่าข้าพเจ้าจะ ต้องทำลายศีลธรรมและมนุษย์ธรรมของตนเองลงอย่างสิ้นเชิงโดย เหตุผลข้อหนึ่ง และอาจเป็นเหตุผลข้อนี้ก็ได้ ที่ทำให้เกิดปัญหา ในการตัดสินใจของข้าพเจ้า นั่นคือ ตั้งแต่เยาว์ข้าพเจ้าได้รับการ อบรมจากคุณพ่อ สั่งสอนให้ทำแต่กรรมดี ให้เป็นผู้อยู่ในศีลสัตย์

ท่านกล่าวเสมอว่า ถ้าเราทำแต่ความดี จะทำให้เรามีความสุขใจไปตลอดชาติ

ถ้าเช่นนั้น เหตุใดข้าพเจ้าจึงไม่ปฏิเสธการขอร้องนั้นเสียข้อนี้ ขอสารภาพอย่างเปิดเผยว่า ข้าพเจ้ายังเป็นปุถุชน ไม่อาจล่วงพ้นไปจากความ โลภ โกรธ หลง ได้และโดยเฉพาะเรื่องนี้ ถ้าหากเพียงรับปากตกลงเท่านั้น มันหมายถึงลาภก้อนใหญ่ซึ่งสามารถเปลี่ยนฐานะของข้าพเจ้าได้อย่างหน้ามือเป็นหลังมือทีเดียว ทั้งข้าพเจ้าเองก็มีฐานะปานกลาง ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว พอทำพอกิน ไม่อยู่ในฐานะมั่งคั่งร่ำรวย แต่ความพอของมนุษย์ในปัจจุบันนี้เป็นสิ่งหาได้ยาก จิตใจของข้าพเจ้ากำลังตกอยู่ในความโลภมีความอยากได้แรงกล้า อยากได้จำนวนเงินก้อนใหญ่ซึ่งเชื่อว่าจะไม่สามารถหาได้ในชั่วชีวิตนี้ แต่อีกส่วนหนึ่งของความรู้สึก ซึ่งแฝงอยู่ในกมลสันดานนั้น เป็นความรู้สึกที่เกิดความละอาย และหวาดกลัวต่อการที่จะกระทำการดังกล่าวซึ่งเป็นสิ่งเลวและร้าย จะเป็นต้นเหตุย้อมจิตใจไปทางชั่ว เพราะคนเราได้ทำชั่วเพียงครั้งแรกครั้งเดียว ต่อไปก็เห็นความชั่วเป็นของธรรมดา

ฉะนั้น เมื่อในจิตใจของข้าพเจ้าเพียงคนเดียว ได้บังเกิดความรู้สึกนึกคิดแตกแยกออกไปหลายทาง ในขณะเดียวกันมีทั้งความปรารถนาอยากได้อาลัยอาวรณ์ แต่ก็ไม่กล้าจะตัดสินใจลง

ไป เพราะเกิดละอายใจและประหวั่นพรั่นพรึงต่อความผิดความชั่ว ความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้ จึงรวมตัวกลายเป็นความทุกข์กังวลใจอย่างหนักของข้าพเจ้า ทำให้จิตใจฟุ้งสร้านไม่อาจสงบลงได้

เป็นความจริงอีกประการหนึ่ง ที่คนเราเมื่อเกิดความทุกข์หรือกลัดกลุ้ม ไม่รู้จะตัดสินใจอย่างไรถูก ก็มักจะคิดถึงพระเป็นที่พึ่ง อย่างน้อยก็ไปสนทนากับท่านพอให้จิตใจสงบได้บ้าง ความกลัดกลุ้มก็คงผ่อนคลายลง ข้าพเจ้าก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นในตอนเช้าวันต่อมาซึ่งเป็นวันหยุดงาน เมื่อรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว ก็ตรงไปที่วัดซึ่งอยู่ไม่ห่างไปจากบ้านนัก เพื่อไปที่กุฏิท่านมหา ฯ พระภิกษุรูปนี้เป็นที่คุ้นเคยกับข้าพเจ้ามานาน เคยไปมาหาสู่ท่านอยู่เสมอ ก่อนจะถึงกุฏิท่านมหา ฯ ข้าพเจ้าต้องเดินผ่านลานใหญ่ภายในวัด ทำให้หวนนึกถึงหลายปีก่อนโน้น เมื่องานศพบิดาของข้าพเจ้า ได้จัดงานที่วัดนี้ และลานนี้เต็มไปด้วยท่านที่เคารพและเพื่อนฝูงของคุณพ่อ ข้าพเจ้ายังได้ยินแขกที่มาในงานบ่นถึงคุณพ่อว่า น่าเสียดายที่ต้องเสียคนที่ซื่อสัตย์และอารีอารอบไป ท่านเป็นคนซื่อต่อการงานและอารีอารอบต่อเพื่อนบ้าน ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า เมื่อชาวบ้านแถบนั้นทราบว่า ท่านได้ถึงแก่กรรมลง บางคนถึงกับร้องไห้โฮราวกับญาติสนิทได้จากไป ฉะนั้นบางคนถึงจะไม่ปล่อยโฮก็อดที่จะน้ำตาไหลไม่ได้ เมื่อข้าพเจ้านึกถึงความหลังเช่นนี้แล้ว จิตใจที่กำลังพะวักพะวนเกิดทุกข์เพราะความโลภอยากได้ ค่อยเบาบางลงบ้าง เมื่อหวนระลึกถึงความดี

ของคุณพ่อเป็นที่เคารพของผู้อื่น พอถึงกุฏิท่านมหา ฯ แล้ว ได้ทราบจากลูกศิษย์ว่าท่านไปลงโบสถ์ทำวัตร จึงถือโอกาสนั่งคอยตั้งใจจะคุยกับท่านมหา ฯ ให้สบายใจแล้วจะกลับบ้าน แต่นั่งคอยก็แล้ว นอนคอยก็แล้ว ท่านก็ยังไม่กลับขึ้นจากโบสถ์ ในขณะที่ข้าพเจ้าจะเคลิ้มครึ่งหลับครึ่งตื่น ก็ได้ยินเสียงกุกกักทางเบื้องศีรษะ ในความรู้สึกขณะนั้น ข้าพเจ้าว่าท่านมหา ฯ กลับมาแล้ว จึงเงยหน้าขึ้น ข้าพเจ้าต้องสะดุ้งทั้งตัว เพราะผู้ที่อยู่เบื้องศีรษะของข้าพเจ้านั้นไม่ใช่อื่นไกล **คุณพ่อของข้าพเจ้านั่นเอง**

"คุณพ่อ" ข้าพเจ้าร้องออกมาอย่างไม่รู้สึกตัว

ท่านยิ้มอย่างเอ็นดูพลางกวักมือเรียก ข้าพเจ้าไม่ได้พูดอะไร ลุกขึ้นเดินตามคุณพ่อออกไปอย่างเลื่อนลอย ออกจากกุฏิท่านมหา ฯ ผ่านลานวัดต้นกว้างใหญ่ ผ่านเข้าไปใกล้โบสถ์ ได้ยินพระท่านสวดมนต์ แต่ตัวข้าพเจ้ามีความรู้สึกเหมือนต้องมนต์สะกดบังคับให้ติดตามไปอย่างใกล้ชิด ผ่านทุ่งผ่านป่าอย่างเลือนลาง ผ่านหมอกขาว ๆ ที่คล้ายควัน ยิ่งไปไกลก็ยิ่งพบหมอกขาวมากขึ้น เหมือนลอยอยู่บนกลุ่มเมฆขาว อากาศเยือกเย็น มีแสงสว่างสลัว ๆ

ข้าพเจ้าได้ยินเสียงคุณพ่อพูดว่า "**ลูกรัก เจ้าลืมคำสั่งสอนของพ่อแล้วหรือ**"

ในความรู้สึกขณะนั้น ข้าพเจ้าตอบคุณพ่ออยู่ในลำคอว่า "ผมไม่เคยลืมเลยครับคุณพ่อ"

"แต่ทำไมเจ้าจึงไม่ถือให้มั่นคง" เสียงท่านพูดต่อไป

"ผมก็ยังไม่เคยทำความเสียหายเลยครับ คุณพ่อ"

คุณพ่อถอนหายใจ "แต่เจ้ากำลังจะตัดสินใจเดินทางผิด ด้วยเห็นแก่ลาภอามิส เจ้ากำลังจะทำผิดศีลธรรม ทำให้คนอื่นเดือดร้อน" ท่านพูดสีหน้าเศร้า ๆ

ข้าพเจ้าจึงตอบว่า "ผมยังไม่ได้ตัดสินใจลงไปเลยครับคุณพ่อ"

ท่านยิ้มอย่างผื่น ๆ แล้วพูดว่า "พ่อรู้ดี แต่มันยังไม่สายนักหรอก อยากให้เจ้าหูตาสว่าง ให้เจ้าเห็นเหตุการณ์เพื่อขัดเกลาจิตใจของเจ้า พ่อจึงเรียกเจ้ามา อยากจะบอกกับเจ้าว่า เวลาเป็นคนอยู่ในโลมนุษย์นี้มันสั้นมาก เมื่อพ้นจากโลกมนุษย์แล้วมันเป็นเวลาที่ยืนยาวอย่างที่ยบกันไม่ได้เลย พ่อจะยกตัวอย่างให้ฟัง............

"............เมื่ออยู่ในเมืองมนุษย์นั้น เหมือนกับว่าเจ้าเพียงแต่แสดงละครเพียงฉากเดียว และการแสดงละครนี้เจ้าแสดงในเวลาอันสั้นมาก การแสดงละครชีวิตเพียงระยะสั้น ๆ นี้ ถ้าเราแสดงดี ความดีก็จะติดตัวไปตลอด ถ้าแสดงชั่ว เราก็จะได้

รับกรรมชั่วไปตลอดจนกว่าจะสิ้นกรรม พูดง่ายๆ ก็คือ เมื่อเป็นมนุษย์อยู่นั้น ทุกคนมีสิทธิที่จะสร้างความดี และความชั่วได้เหมือนกันหมด การสร้างความดีหรือความชั่วนี้มีเพียงในโลกมนุษย์เท่านั้น ในโลกอื่นไม่มี มีแต่กรรมดีและกรรมชั่วที่สร้างไว้ในโลกมนุษย์เท่านั้นที่ตามสนอง"

ข้าพเจ้านิ่งฟังท่านอย่างเข้าใจตลอด ทั้งที่รู้สึกว่าตัวเรายังเบาและลอยไปที่ใดไม่ทราบ ที่สุดคุณพ่อยิ้มอย่างพึงพอใจ แล้วพยักหน้ามายังข้าพเจ้า บอกว่า "มาเถิด พ่อจะให้เจ้าได้ยินได้ฟังสำหรับผู้ที่รับเวรสถานเบา"

ทันใดนั้นคุณพ่อก็หันมากดบ่าข้าพเจ้าไว้ ตัวข้าพเจ้ารู้สึกว่าตกลงจากที่สูงลอยละลิ่วลงมา ได้ผ่านเมฆขาวมากบ้างน้อยบ้าง แต่ก็ค่อยหมดแสงสว่างไปทุกทีจนกระทั่งมืดมิดลง ข้าพเจ้าสุดจะทนสงสัยจึงได้ร้องถามคุณพ่อ "คุณพ่อครับ คุณพ่อจะพาผมไปที่ไหน"

"พ่อก็บอกเจ้าไม่ได้เหมือนกันว่า พ่อจะพาเจ้าไปที่ไหน พ่อจะเปรียบให้ฟังว่า พ่อกำลังพาเจ้าสู่ไปใจกลางของโลก เปรียบก็เหมือนว่าเรายืนอยู่บนพื้นโลกแล้วขุดลงไป ขุดลงไปสู่ศูนย์กลางของโลกนั่นแหละ"

ความจริงข้าพเจ้าไม่มีความสบายเลยที่ต้องต่อสู้กับความมืด รู้สึกไม่มีความสุข แต่ก็ยังอุ่นใจที่ผู้พาข้าพเจ้าไปไม่ใช่คนอื่น

ท่านเป็นบิดาบังเกิดเกล้าที่เคยให้ความเมตตากรุณาแก่ลูก ๆ เคยช่วยเหลือเพื่อนบ้าน เป็นร่มโพธิ์ซึ่งให้ความร่มเย็นแก่ลูกๆ และเวลานี้ดูท่านไม่ผิดแปลกไปกว่าเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ฉะนั้น ข้าพเจ้าไม่สู้หวาดกลัวนัก ยิ่งดิ่งลึกลงไป ยิ่งมืดลงทุกที จนกระทั่งเหมือนกับว่า เอาผ้าดำมาผูกตาไว้สักร้อยชั้น ต่อมารู้สึกค่อย ๆ ช้าลงจนหยุด เสียงคุณพ่อพูดว่า

"นี่แหละลูก ที่สำหรับลงโทษสถานเบา เจ้าจงฟังดูนะ"

ข้าพเจ้าได้ยินเสียงเหมือนคนกำลังถูกขังเดี่ยว กำลังคลุ้มคลั่ง บางทีก็ร้องโวยวาย บางครั้งก็ร้องโหยหวลเยือกเย็น มันเป็นกระแสเสียงของผู้ที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์ ทรมานอย่างแสนสาหัส ข้าพเจ้าเริ่มหวาดกลัวต่อเสียงอันมีกังวานเยือกเย็นเข้าจับหัวใจ ขนลุกชันไปทั้งตัว ขณะนั้นเกือบไม่มีความรู้สึกเป็นอย่างอื่น มีแต่ความหวาดกลัวเข้าสิงใจประการเดียว ข้าพเจ้าเกาะคุณพ่อไว้แน่น ท่านก็เอามือตบบ่าเพื่อปลอบโยนข้าพเจ้า

แล้วก็มีเสียงดังขึ้นมาอีก

"โอย ! นี่ไม่รู้กี่เดือนกี่ปีแล้ว แสงสว่างเท่ารูเข็มไม่เคยเห็น โอย ! นี่จะต้องทนทุกข์ทรมานอย่างนี้อีกสักเท่าใด ไม่ไหวแล้ว ขอให้ข้าไปเกิดเถอะ เกิดคราวหน้านี้ข้าจะไม่ก่อกรรมทำเข็ญใด ๆ อีกแล้ว ข้าเข็ดแล้ว เข็ดแล้ว–เข็ดแล้ว โอย ! ขอแสงสว่างข้าหน่อย แสงสว่าง – แสงสว่าง ฯ ล ฯ

ข้าพเจ้าทนฟังต่อไปอีกไม่ไหว หัวใจเกือบจะหยุดเพราะความกลัว จึงบอกคุณพ่อว่า "คุณพ่อครับ ขอให้ผมกลับเถิด ผมจะไม่ยอมทำกรรมใด ๆ ให้เดือดร้อนเบียดเบียนคนอื่นเป็นอันขาด ลูกของพ่อยังไม่เคยทำกรรมชั่วใด ๆ มาก่อน **ก็ลูกขอปฏิญาณว่าจะไม่ก่อกรรมชั่วขึ้นเป็นอันขาด**"

"**สาธุ!** พ่อยินดีมาก เป็นกุศลของพ่อและของลูกเอง มาเรากลับกันเถิด"

ทันใดนั้น ร่างเราทั้งสองก็พุ่งขึ้นทันที พุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว ความมืดค่อย ๆ จางลง มีแสงสว่างมากขึ้นจนเห็นหมอจาง ๆ แล้วสว่างขึ้น บัดเดี๋ยวเราก็รู้สึกว่า เราได้ขึ้นมาบนโลกแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีมากที่ได้ขึ้นมาบนพื้นโลกอีกครั้งหนึ่ง เหมือนขึ้นจากนรกมาสู่สวรรค์

"**เอาละ ลูกของพ่อ ต่อไปจงสร้างแต่ความดีเถิด พ่อลาแล้ว**" สังเกตเห็นท่านน้ำตาไหลซึม

ข้าพเจ้ามีความอาลัยคุณพ่อมาก หันมาจะเข้าไปกอดเท้า แต่ฉับพลันนั้นภาพของท่านก็เลือนลางจากไปทันที ข้าพเจ้าแสนอาลัยท่าน ทันใดนั้นข้าพเจ้ามองเห็นลานวัดอันกว้างใหญ่ เห็นท่านมหา ฯ กำลังเดินขึ้นกุฏิ และยังเห็นพระอีกหลายองค์กำลังออกจากโบสถ์ และแยกย้ายกันขึ้นกุฏิ พอรู้สึกตัวลืมตาขึ้นก็รู้ว่าหลับอยู่บนกุฏิท่านมหา ฯ นั่นเอง ท่านกำลังเปลื้องจีวร ท่านถามข้าพเจ้าว่ามานานแล้วหรือ ข้าพเจ้าลุกขึ้นนมัสการท่านแล้วเรียน

ว่า มานานแล้ว หลับไปตื่นหนึ่ง ท่านบอกว่าวันนี้มีปาติโมกข์ จึงลงโบสถ์ช้าหน่อย ข้าพเจ้ายังตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมาใหม่ๆ ข้าพเจ้าสนทนากับท่านเพียงเล็กน้อย แล้วก็นมัสการลาท่านกลับ

อย่างไรก็ตาม ตอนกลับบ้านนี้จิตใจของข้าพเจ้าแจ่มใส สิ้นทุกข์สิ้นกังวล และพบกับความสว่างเป็นตัวของตัวเองอีกครั้งหนึ่ง จะด้วยเหตุผลกลใดก็แล้วแต่ ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า วิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อ ได้มีส่วนดลบันดาลให้ข้าพเจ้าไปประสบการณ์ดังกล่าวแล้ว และใคร่จะเรียนให้ท่านทราบว่า **ข้าพเจ้าได้ปฏิเสธการขอร้องของบุคคลนั้นไปอย่างเด็ดขาดแล้ว**

— สวัสดี —

ชะตากรรม

เรื่องของชะตากรรมเคยมีผู้เล่าและเขียนกันมาแล้ว โดยยืน ยันว่าเป็น เรื่องที่มี ผู้วิเศษ หรือผู้ เชี่ยวชาญ ในการ ทำนาย ทายทัก ผ่านสายตาของข้าพเจ้ามาแล้วหลายต่อหลายเรื่อง ข้าพเจ้าก็เพียง แต่ให้ความสนใจ ว่าเป็นเรื่องที่แปลกเหลือเชื่อ เพราะข้าพเจ้า เป็นผู้ที่จะยอมรับนับถือ หรือเชื่อถือสิ่งสุดวิสัยที่ ไม่ได้ประสบ ด้วยตนเองนั้นยากนัก แทบจะกล่าวได้ว่า ข้าพเจ้าไม่ยอมเชื่อ วิชาไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ดูฤกษ์ดูยาม เมื่อมีผู้เล่าก็เออ ๆ ครับ ๆ ไปตามเรื่อง เพื่อมิให้เป็นที่ขัดใจของผู้อื่นเท่านั้น

แต่ในกรณีของเรื่องที่ข้าพเจ้ามาบรรยายสู่ท่านทั้งหลายต่อ ไปนี้ ข้าพเจ้าขอยอมรับว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวของ ข้าพเจ้าเองและข้าพเจ้าไม่กังวลใจเลยว่าผู้อ่านจะเชื่อเรื่องที่ข้าพเจ้า จะบรรยายนี้หรือไม่ เพราะความรู้สึกเชื่อหรือไม่เชื่อนี้ ได้เคยเกิด กับข้าพเจ้ามาก่อนแล้ว หากว่าเรื่องที่ข้าพเจ้านำมาเล่านี้ จะมี ประโยชน์ในทางคติธรรม และสาระพอที่จะทำให้เกิดความเมตตา ความกรุณาแก่ มนุษย์และสัตว์ผู้ ร่วมชะตากรรมอยู่ในโลกเดียวภพ เดียวกันกับท่านผู้อ่านแล้ว ข้าพเจ้าก็จะมีความปีติเป็นอย่างยิ่ง ที่ อดีตชะตากรรมของ ข้าพเจ้าสามารถยังประโยชน์สุขให้แก่ชีวิตอัน

คับแค้นของผู้ที่อยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้บ้าง นอกไปจากที่ข้าพเจ้าได้เคยบำเพ็ญมาแล้ว ดังที่ข้าพเจ้าจะขอดำเนินเรื่องต่อไปนี้

ก่อนที่มหาสงครามเอเซียบูรพา อันมีกองทัพซามูไรจะระเบิดขึ้นไม่นานนัก เช้าวันหนึ่งขณะที่บรรยากาศการเมืองอันตึงเครียดในหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ ที่ข้าพเจ้ากำลังอ่านอยู่อย่างสนใจ วิทยุก็ส่งเสียงตลอดเวลาให้ประชาชนช่วยกันต่อต้านผู้รุกราน ภรรยาของข้าพเจ้าเดินกลับเข้ามาในบ้าน หลังจากที่ได้กระทำกิจวัตรในการทำบุญตักบาตรแก่พระภิกษุสามเณรทุกเช้าแล้ว ก็ตรงมาหาที่เก้าอี้นอนที่ข้าพเจ้ากำลังสำราญอารมณ์อยู่ เอ่ยขึ้นอย่างอาการตื่นเต้นว่า

"คุณคะ คุณทราบไหมคะว่ายายแปลกกับตามี คนเฝ้าสวนที่อยู่หลังบ้านเรานี้มีโชคถูกรางวัลสลากล็อตเตอรี่ที่หนึ่งค่ะ"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็ตอบโดยไม่ละสายตาจากหนังสือพิมพ์ว่า "ก็ดีแล้วนี่ เป็นโชคของแก"

ภรรยาของข้าพเจ้ามีกิริยากระสับกระส่าย ที่เห็นข้าพเจ้าไม่มีอาการตื่นเต้นอย่างที่เธอคาดหวัง เพราะข้าพเจ้ามัวไปสนใจเรื่องสงครามทางยุโรปและข่าวทางเอเซียกำลังจะก่อความไม่สงบ แล้วเธอก็พยายามพูดต่อไปอีกว่า

"มันไม่ใช่เรื่องอย่างนั้นน่ะซีคะ"

"เรื่องมันไม่ใช่อย่างนั้นหรือ แล้วมันจะเป็นอย่างไรล่ะ ถ้าไม่ใช่กฎธรรมดาของคนที่มีโชคดีคนใดคนหนึ่ง ต้องมีโอกาสถูกรางวัลสลากกินแบ่งแต่ละงวดในเดือนหนึ่ง ๆ ทุกเดือน" ข้าพเจ้ายังเพ่งสายตาอยู่กับหนังสือพิมพ์ต่อไป

"เรื่องมันเป็นอย่างนี้ค่ะ" ภรรยาของข้าพเจ้าพยายามดำเนินเรื่องให้ข้าพเจ้าหันมาสนใจต่อไป "เขาว่ามีอาจารย์ปะขาวผู้หนึ่งมาจากเขาแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือ มาพักอยู่ที่กุฏิของท่านมหา ฯ ที่เราใส่บาตรท่านทุกวันนี้แหละ ท่านดูดวงชะตาให้ยายแปลกและตามี ยายแปลกไปที่วัดเมื่อวันพระก่อนนี้ ไปบ่นกับอาจารย์มีความขัดสนยากจนเหลือเกิน ท่านก็เลยกรุณาตรวจดวงชะตาให้ ท่านทำนายว่าต่อไปอีก ๗ วันนี้จะมีลาภใหญ่บังเกิดขึ้นแก่สองผัวเมีย แถมยังรับรองอย่างมั่นคงว่าจะมีลาภแน่ ๆ แล้วคุณก็ดูซิคะพอครบกำหนด ๗ วันจริงๆ สองผัวเมียก็ได้ลาภอย่างที่ท่านอาจารย์ปะขาวรับรองเป็นลาภใหญ่รางวัลที่ ๑ เสียด้วย"

แล้วเธอก็จ้องดูข้าพเจ้าเมื่อกล่าวจบ ว่าจะมีความสนใจขึ้นมาบ้างหรือยัง ข้าพเจ้าพอจะเดาความคิดของเธอได้ว่า เธอพยายามจูงใจให้ข้าพเจ้าเลื่อมใสในการเชื่อคำพยากรณ์คำทำนายโชคชะตา ข้าพเจ้าจึงเสริมเพื่อให้ขบขัน ไม่ให้เป็นที่ขัดใจเธอว่า

"ก็ดี ทายแม่นดี น่าจะไปหาที่นั่งตามใต้ต้นมะขามที่ท้อง สนามหลวง คงจะรวยแน่ ๆ" แต่ภรรยาของข้าพเจ้าไม่เอาใส่ต่อ คำพูดของข้าพเจ้า กลับอ้อนวอนว่า

"คุณขา ดิฉันอยากจะขอให้คุณไปพบกับท่านอาจารย์ปะขาว ค่ะ หมู่นี้ดิฉันมีความรู้สึกไม่ใคร่จะสบายใจเลย นอนหลับก็ฝัน ไม่สู้ดีบ่อย ๆ ค่ะ"

"เธออย่าไปเอานิยมนิยายอะไรกับเรื่อง ความฝันนักเลย มันจะทำให้เกิดความกลุ้มใจเปล่า ๆ คนเราถ้านอนมากก็ฝันมาก นอนน้อยก็ฝันน้อย" ข้าพเจ้าพปลอบโยนให้เธอคลายความหงุด หงิดใจ แต่ไม่เป็นผล เธอกลับรบเร้าวิงวอนข้าพเจ้าไปตรวจ ดวงชะตาเพื่อให้เป็นที่แน่ใจ และเพื่อเธอจะได้คลายความข้องใจ ในความฝันต่อไป ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความเอ็นดูสงสารขึ้นมา ไม่ อยากให้เป็นที่ขัดน้ำใจของเธอต่อไป จึงรับคำว่ายอมจะไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ในใจข้าพเจ้ายังยืนมติเดิม คือไม่เลื่อมใสอยู่นั่นเอง

หลังจากนั้นเราก็ชวนกันไปหาอาจารย์ปะขาวที่วัดข้างบ้าน ท่านพักอยู่ที่กุฏิท่านมหา ฯ พระมหา ฯ องค์นี้มีความคุ้นเคยกับ ทางครอบครัวของข้าพเจ้าอย่างดี เมื่อเราไปถึง ณ ที่นั้น ท่าน อาจารย์ไม่อยู่ ทราบว่ามีผู้มารับไปพบปะกับท่านผู้ใหญ่คนหนึ่ง จะเป็นผู้ใดข้าพเจ้ามิได้สนใจสอบถาม กลับเริ่มสนใจกับผู้คน จำนวนมากหลายที่กำลังชุมนุมรอท่านอาจารย์ปะขาวอยู่ ณ ที่นั้น

ข้าพเจ้าคะเนว่าคงจะเป็นเพราะกิติศัพท์ของการ ทำนายอันแม่นยำของท่าน ที่มีอำนาจดึงดูดความสนใจของประชาชนที่ทราบข่าวทั่วไป ข้าพเจ้ายังนึกวาดภาพบุคคลิกของท่านอาจารย์ปะขาวไว้ในความรู้สึกก่อนที่จะได้เห็นตัวจริงว่า คงมีอายุย่างเข้าวัยชรานุ่งขาวห่มขาว ถือไม้เท้ายันกาย และมีลูกประคำคอท่องบ่นพระเวทย์ตามธรรมดาของปะขาว หรือพวกโยคีฤาษีไพร

เมื่อเราผ่านเวลาไปด้วยการสนทนาในเรื่องต่าง ๆ กับท่านมหา ฯ สักพักใหญ่ ท่านอาจารย์ปะขาวก็กลับมา ท่านมหา ฯ ก็แนะนำให้เราได้ทำการคารวะเป็นที่รู้จักกัน ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวังที่ได้คาด คะเน รูปร่าง ลักษณะ ของ ท่าน อาราย์ ปะขาวผิด ไป หมดความจริงปรากฏว่ายังไม่แก่เกินไป ร่างของท่านอาจารย์มีส่วนสัดสันทัด มีท่าทีสง่าน่ายำเกรง ดวงหน้ามีแววยิ้มแย้มละมุนละไมบริสุทธิ์ ปราศจากลักษณะที่เคลือบแฝงด้วยเล่ห์ ซึ่งอาจจะสังเกตได้จากแววตา ดูเป็นบุคคลที่มีอารมณ์เปิดเผยเยือกเย็น ทำให้เกิดความรู้สึกเย็นตาเย็นจิตแก่ผู้ที่ได้วิสาสะด้วย ข้าพเจ้าเกิดความเคารพเลื่อมใสขึ้นมาบ้าง ดีกว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะได้พบกับตัวท่านอาจารย์

ในวาระนั้น ภรรยาของข้าพเจ้าก็เริ่มวิสาสะกับท่านอาจารย์โดยทันที ในขณะเดียวกันผู้คนที่มารอคอยอยู่ก่อนหน้าที่เรามาถึง

ก็พากันเข้ามาขอเครื่องลางและของขลังต่าง ๆ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล เมื่อได้แล้วก็ค่อย ๆ พากันทะยอยกลับ จนเหลือเราเท่านั้น ภรรยาของข้าพเจ้าก็ขอร้องให้ท่านอาจารย์ทำนายดวงชะตาเรา แต่ข้าพเจ้าก็มิได้กล่าวทักท้วงว่าประการใด

ท่านอาจารย์นั่ง พับเพียบ ประณมมือ หลับตาอยู่สักครู่หนึ่งแล้วลืมตาขึ้นกล่าวว่า

" สามีของ คุณนายมีความ รู้สึกไม่ สู้จะสนใจพอใจนักในการที่จะให้ตรวจทำนายทายทักดวงชะตา"

ข้าพเจ้าสะดุ้งขึ้นในใจทันทีที่ได้ยินกล่าวเช่นนี้ เพราะข้าพเจ้าก็มิได้แสดงทีท่าอย่างไรที่จะให้ผู้อื่นได้ทราบว่า ข้าพเจ้ามีความไม่พอใจ ท่านอาจารย์กลับทายความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้าได้อย่างถูกต้องตรงเผงทีเดียว อีกใจหนึ่งยังไม่ยอมจำนน คิดไปว่าท่านจะมีสายตาอันละเอียดไว พอที่จะจับความพิรุธในดวงตาหรือกิริยาผิดแปลกบางประการได้ จึงสามารถที่จะทำนายได้อย่างแม่นยำเช่นนี้ ขณะที่กำลังครุ่นคิดอยู่ ก็ได้ยินเสียงภรรยาข้าพเจ้ายืนยันกับท่านอาจารย์ต่อไปว่า

"ดิฉันได้ตกลงแล้วว่า จะขอให้ท่านอาจารย์ช่วยกรุณาทำนายให้ ขออย่าให้เสียความตั้งใจเลยนะคะท่าน"

ท่าน อาจารย์ ปะขาว ก็เริ่ม หลับตานิ่งอยู่สัก ครู่แล้วก็ลืมตา อากัปกิริยาตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดเจน แววตาแห่งความยุ่งยากบ่งถึงความหนักใจ ฉาย เด่น ออกมา จากดวงตาทั้งสองของท่านอาจารย์ แล้วค่อย ๆ พูดช้า ๆ ด้วยอาการตริตรองอย่างหนักใจว่า

"ความสัตย์จริง ฉันไม่ใคร่อยากจะทำนายดวงชะตาของคุณผู้ชายในลักษณะอย่างนี้ เพราะต่อแต่นี้ไปอีกปีหนึ่งหรือสองปีข้างหน้า จะต้องมีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดกับตัวสามีของคุณนาย มันเข้าขั้นร้ายแรง และฉันเองก็ไม่สมัครใจบอกตรง ๆ เพราะทำให้ไม่สบายใจเกิดขวัญเสียได้ แต่ในปัจจุบันนี้ทุกอย่างอยู่เป็นปกติดีอย่างไรก็ดี ในรอบปีต่อไปนี้แหละจะร้ายแรง"

ข้าพเจ้าฟังแล้วอดรนทนไม่ไหวจึงพูดขึ้นว่า

"ขอท่านอาจารย์โปรดแจ้งมาให้ชัดเจนเถิดครับ เรื่องจะมีอาการร้ายแรงขนาดไหน ผมมีความอดทนที่จะฟังได้ทั้งนั้น จิตใจของผมเข้มแข็งมากพอครับ"

ท่านอาจารย์ปะขาวนิ่งคิดอยู่สักครู่ ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าท่านคงจะไม่อาจตัดสินใจอะไรลงไป ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่แล้วก็กล่าวว่า

"ดวงชะตาของคุณนั้นบ่งว่า จะต้องตายอย่างผีไม่มีญาติ"

ข้าพเจ้าถึงกับสะดุ้งทันที โดยปกติข้าพเจ้ามีอารมณ์เย็น ไม่เคยสะดุ้งกลัวภยันตรายหรือเหตุร้ายใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้ามาก่อนนี้เลย และในเมื่อได้ฟังการทำนายโชคชะตาครั้งนี้ก็ไม่อยากจะเชื่อเสียเลยว่า ข้าพเจ้านี้จะต้องตายอย่างผีไม่มีญาติ ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าก็มิใช่ร่ำรวยนัก แต่ก็ไม่ยากจนแร้นแค้นอะไร ยังมีภรรยาที่รักเคารพข้าพเจ้า เป็นห่วงข้าพเจ้าดุจดังเทพเจ้าของเธอฉะนั้น เมื่อมีผู้รักและห่วงใยอย่างนี้แล้ว ไยจะมาบอกให้ข้าพเจ้าเชื่อได้ว่าจะต้องตาย และตายอย่างผี ไม่มีญาติ

ภรรยาของข้าพเจ้ามีท่าทางกระวนกระวายใจ แสดงว่ามีทุกข์หนักอยู่ภายในใจ เมื่อได้ฟังคำพยากรณ์ของท่านอาจารย์ปะขาวอย่างตรงไปตรงมา รีบถามขึ้นทันทีว่า

„ ท่านอาจารย์มีวิธีใดบ้างที่จะช่วยสะเดาะเคราะห์เพื่อผ่อนหนักเป็นเบา กลับเหตุร้ายกลายเป็นดีบ้างคะ ได้โปรดกรุณาด้วยค่ะ"

ท่านอาจารย์ปะขาวอธิบายว่า การสะเดาะเคราะห์เป็นเพียงการช่วยให้กำลังใจดีขึ้นเท่านั้น แต่ผลที่จะได้รับนั้นคงจะไม่สมบูรณ์ตามที่คาดหวังนัก เรื่องนี้ผู้อื่นจะช่วยได้ยากนัก ทุกอย่างจะต้อง เป็นไป ตาม ดวงชะตา ของกุศลกรรมและอกุศลกรรม คือกรรมดีและกรรมชั่ว บางคนอ้างว่าเคยทำกรรมดีตลอดมา แต่เหตุไฉนจึงได้รับแต่ชะตากรรมความลำบากยากแค้น เรื่องนี้

กรรมเก่าที่เคยสร้างแต่ปางก่อนมาสนองในชาตินี้ก็ได้ กว่าจะหมดกรรมเก่าหรือวิบากกรรมแล้วก็ผ่านกรรมดี บางคนที่ได้ผ่านกรรมดีแล้วก็ผ่านวิบากกรรม ดวงชะตาชี้เส้นทางเดิน ถ้าจะเปรียบก็ไม่ผิดกับทางเดินของชีวิตเรา จะเดินผ่านทางราบเรียบตลอดชีวิต เหมือนเราเดินผ่านสวนดอกไม้อันสวยงามน่าชมนั้นไม่ได้ การเดินทางให้ถึงจุดหมายปลายทางนั้น เมื่อเราเดินพ้นจากสิ่งที่ราบรื่นแล้วก็อาจจะถึงที่ทุรกันดารตลอดไป บางทีท่านก็ผ่านทั้งดีและร้ายเป็นระยะ ๆ ไป กว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง คือ อวสานแห่งชีวิต จะทุกข์จะสุขเป็นการทำของเราเอง เราประกอบกรรมชั่วก็ต้องทุกข์ยากลำบาก เราประกอบกรรมดีเราก็ย่อมได้รับความสุขความสบาย ทางเดินเส้นชีวิตกับเส้นทางเดินของชีวิตก็ไม่ผิดกัน จะเปรียบได้ก็เหมือนกลางวันและกลางคืนเท่านั้น เส้นชะตาชีวิตเกิดจากอดีตนั้นเปรียบเหมือนกลางคืน ซึ่งเราไม่รู้ว่าเคยสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่วมากน้อยเท่าใด การเดินผ่านตำบลต่าง ๆ นั้นเปรียบเหมือนกลางวัน เป็นปัจจุบัน ในชาตินี้เราจะสร้างกรรมดีหรือกรรมชั่วก็แล้วแต่เรา **การจะช่วยเหตุร้ายให้กลายเป็นดี เราต้องพึ่งตัวเราเอง การแก้ไขก็อยู่ที่ใจเราเป็นใหญ่ เราจะสร้างสวรรค์หรือนรกอยู่ที่ใจเรา**

ตอนนี้อาจารย์ปะขาวก็หัวเราะ สีหน้าเปลี่ยนเป็นยิ้มแย้มผิดกับตอนต้น แล้วกล่าวต่อไปว่า

"สำหรับคุณนายสักอีก ๖ เดือน ก็จะเสียคนเก่าแก่ ต่อไปจะเสียทรัพย์สินในระยะติดต่อกัน"

ข้าพเจ้ารับฟังไว้โดยไม่สนใจว่าจริงจังอะไรนัก

หลังจาก ข้าพเจ้า กับ ภรรยาได้ ไปหา อาจารย์ ปะ ขาว แล้ว อาจารย์ปะขาวก็เดินทางกลับไปจังหวัดภาคเหนือ ต่อจากนั้น มาประมาณ ๖ เดือน นายบัวคนขับรถซึ่งเป็นคนอยู่มาเก่าแก่ก็ ป่วยลง ขั้นแรกเป็นไข้ธรรมดา ข้าพเจ้าได้พยายามรักษา พอ เกือบจะหายก็มีโรคปอดบวมเข้ามาแทรก เหลือกำลังที่นายแพทย์ จะเยียวยาต่อไป หลังจากนั้นก็ถึงแก่กรรมลง ข้าพเจ้าและภรรยา รู้สึกมีความเสียดายอาลัยคนเก่าที่มีอายุมาก แต่ซื่อสัตย์สุจริตหา ไม่ได้ง่าย เราจึงเสียใจเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อได้จัดการฌาปนกิจให้เรียบร้อย ข้าพเจ้านึกถึงคำ ทำนายของอาจารย์ปะขาว เริ่มเป็นความจริงขึ้นมาแล้วหนึ่งข้อ เป็นปฐมแห่งการต้องยอมจำนนต่อคำพยากรณ์ที่ไม่สามารถหา เหตุผลพิสูจน์ได้ เป็นครั้งแรกในชีวิต แต่ข้าพเจ้าก็อดคิดไม่ได้ว่า จะเป็นการบังเอิญ

เมื่อคนรถเก่าถึงแก่กรรมแล้ว ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้คนใหม่ คนหนึ่งชื่อเชิด เป็นคนหนุ่มและแข็งแรงดี อยู่ทำงานได้ ๒-๓ เดือน เครื่องเพชรและเครื่องทองซึ่งเป็นภรรยาข้าพเจ้า จะเป็น โดยเผลอเลอหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ เมื่อเอาออกมาแล้วได้ลืมเอา

ไปเก็บเข้าที่ ขะโมยจึงยกเอาไปทั้งหีบเหล็กซึ่งไม่สู้ใหญ่นัก เราสงสัยคนในบ้าน แต่คนเคยอยู่ในบ้านนั้นล้วนแต่เป็นคนซื่อและเก่าแก่ทั้งสิ้น ไม่เคยมีอะไรหายมาก่อนเลยจึงทำให้ไม่ระวัง จะมีก็แต่นายเชิดคนขับรถคนเดียวเท่านั้นที่มาอยู่ใหม่ ไม่มีใครรู้ประวัติหัวนอนปลายตีน นอกจากเป็นผู้คุ้นเคยชอบพอกันกับคนเก่าที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว และภรรยาคนขับรถคนเก่าเป็นผู้แนะนำมาให้

เหตุการณ์ครั้งนี้ภรรยาข้าพเจ้าไม่ค่อยรู้สึกเสียใจเท่าใดนัก คล้ายกับรู้ตัวว่าจะต้องถูกโจรกรรมตามคำพยากรณ์ล่วงหน้าอยู่แล้ว รู้สึกว่าเธอเป็นห่วงข้าพเจ้า มากกว่าเธอพูดว่าของ เหล่านี้เป็นของนอกกาย ไม่ค่อยจะเสียดายเท่าใด เพราะท่านอาจารย์ปะขาวได้ทายไว้ล่วงหน้าก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น บัดนี้เรื่องอะไรก็เป็นความจริงขึ้นแล้วสองประการ จึงเป็นห่วงข้าพเจ้ามากกว่า และคิดล่วงหน้าว่ามันจะต้องเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้าแน่ ๆ หลังจากมีการไต่สวนเรื่องของหายแล้วไม่กี่วัน นายเชิดคนขับรถใหม่ของเราก็หายไป โดยไม่ได้บอกให้ทราบล่วงหน้า และไม่มีใครรู้จักที่อยู่บ้านช่องของเขาเลย ข้าพเจ้าจึงต้องขับรถเอง ภรรยาของข้าพเจ้าทัดทานไม่ยอมให้ออกจากบ้านบ่อยนัก เพราะยังจำคำทำนายของอาจารย์ปะขาวได้อย่างฝังใจ ทำให้หวาดระแวงเป็นห่วงอยู่เสมอ

วันหนึ่ง ข้าพเจ้า ขับรถ ไปทาง ถนนสายหนึ่งในกรุงเทพ ฯ บังเอิญ มองไปข้างหน้ารถเห็น รถเก๋งสีดำคันหนึ่งแล่นอยู่ ในระยะ

ไกลพอมองเห็น ได้แฉลบหลบรถสามล้อแล้วชนเอาแม่ค้าคนหนึ่ง ซึ่งกำลังหาบของอยู่ข้างถนน แม่ค้านั้นล้มลง หาบและไม้คาน กระเด็น และของหกกระจัดกระจาย รถคันนั้นไม่ได้หยุดลงช่วย กลับแล่นหนีไป เป็นการกระทำของคนขับรถที่เลวที่สุด เจ้าหน้าที่ การจราจรก็ไม่ค่อยเข้มงวดนัก เพราะในพระนครยังมีรถน้อย พอข้าพเจ้าขับรถไปถึงก็หยุดลงข้างถนน พอดีแม่ค้าหาบเร่นั้น แกกำลังยันตัวจะลุกขึ้น ข้าพเจ้าเข้าไปประคองแกลุกขึ้น เห็นว่า แกไม่ค่อยมีบาดเจ็บนัก เพราะรถเพียงแต่ชนหาบเฉี่ยวไปเท่านั้น นับว่าบุญของแกมาก มีบางคนช่วยแกเก็บหาบไปไว้ข้างถนนเพื่อ ไม่ให้กีดขวางทางรถ เผอิญขณะนั้นไม่มีตำรวจ รถคันนั้นก็ลอย นวลไปได้อย่างสบาย

ข้าพเจ้าพยุงแกเข้าไปข้างถนนและช่วยเก็บเศษสตางค์ที่ตก เรี่ยราดมามอบให้ ขนมหกเกลื่อนถนนนั้น มีขนมตาล ข้าวเหนียว สังขยา ขนมใส่ไส้และขนมกล้วย เข้าใจว่าแกจะเข้าไปขายทาง บริเวณโรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งแถวนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกสงสารแก มากเพราะเห็นแกมีอายุมากคะเนไม่ต่ำกว่า ๖๐ เป็นวัยที่ไม่น่าจะ มาหาบเร่ขายของเลย ควรจะอยู่เฝ้าบ้านเรือนคอยดูลูกหลานมาก กว่า จึงถามว่า

"ยายเจ็บมากหรือเปล่า?" เพราะเห็นเสื้อผ้าแกขาด แก ตอบว่า

"ไม่มากหรอกคุณ รู้สึกแขนขาถลอกแสบ ๆ ขัดยอกนิด หน่อย"

"ยายอยู่ที่ไหน ฉันจะพาไปส่งบ้านให้"

แกจึงบอกที่อยู่ของแกให้ทราบ ข้าพเจ้าชวนให้แกขึ้นนั่งรถจะพาไปส่งถึงบ้าน แกอิดเอื้อนอยู่สักครู่หนึ่ง ข้าพเจ้าก็หยิบหาบและไม้คานและข้าวของที่เหลือยังไม่เสียหายใส่ในกระจาดแล้วก็ยกขึ้นรถ

แกยกมือขึ้นไหว้ข้าพเจ้าแล้วร้องว่า "โอยทำไมคุณถึงใจดีอย่างนี้ คุณไม่ได้เป็นคนชนอิฉันเลย คุณกลับช่วยเหลืออิฉัน ส่วนคนชนอิฉันนั้นมันหนีไป แต่อิฉันไม่โกรธมันหรอก **มันเป็นบาปกับเคราะห์ของอิฉันเอง ทำอย่างไรได้ คนเรามีเคราะห์แล้วก็หนีเคราะห์ไม่พ้น**"

ข้าพเจ้าได้ยินถึงต้องสะดุ้งในคำพูดที่แกบอกว่า **บาปกับเคราะห์นั้นหนีไม่พ้นแน่** ข้าพเจ้าหวนระลึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์ปะขาว แล้วก็มานึกถึงตัวเอง คิดคำนึงว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะตาย จะขอทำความดี การสร้างความดีเท่านั้นที่จะทำให้จิตใจของเราสบาย

ข้าพเจ้าถามว่า "ยายแก่แล้วทำไมถึงได้มาหาบของขายอย่างนี้ล่ะ ลูกหลานยายไม่มีหรือ"

"ลูกหลานมีเหมือนกันและคุณ อิฉันอยู่กับลูกสะใภ้กับหลาน ๆ อีก ๓ คน ลูกสะใภ้กำลังเป็นไข้ไม่สบาย อยู่บ้าน"

ก่อนส่งบ้านก็พาไปแวะที่คลีนิค ซึ่งมีหมอชอบพอกับข้าพเจ้าเพื่อให้ใส่ยาแดงที่บาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วพาแกไป

ส่งตามตำบลบ้านที่แกอยู่ จอดรถที่ปากซอยแคบ ๆ พยุงแกลงมาจากรถ ชาวบ้านแถวนั้นถามกันเซ็งแซ่ว่ายายเป็นอะไร แล้วหันมาถามข้าพเจ้าว่า

"แกเป็นอะไรคุณ คุณเป็นคนขับรถชนแกหรือ"

ยังไม่ทันจะตอบ หญิงชราแม่ค้าก็ตอบเองว่า

"โอย คุณแกไม่ได้ขับรถชนฉันหรอก รถคันอื่นมาชนแล้วมันก็หนีไป คุณแกเป็นคนช่วยเหลือฉันต่างหาก"

ข้าพเจ้าเปิดประตูหลัง หยิบหาบสาแหรกไม้คานขึ้นมา ทันใดนั้นชาวบ้านที่มามุงดูก็ยกหาบตามแม่ค้าชรา มีชาวบ้านคนหนึ่งช่วยพยุงแกไป ข้าพเจ้าเดินตามไปพอหมดระยะถนนเล็ก ๆ แล้วก็เป็นสะพานไม้ ๒ แผ่น ข้างล่างมีน้ำดำเหมือนหมึกซึ่งเต็มไปด้วยลูกน้ำเป็นแหล่งเพาะยุง มองดูสองข้างทางแล้วหาที่สะอาดเจริญตาไม่ได้เลย ตามปกติข้าพเจ้าไม่เคยเดินตามตรอกซอยเหล่านี้เลย เมื่อมาเห็นสภาพนี้แล้วรู้สึกสมเพชคนที่อยู่ในซอยนี้มากเพราะมีทั้งเศษและกากอาหารที่ส่งกลิ่นชวน ๆ จะอาเจียนออกมา

สักครู่หนึ่งก็ถึงบ้าน แม่ค้าชราร้องเชิญให้ข้าพเจ้าไปในห้อง ข้าพเจ้ามัวดูสภาพของกลุ่มชนหมู่หนึ่งซึ่งเรียกว่าคนในประเภทหาเช้ากินค่ำ จนไม่ได้ยินเสียง เด็ก ๆ ในซอยนั้นร้องทักถามยายแม่ค้าคนนั้นมาตลอดทาง

ข้าพเจ้าเดินตามเข้าไปในห้องแถว มองดูรอบ ๆ ตัวรู้สึก ว่าไม่มีสิ่งของใดมีค่าเลย มีรังไม้ที่ใช้ใส่ปี๊บน้ำมันเป็นซินหรือน้ำมันก๊าดตั้งอยู่ ๒ ใบ ยายแม่ค้าลากเอามาแล้วเอา ผ้าปัดละอองฝุ่นแล้วเชิญให้นั่ง ข้าพเจ้า นั่งโดย ไม่นึกรังเกียจหรือกลัวเสื้อผ้า จะเปื้อน สายตาเหลือบไปพบ หญิงคนหนึ่ง นอนห่มผ้าเก่าตลบมุ้งซึ่งไม่สู้สะอาดตานัก แสดงว่าไม่สบาย ข้างตัวมีโกร่งบดยาและมีแก้วน้ำซึ่งมีดอกมะลิลอยอยู่ ดูหญิงคนนั้นคะเนอายุคงไม่เกิน ๓๐ แต่ไม่แน่ใจเพราะคนกำลังป่วยอยู่อาจจะดูแก่กว่าอายุจริงก็ได้ เมื่อเห็นสภาพเช่นนั้นทำให้เกิดความสงสารยิ่งนัก คิดว่าชะตาชีวิตเกิดมาไม่เหมือนกันแล้วเศร้าใจ มองเห็นข้าง ๆ ตัวคนป่วยมีเด็กหญิงคนหนึ่งอายุประมาณ ๓ ขวบ และเด็กชาย ๒ คน เด็กหญิงนั้นต้องเป็นน้องไว้จุก เด็กชาย ๒ คนคงเป็นพี่ คนโตอายุคงไม่เกิน ๘ ขวบ ไม่นุ่งผ้ากำลังนั่งเล่นกระป๋องนมชนิดแขวนอยู่ตามร้านกาแฟ ส่วนน้องสาวมีผ้าขาวม้าเย็บเป็นโสร่งนุ่ง คนกลางนั้นอายุประมาณ ๔ ขวบไม่นุ่งผ้า หญิงชราแม่ค้าไล่ให้ไปนุ่งผ้า แล้วให้มาไหว้ข้าพเจ้าทั้ง ๓ คน หญิงที่กำลังนอนอยู่เห็นข้าพเจ้าไปนั่งก็พยายามจะลุกขึ้นข้าพเจ้าห้ามไว้ เพราะเห็นผิวหน้าคล้ำด้วยพิษไข้ หญิงชราบอกว่า

"นี่ค่ะคุณ ลูกสะใภ้อิฉันมันเป็นไข้มาหลายวันแล้ว นี่ก็หลาน ๆ ทั้ง ๓ คนนี่แหละค่ะ ไม่ทราบว่าจะทำอะไรเลี้ยง ก็ต้องรับขนมเขาไปขายพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องกันตายไปวันหนึ่งๆ แหละ

คุณ ธรรมดาแกก็ไปขายขนม แต่แกป่วยดิฉันก็ต้องไปขายแทน ถ้าหยุดก็ไม่รู้ว่าจะไปหาเงินที่ไหนมาซื้อกินเลี้ยงชีวิต”

ข้าพเจ้าถามว่า “ลูกชายทำงานอะไร ?”

แกบอกว่า “เดิมมันขับรถแหละคุณ นี่มันหายหัวไปหลายเดือนแล้ว บ้างก็ว่ามันไปอยู่บางกะปิ บางคนก็บอกว่ามันติดตราง มันอยู่ก็เหมือนไม่อยู่ เพราะมันไม่เคยหยิบยื่นเงินให้ใช้เลย”

ข้าพเจ้า ถามถึง ลูกสะใภ้เป็นไข้ ไปหาหมอรักษา หรือเปล่า แกตอบว่า

“เปล่าค่ะ คุณเจ้าขา จะไปหาหมอที่ไหนและเอาเงินที่ไหนไปรักษา จะไปโรงพยาบาลหรือคนไข้ก็แน่น กว่าจะได้ตรวจก็ครึ่งวันค่อนวัน อิฉันเลยรักษาเอาเองตามมีตามเกิด เอายาหอมบ้างยาเขียวบ้าง พอระงับไข้จนกว่าจะหาย คนจนนี่คุณจะกินเข้าไปก็ลำบากอยู่แล้ว มันหลายปากหลายท้องรักษากันไปตามบุญตามกรรม”

มองดูแล้วอดสังเวชใจไม่ได้ ข้าพเจ้านั้นมีพอจะช่วยเหลือแกได้บ้างจึงอยากจะช่วยเหลือครอบครัวนี้ และภายหลังข้าพเจ้าได้ทราบว่าแกชื่อโฉม ลูกสะใภ้ชื่อชมชื่น ข้าพเจ้าจึงบอกกับยายโฉมว่า

“ยาย ฉันจะช่วยหาหมอรักษาให้ ส่วนค่าหยูกยา ค่ารักษาเป็นหน้าที่ของฉันเอง ฉันสงสารยาย และฉันไม่ต้องการอะไรตอบแทน ประเดี๋ยวฉันจะให้หมอมารักษาลูกสะใภ้ของยาย”

ข้าพเจ้าพูดพลางหยิบเงินจำนวนหนึ่งให้แก

"นี่ยาย ฉันมอบเงินนี้ไว้ให้ใช้ก่อนนะ รับเอาไว้เถิดแล้ว ฉันจะช่วยเหลือต่อไปอีก ให้ซื้อเสื้อผ้าให้เด็ก ๆ ซื้ออาหารดี ๆ ให้ลูกสะใภ้"

แล้วข้าพเจ้าก็ลุกมาโดยไม่ต้องการจะรับการขอบใจจากแก ถึงกระนั้นหญิงชราก็รีบกอดขาข้าพเจ้าน้ำตาไหล พูดออกมา อย่างเสียงสะอื้นไห้

"โอ พ่อคุณ พระมาโปรดยายแล้ว ยายดีใจจนพูดไม่ถูก ท่านให้เงินยายมากมายอย่างนี้ ยายขายขนมตั้งกี่ปีก็เก็บไม่ได้ วันนี้ยายนึกว่าจะอดแล้ว ขายขนมก็ขาดทุน ข้าวสารก็ไม่มี ค่าเช่าก็ยังไม่ได้ให้เขา เหมือนกับฝันไปค่ะ"

ความจริงเงินที่ข้าพเจ้าให้นั้นไม่มากมายสำหรับคนธรรมดา แต่สำหรับคนจนเช่นหญิงชราผู้นี้ ข้าวสารก็ไม่มี ถ่านและอะไร ๆ อีกหลายอย่างแกยังไม่มี จึงเห็นเป็นของมากมายและมีค่ายิ่ง แก พร่ำบ่นถึงบุญคุณที่ข้าพเจ้าได้ช่วยแก

หลังจากนั้น ข้าพเจ้าได้ไปตามนายแพทย์ที่เป็นเพื่อนและ นำไปดูอาการของลูกสะใภ้ยายโฉม เมื่อหมอตรวจเรียบร้อยก็บอก ว่าเป็นไข้มาเลเรีย จัดการให้ยาและฉีดยาเสร็จ ดูหมอรู้สึกงง เหมือนกัน ไม่คาดว่าข้าพเจ้าจะพามารักษาคนไข้ในบ้านสัปปะรังเค เช่นนั้นข้าพเจ้าอธิบายให้เข้าใจ หมอจึงรู้สึกโมทนาในความมีใจ กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ที่ข้าพเจ้ากระทำไป

วันนั้นข้าพเจ้ากลับบ้านด้วยหัวใจอิ่มเอิบสบายใจ เล่าเรื่องให้ภรรยาฟัง เธอก็พลอยแสดงความยินดีด้วย ต่อมาข้าพเจ้าพยายาม ช่วยเหลือ ยายโฉมตามมี ตามเกิดเท่าที่ สามารถ จะช่วยได้โดยมิได้ทอดทิ้ง นาน ๆ ข้าพเจ้าก็ไปเยี่ยมแกสักครั้งหนึ่ง สภาพของเด็กก็มีเสื้อผ้าสวมใส่ดีขึ้น บ้านช่องก็จัดเรียบร้อย มีของใช้ที่จำเป็นมากขึ้น ทำให้ข้าพเจ้าอิ่มเอมใจและพอใจในการช่วยเหลือครั้งนี้มาก ส่วนลูกสะใภ้นั้นเมื่อหายเรียบร้อยแล้วก็มิได้นิ่งนอนอยู่กับบ้านออกค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามอาชีพเดิม เป็นการช่วยเหลือให้ยายโฉมได้หยุดพักอยู่กับบ้านได้

วันหนึ่งหลังอาหารเย็นมีเด็กเข้ามาบอกว่ามีคนมาหา ข้าพเจ้าจึงบอกให้เชิญเข้ามาในห้องรับแขก เมื่อแขกผู้นั้นเข้ามาข้าพเจ้าจำได้ว่า ผู้มาเยี่ยมเคยเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนกันมาแต่เด็ก ๆ และข้าพเจ้าทราบข่าวว่าเขาอยู่ภาคเหนือ และทำการค้าใหญ่โต แต่เราไม่ค่อยติดต่อกันมานับสิบ ๆ ปี เมื่อข้าพเจ้าพบเขาก็มีความยินดีมากในฐานะที่ได้พบเพื่อนเก่าซึ่งจากกันไป นาน ๆ จะได้พบกันสักครั้ง แต่ข้าพเจ้าสังเกตดูสีหน้าและดวงตาของเพื่อนหมองคล้ำมาก เข้าใจว่าเพื่อนคนนี้คงจะเจ็บป่วยหรือมีทุกข์ร้อนอะไรสักอย่างจะพูดจา ก็มีอาการอึกอัก กระสับกระส่าย เหมือนหวั่นกลัวหรือหนีภัยอะไรสักอย่างหนึ่ง เมื่อรู้สึกดังนั้นจึงชวนเข้าไปในห้องเขียนหนังสือส่วนตัว ซึ่งไม่มีคนพลุกพล่าน เมื่อเราอยู่ด้วยกันสองคน ข้าพเจ้าจึงพูดนำขึ้นก่อนว่า

"รู้สึกว่าเพื่อนจะมีทุกข์อะไรมา ถ้าช่วยได้ขอให้บอกเถิด ยินดีจะช่วยเหลือ"

ดวงตาของเขามีความแจ่มใสขึ้นมาทันที หลังจากที่ข้าพเจ้าได้พูดจบ เขาพูดอย่างตะกุกตะกัก

"ผมกำลังมีความทุกข์หนักจริง ๆ คนงานและกรรมกรประมาณสองร้อยกว่าครัวเรือน กำลังคอยความหวังจากผม ถ้าผมพลาดหวังพวกนี้จะได้รับความลำบากมาก ถึงกับอดอย่ากตายแน่ ทุนของผมหมด สินค้าส่งออกไม่ได้เพราะติดสงคราม ผมมากรุงเทพ ฯ สักสิบวันกว่าแล้ว ได้เที่ยววิ่งเต้นหาเงินแต่ก็ไม่สำเร็จสักราย ผมได้พยายามอ้อนวอนเพื่อให้เขาเห็นใจในความทุกข์ยากลำบากครั้งนี้ เพื่อนฝูงที่รักใคร่พอที่จะช่วยเหลือผมได้และทั้งที่ผมเคยช่วยเหลือมาแล้ว ทุกคนไม่มีใครเห็นใจ ผมมาหาคุณเป็นคนสุดท้ายแล้ว ทั้ง ๆ ที่เราออกจากโรงเรียนก็ไม่ค่อยได้ติดต่อกันเลย มาบัดนี้ผมร้อนมากขอพึ่งความร่มเย็นจากคุณ สำหรับผมเองก็ไม่มีความหมายอะไร แต่สงสารอีก ๒๐๐ กว่าครอบครัว มีทั้งเด็ก ๆ และผู้หญิงจะต้องอดอยากได้รับความลำบาก"

ข้าพเจ้าบอกให้เขาทราบว่า ข้าพเจ้าเห็นใจและอนุญาตว่าเขาต้องการจะให้ข้าพเจ้าช่วยอย่างไร ถ้าสามารถช่วยได้แล้วก็ไม่มีอะไรขัดข้อง เขาจึงบอกจำนวนเงินที่เขาต้องการให้ข้าพเจ้าทราบ เป็นจำนวนเงินไม่น้อย ถ้ายามปกติแล้วข้าพเจ้าก็ต้องบอกปัดทันที ในโอกาสเช่นนี้ ข้าพเจ้าต้องการสร้างความดีไว้ก่อนที่จะตาย

เพื่อนคนนี้เคยทราบว่าเป็นคนดีและคนซื่อ เมื่อคิดได้ว่าข้าพเจ้าตายแล้วเงินก็ไม่มีประโยชน์อะไรต่อไป สู้ช่วยเหลือมนุษย์ด้วยกันในยามยากดีกว่า

ข้าพเจ้าตอบตกลงว่าจะให้เงินจำนวนนั้น

ทันใดนั้นดวงตาของเพื่อนแจ่มใสด้วยความดีใจ และพูดเสียงสั่น ๆ

" โอ ! ท่านช่วยชีวิตผมไว้ได้แล้ว พรุ่งนี้ผมจะนำหลักฐานและทนายความมาพร้อมกับทำสัญญา "

ข้าพเจ้าบอกว่าไม่ต้อง แล้วก็ไขโต๊ะเขียนหนังสือหยิบเช็คธนาคารมาเขียนจำนวนเงินตามที่เพื่อนต้องการ ลงนามแล้วยื่นให้เขา......รู้สึกว่าเขา ตกตะลึง เหมือนถูกผีหลอก หรือฝันไปฉะนั้น เมื่อหยิบเช็คมองดูอย่างงง ๆ แล้วก็ทรุดตัวลงกอดขาข้าพเจ้าไว้ น้ำตาลูกผู้ชายไหลออกมาด้วยความดีใจ ได้ยินเสียงเขาสะอื้นน้ำตาไหลหยดลงต้องเท้าข้าพเจ้าหลายหยด ตัวเองก็พลอยยอดน้ำตาคลอไม่ได้ พยุงให้ลุกขึ้นนั่ง เมื่อค่อยสร่างความดีใจเขาก็เน้นพูดว่า

" ท่านได้ช่วยผมคราวนี้ ได้ช่วยชีวิตผมไว้ในนาทีสุดท้ายที่ผมมาหาคุณครั้งนี้ก็นึกไว้ก่อนว่าความสำเร็จนั้นมีความหวังน้อยมาก เพราะผู้ที่ผมไปขอความช่วยเหลือมานั้น ต่างก็มีฐานะดีและมีความชอบพอกันมาก เป็นส่วนที่มีความหวังได้มากมายกลับผิดหวัง เมื่อผมว่าจะมาหาคุณยังมีคนบอกว่า เห็นจะไม่ได้ผล

เพราะคุณเป็นคนตรงและคุณก็ไม่ให้ใคร คุณไม่ต้องการของใคร แต่ผมก็บอกว่าผมเป็นคนกำลังจะจมน้ำตาย แม้จะเป็นต้นอ้อที่ลอยน้ำมาเมื่อไม่มีอะไรก็ต้องจับไว้ก่อน แต่เมื่อมาถึงคุณกลับได้ผลเกินคาดหมาย คุณได้ชุบชีวิตของผมให้เป็นผู้เป็นคนขึ้นมาต่อสู้กับโลกอีก ผมคิดว่าวันนี้จะเป็นวันสุดท้ายแห่งชีวิตของผมแล้ว"

ข้าพเจ้าถามว่า "เพราะเหตุใดจึงว่าเป็นวันสุดท้ายแห่งชีวิตของคุณ"

เพื่อนตอบว่า "เมื่อผมมาหาคุณเป็นคนสุดท้ายแล้วผิดหวังครั้งนี้ ผมกลับไปโรงแรมก็จะยิงตัวตาย ทุกสิ่งทุกอย่างผมได้เตรียมไว้แล้ว"

พลางก็หยิบปืน ๖.๓๕ ม.ม. จากกระเป๋าพร้อมด้วยจดหมาย ๓ ฉบับให้ข้าพเจ้าดูเป็นหลักฐาน ฉบับหนึ่งถึงตำรวจ อีกสองฉบับถึงมารดาและภรรยา จดหมายถึงตำรวจนั้นมีใจความว่า ตัวเขาสมัครใจฆ่าตัวตายเองอย่าเอาผิดสงสัยผู้อื่นเลย ส่วนจดหมายถึงมารดาและภรรยามีใจความ ว่าขอลาตาย สั่งเสียอะไรหลายอย่าง ข้าพเจ้าเห็นหลักฐานเช่นนั้นก็ขนลุก ดีใจที่ได้ช่วยชีวิตมนุษย์ไว้อีกผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าสบายใจมาก หลังจากเพื่อนผู้นั้นไปแล้ว ได้นำเรื่องที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนผู้นั้นเล่าให้ภรรยาฟัง ภรรยาข้าพเจ้าพลอยดีใจด้วย และเมื่อเล่าถึงกิริยาของเพื่อนที่แสดงความดีใจ

แกเลยพลอยน้ำตาไหล กล่าวได้ว่า ไม่มีครั้งใดที่ข้าพเจ้ามีความอิ่มเอมใจและสบายใจที่ได้รับเหมือนครั้งนี้ในชีวิต

ในขณะนั้น ภาวะสงคราม เอเชียบูรพาบีบบังคับไทยเข้าสู่สงคราม ทำให้สินค้าต่าง ๆ ขึ้นราคา และยารักษาโรคต่าง ๆ ราคาแพงขึ้นทุกวัน เฉพาะอย่างยิ่งชนิดซัลฟาขึ้นราคามาก ทำให้ คน ยากจน ต้องเสีย ชีวิตเพราะป่วยเป็นโรคปอดบวมมิใช่น้อย ส่วนมากเป็นเด็กที่น่าสงสาร ข้าพเจ้าก็ได้ซื้อยาไว้แจกจ่ายให้เป็นทานเมื่อมีคนป่วยมาขอ และไม่ยอมซื้อขายค้ากำไร และให้ตัวผู้ป่วยไข้จริง ๆ ข้าพเจ้ายังคงไม่ลืมนึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์-ปะขาว เหมือนกับคอยเตือนก้องอยู่ในหูว่าวันตายของข้าพเจ้าใกล้เข้ามาทุกทีแล้วมาตอนนี้เองข้าพเจ้ารู้สึกเฉย ๆ ไม่รู้สึกหวาดกลัวความตาย จิตใจไม่มีกังวลอะไรเลย ข้าพเจ้าไม่มีบุตรที่ต้องเป็นห่วง แม้ข้าพเจ้าได้อยู่ร่วมกันมาเป็นสิบ ๆ ปี แต่ก็ไม่มีวี่แววว่าจะมีบุตรด้วยกัน ภรรยาข้าพเจ้าอ้อนวอนขอให้หาภรรยาอีกคนเพื่อมีบุตรสืบสกุลต่อไป ข้าพเจ้าเห็นใจในความรู้สึกอันสูงของภรรยาแต่ก็ต้องปฏิเสธว่าสุดแต่บุญกรรมดีกว่า

ตามที่อาจารย์ปะขาวเคยบอกข้าพเจ้าว่า **จะต้องตายกลางถนนอย่างผีไม่มีญาติ** ยังมองไม่เห็นเลยว่าจะเป็นไปได้ เพราะฐานะของข้าพเจ้าก็ไม่ถึงแร้นแค้น *เหตุใดจึงว่าจะตายอย่างผีไม่มีญาติ ยังข้องใจสงสัยนัก แล้วยังบอกอีกว่าการสะเดาะเคราะห์*

หรือการถ่ายเคราะห์นั้น มันเป็นการช่วยกำลังใจเท่านั้น การจะช่วยได้ก็ต้องด้วยใจของตัวเอง คนอื่นยากที่จะช่วยเราได้ ข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นจริง เพราะที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ นั้นมันทำให้ ข้าพเจ้าสบายใจ อย่าง ประหลาด หลังจาก วันไปให้อาจารย์ปะขาวทำนายแล้ว ข้าพเจ้าก็ ได้พยายามสร้างแต่ความดี ข้าพเจ้าทราบว่าการสร้างความดีนั้นเห็นผลช้า ถ้าจะเปรียบการทำชั่วแล้วผลที่จะได้เห็นนั้นเร็วกว่า และข้าพเจ้าก็ ไม่นึกหวังต้องการตอบแทนความดีใด ๆ ทั้งสิ้น

สงครามทางเอเซียอุบัติขึ้นประมาณปีกว่า ฝ่ายสัมพันธมิตรได้มาทิ้งระเบิดในพระนครวันแรกที่ตึก ๗ ชั้น ถนนเยาวราช และที่สถานทูตเยอรมันในเวลากลางคืน ประชาชนในพระนครต่างตื่นตกใจ เพราะไม่เคยประสพภัยทางอากาศมาก่อนเลย ต่างก็อพยพหนีภัยไปในที่ต่าง ๆ บ้างก็ไปต่างจังหวัด บ้างก็ไปเพียงชานพระนคร ให้ห่างจากชุมนุมชน และจุดยุทธศาสตร์

ข้าพเจ้าเป็นห่วงยายโฉมกับหลาน ๆ และลูกสะใภ้ ที่ข้าพเจ้าได้อุปการะมานั้น คิดว่าถ้าแกจะต้องการอพยพพวกเด็ก ๆ ก็จะช่วยเหลือ จึงได้บอกความประสงค์ให้แกทราบ แกย้อนถามข้าพเจ้าว่า

"ท่านจะไปไหนคะ"

ข้าพเจ้าพเจ้าบอกว่าข้าพเจ้าไม่ไป เพราะไม่มีเด็กเป็นห่วง แกบอกว่าแกก็ไม่ไปเหมือนกัน ข้าพเจ้าเร้าให้แกไปเพราะเป็นห่วงเด็ก ๆ จัดการหาที่อยู่อาศัยไม่ให้ลำบาก แกก็ไม่ยอม แกบอกว่า

"ท่านเป็นคนช่วยชีวิตให้อิฉันพ้นความลำบาก ในเมื่อท่านไม่ไปอิฉันและเด็ก ๆ ก็ไม่ยอมไปหรอกค่ะ พวกอิฉันไม่กลัว ท่านอยู่ได้ พวกอิฉันก็อยู่ได้"

ข้าพเจ้าพยายามปลอบโยนแกอย่างไร แกก็ไม่ยอมไป ข้าพเจ้าก็จนใจ

วันหนึ่งข้าพเจ้าจดจำได้ติดตาติดใจ ในชีวิตอย่างแม่นยำไม่ลืม วันนั้นถ้าจำไม่ผิดก็เป็นวันพระ และเป็นวันสำคัญของชาติและศาสนาคือ วันวิสาขบูชา วันนั้นข้าพเจ้าได้มาแถวถนนพาหุรัด เสียงสัญญาณภัยทางอากาศดังขึ้น บอกเหตุว่าข้าศึกได้ส่งเครื่องบินมาโจมตีกรุงเทพ ฯ แล้ว และดูเหมือนจะเป็นครั้งแรกที่เครื่องบินข้าศึกโจมตีพระนครในเวลากลางวัน ระยะไม่ห่างจากสัญญาณภัยทางอากาศเท่าใดนัก เครื่องบินข้าศึกก็บินอยู่เหนือพระนครและทิ้งระเบิดในที่ต่าง ๆ ตามหลุม หลบ ภัยแน่น ด้วยประชาชนที่หนีภัยจน ล้นออกมา เวลา นั้น ระเบิด ได้ถูกทิ้งจากเครื่องบินข้าศึกซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก บังเอิญภาพยนตร์รอบเช้าเลิก

พอดี ผู้คนต่างวิ่งหนีกันชุลมุนต่างคนเอาตัวรอด เสียงร้องไห้ระเบ็งเซ็งแซ่ ในเมื่อระเบิดตกลงใกล้ ๆ

ข้าพเจ้าได้เร่งฝีเท้าเดินผ่านโรงภาพยนตร์ ตั้งใจว่าจะเข้าไปพักอาศัยวัดแห่งหนึ่งเพื่อหลบภัย บังเอิญข้างหน้ามีเด็กหญิงเล็ก ๆ เดินหลงทางร้องไห้อยู่ไม่ทราบว่าผู้ใหญ่ที่มาด้วยกันนั้นไปทางไหน ผู้คนต่างหนีชุลมุนเอาตัวรอด ไม่ได้เอาใจใส่ต่ออะไรทั้งสิ้น ข้าพเจ้าเกิดรู้สึกสงสาร แม้ตัวเองจะกลัวเพียงไรแต่ก็ไม่สามารถจะปล่อยเด็กให้ตกอยู่ในอันตรายได้ เพราะเด็กคนนั้นอายุประมาณ ๓ ขวบ เมื่อคิดว่าจะต้องช่วย ข้าพเจ้ารีบวิ่งไปหาเพื่อจะได้อุ้มหนีหลบไปทางอื่น รู้สึกว่าเสียงระเบิดเป็นระยะ ๆ ได้ใกล้เข้ามาทุกทีพอข้าพเจ้าจวนจะถึงเด็กคนนั้นก็พอดีเด็กล้มคว่ำ....

...........ข้าพเจ้าย่อตัวก้มลงไปอุ้ม เสียงระเบิดและสะเก็ดตกลงใกล้ตัวทำให้ หมวกกะโล่ที่สวมอยู่บนศีรษะถูกปาดยอดไปเหมือนถูกคมมีดโกน ลมปะทะวาบเย็นศีรษะข้าพเจ้าเกือบจะคมำล้มทับเด็กลงไป **มันเป็นนาทีแห่งชีวิตของการอยู่กับการตายภายในพริบตาเดียวของข้าพเจ้าแท้ ๆ ถ้าไม่มีเด็กล้มที่นั้นในชั่วระยะที่ข้าพเจ้าก้มลงอุ้มเด็กคนนั้นแล้ว ชีวิตของข้าพเจ้าก็หมดความหมายและยุติเพียงเท่านี้**..............

ข้าพเจ้าอุ้มเด็กกำลังจะข้ามถนน เห็นมีคนถูกสะเก็ดระเบิดนอนคอพับเลือดโทรมกาย มองไปทางไหนเห็นแต่เศษปูน เศษอิฐ

เศษไม้เกลื่อนถนน นอกนั้นยังมีซากมนุษย์หลายคนอยู่ในที่ต่างๆ ข้าพเจ้ากับเด็กน้อยเคราะห์ดีมาก รู้สึกตกใจมากเมื่ออุ้มเด็กน้อยขึ้นมาในอ้อมแขน เด็กนั้นไม่ร้อง นึกว่าเด็กนั้นคงตาย ก้มดูเห็นเด็กนั้นคงลืมตาแจ๋วมองดู ข้าพเจ้าอุ้มวิ่งข้ามถนนเพื่อจะหลบเข้าประตูวัดสุทัศน์ เสียงระเบิดค่อย ๆ ห่างออกไป

ข้าพเจ้าเดินทางเข้าไปในวัดเห็นผู้คนหลบภัยเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมากทั้งหญิงชายเด็กผู้ใหญ่ มองเห็นหญิงผู้หนึ่งอายุประมาณ ๓๐ กำลังเดินร้องไห้มีหญิงเดินตามมา ๓ – ๔ คน และมีเด็กเดินตามออกมา กำลังเถียงกันเรื่องเด็กหาย ต่างเข้าใจว่าคนนั้นคงอุ้มมา คนนี้ก็ว่าคนนั้นอุ้มมาเพราะต่างวิ่งหนีมาคนละทาง พอรวมกันเข้าแล้วจึงทราบว่าเด็กหายไป เมื่อหญิงนั้นกำลังจะเดินไปหาเด็กที่หาย พอเห็นข้าพเจ้าอุ้มเด็กแกก็ดีใจรีบวิ่งมารับเด็ก เด็กก็โผเข้าหาร้องเรียก "แม่" ส่วนหญิงนั้นรับเด็กจากมือข้าพเจ้าไปกอดรัดเหมือนกับว่าจะไม่ยอมให้จากไปอีกในชีวิต ปากก็พร่ำพูดแต่ว่า

"ลูกของแม่ ลูกของแม่เหมือนเกิดใหม่"

พวกที่ตามมาข้างหลังก็พากันห้อมล้อมดีอกดีใจ ข้าพเจ้าถือโอกาสที่พวกญาติของแม่หนูกำลังตื่นเต้นดีอกดีใจ รีบเดินผ่านฝูงชนเข้าไปในบริเวณโบสถ์ แล้วเดินออกอีกประตูหนึ่งเพื่อหาทางกลับต่อไป ข้าพเจ้าคิดว่าเมื่อญาติของแม่หนูเหล่านั้นรับขวัญหาย

ตื่นเต้นแล้ว คงมองหาคนที่ช่วยเด็กเพื่อขอบอกขอบใจ แต่ข้าพ-เจ้าไม่ต้องการ เป็นอันว่าได้เห็นความดีอกดีใจของญาติของแม่หนูที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือแกไว้ หรือแม่หนูเป็นผู้ช่วยชีวิตข้าพเจ้าไว้ ก็ยังไม่แน่

ยังสงสัยอยู่ไม่รู้หาย อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าก็ได้รับความสบายใจแล้วเมื่อได้พบสภาพเช่นนี้ ต่อจากวันที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเด็กหญิงให้ได้พบกับผู้เป็นแม่ หรือจะพูดให้ยุติธรรมหน่อยก็คือเด็กหญิงเล็ก ๆ ผู้นั้นได้ช่วยชีวิตข้าพเจ้า เพราะถ้าข้าพเจ้าไม่ก้มลงอุ้มเด็กน้อย บ่านนี้ข้าพเจ้าคงจะกลายเป็นผีไม่มีญาติ ใครจะทราบว่าข้าพเจ้าเป็นใครอยู่ที่ไหน มีตัวอย่างปรากฏว่าบางคนเมื่อถูกระเบิดแล้วเสื้อผ้าหายไปหมด เนื้อตัวแหลกเหลวจำไม่ได้ แล้วใครเล่าจะไปรู้ว่าใครเป็นใคร คนเก็บศพก็คงรวมเป็นผีไม่มีญาติข้าพเจ้า นึกถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าสะดุ้งขึ้นมาทันที รำลึกถึงคำพยากรณ์ของอาจารย์ปะขาวได้ว่า **ข้าพเจ้าจะต้องตายกลางถนนอย่างผีไม่มีญาติ** ข้าพเจ้าไม่นึกไม่ฝันว่าจะต้องมาตายแบบนี้ แต่ข้าพเจ้าก็รอดตายอย่างหวุดหวิดเต็มที่ คิดแล้วก็ใจหายว่าข้าพเจ้าจะต้องเผชิญต่อทุกข์กรรมอันนี้เมื่อใดอีก **การสะเดาะเคราะห์นั้นเพียงช่วยกำลังใจ เราเท่านั้นที่จะช่วยตัวเราได้**

เมื่อข้าพเจ้านึกถึงคำพูดเช่นนี้แล้ว มาประกอบกับเหตุ-การณ์ที่ผ่านไป ในนาทีสุดท้ายที่ข้าพเจ้าได้วิ่งเข้าอุ้มเด็กหญิงที่หก

ล้มหน้าคว่ำอยู่ ในเวลานั้นไม่ได้คำนึงนึกถึงอันตรายที่ตัวอาจจะได้รับ ตัดสินใจทันทีที่จะช่วยเด็กน้อยให้ได้ ทั้ง ๆ เวลานั้นก็มีผู้คนวิ่งชุลมุน แต่ก็ไม่มีใครเอาใจใส่ต่อแม่หนูน้อยนั้นเลย เพราะต่างคนต่างรักชีวิตเพื่อรักษาตัวของตัวให้รอด จึงไม่ได้เอาใจใส่ต่อใครทั้งสิ้น ทางหลุมหลบภัยก็พยายามแย่งกันเข้าไป ราวกับว่าคนอื่นตายก็ช่างมันขอให้ตัวกูรอดก็แล้วกัน **ด้วยจิตใจเป็นกุศลเช่นนั้นแหละจึงทำให้ข้าพเจ้ารอดตายมาได้**

บัดนี้ข้าพเจ้าเป็นสุขใจแล้ว สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำไปนั้น เวลานี้ได้เห็นผลทันตา ที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเด็กน้อยเพียงคนเดียว ทำให้อีกหลายคนมีความสุขสบายใจ อย่างน้อยก็มีพ่อมีแม่ของแม่หนู ถ้าข้าพเจ้าไม่ช่วย คงจะมีอีกหลาย คนเศร้าโศกถึงแม่หนูที่น่ารักน่าเอ็นดูดุจที่ข้าพเจ้าได้เห็นมากับตา เมื่อแม่หนูได้มาพบญาติเช่นนี้ ข้าพเจ้ามีความพอใจและสบายใจมาก

หลังจากได้รอดจากภัยทางอากาศกลางวัน วันนั้นเป็นต้นมาการโจมตีทางอากาศก็ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกคราว วันหนึ่งมีพระภิกษุองค์หนึ่งมาหาข้าพเจ้าที่บ้าน ข้าพเจ้านิมนต์ท่านพักโดยความเคารพ สังเกตดูท่านเคร่งมาก ท่านแจ้งว่าท่านอยู่เขาทางภาคเหนือ ท่านผ่านมาก็แวะมาเยี่ยม เพราะท่านได้ทราบข่าวจากเพื่อนข้าพเจ้า เพื่อนผู้นั้นคือ ผู้ที่ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือการ

เงินครั้งก่อน ข้าพเจ้านิมนต์ให้ท่านพักที่บ้านและถวายอาหารเช้าและเพลแก่ท่านด้วยความเคารพและศรัทธา

ภรรยาข้าพเจ้าได้จัดที่พักให้ท่านอยู่ชั้นบนห้องของเรา เราทั้งสองลงมาอยู่ห้องชั้นล่าง เย็นวันนั้นภรรยาและข้าพเจ้าได้นั่งสนทนากับท่าน ตอนหนึ่งภรรยาของข้าพเจ้าได้ถามท่านว่า อยากจะให้ท่านตรวจดวง ชะตาชีวิตของ ข้าพเจ้าว่าเมื่อ ไรจะพ้นเคราะห์หรือจะเป็นอย่างไรต่อไป ท่านได้พูดออกตัวว่า

"อาตมาไม่ใคร่จะดูให้ใครนัก เพราะมันจะทำให้อาตมาพูดความจริง เห็นร้ายก็บอกร้าย เห็นดีก็บอกดี เป็นพระสงฆ์องค์เจ้าต้องระวังมากในเรื่องเหล่านี้ แต่สำหรับโยมเมื่อขอร้องแล้วไม่เป็นไรอาตมาจะตรวจดูให้ เพราะโยมมีผู้ยกย่องว่าเป็นคนใจดีใจบุญ แต่คนเราเกิดมาก็ต้องมีบุญมีกรรมทุกรูปทุกนาม จะมีกรรมดีกรรมชั่วก็สุดแต่ที่สร้างสมมาแต่ปางก่อน"

ท่านพูดแล้วก็หลับตานั่งนิ่งประมาณครึ่งชั่วโมง ข้าพเจ้ากับภรรยาต่างก็นั่งมองดูตากัน หลังจากนั้นท่านก็ลืมตาขึ้นแล้วก็ยิ้มด้วยอารมณ์ดี

"อาตมาตรวจแล้ว เดิมเคราะห์ของโยมผู้ชายชะตาขาดจุดดวงชะตาสิ้นสุดในวันสำคัญ คือวิสาขบูชา แต่บัดนี้ได้ผ่านพ้นมาแล้ว เหตุใดจึงผ่านพ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ อาตมาได้

เพ่งถึงอะไรที่คุ้มครองชีวิตของโยมผู้ชายให้รอดมาได้อย่างนี้ จึงเห็นได้ว่าโยมผู้ชายได้พยายามสร้างความดีงาม ได้ช่วยชีวิตคนไว้ และได้สร้างกรรมดีตลอดมา กุศลผลบุญอันนี้เป็นบารมีได้ช่วยให้คุณผู้ชายพ้นเคราะห์ ต่อไปนี้พ้นเคราะห์แล้วโยมทั้งสองจะอยู่เป็นสุข”

เราคุยกับท่านพอสมควรกับเวลาก็นิมนต์ท่านพักผ่อน ก่อนที่ท่านจะขึ้นห้องชั้นบน ท่านได้หันมาพูดกับข้าพเจ้าว่า

“คืนนี้ถ้าหากมีเรื่องอะไรที่น่าตกใจก็ไม่ต้องตกใจกลัวอย่าได้ขึ้นไปปลุกอาตมาเลย ขอให้โยมทั้งสองจงนอนหลับให้สบาย”

ท่านพูดเป็นนัย แล้วท่านก็เข้าห้องที่จัดให้ท่านจำวัด แล้วเราก็ลงมาพักผ่อน

คืนนั้นดู ภรรยาของ ข้าพเจ้ามีจิต ใจสดชื่น แจ่ม ใสมากเป็นพิเศษ ซึ่งข้าพเจ้าไม่ ได้เห็นความสุขสบายใจเช่นนี้มานานแล้ว คืนนั้นกลางดึกได้ยินสัญญาณภัยทางอากาศดังขึ้น ข้าพเจ้าปลุกภรรยาให้ลุกขึ้น แล้วก็นึกถึงพระภิกษุซึ่งจำวัดอยู่ในบ้าน ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปปลุกท่าน แต่เมื่อนึกถึงคำที่ท่านได้พูดไว้เมื่อตอนหัวค่ำว่า จะเกิดอะไรขึ้นก็ดี ไม่ต้องไปปลุกท่าน ทั้งให้ข้าพเจ้านอนให้สบายใจด้วย เราจึงตกลงไม่ ไปปลุกท่าน

เครื่องบินฝ่าย สัมพันธ มิตร เริ่มบิน ว่อน เหนือ กรุงเทพ ฯ แล้วก็โปรยระเบิดลงมาสนั่นหวั่นไหว ข้าพเจ้าสั่งให้คนในบ้านทั้ง หมดเข้าสู่หลุมหลบภัย ซึ่งสร้างไว้ที่สนามหน้าบ้าน เราได้ยิน เสียงเครื่องบินวนเวียนอยู่เหนือศีรษะ แล้วก็ได้ยินเสียงระเบิดดัง สนั่นหวั่นไหว คนที่อยู่ในหลุมหลบภัยก็สั่นสะเทือนเหมือนกับว่า อยู่ท่ามกลางคลื่นลมจัด เราต้องทนทรมานกันอยู่ในหลุมหลบภัย กว่าสัญญาณปลอดภัยจะดังขึ้นก็จวนสว่าง

ข้าพเจ้าออกจากหลุมหลบภัยนึกว่าบ้านช่องคงจะพังทลาย หมด แต่ก็เปล่า ทุกสิ่งยังอยู่เรียบร้อยดี ข้าพเจ้าและภรรยาง่วง นอนทั้งๆ ที่ได้ยินเสียงคนโจษกันระเบ็งเซ็งแซ่อยู่รอบบ้านถึงการ ทิ้งระเบิดคราวนี้ และหลายแห่งไฟไหม้ด้วยลูกระเบิดเพลิง ข้าพ-เจ้าก็ไม่ได้เอาใจใส่เพราะ ว่าง่วง นอนจน ลืมตา ไม่ขึ้นจึง เข้านอน เช้าตื่นนอนสายมาก พอรู้สึกตัวเป็นห่วงพระที่มาพัก เพราะจะ ต้องจัดอาหารถวายท่าน นึกเป็นห่วงท่านตั้งแต่เมื่อคืนนี้แล้ว ครั้นลุกขึ้นมาก็เห็นภรรยาตื่นอยู่ก่อน พอภรรยาข้าพเจ้าเห็นก็เข้า มาบอกว่า พระที่ท่านมาพักจำวัดบ้านเรานั้นท่านได้กลับไปแต่เช้า แล้ว ในขณะที่ข้าพเจ้ายังนอนหลับอยู่ ได้ความจากแม่ครัวว่า ท่านสั่งว่าไม่ต้องปลุกข้าพเจ้าและภรรยา และได้สั่งให้บอกข้าพเจ้า และภรรยาว่า ต่อไปนี้จะมีแต่ความสุขให้มั่นอยู่ในศีลธรรม แล้ว ท่านก็เดินออกจากบ้าน ภรรยาข้าพเจ้าตื่นมาพอดีกับท่านจะออก ประตูบ้าน ยังเห็นผ้าเหลืองแว็บออกไปพ้นประตู ภรรยาข้าพเจ้า

จึงวิ่งไปจะนิมนต์ให้ท่านกลับมาฉันเช้าก่อน แต่พอออกประตูก็ไม่เห็นองค์ท่าน มองไปทางซ้ายขวาก็ไม่พบไม่ทราบว่าท่านไปทางไหนได้อย่างรวดเร็ว

เมื่อข้าพเจ้าตื่นขึ้นก็ต้องตกใจ เมื่อได้ทราบว่า **บ้านข้าพเจ้ามีลูกระเบิดทำลายตกอยู่ตั้ง ๒ ลูก** แต่มันช่างบังเอิญอะไรอย่างนี้ ทั้ง ๒ ลูกอยู่ข้างบันไดหลังจมฝั่งลึกลงไปอยู่ในดินเกือบมิดข้างละลูก ทั้ง ๆ ที่ดินตอนนั้นมีเพียงเล็กน้อย ถ้าหากพลาดไปนิดเดียวถูกซีเมนต์ก็จะต้องระเบิดขึ้น นี่ช่างเหมาะเจาะที่ได้ฝั่งลึกลงไปในดินโดยไม่ระเบิด ข้าพเจ้าจึงใช้คนไปแจ้งต่อทางราชการ ให้ทหารช่างแสงมาเอาขึ้นรถออกจากบ้าน ในวันต่อมาก็ไม่มีเหตุอันใดพิสดารเกิดขึ้นกับครอบครัวและข้าพเจ้าอีก จวบจนญี่ปุ่นได้ยอมแพ้ฝ่ายสัมพันธมิตร

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปเยี่ยมยายโฉม ซึ่งข้าพเจ้าเคยช่วยเหลือแกตลอดมา พอโผล่เข้าไปในบ้านข้าพเจ้าก็แปลกใจมาก เพราะเห็นคนขับรถซึ่งเคยอยู่กับข้าพเจ้ามาในระยะสั้นแล้วก็ออกไปโดยไม่บอกกล่าว และภรรยาข้าพเจ้าสงสัยว่าต้องเป็นคนลักเครื่องประดับอันมีค่าของเธออยู่ในบ้านนั้นด้วย ข้าพเจ้าทักทายปราศรัยเป็นอันดี

"ยังไงนายเชิด สบายดีหรือ เป็นอย่างไรบ้าง"

เมื่อข้าพเจ้าได้นั่งลงเรียบร้อยแล้ว นายเชิดก็ตรงเข้ามากราบที่เท้า ทำให้ข้าพเจ้างง ยายโฉมหญิงชราได้เดินมาแล้วร้องไห้บอกว่า

"เจ้าเชิดลูกชายอิฉันเจ้าค่ะ มันไปติดตรางมา อิฉันบอกว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณมาก ท่านได้กรุณาจึงได้อยู่เย็นเป็นสุขมาถึงทุกวันนี้ เจ้าเชิดมันบอกว่า มันจะกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดีต่อไป"

ข้าพเจ้าสนับสนุนว่า

"ขอแสดงความยินดีด้วยนายเชิด คนเรา **ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว** ถ้าเรานึกว่าเราเคยทำชั่วจงพยายามกลับตัวทำดี พระท่านยกโทษให้ในเมื่อรู้สึกผิดชอบ แม้แต่ศาลยังมีความกรุณาต่อผู้ที่สารภาพโทษสำนึกผิด"

นายเชิดก้มลงกราบน้ำตาไหล ด้วยไม่นึกว่าผู้ที่อุปการะแม่ของเขานั้นเป็นข้าพเจ้า เสียงนายเชิดพูดขึ้นว่า "พรุ่งนี้ผมจะไปกราบเท้าท่านและคุณนายที่บ้านสารภาพผิดครับ"

ข้าพเจ้าห้ามว่า "ไม่ต้องก็ได้ เรากลับตัวได้ภรรยาฉันก็คงดีใจด้วย" หลังจากสนทนาอยู่พอสมควรแล้วข้าพเจ้าก็ลากลับ

รุ่งขึ้นขณะที่ข้าพเจ้ากับภรรยากำลังรับประทานอาหารอยู่ มีคนมาบอกว่านายเชิดมาหา ข้าพเจ้าจึงบอกว่าเข้ามาได้อย่างกัน

เอง พอนายเชิดเข้ามาข้าพเจ้ามองดูก็เห็นถือห่ออะไรห่อหนึ่งแต่ก็รู้สึกว่าเป็นของไม่เบา พอนายเชิดเข้ามาก็ก้มลงกราบข้าพเจ้าแล้วก็เข้ามากราบภรรยาข้าพเจ้า ส่วนภรรยาข้าพเจ้าเมื่อก่อนไม่เคยชอบหน้านายเชิดตั้งแต่ของหาย มาบัดนี้ดูทักทายอย่างยิ้มแย้มแจ่มใสดี นายเชิดพูดขึ้นว่า

"ท่านครับ ผมได้ทราบจากแม่ผมว่าได้ท่านเป็นผู้อุปการะพร้อมทั้งลูกและเมียผมให้ได้รับความสุขสบาย แม่พร่ำสอนผมว่า แม่สวดมนต์ทุกคืนขอพรพระช่วยดลบันดาลให้ท่านมีความสุขความเจริญยิ่งขึ้น ผมจึงตื่นตันใจนึกถึงพระคุณท่านอยู่ตลอดเวลา บัดนี้ผมได้สำนึกกลับใจเป็นคนดี ก่อนนี้ผมเคยเป็นคนชั่วช้าเลวทราม บังอาจลักทรัพย์ของท่านไป บัดนี้ผมนำเอาของมาคืนแล้ว ทุกอย่างของท่านคงอยู่ครบ ผมไม่ได้แตะต้องข้างในเลย เพราะเมื่อลักของท่านไปแล้วก็ไปฝังไว้ที่กลางสวนแห่งหนึ่ง กลัวท่านจะแจ้งตำรวจจับ แต่พอฝังอยู่ไม่ทันไรก็มีเพื่อนมาชวนไปปล้น ผมก็ไปด้วย แต่แล้วก็เสียรู้เจ้าทรัพย์ซึ่งรู้ล่วงหน้าอยู่ก่อนแล้ว เพราะสายลับหักหลังนำความไปบอกเจ้าของบ้าน ตำรวจล้อมจับได้ทั้งหมด ผมจึงถูกนำขึ้นศาล ๆ ตัดสินจำคุก ผมรับสารภาพผิดในเรื่องปล้นแต่ไม่ทันลงมือ จึงถูกศาลสั่งจำคุกฐานกรุณาได้ลดหย่อนผ่อนโทษบ้าง พอผมออกจากคุกก็ตรงเข้าไปในบ้านนึกว่าคงพบแม่อยู่ในสภาพที่แย่ ลูกและภรรยาผมคงจะลำบาก แต่เมื่อไปถึงกลับตรงกันข้ามกับที่คาดไว้ แม่และ

ลูกเมียอยู่สุขสบาย ลูก ๆ ได้เข้าเรียน เมื่อได้ทราบว่าท่านเป็นผู้อุปการะ ผมรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ผมจึงได้ไปขุดเอาของที่ผมลักไปมาคืนและกราบขอโทษด้วย"

แล้วนายเชิดก็แก้ห่อออก **มันเป็นหีบเหล็กขนาดย่อมที่หายไปจริง ๆ** จะผิดก็ที่มันเปื้อนดินและมีสนิมขึ้น เมื่อภรรยาข้าพเจ้าให้เปิดหีบด้วยกุญแจก็เปิดได้ง่าย เมื่อเปิดดูข้างในทุกอย่างเรียบร้อย ภรรยาข้าพเจ้าจึงหยิบ**สร้อยคอทองคำ ๑ เส้น** ฝากนายเชิดนำไปให้ภรรยา นายเชิดก้มลงกราบภรรยาข้าพเจ้าปากก็พร่ำขอบคุณแทนภรรยา ข้าพเจ้าเฝ้าสังเกตดูเหตุการณ์และกิริยาของนายเชิดก็แน่ใจว่ากลับตัวได้แน่ คนเราแม้จะพยายามเป็นคนดีอย่างไร หากมีสิ่งแวดล้อมบีบบังคับอาจเปลี่ยนจิตใจภายหลังก็ได้ และหลังจากวันนั้นแล้วได้พานายเชิดไปฝากทำงาน ณ ที่แห่งหนึ่ง เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวเป็นสุขต่อไป

ต่อมาอีกไม่ช้า ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากเพื่อนผู้ที่รอดจากการฆ่าตัวตายเพราะการช่วยเหลือจากข้าพเจ้า แจ้งมาว่าบัดนี้เขาได้มีกิจการใหญ่โตขึ้นอีกแล้ว รายได้ก็สูงขึ้นมาก เขาจะเดินทางเข้ามากรุงเทพ ฯ ในเร็ว ๆ นี้ เพื่อจะได้นำเงินจำนวนหนึ่งมาคืนให้ข้าพเจ้า พร้อมกันนั้นก็จะพาบุตรและภรรยามากราบเคารพข้าพเจ้าด้วย เพราะเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูงสุดในชีวิตของเขา ข้าพเจ้าจึงรีบตอบเขาไปว่า อย่าได้เอาเรื่องการช่วยเหลือเพียงเท่านี้เป็นเรื่องใหญ่เลย ข้าพเจ้ากระดากใจและอาย อย่าให้ลำบากแก่

ภรรยา และบุตรที่จะต้องรอนแรมมาด้วยเรื่องเฉพาะมาขอบคุณ โดยไม่จำเป็น ขอให้งดดีกว่า

หลังจากข้าพเจ้าจดหมายตอบไปประมาณสัก ๑๐ วัน เขาก็มากรุงเทพ ฯ พร้อมกับบุตรสาวบุตรชายและภรรยา แล้วก็นำธูปเทียนและมีของเครื่องใช้บางอย่าง มีขันน้ำผักส้มป่อย ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าใครคนหนึ่งคงจะมาลาบวช กลับได้ความว่าเขาจะดำหัว ข้าพเจ้าก็หัวเราะเพราะไม่ค่อยจะได้ยินหรือเคยได้ยินมาแต่ลืม เมื่อนึกได้ว่าการดำหัวของภาคเหนือนี้ก็คือ รดน้ำท่านผู้ใหญ่ที่นับถือนั่นเอง

เมื่อเสร็จจากการรดน้ำตามประเพณีภาคเหนือแล้ว ข้าพเจ้าอวยพรให้แก่ครอบครัวเขาพอสมควร แล้วเขาก็หยิบเช็คจ่ายเงินมาให้ข้าพเจ้า ซึ่งเขาเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้ารับมาดูก็เห็นจำนวนเงินเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจ่ายให้ในคราวก่อนนั้นมากมายข้าพเจ้าจึงส่งคืนไม่ยอมรับ เขาก็พยายามวิงวอนให้ข้าพเจ้ารับไว้ โดยอ้างถึงค่าของเงินในระยะนั้นกับระยะนี้ผิดกันมาก ที่เขาจ่ายให้ยังไม่คุ้มค่าน้ำเงินเมื่อเทียบกับเวลาที่เอาไป แล้วเขาก็ยังบอกว่าเวลานี้กิจการของเขาเจริญมีรายได้มากมาย ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าคนเดียวที่ชุบชีวิตของคนที่ตายแล้วให้ฟื้นขึ้นรุ่งเรืองเช่นนี้

ข้าพเจ้ายืนยันว่า ข้าพเจ้าตั้งใจช่วยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ข้าพเจ้าเป็นคนไม่มีบุตรเมื่อตายไปแล้วสมบัติที่มีอยู่ก็เอาไปไม่ได้ จึงไม่ยอมรับส่วนเกิน เขาก็จนใจจำเป็นต้องเปลี่ยนเช็คให้ใหม่

แล้วกล่าวคำยกบุญยอคุณให้บุตรและภรรยาเขาทราบ และให้ระลึกถึงบุญคุณจนตลอดไปชั่ว—ลูกหลานทั้งตระกูล ข้าพเจ้ารู้สึกกระดากใจจนไม่รู้ว่าจะวางหน้าอย่างไร ผลแท้จริงข้าพเจ้าได้รับคือความสุขใจ ความสบายใจซึ่งหาไม่ได้ในโลกนี้ ถ้าจิตใจเราไม่ศรัทธา แม้จะมีเงินล้นพ้นก็ไม่สามารถจะหาความสุขสบายใจเช่นนี้ ข้าพเจ้าไม่ลืมเลยว่าทุกอย่างอยู่ที่ใจของเรา บัดนี้ข้าพเจ้ายิ้มรับความตายได้แล้วอย่างเป็นสุข.

—สวัสดี—

หมายเหตุ *สรรพนามคำว่า "ข้าพเจ้า" ในเรื่องนี้ ขอเรียนให้ท่านทราบว่ามิได้หมายถึงผู้เขียน เรื่องนี้เป็นเรื่องของเพื่อนของผู้เขียน ท่านจะเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องอิงนิยาย ก็โปรดใช้วิจารณาญาณดูเถิด*

ใครจะอยู่ค้ำฟ้า

คืนหนึ่ง ภายหลังกลับจากฟังพระสวดอภิธรรมงานศพที่วัดแห่งหนึ่งในพระนครกลับถึงบ้านด้วยใจหดหู่ เพื่อน ๆ ที่รู้จักกับผู้ตายหลายคน ต่างก็พากันบ่นว่าไม่น่าจะตายง่ายอย่างนี้เลยแทบไม่เชื่อว่าเพื่อนได้ตายจากไปแล้ว ต่างก็แสดงความเศร้าสลดใจยิ่งนัก เพราะก่อนเที่ยงวันพวกเราพร้อมกับผู้ตายและเพื่อน ๆ อีกหลายคน ได้ไปรับประทานข้าวที่ร้านขายอาหารแห่งหนึ่ง ยังคุยกับผู้ตายอย่างสนุกสนานเฮฮา ผู้ตายบอกว่าได้ปลูกตึกกำลังจะเสร็จเรียบร้อย ถ้าเสร็จก็จะเป็นตึกอันโออ่าในตำบลนั้นหลังหนึ่ง แทนบ้านไม้เก่าแก่หลายสิบปีในที่ดินผืนเดียวกัน ผู้ตายยังพูดว่า

"อั๊วอยู่บ้านไม้มานานแล้ว คราวนี้อยากจะลองอยู่ตึกดูบ้าง เมื่อเสร็จเรียบร้อยอั๊วขอเชิญพวกเราเพื่อน ๆ ไปในงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และงานฉลองเพื่อสละความเป็นโสด"

พวกเราหัวเราะและต่างก็แสดงความยินดีด้วย เพราะทราบว่าหลังจากที่ภรรยาวายชนม์ไปเกือบสิบปีแล้ว แกก็ยังไม่เคยมีข่าวว่ามีคู่ควงคนใหม่ จู่ ๆ แกก็บอกให้ทราบ พวกเราไม่มีใครรู้จักเจ้าสาวของแกเลย จึงถามเพราะอยากรู้จัก แกผลัดไว้ว่า

เมื่อถึงวันขึ้นบ้านใหม่ค่อยรู้ดีกว่า ประเดี๋ยวจะไม่ตื่นเต้น แกสนทนากับพวกเพื่อน ๆ อย่างมีความสุข หน้าตายิ้มแย้มสดชื่นดูเป็นหนุ่มกระชุ่มกระชวยทั้งที่อายุก็เลยห้าสิบไปแล้ว เห็นจะเป็นเพราะความอิ่มเอิบสบายใจ คงนึกฝันถึงความสุขที่กำลังรออยู่ข้างหน้า ข้าพเจ้าอดหยอกเย้าแกถึงเรื่องเจ้าสาวไม่ได้ หลังอาหารเราก็แยกย้ายกันกลับ

พอตกเวลาเย็นได้รับข่าวว่า แกได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ข้าพเจ้าตกตลึงแทบไม่เชื่อว่าจะเป็นความจริง ภายหลังทราบแน่ว่า เมื่อกลับจากทานอาหารถึงบ้าน แกเป็นลมล้มในห้องน้ำเกิดหัวใจวาย ไม่ทันจะได้ตามหมอหรือส่งโรงพยาบาล ก็หมดลมเสียก่อน

นี่แหละคนเรา ไม่มีใครรู้วันตายแน่นอน ไม่มีอะไรเที่ยงตรง แกยังมัวหลงว่าจะมีความสุข ฝันถึงชีวิตอนาคตอย่างน่าสงสาร ฉะนั้นพระท่านจึงสอนว่า การสร้างความดีเราอย่านึกถึงอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว ผิดถูกก็แก้ไขอะไรไม่ได้ และก็อย่าคิดถึงอนาคตอันเป็นสิ่งไม่แน่นอน จะทำความดีก็ทำในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลาที่มีความรู้สึกแน่นอน ข้าพเจ้าก็ได้แต่อธิษฐานว่า ด้วยอำนาจที่ข้าพเจ้าเคยสร้างบุญกุศลบารมี ขอให้วิญญาณของเพื่อนจงไปสู่สุคติในวิมานเมืองสวรรค์ชั้นฟ้าตามความปรารถนา

คืนนั้นข้าพเจ้านอนไม่หลับ แม้จะกลับจากงานศพไม่ดึกนัก การตายของเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าคิดมาก คิดไปถึงเพื่อนคนอื่น

คิดถึงคนที่สร้างความชั่วสร้างความดี พยายามหักใจไม่คิดอะไร เพื่อให้จิตสงบจะได้หลับง่าย แต่ก็ไม่สามารถข่มจิตให้สงบลงได้ แม้จะใช้สมาธิตัดกังวลเพียงไร เคยให้หลับง่ายได้ผลมาก่อน แต่คืนนั้นจิตไม่อยู่ในสมาธิ ตาสว่างแข็งหลับไม่ลง เหมือนกับได้ดื่มน้ำชาจีนชงแก่ ๆ จนขม เห็นจะเป็นเพราะตื่นเต้นต่อเหตุ-การณ์ นึกว่าหากแข็งใจนอนจะคิดฟุ้งซ่าน จึงรีบลุกขึ้นใช้เวลาที่นอนไม่หลับให้เป็นประโยชน์ ระบายความรู้สึกออกมาเป็นตัวอักษรหมดแล้ว ไม่ช้าก็คงง่วงไปเอง จึงนึกถึงเหตุการณ์ของโลก นึกถึงเพื่อนที่จากไป

เมื่อนึกถึงโลก ที่กำลัง วุ่นวายปั่นป่วน อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะมนุษย์ใจชั่ว มักใหญ่ใฝ่สูงขาดศีลธรรมเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ในที่สุดโลกของคนชั่ว ก็จะต้องถูกทำลายล้างลงด้วยมนุษย์เที่ยงธรรมเช่นเดียวกัน เมื่อนึกแล้วก็อยากจะตั้งปัญหาถามตัวเองว่า "**เราเกิดมาทำไม**" เมื่อนึกถึงตอนนี้แล้ว ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงครั้งหนึ่งซึ่งเวลาได้ล่วงเลยมานานแล้ว

ครั้งนั้นข้าพเจ้าได้ไปในงานบรรจุศพที่วัด มีชื่อแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนคร ข้าพเจ้าไปถึงก่อนเวลา เพราะตั้งใจจะใช้เวลาเข้าไปเที่ยวเดินดูในสุสานที่สงบ ซึ่งธรรมดา เมื่อข้าพเจ้าไปในงานบรรจุศพครั้งใด วัดใด ข้าพเจ้าก็ชอบไปก่อนเวลา เพื่อจะได้เดินพิจารณาดูตามสุสานที่บรรจุศพในวัดนั้น บางครั้งก็มีเพื่อนตามไปด้วย บางครั้งก็เดินดูคนเดียว เพื่อจะได้เห็นภาพที่

น่าคิด น่าพิจารณาปลงถึงสังขาร เพื่อจะได้บรรเทากิเลสตัณหา ความโลภ ความหลง ลงได้บ้าง อย่างน้อยเราก็ได้เห็นความแตกดับของสังขารเช่นเดียวกัน ไม่มีใครหนีพ้น

ครั้งนั้นข้าพเจ้าเดินดูคนเดียว เมื่อเข้าไปในเขตสุสานมองเห็นสองข้างทางเดินที่บรรจุศพ ก่ออิฐโบกปูนเป็นช่องเนื้อที่เฉพาะบรรจุโลงศพอยู่ภายใน ข้างบนโบกปูนโค้งเป็นรูปประทุนเป็นกุฏิ ๆ เรียงรายเป็นทิวแถว จะเรียกที่บรรจุศพก็ออกจะยาวเกินไป ความหมายมีน้อย ข้าพเจ้าอยากขอเรียกว่า "กุฏิศพ" คงจะเข้าใจดี สองข้างทางที่กุฏิศพมีทางเดินผ่านไปทั่วถึงทุกที่ กุฏิศพเขาโบกปูนปิดช่องแล้วจารึกชื่อ นามสกุลผู้ตาย พร้อมทั้งวันเดือน ปี ชาตะ มรณะ หากมียศบรรดาศักดิ์ ก็บอกไว้เรียบร้อย นอกจากซากผู้สูงอายุแล้ว บางซากก็ยังเป็นนางสาว และบางซากก็เป็นชายหนุ่ม ความตายไม่แน่นอน เตือนให้อย่าทะนงตนว่ายังเป็นหนุ่มเป็นสาว ยังสดชื่นสวยงาม นึกว่ายังอยู่ในวัยไม่สมควรตาย โลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน ความประมาทย่อมนำเราไปสู่จุดจบ แต่ส่วนมากในยุคนี้หนุ่มสาววัยรุ่นก็จบชีวิตลงด้วยความประมาท เมื่อข้าพเจ้าเดินดู และนึกถึงซากที่นอนนิ่งสงบอยู่ภายในโลง ร่างเหล่านี้เมื่อนึกย้อนหลังไปครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ย่อมมีประวัติทั้งดีและชั่ว คงจะมีวิธีต่อสู้กับชีวิตต่าง ๆ กัน มีทั้งสร้างความดีและสร้างความชั่ว หากได้ติดตามวิถีชีวิตของซากศพเหล่านี้ ก็คงจะมีเรื่องที่น่ารู้มาเล่าอีกมาก

ในวันนั้นข้าพเจ้าเดินดูช้า ๆ เพื่อให้ทั่วและถ่วงเวลาให้พอดีกับกำหนดทำพิธีบรรจุศพ แต่แล้วข้าพเจ้ามีความรู้สึกคล้ายสะดุดก้อนหินหัวคะมำแทบจะล้ม ต้องยั้งตัวหยุดชะงัก พอเงยหน้าขึ้นก็มายืนอยู่หน้ากุฏิศพหลังหนึ่ง มีชื่อและนามสกุลผู้ตายที่คุ้นหู จนทำให้ขนลุก ได้พยายามมองและอ่านชื่อผู้ตาย ทวนแล้วทวนอีกเพื่อให้แน่ใจ เพราะว่าชื่อนี้ นามสกุลนี้ เคยเป็นเพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมกับข้าพเจ้ามาแต่ครั้งยังเด็ก ๆ เมื่อเติบโตขึ้นเราก็ยังรักใคร่สนิทสนมกันตลอดมา

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่สองจึงเงียบหายไป ไม่ได้ทราบข่าวคราวกันเลย เมื่อแน่ใจว่าซากภายในกุฏิศพนั้นเป็นซากที่เคยเป็นเพื่อนรักกันมาก่อน ไม่ใช่ชื่อและนามสกุลซ้ำกัน ทำให้คิดว่า นี่ถ้าเพื่อนยังมีชีวิตอยู่เมื่อได้พบข้าพเจ้าเช่นนี้ คงจะดีใจแทบจะกระโดดเข้ามากอดคอ สมกับนานๆ จะได้พบกันสักครั้งหนึ่ง เลยคิดสงสัยไปว่า การสะดุดที่หน้ากุฏิศพเพื่อนโดยบังเอิญนั้น คงจะเป็นอำนาจการทักทายของเพื่อนด้วยความดีใจ หรือข้าพเจ้าคิดมากไป เพราะบัดนี้ข้าพเจ้าได้พบแต่ร่างที่นอนสงบนิ่งอยู่ในโลง ซึ่งก่ออิฐโบกปูนอยู่ภายนอก เหลือแต่ซากหลับสนิทไม่รู้ตื่นอยู่ภายใน หมดความสนใจยินดียินร้ายในโลกมนุษย์อีกต่อไป ข้าพเจ้าสลดใจจนบอกไม่ถูก นึกถึงเวลาเพื่อนเจ็บป่วยก็ไม่ทราบข่าวเลย ตลอดจนถึงแก่กรรมลงก็ยังไม่รู้ ถ้ายังไม่มาเห็น

ชื่อและนามสกุลที่สุสาน ก็คงหลงว่าเพื่อนยังมีชีวิตอยู่ ข้าพเจ้าต้องยืนนิ่งสงบใจแผ่ส่วนกุศลให้แก่วิญญาณเพื่อนรัก และก็อดคิดถึงชีวิตแห่งความหลังไม่ได้ว่า เรารู้จักกันมาแต่ยังเป็นเด็ก ๆ เมื่อครั้งเรายังนุ่งโสร่งสะพายแล่งข้างหนึ่งอยู่บนบ่า อีกข้างหนึ่งปล่อยให้ตกลงมาถึงตะโพก เวลานั้นยังไม่รู้จักความอาย ความสวย ความงาม ไม่สนใจว่าเขาจะนุ่งกันแบบไหน ขอเอาความสะดวกสบายเข้าว่า ไม่ต้องคอยจะนุ่งผ้ากลัวมันจะหลุด สู้สะพายแล่งไม่ได้สะดวกสบายกว่า เพราะเราชอบวิ่งตีขอบกระด้ง หรือจะเรียกให้ถูกว่ากระด้งมีแต่ขอบ เราใช้ไม้ตีให้มันหมุนเป็นล้อวิ่งไปตามถนน เลี้ยงให้มันเลี้ยวขวาเร็วบ้างช้าบ้างสุดแต่เราต้องการ บางเวลาเราทั้งสองก็ตีให้มันวิ่งแข่งความเร็วกัน ถ้าใครได้อัฐจากผู้ใหญ่ก็เอามาซื้อน้ำแข็งกดใส่น้ำหวานเขียวแดงแจกกันดูดไปตามถนน บางครั้งน้ำมูกไหลออกมาก็ใช้นิ้วป้ายไปทางแก้ม ส่วนมากน้ำมูกจะติดแห้งเกรอะกรังเป็นทางจากริมปากตลอดแก้ม ทั้ง ๆ ที่เรากระโดดน้ำคลองดำผุดดำว่ายสนุกสนานแทบทุกวัน แต่ก็ยังไม่สะอาด นาน ๆ ผู้ใหญ่เห็นมอมนักก็เรียกเอาตัวไปอาบน้ำขัดถูคราบขี้ไคลเช็ดขี้มูกสักครั้งหนึ่ง ใช้ผ้าขัดแรง ๆ ตามซอกใบหูต้องร้องอุย ๆ เพราะเจ็บ นี่เป็นชีวิตของเด็ก จำความได้ที่เราเติบโตมาด้วยกัน ผู้ใหญ่ทำอะไรให้เราเหมือน ๆ กัน เรารักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง มีอัฐแบ่งกันใช้ ซื้อขนมแบ่งกันกิน เพราะ

บ้านอยู่ใกล้กัน เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่เพื่อนก็เป็นคนมีศีลธรรม เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ใครตกยากก็ช่วยเหลือ ภายหลังเราต่างย้ายที่อยู่ตามสภาพของชีวิต ห่างไกลกันออกไปคนละตำบล ข้าพเจ้ายังจำชีวิตเก่าเมื่อครั้งเด็ก ๆ ได้อย่างไม่รู้ลืม ข้าพเจ้าจำหน้าเพื่อนตลอดจนกิริยาท่าทางและน้ำเสียงที่พูดได้ดี แม้จนกระทั่งนิสัยใจคอ และความประพฤติของเพื่อน ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้พบกันนับสิบ ๆ ปีแล้วก็ดี

ข้าพเจ้ารำพึงในใจว่า "โธ่ เพื่อนเอ๋ย ยามป่วยก็ไม่เห็นหน้า ยามตายก็ไม่รู้ข่าว" ทันใดนั้นเหมือนมีเสียงแย้งขึ้นในความรู้สึกว่า "ก็ลูกเมียเขาไม่รู้จักเรานี่"

ข้าพเจ้ารำพึงต่อไปว่า "คนดี ๆ อย่างเพื่อนไม่น่าอายุสั้นเลย" ก็มีคำโต้แย้งขึ้นมาในความรู้สึกว่า **จะคนดีหรือคนชั่วก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้น** ไม่มีใครสามารถจะอยู่ค้ำฟ้าได้ เมื่อถึงเวลาแล้วจะให้อยู่ต่อไปทำไม เหม็นกลิ่นสาปมนุษย์ใจชั่ว โลกมนุษย์เวลานี้มีแต่ความสกปรกโสมม มีความอิจฉา พยาบาท คอยทำลายกัน แข่งอำนาจวาสนา ชิงดีชิงเด่น มีความมัวเมาหลงงมงาย **ลืมตัวลืมตาย ไม่มีศีลธรรม** โลภไม่สิ้นสุด หนาแน่นไปด้วยกิเลสตัณหามากขึ้นทุกวัน เราพ้นจากการเบียดเบียนของมนุษย์มาอยู่ในแดนสงบสุขได้ก็เหมือนหนีร้อนมาพึ่งเย็น ดูซิ ซากที่นอนเรียงรายเป็นทิวแถวในบริเวณสุสานป่าช้านี้ ใครบ้างได้มีโอกาส **ขนทรัพย์สินเงินทองที่กอบโกยเพราะความโลภ ไม่รู้จัก**

พอติดตัวไปได้ มองดู พิจารณาดูให้ดี มีแต่**กรรมดีและกรรมชั่ว**ที่ตนได้ประกอบขึ้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ **ที่จะนำวิญญาณไปสู่สุคติหรือทุคติ** คนทำความดีสร้างกุศลบารมีเป็นเสบียงในโลกหน้าก็สบายใจ คนทำชั่วสร้างบาปก็ต้องรับกรรมใจไม่สบาย จำไว้อย่าไปอิจฉาคนที่มีทรัพย์สินเงินทองมากมายได้มาไม่สุจริต เป็นของร้อนมันคอยเผาผลาญความรู้สึกทางจิตใจ เมื่อตายก็ต้องไปใช้หนี้กรรม"

ความรู้สึกเหมือนครึ่งหลับครึ่งตื่นต่อหน้า "กุฏิศพ" ของเพื่อน ทำให้ข้าพเจ้าลืมตัวขาดสติคล้ายคนบ้า อยากจะตะโกนออกมาว่า "เราเกิดมาทำไม และเพื่ออะไรกัน หวังอะไรกัน มีแต่ทุกข์ คอยแก้ปัญหาชีวิตไม่รู้จักจบสิ้น ไม่ช้าก็ต้องตายเหมือนกันหมดทุกคน"

แต่แล้วก็มีความรู้สึกแย้งแทรกเข้ามาว่า **"เกิดมาตามกฎแห่งกรรม เมื่อยังไม่ถึงเวลาก็ต้องอยู่สู้ต่อไปเพื่อสร้างความดี จำไว้นะ เราต้องอยู่เพื่อสร้างความดี หวังบารมีเพื่อชาติต่อไปเป็นทางจะนำไปสู่เหนือความทุกข์ เหนือความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย สิ้นชาติ สิ้นภพ ไม่ต้องมาเกิดให้ได้รับความทุกข์อีกต่อไป"**

ต่อมา ความรู้สึกของข้าพเจ้าก็คืนสู่ปกติ คล้ายเผลอตัวไปชั่วขณะหนึ่ง ได้ยินเสียงคล้ายเพื่อนมาโต้ตอบในความรู้สึก ไม่ทราบว่าข้าพเจ้ายืนหอยู่น้ากุฏิศพของเพื่อนนานเท่าใด พอรู้สึกตัวก็

บอกลาซากเพื่อนอยู่ในใจ ดีแต่บริเวณนั้นไม่มีใครอยู่ใกล้ มิฉะนั้นคงมีใครเห็นว่าข้าพเจ้าได้แสดงกิริยาแปลก ๆ ตลกให้เขาเห็นโดยไม่รู้ตัว

พอดีสักครู่หนึ่งมีคนแบกหีบศพเข้ามาในสุสาน มีคนแต่งตัวไว้ทุกข์เดินตามมามากพอสมควร แล้วทำพิธีบรรจุหีบศพลงในช่อง "กุฏิศพ" ซึ่งเขาได้จัดเตรียมไว้แล้ว เมื่อผู้ที่ไปในงานนำก้อนดินห่อกระดาษและดอกไม้ธูปเทียนวางลงบนหีบศพทั่วทุกคนแล้ว ไม่ช้าเขาก็จะก่ออิฐโบกปูนปิดช่อง เตรียมหินอ่อนจารึกชื่อโบกปูนติดไว้ แต่ข้าพเจ้ากลับก่อนที่เขาจะก่ออิฐ เพราะถือว่าหมดพิธีเพียงเคารพศพแล้ว มีหลายคนที่เป็นญาติหญิงของผู้ตายร้องไห้อาลัยรัก เพราะได้อัดความทุกข์หนักไว้ในใจ จึงต้องระบายออกมาทางน้ำตาด้วยการร้องไห้ เป็นธรรมดาของผู้ที่ยังอยู่ในกิเลสตัณหาทั่วไป

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาถึงบ้านในเย็นวันนั้น ก็ได้สั่งให้แม่บ้านเตรียมเครื่องถวายสังฆทานพร้อมทั้งอาหารคาวหวาน ตั้งใจจะจัดถวายพระในวันต่อมาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เพื่อนที่ล่วงลับไปแล้ว นี่แหละชีวิต บางครั้งก็มีอะไรแปลก ๆ เกิดขึ้นในความรู้สึกเหมือนเป็นโรคเส้นประสาท แต่ข้าพเจ้ารู้สึกตัวว่าสติดีทุกอย่างจึงเป็นเรื่องที่น่าคิด

—สวัสดี—

อำนาจจิต

เช้าย่ำรุ่งวันหนึ่ง ขณะที่ข้าพเจ้าเขียนหนังสืออยู่ในห้อง เด็กเข้ามาบอกว่ามีคนขอพูดโทรศัพท์ด้วย ข้าพเจ้าต้องลุกจากโต๊ะด้วยความรู้สึกไม่ค่อยสบายใจนัก กลัวจะเป็นเรื่องเศร้า เพราะหลายครั้งเวลาเช้าตรู่รับข่าวทางโทรศัพท์แจ้งถึงการสูญเสียเพื่อนที่รักและท่านที่นับถือหลายท่านอย่างเศร้าใจ

เช้าวันนั้น เมื่อข้าพเจ้ายกหูโทรศัพท์ขึ้นพูดก็ได้ยินเสียงบุตรชายของเพื่อนที่รักใคร่นับถือกันมากผู้หนึ่งพูดว่า

"คุณอาครับ คุณพ่อเข้าไปอยู่โรงพยาบาลแล้ว ผมต้องขอโทษที่บอกมาทางโทรศัพท์รบกวนคุณอาแต่เช้าตรู่ เพราะเมื่อวานนี้ผมไปหาที่ทำงาน คนที่นั่นเขาบอกว่าคุณอาออกไปรับ-ประทานอาหารกลางวันกับเพื่อน ๆ ตอนบ่ายผมไปอีกครั้งหนึ่งก็ทราบว่าคุณอายังไม่กลับ จึงถือโอกาส โทร. รบกวนมาแต่เช้า คิดว่าถ้าสายคงจะไม่พบ ขออภัยให้ผมด้วย"

ข้าพเจ้าพอทราบข่าวเพื่อนไปอยู่โรงพยาบาล ก็ไม่สบายใจพูดขึ้นว่า "ไม่เป็นการรบกวนอะไร เพราะอาตื่นแต่เช้า บ่ายวานนี้อาไม่ได้กลับไปทำงาน อยากทราบว่าคุณพ่อเธอป่วยเป็นโรคอะไร ไปอยู่โรงพยาบาลไหน"

เสียงตอบมาว่า "ยังไม่ทราบเป็นโรคอะไร หมอยังไม่บอก ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล............ตึก............ห้องที่............คุณพ่อสั่งให้ผมมาบอกว่า ถ้าคุณอามีเวลาว่างพอ คุณพ่ออยากจะสนทนาด้วย"

ข้าพเจ้าตอบไปว่า "ขอบใจที่บอกให้อาทราบ อามีเวลาว่างสำหรับคุณพ่อเธอเสมอ คุณแม่เธออยู่ที่บ้านหรือเปล่า อาอยากพูดด้วย"

เสียงตอบว่า "คุณแม่ไปคอยดูแลคุณพ่อที่โรงพยาบาลแต่เช้าครับ"

ข้าพเจ้าพูดต่อไปว่า "ทำไมไม่จ้างนางพยาบาลพิเศษล่ะ"

เสียงตอบว่า "จ้างพยาบาลพิเศษแล้วครับ แต่คุณแม่ยังเป็นห่วงต้องไปคอยดูอยู่ด้วย"

หลังจากรับโทรศัพท์แล้ว ข้าพเจ้าก็ตั้งใจว่าจะต้องรีบไปเยี่ยมเพื่อนที่โรงพยาบาล และคิดว่าการป่วยของเพื่อนครั้งนี้คงมีอาการไม่น้อย เพราะตามธรรมดาเพื่อนผู้นี้เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งมากไม่ยอมแพ้การเจ็บป่วยง่าย ๆ หากไม่มากคงจะไม่ยอมไปนอนโรงพยาบาลเป็นแน่ วันนั้นหลังจากไปที่ทำงานตอนเช้าแล้ว พอสายหน่อยข้าพเจ้าก็ตรงไปโรงพยาบาลด้วยความเป็นห่วง เมื่อไปถึงไม่ต้องค้นหาตึกหาห้องให้ลำบากเพราะได้ทราบมาก่อน พอขึ้นไปบนตึกชั้นบนมองเห็นหมายเลขห้องและมีป้ายชื่อติดอยู่หน้า

ห้องอย่างถูกต้อง จึงใช้นิ้วเคาะบังตาเบา ๆ พอคนข้างในได้ยินเสียงค่อยพอที่ไม่รบกวนคนไข้ ทันใดนั้นหญิงผู้เป็นภรรยาของเพื่อนก็ ผลักบังตา จากข้างในเดินออกมา พอเห็นก็จำได้ ดีใจที่ข้าพเจ้ามาเยี่ยม และ ได้บอก ให้ทราบว่า ผู้ป่วย กำลังหลับสนิทเพราะเมื่อคืนคนไข้สนใจนอนอ่านแต่หนังสือ เรื่องธรรม อยู่จนดึกห้ามก็ ไม่ฟัง เราจึงถือโอกาสนั่งสนทนาซักถามถึงอาการป่วยอยู่นอกห้อง ภรรยาของเพื่อนก็เล่าอาการป่วยให้ฟัง นับแต่เริ่มแรกตลอดจนนำมารักษาที่ โรงพยาบาลอย่างถี่ถ้วน และระบายความรู้สึกให้ทราบตามสมควร ข้าพเจ้าถาม นายแพทย์ที่รักษาประจำลงความเห็นว่าเป็นโรคอะไรแน่ ทันใดนั้นก็เห็นภรรยาของคนไข้ ได้เปลี่ยนสีหน้าเป็นสลดลงและเศร้ามาก เสียงที่พูดก็ค่อยลงจนกลายเป็นเสียงกระซิบ ทำให้ข้าพเจ้านึกรู้ว่าคงเป็นโรคร้ายแรงแน่ แล้วก็ ได้ยินเสียงกระซิบเบา ๆ ว่า “หมอลงความเห็นว่าเป็นโรคมะเร็ง และเข้าขั้นอันตรายมีทางรักษาน้อยมากคงอยู่ไม่ ได้นาน ถ้ามาเร็วหน่อยก็ยังมีหวัง” เสียงนั้นเจือปนด้วยเสียงสะอื้น ข้าพเจ้าต้องสะดุ้งใจหายวาบขึ้นมา เพราะไม่นึกว่าจะมาได้ยินโรคร้ายเช่นนี้ เกิดสลดสะเทือนใจขึ้นมาทันทีข้าพเจ้าต้อง นิ่งสงบ ใจเพื่อปรับปรุงตัวเอง ให้ความรู้ สึกเข้าสู่ ปกติเมื่อสมัยก่อนสงคราม คำว่า “มะเร็ง” ข้าพเจ้าไม่เคยสนใจเพราะยังไม่คุ้นเคยรู้เรื่องว่า “มะเร็ง” ร้ายแรงเพียงไร ภายหลังโรคมะเร็งร้ายแรงได้ทำลาย ชีวิตเพื่อน ๆ และท่าน ที่รักใคร่

นับถือสนิทสนมไปหลายท่านแล้ว ต่อมาเมื่อใครป่วยได้ยินว่าเป็นโรคมะเร็งก็เกิดความเศร้าสลดใจพูดอะไรถูก บัดนี้โรคมะเร็งได้เกิดขึ้นกับเพื่อนที่ข้าพเจ้ารักที่ข้าพเจ้านับถือ มันทำให้ร่างกายตื่นเต้นเย็นชา กระทบกระเทือนในทางความรู้สึก ข้าพเจ้าไม่อยากให้เพื่อนดี ๆ ต้องจากไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ยังเสียดาย อาลัยความดีของเพื่อน อยากให้มีชีวิตอยู่ต่อไปนานๆ สมองงง ความรู้สึกปั่นป่วนทางจิตใจ ทั้งรักและมีความเสียดาย เพราะความรู้สึกของข้าพเจ้ายังเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ยังอยู่ในกิเลสตัณหาย่อมอ่อนไหวไปตามอารมณ์ของมนุษย์ธรรมดาทั่วๆ ไป จนภรรยาของคนป่วยพูดอะไรบ้างข้าพเจ้าก็ไม่ได้ยิน เพราะใจลอยไปครู่หนึ่ง ต้องพูดเตือนทวนคำจึงรู้สึกตัว ได้ยินเสียงกระซิบ

"ที่ดิฉันบอกอย่างนี้ อย่าไปพูดบอกให้คนป่วยรู้เรื่องเป็นอันขาดทีเดียวนะประเดี๋ยวรู้แล้วจะเกิดช๊อคขึ้นมา เพราะเสียกำลังใจ เคยเห็นมาหลายรายแล้วพอรู้ว่าตัวเป็นโรคร้าย รักษาไม่หายเท่านั้นก็ตกใจ หน้าตาเปลี่ยนสีซีดเผือดลงทันที ซึมไปเลยกลายเป็นไข้ ไม่ยอมพูดจา กินไม่ได้นอนไม่หลับ เสียกำลังใจหมดทำให้ร่ายกายทรุดโทรมเปลี่ยนแปลงลงอย่างรวดเร็ว พอที่อายุจะยืนยาวไปอีกก็สั้นลง **กำลังใจไม่ดีโรคน้อยก็กลายเป็นโรคมาก ถ้ากำลังใจดีโรคมากก็กลายเป็นโรคน้อย** ดิฉันกลัวมาก อยากจะให้แกอยู่ได้นานที่สุดที่จะนานได้ ยังจะได้มีโอกาสที่จะเห็นหน้ากัน"

ข้าพเจ้าพยักหน้ารับคำว่าจะไม่บอกคนไข้รู้ตามสัญญา ภรรยาของคนไข้ขอตัวเข้าไปดูในห้องว่าคนไข้ตื่นหรือยัง ครู่หนึ่งก็ผลักบังตาออกมาพยักหน้าบอกว่า

"ตื่นแล้วค่ะ เชิญเข้ามาได้"

ข้าพเจ้าลุกขึ้นเดินตามเข้าไป มองเห็นผู้ป่วยกำลังหนุนหมอนสูงครึ่งนั่งครึ่งนอนโบกมือยิ้มต้อนรับอยู่บนเตียง ยังไม่ทันถามอะไรคนไข้ก็กวักมือให้เข้าไปนั่งใกล้ ๆ โดยให้นางพยาบาลพิเศษช่วยยกเก้าอี้ตั้งไว้ใกล้เตียงนอน ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณก่อนนั่งลงแล้วพิจารณาดูหน้าตาท่าทางของคนป่วยแม้จะมีหน้าซีดเซียวลงบ้าง แต่กิริยาท่าทางไม่บอกว่ามีความวิตกทุกข์ร้อนในการป่วยครั้งนี้ ยังมีกิริยาท่าทางร่าเริงเช่นเคย ทำให้ข้าพเจ้าสงสารอย่างจับใจ นึกแต่ในใจว่าเพื่อนคงยังไม่รู้ตัวว่าเป็นโรคร้ายแรง มองดูหน้าเพื่อนแล้วอดกลั้นความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจไว้ไม่อยู่ เพื่อนยิ้มแล้วก็พูดว่า

"นั่งลงทำจิตใจให้สบายเถิด คุณเข้ามาในบริเวณโรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานที่เต็มไปด้วยความทุกข์ก็จริง แต่คุณทำจิตใจของคุณให้สบายเป็นปกติอย่าได้ไปพลอยทุกข์กับเขาด้วยเลย คิดว่าการเจ็บป่วยเป็นของธรรมดา เป็นธรรมชาติเกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้วใจเราก็จะสบาย"

ข้าพเจ้ายังไม่ทันจะได้พูดโต้ตอบอะไรออกไป ก็ได้ยินคนไข้สั่งภรรยาให้ไปซื้ออาหารตามเหลาหรือภัตตาคารที่มีชื่อ และได้กำชับว่าต้องไปซื้อตามที่สั่ง อย่าไปซื้อที่ภัตตาคารอื่นเป็นอันขาด ก่อนจะออกจากห้อง ภรรยาผู้ป่วยหันมาสั่งให้ข้าพเจ้านั่งสนทนาไปพลางก่อน อย่าเพิ่งรีบกลับจนกว่าเธอจะกลับมาจากซื้ออาหาร ข้าพเจ้าพยักหน้ารับคำ

เมื่อภรรยาของเพื่อนออกไปแล้ว ผู้ป่วยก็ขอให้นางพยาบาลพิเศษหาน้ำเย็น ๆ มาให้ข้าพเจ้าดื่ม แล้วบอกว่าอยากจะสนทนากับข้าพเจ้าเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ช้าภายในห้องก็เหลือเราเพียงสองคนเท่านั้น ข้าพเจ้าสงสัยถามขึ้นว่า

"คุณคงอยากทานอาหารเหลา จึงให้คุณนายไปซื้อที่ไกลๆ กว่าจะกลับมาก็เสียเวลาเป็นชั่วโมง ๆ "

เพื่อนผู้ป่วยหัวเราะอย่างขบขันแล้วพูดว่า "เปล่า เรื่องอาหารผมไม่สนใจ ไม่อยากกินอะไรเลย แต่ที่ใช้ให้ภรรยผมไปซื้อไกล ๆ ก็เพื่อเราจะได้มีเวลาสนทนาเป็นส่วนตัวได้นาน ๆ เพราะถ้าแกอยู่ก็คอยเป็นห่วงผมทุกฝีก้าว เราคงคุยกันไม่สะดวกแน่ "

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า "แต่เราก็ไม่เคยมีความลับอะไรที่จะต้องปิดบังคุณนายนี่ครับ"

เพื่อนหัวเราะแล้วพูดว่า "มีซิ คราวนี้มี คุณอยากรู้ว่าผมป่วยเป็นโรคอะไรไหมล่ะ แต่ถ้ารู้แล้วก็ต้องปิดเป็นความลับนะ อย่าบอกภรรยาผมหรือใครรู้ไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว"

ข้าพเจ้านึกสงสัยจึงพยักหน้าและพูดว่า "ตกลงครับ ผมจะไม่พูดบอกใคร" เพื่อนแสดงความดีใจแล้วก็ยื่นหน้ามากระซิบว่า

"ผมเป็นมะเร็งร้ายแรง ไม่ช้าผมก็จะจบฉากแสดงละครชีวิตกันเสียที"

ข้าพเจ้าสะดุ้งตกใจอีกครั้งหนึ่ง แล้วคนไข้พูดต่อไปว่า "คุณไม่ต้องตกใจมันไม่ใช่ของแปลกประหลาดอะไร ทำจิตใจให้ปกติ มันเป็นเรื่องเกิดดับทั่วไป เรารู้ความจริงแล้วก็เป็นของธรรมดา ไม่ต้องกลัว"

ข้าพเจ้าฟังแล้วประสาทชางงไปหมด นี่เป็นความจริงหรือความฝันกันแน่ ที่คนไข้เป็นโรคร้ายแรงที่มีคนหวั่นกลัวกันทั่วโลก แต่แกคุยด้วยท่าทางตลกคะนองเหมือนคนปกติไม่ป่วยไข้กิริยาท่าทางมิได้สะดุ้งหวาดกลัว มีใจเยือกเย็นสุขุม กลับพูดปลอบขวัญคนที่มาเยี่ยมไม่ให้วิตกทุกข์ร้อน ข้าพเจ้าเกือบไม่เชื่อหูที่ได้ยิน ไม่เชื่อตาที่ได้เห็น อดที่จะเอามือลูบลำคอลูบใบหน้าตัวเอง ดูบางส่วนของร่างกายที่อยู่บริบูรณ์อย่างไม่เชื่อใจ แล้วก็หยิกใบหูว่าจะเจ็บหรือเปล่า เพราะยังสงสัยว่านี่เป็นความจริง

หรือเราฝันกันแน่ เพราะเป็นเรื่องผิดปกติบุคคลธรรมดาคล้ายกับฝัน ซึ่งข้าพเจ้าเกิดมายังไม่เคยพบเห็นบุคคลที่มีจิตใจเข้มแข็งเยือกเย็นเช่นนี้มาก่อน ทำให้ประสาทตื่นเต้นงงงวย พูดอะไรไม่ถูก แต่แล้วก็ได้ยินเสียงผู้ป่วยหัวเราะอย่างขบขัน แล้วพูดต่อไปว่า

"ดูคุณยังมีความวิตกทุกข์กังวลในการป่วยไข้ของผมมาก ผมขอร้องให้คุณทำจิตใจให้สบาย แต่ผมก็ต้องขอขอบคุณที่มีใจเป็นห่วง รักเพื่อนรักฝูง มีความอาลัยด้วยความหวังดี ต่อไปนี้ผมขอให้คุณหายวิตกกังวลได้แล้ว ดูผมซิ เป็นคนเจ็บไข้แท้ ๆ แต่ผมก็ไม่วิตกทุกข์ร้อนกังวลอะไรเลย การเจ็บป่วยเราห้ามไม่ได้ แต่ไม่ให้รับความรู้สึกไว้ให้เป็นวิตกกังวลจะเกิดทุกข์ร้อน"

ข้าพเจ้าได้ฟังก็ค่อยหายงง แต่ก็อดนึกไม่ได้ที่เคยเห็นคนป่วยมาเยี่ยมไข้มามากมาย ซึ่งเป็นโรคชนิดร้ายแรง ความรู้สึกของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน บางท่านมีความวิตกกังวลในความเจ็บไข้ทำให้ตนมีความฉุนเฉียว ใจน้อย โกรธง่าย ใครทำอะไรไม่ถูกใจก็ดุด่าไปตามอารมณ์ บางท่านเมื่อมาอยู่โรงพยาบาลทำให้อารมณ์หงุดหงิด เพราะอยู่ในบ้านของตัวเคยเป็นใหญ่ทำอะไรได้ตามชอบใจ เมื่อมาอยู่โรงพยาบาลต้องอยู่ในระเบียบ ไม่เป็นอิสระเหมือนอยู่บ้านทำอะไรได้ตามใจตัวเอง ใครทำอะไรให้ไม่ถูกใจก็โกรธง่าย ญาติพี่น้องลูกหลานเข้าหน้าไม่ติด แต่ยังไม่เคยพบเห็น

ผู้มีจิตใจเยือกเย็น ไม่มีสะดุ้งสะเทือนเหมือนคนไข้อื่น มนุษย์ทุกคนเข้าใจว่าความตายเป็นภัยใหญ่ที่สุด ในสิ่งที่มีชีวิตของสัตว์โลก เพราะความตายจะต้องพลัดพรากจากความรัก จากทุกสิ่งทุกอย่างตลอดทั้งญาติพี่น้อง บุตรภรรยา สามีที่หวงแหน ตลอดในทรัพย์สินสมบัติเงินทอง ทุกสิ่งทุกอย่างก็สูญสิ้นหมดไป บางครอบครัวมีกรรม หัวหน้าบ้านป่วยหนัก สังขารร่างกายยังไม่ทันจะแตกดับ วิญญาณยังไม่ออกจากร่าง ทรัพสินย์ที่เคลื่อนไหวได้ก็ถูกฉกชิงยื้อแย่งกัน จิตใจของมนุษย์ทุกวันนี้ ส่วนมากต่างเห็นแก่ตัวแม้ในหมู่ญาติ ความสนใจในการเจ็บป่วยของคนไข้ บางรายนั้นมีน้อยกว่าทรัพย์สมบัติ ข้าพเจ้าปล่อยให้สมองรู้สึกฟุ้งซ่านไกลออกไปจากการสนทนา ต่อเมื่อคนป่วยพูดขึ้น ข้าพเจ้าจึงตื่นจากภวังค์ เพื่อนพูดว่า

"คำว่า ตาย นั้น มีอำนาจ ร้ายแรง สั่น สะเทือนจิตใจ ให้คนหวาดกลัว คนส่วนมากไม่อยากได้ยินคำว่าตายด้วยกันทั้งนั้น คำว่าตายนั้นเป็นคำที่มนุษย์และสัตว์โลกกลัวมากที่สุด ต่างก็นึกว่าความตายจะต้องเจ็บปวดทุกขุมขน ต้องทนทุกข์เวทนาแสนสาหัสกว่าจะสิ้นใจ คนเรานึกกันอย่างนี้มาแต่โบราณ ทำให้น่ากลัวน่าหวาดเสียวน่าสยดสยองที่สุด พวกกลัวตาย ต่างวาดภาพความรู้สึกไว้หลอกตัวเองอยู่ตลอดมา ความกลัวมากจนไม่กล้าสู้กับความจริง ส่วนมากต่างก็ไม่รู้จักความตายดี เพราะไม่เคยตายและไม่ได้ศึกษาว่าความตายเป็นของที่น่ากลัวจริงหรือไม่ ทั้งที่เราต่างก็รู้ว่า

ความตายไม่มีใครหนีพ้น แต่คนเราก็ยังหวาดกลัว ไม่อยากได้ยินได้ฟังว่าความตายเข้ามาใกล้ตัว บางคนหลับตาปิดหูหันหลังอยากจะวิ่งหนี เมื่อเรารู้ว่าหนีไม่พ้นทำไมเราไม่หันหน้ามาสู้ความจริงศึกษาให้รู้ถึงแก่นก็จะรู้ถึงความจริงว่าความตายเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัวเลย เพราะคนเราต้องตายด้วยกันทุกคน ในปัจจุบันนี้วันนี้ (พ.ศ. ๒๕๐๓) พลโลกทุกชาติทุกภาษาในโลกนี้ มีทั้งผิวขาวผิวเหลือง ผิวแดงดำ ทั้งทารกแรกเกิด หญิงชายเด็กผู้ใหญ่ รวมทั้งหมดประมาณสามพันกว่าล้านคน จะต้องตายหมดไม่มีเหลือที่จะได้มีโอกาสอยู่เห็นงานฉลองปีใหม่ พ.ศ. ๒๗๐๐"

ข้าพเจ้าได้ฟังไม่ทันคิดก็ตกใจรีบถามว่า "ถ้าไฟประลัยกัลป์จะมาล้างโลกกระมัง?"

เพื่อนหัวเราะพูดว่า "ไม่ใช่เรื่องเหลวไหลไม่มีเหตุผล มันเป็นหลักของความจริง ไม่ใช่การทำนายล่วงหน้าอะไรทั้งหมด"

เมื่อข้าพเจ้าหวลคิดตามหลักธรรมชาติก็เห็นจริง ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในความรู้สึก ไม่หวาดหวั่นพรั่นกลัว ของเพื่อน ผู้นี้ยิ่งนัก รู้สึกจิตใจของตัวพลอยเข้มแข็งไปด้วยเหตุผล จากนั้นข้าพเจ้าได้ยินคนป่วยพูดต่อไปว่า

"ผมเตรียมจิตใจไว้พร้อมแล้ว จะตายเมื่อไหร่ก็ไม่แปลกอะไร"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินก็รู้สึกศรัทธาในตัวเพื่อนยิ่งนัก จึงซักถามว่า

"คุณไปได้หลักฐานอะไรมาปฏิบัติ ถึงได้ผลเช่นนี้" เพื่อนผู้ป่วยหัวเราะด้วยความพอใจพูดว่า

"หลักธรรมของพระพุทธเจ้าซิคุณ ถ้าเราได้พิจารณาดู จะเห็นผล แล้วคุณลองตั้งปัญหาถามตัวเองอย่างคนธรรมดาดู บ้างว่า ถ้าคนป่วยไข้รู้ตัวว่าจะต้องตาย ความรู้สึกของเราจะเป็น อย่างไร เราทำจิตให้มีความรู้สึกเหมือนคนป่วยจริง บางทีเราอาจ ตกใจกลัวตายหรือช๊อคขึ้นมา เกิดความทุกข์หนักเป็นมารร้าย ก็ จะมาเข้าสิงในความรู้สึกที่ทรมานจิตใจ เกิดมีความเป็นห่วงเสีย ดายทุกอย่างที่คิดว่าเป็นของตัว ทั้งบุตรและภรรยาหรือสามี ญาติ พี่น้องเพื่อนฝูงแล้ว เกิดจิตใจหวั่นไหว กลัวความตายใจหายขึ้น มาเป็นทุกข์เป็นร้อน บางท่านก็เป็นคนใหญ่โตก็เกิดเสียดายความ สุขความสบาย เสียดายบ้านช่องทั้งสมบัติมากมาย เสียดายอำนาจ ตำแหน่งที่มีคนเคารพกราบไหว้ เอาใจพะเน้าพะนอด้วยความ เกรงกลัว ยิ่งคิดยิ่งเสียดาย เสียใจจนประสาทในสมองปั่นป่วนจะ เป็นบ้า ที่ความรู้สึกก็ครึ่งฝันครึ่งตื่น ครึ่งดีครึ่งบ้า สติฟั่นเฟือน ความรู้สึกห่างไกลจากโลกมนุษย์ เหมือนถูกทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว ห่างจากความสุขสบายทั้งปวง ไม่รู้โมงยาม ไม่รู้กลางวันกลาง คืน ความรู้สึกทางประสาทมันแตกกระจายหมดเลอะเลือน จับ ต้นชนปลายไม่ถูก ที่สุดก็ไม่รู้ว่าตัวเป็นใคร กำลังเป็นอะไร นอนตาค้างรอเวลาตาย

นี่ก็เพราะยังนึกว่าสังขารร่างกายยังเป็นของเรา ตัดไม่ขาด ยังหลงใหล ไม่อยากจากโลกมนุษย์ ยังไม่อยากตายทั้งที่กำลังจะตายก็ยังโลภหลง ผู้ที่ยังหลงในกิเลสก็มีความรู้สึกเป็นเช่นนี้แหละครับ ถ้าเราไม่ประมาทศึกษาหาความรู้ให้รู้เห็นความจริงด้วยสติปัญญา รู้ว่าความตายเป็นการจากโลกนี้ไปอย่างธรรมดาไม่น่ากลัว สังขารร่างกายที่เรียกว่าตัวเรามันก็ไม่ใช่ของเรา เป็นของที่ไม่เที่ยงแท้ เกิดแล้วก็ดับ อย่ายึดถือว่าเป็นของเรา เหลือแต่จิตและความรู้สึกที่ยังเป็นของเรา บังคับด้วยหลักธรรมให้อยู่ในความสงบ ไปตามธรรมชาติว่าเราจะอยู่หรือเราจะตายไม่สนใจ ไม่เดือดร้อน ตัดความรู้สึกทางโลกหมด ทำจิตให้บริสุทธิ์ไม่เศร้าหมอง เมื่อจิตจะดับก็อยู่ในความสงบ วิญญาณก็คงจะต้องเข้าสู่สุคติ"

เมื่อข้าพเจ้าได้สนทนากับเพื่อนผู้ป่วยที่ไม่กลัวมรณภัยแล้ว ทำให้เกิดกำลังใจ เมื่อได้รับคำชี้แจงก็มองเห็นความจริงว่า คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตายด้วยกันทุกคน แล้วเราจะมามัวหวาดสะดุ้งกลัวความตายอยู่ทำไม เมื่อเราได้ศึกษารู้ถึงแก่นความจริงก็ไม่น่ากลัว ทั้งเมื่อเรามีชีวิตอยู่ก็ไม่ได้สร้างอะไรร้ายแรงไว้ในโลกมนุษย์มากพอสะดุ้งกลัวว่าจะมีคดีเป็นเงาติดตามไปสู่โลกหน้า เมื่อคิดได้เช่นนี้จิตใจก็สบายขึ้น แต่แล้วก็มานึกเปรียบเทียบชีวิตของบุคคลแต่ละคนย่อมมีจิตใจไม่เหมือนกัน ทำให้นึกถึงเรื่องนักการเมือง

ในสมัยหนึ่งไม่นานนัก ได้ถูกตัดสินให้มีการประหารชีวิต ที่คุกบาง-ขวาง ในหมู่ที่ถูกประหารนั้นมีอยู่สองท่านที่ข้าพเจ้าเคยรู้จัก คือท่านผู้หนึ่งเมื่อทราบว่ากำหนดโทษประหารก็เป็นลมช๊อคทันที อีกท่านหนึ่งพอทราบก็ยิ้มรับโดยไม่มีความหวาดหวั่น หรือมีความสะทกสะท้านประการใด มีจิตใจเข้มแข็ง เมื่อถึงเวลาประหารก็เดิน ร้องเพลงไปตาม ทางเข้าสู่ที่ ประหารมิได้ สะดุ้ง หวาดกลัวต่อมรณภัย เห็นจะเป็นเพราะได้พิจารณาถึงความจริงว่า ความตายเป็นของ ธรรมดา ส่วนอีกท่านผู้หนึ่งมีความหวาดกลัวจนเสียสติ เห็นจะเป็นเพราะยังมีความอาลัยเสียดายความสุข และทรัพย์สินจนประสาทเสีย หมดความรู้สึกก่อนที่จะประหาร เมื่อถึงเวลาเข้าที่ประหารต้องมีผู้พยุงแขนสองข้างค่อย ๆ ก้าว ความรู้สึกเหมือนตายก่อนถึงประหาร นี่ก็ชี้ให้เห็นว่าบุคคลย่อมมีจิตใจเข้มแข็งและอ่อนแอแตกต่างกัน ส่วนผู้มีจิตใจเข้มแข็งย่อมไม่ตายง่าย จะเห็นได้ หลังจากที่ เพชฌฆาตได้ปล่อย กระสุนปืนกล ตรงเป้าไปหนึ่งตับแล้ว ท่านผู้มีจิตใจเข้มแข็งนั้นยังไม่ตายตะโกนร้องบอกว่า อ๊ะยังไม่ตายให้ยิงซ้ำอีก นี่ก็เป็นเรื่องน่าคิดนำมาประกอบ ข้าพเจ้าขอรับว่าได้ยินจากผู้เล่าให้ฟัง และเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ ข่าวนี้ได้รับหลังจากได้ประหารนักโทษการเมืองแล้วในวันรุ่งขึ้น จะเท็จจริงประการใด คงจะมีผู้ทราบเหตุการณ์ในเวลานั้นอีกจำนวนไม่น้อย เมื่อข้าพเจ้าเห็นผู้ป่วยพูดมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้วก็อยากให้พัก จึงบอกว่า

"คุณได้ใช้เวลาสนทนากับผมมานานแล้ว ควรจะมีการพักผ่อนเสียบ้าง เพราะมันจะทำให้เกิดความเหน็ดเหนื่อยมากเปล่า ๆ ผมมารบกวนนานแล้ว"

เสียงเพื่อนหัวเราะโบกมือห้ามแล้วพูดว่า "ผมรู้ตัวรู้กำลังของผมเอง คุณไม่ต้องกลัวผม เพราะผมอยากจะใช้เวลาที่เหลืออยู่อีกไม่นานนัก ขอใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ คุณอย่าห่วงผมเลย แม้โรคจะร้ายแรง แต่จิตใจผมเข้มแข็ง ถ้าคุณมีความข้องใจเรื่องอะไรถามมา ผมตอบได้ก็จะตอบ ถ้าไม่รู้ก็จะบอกตรง ๆ ว่าตอบไม่ได้"

ข้าพเจ้าตอบขอบใจ แล้วรู้สึกว่าความสงสารความรักความอาลัยเพื่อน เมื่อแรกก็ค่อย ๆ คลายลง เพราะเพื่อนไม่ประสงค์จะให้ข้าพเจ้ายึดถือจริงจังว่าเป็นตัวเป็นตน กลัวจะทำให้เกิดทุกข์ขึ้นในความรู้สึก นึกภูมิใจที่ข้าพเจ้ามีเพื่อนรักที่มีคุณธรรมสูงได้ช่วยจูงจิตใจให้สูงไปด้วย กำลังนึกคิดก็ได้ยินเสียงเพื่อนถามซ้ำว่า

"คุณมีเรื่องอะไรจะถามผมไหม ?"

ข้าพเจ้ารีบกล่าวขอบคุณอีกครั้งหนึ่ง และรู้สึกว่าตัวมัวคิดเพลินจึงรีบพูดขึ้นว่า "ผมอยากทราบว่าบทใดที่เป็นประโยชน์ทั่วไป เพื่อเตือนความรู้สึกของสังคมเราทุกวันนี้ กำลังเมามัวหลงงมงาย เพื่อให้ผู้ที่ยังหลงผิดเป็นชอบ หูตาสว่างขึ้นบ้าง"

เพื่อนผู้ป่วยหัวเราะแล้วพูดว่า ถ้าอย่างนั้นอยากจะชักตัวอย่างใกล้ ๆ ในโรงพยาบาลนี่แหละ ไม่ต้องไปไกล ทางธรรมะสอนให้เราเห็นทุกข์ เพื่อจะได้พิจารณาด้วยสติปัญญา คนเราเวลาทุกข์ใจมีมาก เวลาสบายใจมีน้อย ชี้ให้เห็นความจริงจะได้เตือนเราให้ดับความโลภ ความรัก ความหลง ความโกรธ อย่างมงายผมอยากจะให้คุณไปเที่ยวเดินดูในโรงพยาบาลนี้ ตามตึกตามห้องคนไข้ให้ทั่ว แล้วก็ใช้สติปัญญาพิจารณาตามหลักธรรมมะว่าทุกรูปทุกนามเกิดมารับทุกข์ร่วมกันนั้นเป็นความจริงเพียงไร ลองเดินไปดูตามห้องคนป่วยก็จะพบความจริงว่า ท่านผู้อยู่ห้องพิเศษก็ดี หรืออยู่ห้องชั้นหนึ่ง หรือตึกอนาถามีเตียงเป็นทิวแถว มีคนไข้นอนกันแน่นหมดทุกเตียงทุกห้อง มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่หญิงชายหนุ่มสาว และคนแก่คนเฒ่า ทั้งไทยและต่างภาษา ทุกคนที่เข้ามาอยู่ในโรงพยาบาลต่างก็มีความทุกข์ด้วยกัน เป็นทุกข์หนักเพราะคนป่วย ที่เข้ามารักษาที่โรงพยาบาลส่วนมากก็มีอาการหนักเพราะไม่หนักส่วนมากก็ไม่ค่อยยอมมารับการรักษาพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นทางผ่าตัดหรือรักษาทางยา ก็มีอยู่สองทาง คือ ถ้าไม่หายก็ตาย ฉะนั้น ทั้งคนไข้และญาติพี่น้องเพื่อนฝูงต่างก็มีสีหน้าเศร้ากลัวจะตายด้วยกันทุกคน นี่ก็ชี้ให้เห็นมุมหนึ่งของความทุกข์ คราวนี้เราแยกจากโรงพยาบาล ใช้สติปัญญามองด้วยความรู้สึก ตามศาลสถิตยุติธรรมก็ดี ตามเรือนจำก็ดี ตามสถานีตำรวจก็ดี ความทุกข์มีความรู้สึกแตกต่างกัน ต่างแฝงไว้ซึ่งความทุกข์อยู่ทุกหน

ทุกแห่ง ตลอดจนที่ทำการทั่ว ๆ ไปก็ยังแฝงไว้ซึ่งความทุกข์ เกิดด้วยความอิจฉาริษยาคอยแย่งชิงตำแหน่งหน้าที่. ตลอดในที่บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชนพลเมือง ความทุกข์ก็เข้าแฝงไว้ทุกแห่ง ตลอดทั้งที่สุดทางวัดซึ่งเป็นที่สอนพระธรรมให้ผู้หลุด พ้นกิเลสตัณหาก็ยังมีทุกข์แฝงอยู่ นี่เพียงชี้ให้เห็นอย่างหยาบ ๆ ถ้าอยากทราบละเอียด โปรดไปพิจารณาดูเอาเอง ทุกข์มีอยู่ทั่วทุกตัวคนที่ยังอยู่ในกิเลสตัณหา"

ข้าพเจ้าถามขึ้นว่า "ถ้าคนเรารู้แจ้งถึงความทุกข์และความตายแล้ว จิตก็คงจะท้อถอยทำให้ไม่อยากได้ลาภและยศ อำนาจและทรัพย์สินเงินทอง เพราะเห็นไม่จำเป็น ความรู้สึกเช่นนี้มิทำให้คนเกียจคร้าน หรือเขาจะพูดกันว่าคนเรียนธรรมะแล้วเป็นคนขี้เกียจไม่รักความก้าวหน้า"

คนไข้หัวเราะอย่างถูกใจแล้วพูดว่า "นั่นเป็นการเข้าใจผิดมาก ธรรมะของพระพุทธเจ้ามิได้สอนให้คนขี้เกียจ แต่สอนให้เรามีศีลธรรมสัมมาอาชีวะในทางสุจริต โลกกับธรรมยังต้องพึ่งกันอยู่ตลอดไป ลาภยศ อำนาจ ได้มาด้วยความสุจริต ตกอยู่กับผู้มีศีลธรรม ย่อมจะนำไปทำเป็นประโยชน์แก่สัตว์โลกที่เกิดมาร่วมทุกข์ด้วยกัน จะก่อให้เกิดเป็นสาธารณกุศล ย่อมจะเป็นประโยชน์นำความสุขมาสู่ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข เพิ่มพูนบารมีของท่านผู้นั้นต่อไป แต่หากว่าลาภยศอำนาจไปตกอยู่กับคนพาล

สันดานชั่วเช่นกัน ก็จะนำไปใช้ในทางทุจริตผิดศีลธรรมชั่วร้าย ประชาชนก็จะเดือดร้อน เพราะการเห็นแก่ลาภยศอำนาจไม่รู้อิ่ม ของผู้ครองอำนาจ"

ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า "การทำบุญให้ทานในสมัยนี้ ทำอย่างไรจึงจะได้ผลสมบูรณ์ จะไม่ผิดอย่างที่เรียกว่า**ทำดีได้ชั่ว**"

คนไข้ตอบว่า "ตามความรู้สึกของผมคิดว่า ถ้าเราจะทำบุญก็ต้องหาพระสงฆ์ที่มีศีลบริสุทธิ์ เราก็จะได้บุญกุศลสมบูรณ์ตามความตั้งใจ จะอุทิศกุศลให้ผู้ใดก็สมตามความประสงค์ ส่วนบุคคลที่เราจะประกอบทานช่วยเหลือก็พิจารณาดูให้ดี ผมเคยให้เงินช่วยเหลือเป็นทานแก่ชายผู้หนึ่ง เขาอ้อนวอนอ้างถึงความทุกข์ยาก ผมก็คิดว่าเขาคงจะยากจน และเงินคงจะช่วยต่อชีวิตของเขาและครอบครัวไปได้นาน แต่ตรงข้ามกลับทำให้ชีวิตสั้นลง คือภายหลังได้ทราบว่า เมื่อเขาได้เงินจากผมแล้วก็เข้าโรงเหล้าดื่มเมาเป็นครั้งสุดท้าย เพราะหลังจากเขาออกจากโรงเหล้ามาตุปัดตุเป๋ไปตามถนนแล้วก็ถูกรถยนต์ชนตาย และรถยนต์คันนั้นก็ขับหนีไป ต้องนอนตายเปล่าข้างถนน นี่ก็เรียกว่า **ทำดีแต่ได้ชั่ว** และยังมีตัวอย่างอีกมากมาย ต่อมาผมตั้งใจไว้ว่าจะไม่ยอมช่วยคน ๒ ประเภท ชนิดหนึ่งคือนำเงินไปซื้อเครื่องดองของเมาหรือพวกยาเสพติดชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีนเป็นต้น อีกชนิดหนึ่งคือคนอกตัญญูเป็นคนชั่วที่ไม่รู้จักบุญคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ คนพวกนี้ให้อยู่ในบ้านใคร บ้านนั้นก็จะ

เป็นเสนียดจัญไร ถ้าพบคนชะนิดนี้ให้หลบหลีกให้ไกล คนอกตัญญู ไม่มีความซื่อกับใคร ผมเห็นมามากแล้ว”

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังเช่นนี้ ก็มีความรู้สึกว่าเพื่อนผู้นี้ช่างมีความรู้ประกอบเหตุผลการปฏิบัติจิตใจได้ดี จึงพูดว่า “ผมมีความเลื่อมใสในตัวคุณมาก ไม่เคยรู้เลยว่าคุณได้ศึกษาธรรม ได้ค้นคว้าหาเหตุผลจนได้เห็นความจริง ทำให้ผมเกิดกำลังใจเข้มแข็งไปด้วย ผมดีใจจริง ๆ เมื่อก่อนผมไม่เคยรู้ และคุณก็ไม่ยอมบอกผมเลย”

คนไข้หัวเราะอย่างขบขันแล้วพูดว่า “คนที่เขาศึกษาการปฏิบัติธรรมจริง ๆ ไม่มีใครเขาไปเที่ยวคุยโอ้อวดฟุ้งซ่าน และผมก็ยังรู้ไม่พอที่จะโอ้อวดใคร หรือยังไม่รู้พอที่จะไปสั่งสอนใคร ยิ่งคนในสมัยนี้เขาเชื่อก็ดี ถ้าเขาไม่เชื่อเขาก็กลับหัวเราะเยาะให้ว่าเป็นคนงมงาย ผมเพียงแต่ศึกษาไว้เมื่อถึงคราวจำเป็นก็นำมาใช้ เพื่อเป็น ประโยชน์ ที่สามารถ ทำจิตใจให้สงบดี ไม่มีความเศร้าหมอง”

ข้าพเจ้าพูดขึ้นว่า “รู้สึกว่าคุณปฏิบัติได้ดีมาก เห็นจะหลุดพ้นจากทุกข์จากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คงจะไม่ต้องมาเกิดอีก”

เพื่อนหัวเราะแล้วตอบว่า “ยังหลอกคุณ ผมปฏิบัติได้เพียงหลุดพ้นเป็นบางส่วน หรือปลีกย่อยเท่านั้น ยังมีอีกมากที่ผมเรียนไม่ถึง ผมยังต้องมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ธรรมของพระ

พุทธเจ้านั้นละเอียดอ่อนมาก ผู้ปฏิบัติต้องมีความศรัทธาสนใจ จริง ๆ ต้องใช้สติปัญญาและความเพียร มีความพยายาม มีความอดทน ทำจิตใจให้เพลิดเพลินในธรรมะเหมือนดวงแก้วใสสะอาดบริสุทธิ์ ถ้าเราค้นคว้าจะมองเห็น จะพบความชุ่มชื่นอิ่มเอิบ เกิดความสุขทางใจด้วยความสงบ"

ตลอดเวลาสนทนา ข้าพเจ้าสนใจในคำพูดของเพื่อนผู้นี้มาก จึงถามปัญหาที่สงสัยว่า "ในยุคปัจจุบันนี้มีผู้ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์เข้าสู่นิพพานหรือเปล่า"

เพื่อนผู้นั้นตอบว่า "ตราบใดที่พระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังส่องแสงอยู่ในโลกมนุษย์ ตราบนั้นโลกจะไม่ขาดพระอรหันต์"

ข้าพเจ้าจึงถามว่า "การที่คุณศึกษาธรรมจนเกิดผลขึ้นทางจิตใจเช่นนี้มีใครรู้บ้าง ตัวผมเองก็แปลกใจเหมือนกัน เพราะเราก็รักใคร่สนิทสนมกันมาก แต่ไม่เคยรู้มาก่อน ถ้าคุณไม่ป่วยผมก็ไม่รู้"

เพื่อนยิ้มแล้วพูดขึ้นว่า "ไม่มีใครรู้ แม้แต่ภรรยาผมก็ไม่เคยสนทนาเรื่องนี้ เพียงแต่รู้ว่าผมชอบอ่านหนังสือธรรมะเท่านั้นมีรู้แต่คุณคนเดียว"

ข้าพเจ้าบอกว่า "ผมขอขอบคุณที่ให้เกียรติแก่ผมสูงยิ่งถึงเพียงนี้ บัดนี้ผมรู้แล้วว่าทุกวันนี้ยังมีพระอรหันต์อยู่ในโลก เพราะพระท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านไม่ไปเที่ยวโอ้อวดเช่นเดียว

กับคุณ ถ้าเราไม่อยู่ใกล้ชิดได้ฟังได้เห็นการปฏิบัติของท่านก็คงไม่รู้เช่นเดียวกัน"

เพื่อนพูดต่อจากข้าพเจ้าว่า "นั่นเป็นความเข้าใจที่ไม่ผิด ผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์และนิพพานนั้น ทุกท่านสำเร็จเมื่อยังมีชีวิตอยู่ อย่าเข้าใจผิดว่าเมื่อตายแล้วจึงจะสำเร็จ และอย่าเข้าใจว่าถ้าสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วจะมีรัศมีออกมาแสดงให้เห็น พระอรหันต์ก็พระธรรมดาที่ดูด้วยตาไม่รู้ เหตุเมื่อสมัยพุทธกาล ทำไมจึงรู้ว่าองค์นั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ องค์นี้ยังไม่สำเร็จ ก็เพราะพระพุทธเจ้าท่านเห็นด้วยญาณ ท่านมองด้วยตาทิพย์ ท่านรู้แจ้งเห็นจริงทั้งโลกมนุษย์ โลกสวรรค์ โลกนรก และทั้งสมัยพุทธกาลผู้อุปสมบทก็ล้วนแต่ผู้เลื่อมใสจริง ๆ เมื่อได้ฟังพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาแล้วก็ซาบซึ้งในรสพระธรรม มองเห็นทุกข์ เห็นทางกำจัดทุกข์ จึงสำเร็จเป็นพระอรหันต์กันมากผิดกว่าสมัยปัจจุบันนี้ ผู้ที่จะอุปสมบทยังไม่ซาบซึ้งในพระธรรมพอ เพราะส่วนมากจำพรรษาเพียงสามเดือน เพื่ออุทิศกุศลให้บิดามารดา จึงยากที่จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้"

เมื่อเพื่อนพูดมาเพียงนี้ก็หยุดนึกครู่หนึ่ง แล้วก็พูดต่อไปว่า "ขอให้คิดดูว่าโลกมนุษย์ที่เราอยู่นี้มีอายุตั้งล้าน ๆ ปีมาแล้ว และจะอยู่ต่อไปอีกกี่ร้อยปีก็ไม่มีใครรู้ ส่วนมนุษย์เราที่เป็นชาวโลก เมื่อเปรียบเทียบอายุแล้วส่วนมากก็อยู่ได้ไม่เกินร้อยปี รู้สึกว่ามนุษย์เรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้น้อยเหลือเกิน เมื่อเปรียบเทียบกับ

โลกที่มีอายุเป็นล้าน ๆ ปี ทำไมคนเรายังไม่ใช้ชีวิตที่กำลังเป็นมนุษย์อยู่ในโลกใช้เวลาประกอบคุณงามความดี รักษาศีล รักษาใจให้มีธรรมเพื่อเป็นบารมีติดตามไปในโลกหน้า อย่าเอาเวลาที่มีน้อยแล้วไปมัวเมากับความสุขอย่างจอมปลอม มัวเมาด้วยตัณหาราคะ คอยแก่งแย่งชิงดีอิจฉาริษยาใช้อำนาจข่มขู่ข่มเหงเป็นจุดด่างแห่งความชั่วเศร้าหมองของชีวิต เพราะชาวพุทธเราเชื่อแน่ในสัจธรรมว่า ตายแล้วก็ต้องเกิดมาใหม่ในชาติต่อไป ถ้าเราไม่บรรลุเป็นอรหันต์ยังไม่ถึงนิพพาน การสร้างกุศลบารมีด้วยการทำความดีมีศีลประจำใจนั้น เป็นสิ่งประเสริฐจะนำให้เรากลับมาเกิดในที่ดี ในตระกูลดี ฉะนั้น ผมจึงขอร้องให้คุณมานี่ ก็เพื่อจะได้ระบายความรู้สึกในอารมณ์ออกมาได้บ้างก็ทำให้ผมสบายใจ และคุณก็เป็นคนช่างจดช่างจำชอบเขียน ถ้าจะบันทึกเรื่องการสนทนาครั้งนี้ ผมขอร้องแต่เพียงสิ่งเดียว ขออย่าได้แจ้งชื่อเสียง มันจะเป็นต้นเหตุแห่งความไม่สงบแก่ตัวผม เวลานี้ผมต้องการความสงบในบั้นปลายของชีวิต คุณคงจะไม่ขัดข้องตามที่ผมขอร้องนี้"

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังแล้ว ก็เกิดความเคารพนับถือเพื่อนผู้นี้ยิ่งขึ้น ทำให้นึกว่า ผู้ที่ประกอบกรรมดี ปฏิบัติถึงขั้นนี้แล้วท่านย่อมไม่ประสงค์ในสิ่งตอบแทนไม่ว่าจะเป็นลาภยศสรรเสริญ และชื่อเสียงก็มิได้สนใจ ข้าพเจ้าอดนึกภูมิใจเสียไม่ได้ว่า ตัวเองคงจะเคยสร้างบุญกุศลทำความดีอะไรไว้ในชาติก่อน จึงไม่ได้พบคนชั่ว

ที่จะชักนำไปสู่ฝ่ายต่ำทำให้เห็นผิดเป็นชอบ สร้างเวรกรรมทำบาป ได้พบแต่คนดีมีศีลธรรม เข้าสุภาษิตว่า **"คบคนพาล ๆ พาไปหาผิด คบบัณฑิต ๆ พาไปหาผล"** ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงเยาวชนในปัจจุบันนี้แล้วก็เศร้าใจ ที่คบเพื่อนเป็นพาลมาก จึงพากันประพฤติตนเป็นที่เสื่อมเสีย ดังข่าวมีอยู่เป็นประจำวัน

วันนั้น หลังจากภรรยาของเพื่อนกลับจากซื้ออาหารแล้ว เราก็ใช้เวลาสนทนากันอย่างธรรมดาอีกเป็นเวลาอันสมควรก็ได้ลาจากมา แต่เวลากลับ จิตใจของข้าพเจ้าแปลกกว่าเมื่อเวลาไปอย่างตรงกันข้าม จะเป็นด้วยอำนาจของจิตที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยวไม่กลัวความตาย หรือธรรมะเป็นโอสถที่สามารถหยุดยั้งพยาธิภัยไม่ให้เจริญงอกงามในสังขาร จึงทำให้ท่านผู้นี้มีชีวิตอยู่ในโลกต่อมาอีกหลายปี จึงคิดว่าควรจะนำเรื่องนี้มาพิจารณาด้วยหลักธรรมและเหตุผล หากว่าเรื่องนี้จะเกิดกุศลและความดี ข้าพเจ้าขออุทิศความดีและกุศลอันนั้นให้แก่เพื่อนผู้มีจิตใจเข้มแข็ง ผู้ไม่หวาดหวั่นในมรณภัยดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว.

— สวัสดี —

นักโทษประหาร

☆ แสง จันทร์งาม

วันหนึ่ง มีโอกาสข้าพเจ้าไปเยี่ยมเรือนจำมหันตโทษ แห่งหนึ่งและได้พบเห็นสิ่งประหลาดมหัศจรรย์น่าสนใจเหลือล้ำยิ่งกว่าที่พบเห็นมาแล้วในเรือนจำอื่น ๆ ข้าพเจ้าแทบไม่เชื่อว่าสิ่งที่ได้พบเห็นในเรือนจำนั้นเป็นความจริง จริง ๆ เพราะเหตุผลบางประการ ข้าพเจ้าจะยังไม่บอกท่านว่าเรือนจำนั้นอยู่ที่ไหน

สิ่งแรก ที่ประทับใจข้าพเจ้าก็คือความกว้างใหญ่ไพศาลของเรือนจำนั้น มันกว้างใหญ่จริง ๆ จนมองไม่เห็นกำแพงที่ล้อมอยู่โดยรอบ และจำนวนนักโทษที่ถูกคุมขังอยู่ภายในเรือนจำนั้นก็มากมายเหลือคณนา ประกอบด้วยคนทุกชาติชั้นวรรณะ เจ้าหน้าที่เรือนจำและผู้คุมก็มีจำนวนมากมายพอ ๆ กับจำนวนนักโทษ ข้าพเจ้าคิดอยู่ในใจว่า มันน่าจะเป็นมหานครแห่งหนึ่งมากกว่าจะเป็นเรือนจำ

ท่าน ผู้บัญชาการเรือนจำ ซึ่งเป็นชายผิวคล้ำ ร่างใหญ่อายุประมาณ ๕๐ ปีได้อธิบายให้ข้าพเจ้าฟังว่า "นักโทษทุกคนในเรือนจำนี้ล้วนแต่ต้องคดีอุกฉกรรจ์ที่ต้องประหารชีวิตทั้งสิ้น"

ข้าพเจ้า ถึงกับสะดุ้งสุดตัวเมื่อได้ทราบข่าวเท็จจริงอันนี้ พยายามระงับใจให้เป็นปกติแล้วก็เรียนถามผู้บัญชาการ ฯ ว่า "นัก

โทษเหล่านี้ส่วนมากทำความผิดอะไรครับ จึงถูกส่งตัวมาคุมขังที่นี่ ?"

"ผมไม่ทราบและไม่สนใจว่า ใครทำความผิดอะไรมาก่อน" ผู้บัญชาการฯ ตอบแสดงความยิ่งใหญ่อยู่ในน้ำเสียง "นั่นเป็นหน้าที่ของตำรวจและศาล เมื่อตำรวจจับผู้กระทำความผิดได้ ก็ส่งตัวให้ศาลดำเนินคดี เมื่อศาลพิพากษาเสร็จ ตำรวจก็คุมตัวนักโทษมาส่งผม ผมก็คุมขังไว้และจัดการประหารชีวิตตามชอบใจ ถ้าคุณอยากทราบว่าเขาทำความผิดอะไร คุณลองไปถามนักโทษคนนั้นดูซิ" ผู้บัญชาการฯ ชี้มือไปที่นักโทษคนหนึ่งกำลังถอนหญ้าอยู่ใกล้ ๆ

"นี่คุณ คุณทำความผิดอะไรจึงต้องมาถูกขุมขังอยู่ในเรือนจำนี้" ข้าพเจ้าถามด้วยเสียงสุภาพ

นักโทษ คนนั้นเงยหน้าขึ้นมองดูข้าพเจ้าดุจเห็นข้าพเจ้าเป็นสัตว์ปจะหลาดตัวหนึ่ง ดวงตาของเขามีแววขุ่นแสดงว่าไม่พอใจอย่างมาก "คุณเป็นใครมาจากไหน" เขาถามด้วยเสียงเครียด "ผมไม่ได้ทำความผิดอะไร ผมไม่ใช่นักโทษ ผมไม่ได้อยู่ในเรือนจำ !" เขาตอบด้วยเสียงดังลั่น

ข้าพเจ้า ถึงกับยืนอ้าปากค้างด้วยความงงงันต่อพฤติกรรมอันประหลาดของนักโทษคนนั้น เมื่อไม่รู้จะโต้ตอบอย่างไร จึงหันไปมองดูผู้บัญชาการฯ ด้วยหวังว่าจะได้รับคำชี้แจงเพิ่มเติม

อย่างน้อยท่านก็อาจจะบอกข้าพเจ้าว่า นักโทษคนนั้นเป็นคนเสีย จริตหรืออะไรทำนองนั้น แต่แล้วข้าพเจ้าเองก็เกือบจะกลายเป็น คนเสียจริตไป เพราะท่านผู้บัญชาการ ฯ และเจ้าพนักงานอีก ๔—๕ คนซึ่งยืนอยู่ข้างๆ ได้หัวเราะเยาะขึ้นพร้อมกัน และไม่พูด ว่ากระไร ข้าพเจ้าบอกไม่ถูกว่าขณะนั้นรู้สึกอย่างไร ทั้งโกรธทั้งงง ทั้งประหลาดใจระคนกัน

"เอ นี่นักโทษคนนั้น บ้า หรือว่าท่านบ้า หรือว่าผมบ้า กันแน่" ข้าพเจ้าโพล่งออกมาด้วยความหัวเสียจนขาดสติสัมป-ชัญญะ

"บ้าด้วยกันทั้งนั้น" ผู้บัญชาการ ฯ ตอบหน้าตาเฉย

หลังจาก เหตุการณ์ประหลาดนั้นแล้ว ท่านผู้บัญชาการฯ ก็พาข้าพเจ้าตระเวนชมเรือนจำต่อไป ตลอดระยะทางที่เดินผ่าน ข้าพเจ้าเห็นนักโทษรวมกันทำงานอยู่เป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละ ๕ คน บ้าง ๖ คนบ้าง ทุกคนกำลังทำงานอย่างเอาจริงเอาจัง หน้าตา และเนื้อตัวชุ่มโชกไปด้วยเหงื่อ งานที่นักโทษทำก็มีทุกประเภท เช่น บางกลุ่มก็ปลูกผักในสวนของเรือนจำ บางพวกก็เป็นช่าง ไม้ บางพวกก็เป็นช่างเหล็ก บางพวกก็เป็นช่างทอง บางพวก ที่มีความรู้ก็ทำงานเป็นเสมียน บางพวกก็ค้าขายอยู่ในร้านค้าของ เรือนจำ ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจมากที่ได้เห็นนักโทษทำงานกันอย่าง ขยันขันแข็ง จึงได้ถามท่านผู้บัญชาการ ฯ ว่า "ผลประโยชน์ที่

ได้จากการทำงานเหล่านั้น ทางเรือนจำแบ่งให้นักโทษบ้างหรือไม่ หรือเอาไว้เป็นของหลวงหมด ?"

ผู้บัญชาการฯ ตอบว่า "ผลประโยชน์ที่นักโทษทำได้ ตกเป็นสมบัติของนักโทษนั่นเอง ทางเรือนจำไม่เกี่ยวข้องเลย แต่เมื่อเขาถูกประหารชีวิตตายไปแล้วสมบัติของเขาทั้งหมดจะต้องตกเป็นของเรือนจำ แต่ตราบเท่าที่เขายังมีชีวิตอยู่เขาสามารถจะหาทรัพย์และใช้ทรัพย์ของเขาได้อย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นนักโทษของเราทุกคนจึงตั้งหน้าทำงานด้วยความขยันขันแข็งโดยไม่ต้องบังคับ บางคนทำงานทั้งกลางวันกลางคืนก็มี"

ข้าพเจ้า ถามขึ้นว่า "ที่เรือนจำกลางเขามีการให้อาหารตามเวลา มีการให้เครื่องนุ่มห่ม ผมอยากทราบว่าที่เรือนจำนี้มีการให้อาหารและเสื้อผ้าหรือไม่ ?"

"ไม่มี" ผู้บัญชาการฯ ตอบ "เราไม่ให้อาหารหรือเสื้อผ้าแก่นักโทษ เพราะนักโทษแต่ละคนมีสิทธิ์หาเองได้ ทำงานได้ ทางเรือนจำเลยปล่อยให้ทุกคนช่วยตัวเอง แต่ทุกคนก็มีพออยู่พอกิน มีบางรายเหมือนกันที่เกียจคร้านหรือไร้ความสามารถ ไม่อยากทำงาน ไปเที่ยวขโมย หรือปล้นสะดมภ์ หรือฉ้อโกงเอาทรัพย์ของนักโทษคนอื่นมาเลี้ยงชีวิต"

"มีการปล้นกันภายในเรือนจำนี้ด้วยหรือครับ ?" ข้าพเจ้าถามด้วยความประหลาดใจ

"มี" ผู้บัญชาการฯ ตอบ "มีการปล้นกันทุกวัน มีการทะเลาะวิวาทกันทุกวัน มีการตีรันฟันแทงกันตายทุกวัน"

"แล้วทางการเรือนจำจัดการอย่างไรกับนักโทษใจร้ายที่ฆ่าเพื่อนนักโทษตายในเรือนจำ ?" ข้าพเจ้าถาม

"ไม่ทำอะไร" ผู้บัญชาการฯ ตอบคล้ายกับไม่เห็นว่าการฆ่ากันตายเป็นเรื่องร้ายแรง "ปล่อยให้เขาทำตามสบาย เพราะนักโทษทุกคนในเรือนจำนี้มีโทษถึงตายทุกคนอยู่แล้ว สักวันหนึ่งทุกคนจะต้องถูกประหารชีวิต ฉะนั้น แม้จะมีความผิดในระหว่างหรือไม่ทุกคนก็จะต้องถูกประหารชีวิตอยู่ดี ดีเสียอีกที่เขาจัดการประหารชีวิตกันเองโดยไม่ให้เจ้าหน้าที่เพชฌฆาตเรือนจำต้องลำบาก !"

ข้าพเจ้า มองดูหน้าท่านผู้บัญชาการเรือนจำด้วยความงุนงง พลางคิดในใจว่า เรือนจำนี้ช่างโหดร้ายทารุณอย่างป่าเถื่อนเสียเหลือเกิน ผู้บัญชาการเรือนจำเองก็ช่างใจไม้ไส้ระกำ เห็นชีวิตของคนเป็นชีวิตของมดของปลวกไปได้ แต่มิได้พูดออกมาด้วยวาจาเพียงแต่เดินตามผู้บัญชาการฯ และคณะไปอย่างเงียบๆ

"คุณอยากจะดูการประหารชีวิตนักโทษไหมล่ะ ?" ผู้บัญชาการฯ ถาม ข้าพเจ้าเกิดความกระอักกระอ่วนใจขึ้นมาทันที เพราะใจหนึ่งเกิดอยากรู้อยากเห็น แต่ใจหนึ่งเกิดความสังเวชสลดใจไม่อยากเห็นเพื่อนมนุษย์ถูกตัดคอต่อหน้าต่อตา กลัวจะเกิดเป็นลม เพราะตกใจกลัวต่อความโหดร้ายทารุณของการฆ่ามนุษย์ แต่

คิดว่าถ้าวิธีการประหารไม่แสดงความโหดร้ายทารุณเกินไป ก็จะไปดูประดับความรู้เสียบ้าง เพื่อให้แน่แก่ใจจึงถามผู้บัญชาการ ฯ ดูว่า "ทางเรือนจำประหารนักโทษโดยวิธีไหน ?"

"ทุกชนิด" ผู้บัญชาการ ฯ ตอบ "ใช้ปืนยิงบ้าง ใช้มีดแทงให้ตายบ้าง ใช้ฆ้อนทุบกระโหลกศีรษะบ้าง แขวนคอบ้าง บังคับให้ดื่มยาพิษบ้าง ปล่อยสัตว์ร้ายให้กัดตายบ้างกดคอให้จมน้ำตายบ้าง ให้ล้อเหล็กขนาดใหญ่บดตัดคอให้ตายบ้าง บางทีก็ให้เจ้าหน้าที่ทรมานโดยตัดแข้งขา ตีนมือ เนื้อหนัง ออกทีละน้อย ๆ จนตายไปเอง"

ข้าพเจ้า ถึงกับเหงื่อแตกพลั่กด้วยความสะดุ้งตกใจกลัวต่อวิธีการประหารชีวิตอันทารุณโหดร้ายที่ผู้บัญชาการ ฯ บรรยายให้ฟัง "ผมไม่ดูละครับ" ข้าพเจ้าบอกผู้บัญชาการ ฯ "เพียงแต่ได้ฟังท่านเล่าวิธีการให้ฟังเท่านั้น ผมก็แทบทนฟังไม่ไหวแล้ว ถ้าไปเห็นจริง ๆผมเป็นลมแน่"

"รู้สึกว่าคุณขวัญอ่อนมาก" ผู้บัญชาการ ฯ กล่าวยิ้ม ๆ "ถ้าคุณกลายเป็นนักโทษ และจะถูกประหารชีวิตแบบนั้นบ้าง คุณจะรู้สึกอย่างไร ?"

"ผมก็คงช็อคตายก่อนถูกประหารจริง ๆ" ข้าพเจ้าตอบ ผู้บัญชาการ ฯ หันไปมองดูเจ้าหน้าที่เรือนจำที่ยืนอยู่ข้าง ๆ แล้วก็ยิ้มอย่างมีนัย ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกหวาดระแวงอย่างไรชอบกล

เรา ได้เดินผ่านนักโทษกลุ่มหนึ่ง ซึ่งกำลังล้อมวงเสพสุรา และร้องเพลงกันอยู่อย่างสนุกสนาน "เขาทำอะไรกันครับ ?" ข้าพเจ้าถามท่านผู้บัญชาการ ฯ

เขา กำลังฉลองสมาชิกใหม่ วันนี้ตำรวจนำนักโทษใหม่เข้ามาส่งเรือนจำหลายคน พวกนี้คงสามารถดึงนักโทษใหม่บางคนมาเป็นสมาชิกได้ จึงดีอกดีใจและฉลองกันเป็นการใหญ่ เหตุการณ์เช่นนี้เป็นของธรรมดาในเรือนจำของเรา นักโทษทุกกลุ่มต่างปรารถนาอยากได้โทษใหม่มาเข้าร่วมคณะมาช่วยการงานของคณะ มีการวิ่งเต้นหาสมาชิกใหม่กันทั่วไป"

เดินต่อไปอีกไม่นาน ข้าพเจ้าก็ได้พบกับภาพตรงกันข้ามกับภาพที่เพิ่งเห็นมา คือนักโทษกลุ่มหนึ่งกำลังนั่งล้อมวงส่งเสียงร่ำไห้คร่ำครวญอย่างน่าสมเพทเวทนา ท่ามกลางวงนั้นมีชายคนหนึ่งกำลังนอนนิ่งอยู่ มีผ้าขาวม้าคลุมตั้งแต่เข่าขึ้นไปจนถึงศีรษะ ข้าพเจ้าเดินเข้าไปใกล้แล้วถามว่า "เกิดอะไรขึ้นหรือ ?"

"สมาชิกของคณะเราคนหนึ่งเพิ่งถูกประหารชีวิต" นักโทษคนหนึ่งตอบทั้งน้ำตานองหน้า "เขาเป็นคนดีและขยันขันแข็งมาก เราทุกคนรักเขาและเสียดายเขาที่มาด่วนถูกประหารชีวิตเสีย เราได้สูญเสียแขนขวาของเราไปเสียแล้ว........." ว่าแล้วเขาก็ร้องไห้คร่ำครวญต่อไป

"เขาถูกประหารชีวิตโดยวิธีใด ?" ข้าพเจ้าถาม

"โดยวิธีถูกตัดคอ" ชายคนเดิมตอบ เขาค่อย ๆ เลิกผ้าคลุมออกจากหน้าของศพเผยให้เห็นหัวที่ขาดจากไหล่ กลิ้งอยู่ต่างหากจากลำตัว มีเลือดเลือดนองอยู่บนพื้นและจับเกรอะตามหน้าและตามลำตัว "ขณะที่เขากำลังนั่งคุยกับเราอยู่อย่างสนุกสนานนั่นเอง เพชฌฆาตคนหนึ่งก็ถือดาบอันคมกริบวิ่งมาฟาดพื้นคอของเขาสุดแรง ทำให้ศีรษะของเขาขาดกระเด็ดตกไป เราต้องเก็บเอาศีรษะของเขามาวางไว้ที่เดิม แล้วก็เอาผ้าขาวม้าคลุมอย่างที่เห็นอยู่นี้"

ข้าพเจ้า บอกให้เขาดึงผ้าปิดศพเสียตามเดิม แล้วก็หันมาทางผู้บัญชาการ ฯ ด้วยความตั้งใจจะต่อว่าในความโหดร้ายป่าเถื่อนของเพชฌฆาต แต่ก็พูดไม่ออกอยู่เป็นนานเพราะรู้สึกมีอะไรมาจุกที่คอหอย เมื่อควบคุมสติสัมปชัญญะได้ดังเดิมแล้ว จึงถามผู้บัญชาการ ฯ ว่า "ทำไมท่านปล่อยให้คนของท่านทำอย่างป่าเถื่อนเช่นนั้น ท่านมิได้แจ้งให้นักโทษทราบล่วงหน้าดอกหรือว่าจะประหารชีวิตโดยวิธีใด ที่ไหน เมื่อไร ? นักโทษไม่มีโอกาสรู้ล่วงหน้าและเตรียมตัวบ้างหรือ ?"

"การประหารชีวิตนักโทษนั้น" ผู้บัญชาการ ฯ ตอบ "เรายกให้เป็นหน้าที่ของเพชฌฆาตโดยตรง เพชฌฆาตมีอำนาจจะประหารชีวิตใครที่ไหนเมื่อใดก็ได้ตามชอบใจ โดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า บางทีนักโทษกำลังนอนหลับอยู่ดี ๆ เพชฌฆาต

อาจจะเอาดาบไปฟันคอตายโดยไม่รู้สึกตัวก็ได้ บางคนกำลังเล่นอยู่อย่างสนุกสนาน เพชฌฆาตอาจจะเอาค้อนไปทุบหัวตายก็ได้"

"ถ้าอย่างนั้นนักโทษทุกคนก็คงนอนตาไม่หลับ" ข้าพเจ้ากล่าวพลางสั่นศีรษะด้วยความอ่อนอกอ่อนใจ ต่อระเบียบการอันวิตถารของเรือนจำแห่งนั้น "คงหวาดผวาอยู่ตลอดเวลา เพราะไม่รู้ว่าเมื่อใดเพชฌฆาตจะมาลากตัวไปประหารชีวิต"

"ตรงกันข้าม" ผู้บัญชาการ ฯ ตอบ "ไม่มีนักโทษคนใดประหวั่นพรั่นพรึงต่อการประหารชีวิตเลย นักโทษส่วนมากลืมเสียสนิทว่า *ตนเป็นนักโทษประหาร* ต่อเมื่อเห็นเพื่อนถูกประหารต่อหน้าต่อตานั่นแหละ จึงจะระลึกขึ้นมาได้ แต่ไม่ช้าก็ลืมสนิทแล้วก็สนุกสนานเพลิดเพลินต่อไป"

ท่าน ผู้บัญชาการเรือนจำพาข้าพเจ้าตระเวนชมเรือนจำต่อไปอีก เราได้ผ่านกลุ่มนักโทษไปมากมายหลายกลุ่ม สังเกตดูนักโทษทุก ๆ กลุ่ม ต่างทำงานและเล่นกันอย่างสนุกสนาน แทบทุกคนมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสเป็นอันดี ทำให้ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับท่านผู้บัญชาการ ฯ ที่ว่านักโทษส่วนมากลืมสนิทว่าตนเป็นนักโทษประหาร

"ทางเรือนจำมีระเบียบควบคุมนักโทษอย่างไรบ้าง ?" ข้าพเจ้าถาม

ผู้บัญชาการ ฯ หัวเราะแล้วตอบว่า "ไม่มีเลย นักโทษจะเล่นจะทำงานจะกินจะนอน จะเที่ยวไปที่ไหนก็ได้ภายในเรือนจำนี้ ไม่มีการควบคุมใด ๆ ทั้งสิ้น"

"การปล่อยปละละเลยเช่นนี้ ท่านไม่กลัวนักโทษแหกคุกหรือ ?"

ท่านผู้บัญชาการเรือนจำหัวเราะดังยิ่งขึ้นแล้วตอบว่า "ไม่กลัว ผมจะบอกเหตุผลว่าทำไมไม่กลัว ประการแรกก็เพราะว่าไม่มีใครอยากจะออกไปจากเรือนจำนี้ แทบทุกคนพอตกเข้ามาอยู่ในเรือนจำนี้ก็สนุกสนานเพลิดเพลินจนไม่อยากจากไป ทุกคนอยากอยู่ที่นี่ ยอมถูกประหารชีวิตและตายที่นี่ นั่นเป็นเหตุผลสำคัญที่สุด เหตุผลอีกประการหนึ่ง ที่ผมไม่กลัวว่านักโทษจะหนีอยู่ที่โน่น ผมจะพาคุณไปดูเดี๋ยวนี้"

ท่าน ผู้บัญชาการ ฯ ได้จูงแขนข้าพเจ้าพาไปยังหอคอยสูงหลังหนึ่ง เราเดินตามบันไดขึ้นไปจนถึงยอดหอคอยแล้วผู้บัญชาการ ฯ ก็ชี้มือให้ข้าพเจ้าดูสิ่งหนึ่ง พอเห็นสิ่งนั้น ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยกับผู้บัญชาการ ฯ ทันทีว่าทำไมท่านจึงไม่กลัวนักโทษจะแหกคุก

สิ่ง ที่อยู่ข้างหน้าข้าพเจ้า คือกำแพงสูงใหญ่ที่ล้อมรอบเรือนจำอยู่ถึง ๓ ชั้น มีช่องว่างระหว่างกำแพง กว้างประมาณ ๓๐ เมตร กำแพงทั้ง ๓ มีความหนาและความสูงไม่เท่ากัน และสร้างด้วยวัสดุต่าง ๆ กัน คือกำแพงชั้นในเป็นกำแพงก่อด้วยอิฐ

แต่ไม่มีการโบกปูน จึงมองเห็นแผ่นอิฐเรียงกันอยู่เป็นก้อน ๆ กำแพงอิฐมีความหนาประมาณ ๖ ฟุต และสูงประมาณ ๑๐ ฟุต กำแพงชั้นกลางมีสีเท่าแก่ เพราะสร้างด้วยแผ่นหินขนาดใหญ่ทั้งนั้น ท่านผู้บัญชาการ ฯ บอกข้าพเจ้าว่า กำแพงหินกว้างและสูงกว่ากำแพงอิฐ ๒ เท่า กำแพงชั้นนอกสูงแลดูเป็นสีดำทะมึนตลอด มีความกว้างและความสูงมากกว่ากำแพงหิน ๒ เท่า เพราะฉะนั้น จึงเป็นกำแพงขอบนอกที่มั่นคงแข็งแรงที่สุด ข้าพเจ้าได้ถามผู้บัญชาการ ฯ ว่า "กำแพงชั้นนอกทำด้วยอะไร ?"

"ทำด้วยเหล็กทั้งแท่ง !" ท่านผู้บัญชาการ ฯ ตอบ

"มิน่าเล่าถึงไม่มีใครคิดจะหลบหนี" ข้าพเจ้าพูดขึ้นมาอย่างลอย ๆ ทันใดนั้นข้าพเจ้าก็เหลือบไปเห็นนักโทษหลายต่อหลายคนกำลังใช้ท่อนไม้ขนาดกลางทุบต่อยและกระทุ้งกำแพงอิฐอยู่อย่างขะมักเขม้น "เอ๊ะ นั่นเขาทำอะไรกัน ?" ข้าพเจ้าถามด้วยความประหลาดใจ

"เขากำลังจะเจาะกำแพงหลบหนี" ผู้บัญชาการฯ ตอบด้วยน้ำเสียงเป็นปกติ คล้ายกับว่าการแหกคุกเป็นเรื่องเล็ก

"แล้วทำไมท่านจึงปล่อยให้เขาทำ ? ทำไมท่านไม่จับกุมหรือห้ามปราม ?"

"ไม่" ท่านผู้บัญชาการ ฯ ตอบหน้าตาเฉย "นักโทษทุกคนมีสิทธิที่จะแหกคุกได้ เราไม่ห้ามปรามแต่อย่างใด เพราะน้อยคนเหลือเกินที่คิดจะแหกคุก คุณดูซิในเรือนจำมีนักโทษตั้งเท่าไร แต่คุณก็เห็นแล้วว่ามีนักโทษเพียงไม่กี่คนที่กำลังเจาะกำแพง อีกอย่างหนึ่ง กำแพงของเราก็แข็งแรงมาก ยากที่จะเจาะทะลุได้ นักโทษส่วนมากมักจะเลิกล้มความพยายามเสียในระหว่าง แม้จะพ้นกำแพงอิฐไปได้ก็ไปติดที่กำแพงหิน คุณดูที่ฐานกำแพงหินนั่นซิ"

ข้าพเจ้า มองตามมือผู้บัญชาการ ฯ ไปยังฐานกำแพงหิน และได้เห็นนักโทษ ๒ – ๓ คน ซึ่งรอดพ้นจากกำแพงอิฐมาได้ กำลังเอาขวานเจาะกำแพงหินอยู่อย่างขะมักเขม้น "แล้วนักโทษอื่น ๆ ทำไมไม่ออกมาตามช่องที่เขาเจาะไว้เล่า จะได้ช่วยกันเจาะกำแพงหินต่อไป" ข้าพเจ้าถาม

ผู้บัญชาการ ฯ ตอบว่า "ผมบอกคุณแล้วว่าไม่มีใครคิดอยากออกไปจากเรือนจำ และยิ่งกว่านั้น ช่องแต่ละช่องที่นักโทษเจาะสำเร็จนั้น เราจะจัดการปิดให้ดีเหมือนเดิม ทันทีที่นักโทษคนนั้นรอดออกไปพ้น ฉะนั้น ถ้าใครอยากก็ต้องเจาะช่องใหม่สำหรับตนเอง เจาะให้กันไม่ได้ ฉะนั้น นักโทษคนหนึ่งจึงเจาะช่องได้สำหรับตนคนเดียวเท่านั้น"

"มีนักโทษคนใดสามารถเจาะทะลุกำแพงหินบ้างไหม ?"

"มีเหมือนกัน แต่น้อยเต็มที ถ้าคุณมองดูที่ฐานกำแพงเหล็ก คุณจะเห็นนักโทษหัวเห็ดเพียงคนหรือสองคนเท่านั้น โน่นยังไงล่ะ คนหนึ่งเพิ่งหลุดออกไปจากกำแพงหิน"

ข้าพเจ้า มองตามมือผู้บัญชาการ ฯ ไปที่ฐานกำแพงเหล็ก และเห็นนักโทษผู้มีร่างล่ำสันบึกบึนคนหนึ่ง กำลังใช้ขวานพื้นกำแพงเหล็กอยู่อย่างเหนื่อยอ่อน ขวานของเขารู้สึกว่าเต็มไปด้วยประกายแววาวับ ทุกครั้งที่เขายกขึ้นพื้น มันจะสะท้อนแสงแววาวเข้านัยน์ตาของเราจนเราต้องหลับตา ข้าพเจ้านึกชมความอุตสาหะวิริยะของนักโทษหัวเห็ดคนนั้นอยู่ในใจ และภาวนาขอให้เขาออกไปให้ได้

"เคยมีนักโทษเจาะกำแพงเหล็กออกไปได้บ้างไหม ครับท่านผู้บัญชาการ ฯ

"มีเหมือนกัน แต่น้อยเต็มที ในหมื่นหรือแสนคนอาจจะมีสักคนหนึ่ง เท่าที่ผมอ่านประวัติของเรือนจำนั้น เมื่อประมาณ ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว มีนักโทษสำคัญคนหนึ่งแหกคุกออกไปได้สำเร็จ และพาเอานักโทษอื่น ๆ ออกไปด้วยเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากนั้นมาก็ไม่เคยมีการแหกคุกเป็นการใหญ่เช่นนั้นอีก"

"ถ้าสมมุติว่ามีนักโทษแหกคุกออกไปได้สำเร็จ ทางการเรือนจำติดตามไปจับเขานำมาขังไว้ในเรือนจำอีกหรือไม่ครับ ?" ข้าพเจ้าถามต่อไป

"ไม่" ผู้บัญชาการฯ ตอบ "เราปล่อยให้เขาไปเลย เราถือว่าเขามีความสามารถเป็นวีระบุรุษ สมควรจะได้รับอิสรภาพ ยิ่งกว่านั้นเรายังให้สิทธิพิเศษแก่เขาอีกด้วย"

"สิทธิอะไรครับ ?" ข้าพเจ้าถามด้วยความสนใจ

"สิทธิที่จะเข้าออกเรือนจำได้ตามชอบใจทุกเวลา ถ้าเขาอยากจะกลับเข้ามาในเรือนจำ เพื่อชักชวนเพื่อนนักโทษให้แหกคุกหรือแนะนำวิธีเจาะกำแพงที่ได้ผลแก่นักโทษอื่น ๆ ก็อาจจะทำได้ตามชอบใจ คุณเดินตามผมมาทางนี้"

ข้าพเจ้า เดินตามผู้บัญชาการฯ ไปอย่างว่าง่าย เราได้มาถึงนักโทษกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง กำลังนั่งล้อมวงฟังชายคนหนึ่งพูดอยู่ใต้ต้นไม้ ชายประหลาดคนนั้นยืนอยู่ท่ามกลางวงแล้วพูดด้วยเสียงอันดังว่า "*ตื่นเถิดพี่น้องทั้งหลาย อย่ามัวหลับใหลอยู่เลย อย่าลืมว่าท่านเป็นนักโทษประหารกำลังถูกขังอยู่ในกำแพงถึง ๓ ชั้น สักวันหนึ่งเพชฌฆาตจะมาลากคอท่านไปประหารชีวิต รีบลุกขึ้นแล้วแหกคุกหนีไปเสียก่อนจะถึงเวลานั้น.........*"

ชาย คนนั้นพรรณนาโทษของเรือนจำต่อไปอีกมากมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นความจริง แต่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า มีนักโทษน้อยคนที่ตั้งใจฟังวาทะของเขา ส่วนมากหันหน้าไปคุยกันเสียบ้าง หลับเสียบ้างยิ่งกว่านั้นบางคนยังหัวเราะเยาะเขาและตะโกนคัดค้านเขาเป็นครั้งคราว แต่ชายคนนั้นก็ใจเย็นอย่างน่าอัศจรรย์ เขามิได้แสดงอาการโกรธเคือง หรือพูดจาโต้ตอบผู้ก่อกวนเหล่านั้นแต่อย่างใด

เขา เอามือควานลงไปในถุงซึ่งวางอยู่บนพื้นข้าง ๆ แล้วหยิบเอาขวานเล่มหนึ่งขึ้นมา เขาชูขวานไปรอบ ๆ แล้วพูดขึ้นว่า "พี่น้องทั้งหลาย ! นี่คือขวานหินสำหรับเจาะกำแพงอิฐ ท่านผู้ใดอยากจะได้รับอิสรภาพโปรดเอาขวานนี้ไปเจาะกำแพงอิฐ ข้าพเจ้ายินดีจะมอบขวานนี้ให้แก่ท่านฟรี" พูดแล้วเขาก็ชูขวานนั้นไปรอบ ๆ แต่ปรากฏว่าไม่มีนักโทษคนใดแสดงความสนใจในขวานของเขาเลย นักโทษคนหนึ่งได้ตะโกนขึ้นว่า "เดี๋ยวนี้เป็นสมัยจรวดแล้ว เราไม่ต้องการขวานหิน เชิญท่านนำไปแจกคนสมัยหินของท่านเถิด"

โดย มิได้คำนึงต่อคำเยาะเย้ยของนักโทษคนนั้น ชายผู้ใจเย็นคงชูขวานต่อไปอีกจนกระทั่งมีนักโทษคนหนึ่งยืนขึ้น เดินไปรับขวานจากเขา นักโทษคนนั้นหยิบขวานมาลูบคลำพิจารณา

ดูอยู่หน่อยหนึ่ง แล้วก็โยนกลับคืนไปให้เจ้าของพลางพูดว่า "มันหนักเกินไปแบกไม่ไหว"

ชาย ผู้หวังดีหยิบเอาขวานหินเล่มนั้นมาเก็บไว้ แล้วล้วงขวานอีกเล่มมาจากถุง ยกชูไปรอบ ๆ พลางพูดว่า "พี่น้องทั้งหลายนี่คือขวานเหล็กใช้สำหรับเจาะกำแพงชั้นกลาง คือกำแพงหิน ผู้ใดต้องการ ข้าพเจ้ายินดีจะให้โดยไม่คิดมูลค่าแต่อย่างใด เชิญรับเอาไปเถิด" เขาส่งขวานไปรอบ ๆ ด้วยสายตาแสดงความวิงวอน แต่ไม่ปรากฏว่ามีใครรับเอา

เขา วางขวานเหล็กลงไว้แล้ว แล้วล้วงเอาขวานเล่มใหม่ขึ้นมา เขาชูไปรอบ ๆ ตามเคยพลางกล่าวว่า "พี่น้องทั้งหลายกำแพงเหล็กชั้นนอกอาจจะหนาและสูง แต่ท่านไม่ต้องท้อใจ นี่คือขวานพิเศษสำหรับเจาะกำแพงเหล็ก ถ้าดูให้ดีท่านจะเห็นว่าคมของขวานนี้ทำด้วยเพชร โปรดดูด้วยตาของท่านเอง" เขาได้หยิบเอาเหล็กมาท่อนหนึ่ง แล้วก็ใช้ขวานนั้นฟันให้ดูเป็นตัวอย่าง ปรากฏว่าเขาจ้วงฟันเพียงครั้งเดียวท่อนเหล็กนั้นขาดกระเด็น แต่ถึงกระนั้น ก็ไม่มีใครสนใจจะรับเอาขวานนั้น ชายผู้ใจเย็นก็รวบรวมเอาขวานใส่ถุง ยกถุงขึ้นแบกบนบ่า แล้วก็ออกเดินทางมุ่งหน้าไปยังนักโทษกลุ่มอื่นต่อไป ท่ามกลางเสียงหัวเราะเยาะของนักโทษกลุ่มนั้น

ขณะ นั้นเป็นเวลาเกือบ ๑๑.๐๐ น. ซึ่งเป็นเวลาที่ข้าพเจ้าจะต้องกลับ เพราะมีนัดรับประทานอาหารกลางวันกับเพื่อน ข้าพเจ้าขอบคุณท่านผู้บัญชาการ ฯ แล้วก็กล่าวคำอำลา

"คุณยังกลับไม่ได้" ผู้บัญชาการ ฯ พูดขึ้นด้วยท่าทางขึงขัง ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจไม่น้อย ใจหนึ่งคิดว่าผู้บัญชาการ ฯ อาจจะชวนให้รับประทานอาหารกลางวันด้วย แต่เพื่อให้แน่ใจจึงถามดู "ทำไมล่ะครับ ?"

"กฎของเรือนจำมีอยู่ว่า ทุกคนที่เข้ามาในเรือนจำของเรา ต้องกลายเป็นนักโทษประหารของเราด้วย เพราะฉะนั้นเวลานี้ คุณได้กลายเป็นนักโทษของเราเสียแล้ว !"

ข้าพเจ้า รู้สึกตกใจและงุนงงดุจถูกตีที่ศีรษะ แต่ก็ยังอุ่นใจอยู่ว่าผู้บัญชาการ ฯ คงจะล้อเล่นสนุก ๆ มากกว่า จึงกล่าวว่า "ท่านผู้บัญชาการ ฯ อย่าล้อเล่นเลยน่า ผมจะต้องรีบไปพบเพื่อนตามนัด"

"คุณไม่มีหวังจะไปพบเพื่อนตามนัดได้เด็ดขาด" ผู้บัญชาการ ฯ พูดพลางหัวเราะอย่างผู้มีชัย ท่านได้หันไปมองดูเจ้าหน้าที่เรือนจำอย่างมีนัย แล้วทันใดนั้นเจ้าหน้าที่ผู้มีร่างกำยำ ๒ คน ก็ตรงเข้ามาขนาบข้างซ้ายขวาของข้าพเจ้าและยึดแขนไว้อย่างมั่นคง

ถ้า สามารถมองเห็นตัวเองในขณะนั้น ใบหน้าของข้าพ-เจ้า คง ขาวซีด ด้วย ความ ตกใจกลัว สุดขีด เพราะ การ กระทำ ของ ผู้บัญชาการ ฯ ตอนนี้บอกว่าเอาจริงแน่นอน

"คุณไม่เชื่อหรือว่าผมพูดจริง" ผู้บัญชาการ ฯ พูดขึ้น "ถ้าไม่เชื่อ ผมจะพาไปดูอะไรบางอย่าง" ว่าแล้วก็ออกเดินทันที ข้าพเจ้าก็ถูกเจ้าหน้าที่ฉุดให้เดินตามไปด้วย เราได้มาถึงตึกใหญ่หลังหนึ่ง ผู้บัญชาการ ฯ สั่งให้เราหยุดอยู่ที่ประตูเมื่อประตูถูกเปิดออก ข้าพเจ้ามองเข้าไปข้างในก็ได้พบภาพที่ไม่เคยนึกฝันว่าจะได้พบในเรือนจำ ภายในตึกนั้นเต็มไปด้วยพระภิกษุสามเณร พระราชา-มหากษัตริย์ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี นายพล มหาเศรษฐี และบุคคลชั้นสูงอีกมากมาย!

"ทั้งหมดนี้คือนักโทษประหารของผมทั้งสิ้น!" ผู้บัญชา-การ ฯ พูดแล้วมองดูหน้าข้าพเจ้า คล้ายกับบอกว่า "คนใหญ่คนโตขนาดนั้นยังตกเป็นนักโทษของผม นับประสาอะไรกับคุณซึ่งเป็นคนธรรมดา ๆ คนหนึ่ง"

ข้าพเจ้า รู้สึกหน้ามืด ศีรษะหมุนติ้วคล้ายจะเป็นลม จึงทรุดตัวลงนั่งเอามือกุมศีรษะแทบประตูตึกนั้นเอง ขณะที่นั่งหลับตาอยู่นั้นเอง ภาพใบหน้าของภรรยาสุดที่รักก็ปรากฏขึ้นมาในห้วงนึก แล้วภาพมารดา พี่น้องตลอดถึงลูกศิษย์ที่สอนอยู่เป็นประจำ

จิตใจในขณะนั้นวิ่งพล่านกลับไปยังทุกคนและทุกสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง เขาเหล่านั้นจะอยู่อย่างไร กินอย่างไร และคิดอย่างไร เมื่อได้ทราบว่าข้าพเจ้าได้กลายเป็นนักโทษประหารชีวิตเสียแล้ว ขณะที่จิตใจกำลังวิ่งพล่านอยู่นั้น ภาพพุทธสถานก็ปรากฏขึ้นมาในห้วงนึกพร้อมกับจำได้ว่า ในวันศุกร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๐๘ จะต้องไปแสดงปาฐกถาเรื่อง "ตื่นเถิดชาวพุทธ" ประชาชนจำนวนมากที่อยากฟังปาฐกถาจะรู้สึกผิดหวังเพียงไร ถ้าถึงเวลาแล้วไม่มีข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถา พร้อม ๆ กันนั้นก็เกิดการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวขึ้นมาทันทีว่าจะต้องไปแสดงปาฐกถาให้ได้

"ท่านผู้บัญชาการ ฯ ที่รักและคิดถึง" ข้าพเจ้าพูดออกมาคล้ายคนบ้า "ท่านจะเอากับผมอย่างไรก็เอา ผมยอมทั้งนั้น แต่ผมใคร่ขอความกรุณาจากท่านเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้าย คือขออนุญาต ออกไปแสดง ปาฐกถา ที่พุทธ สถาน ใน คืน วันศุกร์ที่ ๒๐ สิงหาคมนี้ ท่านจะอนุญาตหรือไม่ ?"

ผู้บัญชาการ ฯ นิ่งคิดอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพูดว่า "ตกลงเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ผมจะให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ ๓ คน ควบคุมคุณไปทุกฝีก้าว"

พระคุณเจ้าและท่านสาธุชนที่เคารพ ! ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังพูดอยู่นี้ เจ้าหน้าที่ทั้ง ๓ จากเรือนจำก็กำลังยืนคุมข้าพเจ้าอยู่

คนที่ยืนทางขวามือของข้าพเจ้าคือเจ้าหน้าที่ทรมานนักโทษให้ตายโดยวิธีตัดแข้งตัดขา คนที่ยืนทางซ้ายมือนี้คือพนักงานปล่อยสัตว์ร้ายให้กัดนักโทษตาย ส่วนอีกคนหนึ่งที่ยืนถือขวานอยู่ข้างหลังข้าพเจ้านั้น คือเพชฌฆาตผู้ประหารชีวิตนักโทษโดยตรง หลังจากแสดงปาฐกถาที่นี่เสร็จแล้ว ข้าพเจ้าก็จะถูกนำตัวคืนสู่เรือนจำและจะถูกประหารชีวิต ณ วันใด วันหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเองก็ไม่มีทางรู้ ข้าพเจ้าขออำลาท่านทั้งหลายไปก่อน

สวัสดี

ปริศนา

๑. เรือนจำใหญ่ได้แก่อะไร ? ทำไมจึงเรียกว่าเรือนจำ ?

๒. นักโทษประหารหมายถึงใคร ? ทำไมจึงเรียกว่านักโทษประหาร ?

๓. ข้อที่ว่านักโทษไม่รู้ว่าตัวเป็นนักโทษถูกขังอยู่ในเรือนจำนั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๔. ข้อที่ว่านักโทษในเรือนจำรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ช่วยเหลือกันและกัน แสวงหาสมาชิกมาเข้ากลุ่ม และมีการเฉลิมฉลองเมื่อมีสมาชิกใหม่นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๕. ตำรวจที่นำนักโทษมาส่งเรือนจำ หมายถึงอะไร ?

๖. วิธีการประหารชีวิตนักโทษแบบต่าง ๆ นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๗. การที่เพชฌฆาตสังหารชีวิตนักโทษที่ไหนก็ได้ เมื่อไรก็ได้นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๘. การที่นักโทษมีเสรีภาพที่จะไปไหน ๆ ทำอะไรก็ได้ภายในเรือนจำ และมีเสรีภาพในการทำงานต่าง ๆ หารายได้นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๙. ข้อที่ว่าเมื่อนักโทษถูกประหารชีวิตตายไปทรัพย์สมบัติของเขาต้องตกเป็นของเรือนจำนั้น หมายความว่าอย่างไร ?

๑๐. กำแพงทั้ง ๓ ชั้นที่ล้อมเรือนจำไว้ หมายถึงอะไร ?

๑๑. ขวานหิน ขวานเหล็ก และขวานเพชร สำหรับทำลายกำแพงอิฐ กำแพงหิน และกำแพงเหล็ก หมายถึงอะไร ?

๑๒. นักโทษที่กำลังแหกคุก โดยใช้ขวานทำลายกำแพงอิฐ กำแพงหินและกำแพงเหล็ก หมายถึงใคร ?

๑๓. ทางเรือนจำไม่ห้ามปรามนักโทษที่คิดจะแหกคุก และถ้าแหกคุกได้สำเร็จยังได้รับสิทธิพิเศษให้เข้าออกเรือนจำได้ทุกเวลา ให้ชักชวนนักโทษอื่น ๆ ให้แหกคุกได้ หมายความว่าอย่างไร ?

๑๔. บุรุษผู้ยืนโฆษณาชักชวนให้นักโทษ แหกคุกและแจกขวานหิน ขวานเหล็ก ขวานเพชร หมายถึงใคร ? การที่นักโทษไม่สนใจ หมายความว่าอย่างไร ?

๑๕. การที่ "ข้าพเจ้า" เข้าไปเยี่ยมเรือนจำแล้วพลอยถูกจับกลายเป็นนักโทษประหารไปด้วย หมายความว่าอย่างไร ?

๑๖. เจ้าหน้าที่ทั้งสามของเรือนจำที่ควบคุม "ข้าพเจ้า" อยู่ทุกฝีก้าวนั้น หมายถึงอะไร ?

เฉลยปริศนา

๑. เรือนจำใหญ่ได้แก่โลกนี้ทั้งโลก ถ้าพูดอย่างกว้างหมายถึงภพทั้ง ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ซึ่งเป็นแดนเกิดแดนตายของสัตว์ เหตุที่ได้ชื่อว่าเรือนจำ ก็เพราะเป็นที่กักขังสัตว์ไว้ มิให้บรรลุถึงพระนิพพาน

๒. นักโทษประหาร หมายถึงสัตว์ทั้งหลาย ที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้ง ๓ เหตุที่เรียกว่านักโทษประหารก็เพราะว่า สัตว์ทั้งหลายในสามภพ ไม่ว่าจะเกิดในกำเนิดต่ำหรือสูงจะต้องตายทั้งสิ้น

๓. หมายความว่าสัตว์ที่เกิดในสามภพ หารู้สึกตัวไม่ว่าตนติดอยู่ในห้วงทุกข์และจะต้องตาย แต่มัวสนุกสนานเพลิดเพลินอยู่ในภพนั้น ๆ จนลืมตัว

๔. หมายความว่าคนในโลกรวมกันอยู่เป็นครอบครัว รักใคร่ช่วยเหลือกันในครอบครัว เมื่อมีคนเกิดขึ้นในครอบครัวก็ดีอกดีใจ ถ้าไม่มี ก็พยายามที่จะให้มีทุกวิถีทาง

๕. หมายถึงชาติหรือความเกิด ซึ่งส่งให้สัตว์มาเกิดในภพทั้งสาม

๖. หมายความว่าสัตว์ที่เกิดมาในโลก ย่อมประสบความตายโดยวิธีต่าง ๆ กัน ตายดีบ้าง ตายร้ายบ้าง การตายโดยถูก

ทรมานให้ตายด้วยการตัดแข้งตัดขา หมายถึงการตายด้วยโรคชรา การตายโดยถูกสัตว์ร้ายกัดตาย หมายถึงการตายด้วยโรคภัยต่าง ๆ การตายโดยถูกล้อเหล็กบด ถูกบังคับให้ดื่มยาพิษ เป็นต้น หมายถึงการตายด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ

๗. หมายความว่า การตายของสัตว์ย่อมไม่มีนิมิต ไม่มีสัญญาณแจ้งให้ทราบล่วงหน้า อาจจะตายเมื่อไร ที่ไหนก็ได้ ตายโดยวิธีไหนก็ได้ ไม่มีใครเลือกเวลา สถานที่และวิธีตายของตนได้เลย

๘. หมายความว่าสัตว์ที่เกิดในภพใด ย่อมมีเสรีภาพที่จะเที่ยวไปทำอะไรต่าง ๆ ในภพนั้น เช่น เกิดในมนุษย์ก็มีสิทธิที่จะไปในโลก และประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่ตนชอบหารายได้เลี้ยงตนและครอบครัว

๙. หมายความว่า ทรัพย์สมบัติทั้งปวงที่มนุษย์แสวงหารวบรวมไว้นั้น ถ้ามนุษย์ทุกคนตายลง ก็จะกลับคืนไปทับถมแผ่นดินตามเดิม

๑๐. กำแพงอิฐชั้นใน หมายถึงกรรมดีและชั่วที่เป็นเหตุให้สัตว์เกิดใน ๓ ภพ กำแพงหินชั้นกลาง หมายถึงกิเลสหยาบเช่น โลภ โกรธ หลง อันเป็นเหตุให้สัตว์ทำกรรม กำแพงเหล็กชั้นนอก หมายถึงอวิชาซึ่งเป็นกิเลสละเอียด ทำลายได้ยาก แม้เกิดในพรหมโลกก็ยังมีอวิชา

๑๑. ขวานหิน หมายถึงศีลสำหรับควบคุมกาย วาจาให้เรียบร้อย ขวานเหล็กหมายถึงสมาธิสำหรับปราบกิเลสหยาบ ขวานเพชร หมายถึงปัญญาซึ่งใช้สำหรับทำลายกิเลสละเอียดคือ อวิชา

๑๒. หมายถึงพุทธบริษัททั้ง ๔ ผู้เห็นภัยในวัฏฏะ ปฏิบัติตามหลัก ศีลสมาธิ ปัญญา เพื่อทำลาย กิเลสหยาบ และกิเลสละเอียด เพื่อความเป็นอิสระจากวัฏฏะ นักโทษที่กำลังทำลายกำแพงอิฐมีมาก เปรียบเหมือนคนที่ปฏิบัติขั้นศีลได้มีมาก นักโทษที่กำลังใช้ขวานเหล็กทำลายกำแพงหินมีน้อยลง เปรียบเหมือนพุทธบริษัทที่ปฏิบัติขั้นสมาธิมีน้อย นักโทษที่ใช้ขวานเพชรทำลายกำแพงเหล็กมีน้อยที่สุด เปรียบเหมือนพุทธบริษัทที่เข้าถึงขั้นปัญญามีน้อย

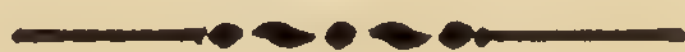
๑๓. หมายความว่า วัฏฏะไม่เคยกีดกันผู้ที่จะปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบรรลุพระนิพพาน เมื่อบรรลุพระนิพพานจะเทศนาสั่งสอนให้สัตว์ทั้งหลายทำลายวัฏฏะเสียก็อาจทำได้

๑๔. หมายถึงพุทธบริษัทผู้เห็นภัยในวัฏฏะ ปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา จนบริสุทธิ์หลุดพ้นด้วยตนเอง แล้วสั่งสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม การที่นักโทษไม่ค่อยสนใจเปรียบเหมือนมนุษย์ใน

โลกที่มัวเพลิดเพลิน อยู่กับ อารมณ์ของโลกไม่สนใจในพระศาสนา ไม่ปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา

๑๕. หมายความว่า ใคร ๆ ก็ตามที่ไปเกิดในภพทั้ง ๓ แล้ว จะต้องตายทั้งสิ้น

๑๖. เจ้าหน้าที่ทรมาณสัตว์โดยการค่อย ๆ ตัดอวัยวะต่าง ๆ ออกทีละน้อย หมายถึงชรา ความแก่ เจ้าหน้าที่ปล่อยสัตว์ร้ายกัดนักโทษให้ตาย หมายถึงพยาธิความเจ็บป่วย เพชรฆาตผู้ประหารชีวิตนักโทษโดยตรงหมายถึงมรณะความตาย □

ทางสงบ

พ.อ. ปิ่น มุทุกันต์

ความเข้าใจผิดต่อพระศาสนาของชาวต่างประเทศ

ท่านผู้ฟังที่เคารพ

ในรายการของธนาคารออมสินคราวที่แล้ว ผมได้พูดถึงเรื่องความเข้าใจผิดต่อพระพุทธศาสนาของชาวต่างประเทศ แก้ปัญหาได้เพียง ๔ ข้อก็หมดเวลา คือ ๑. เรื่องวัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา ๒. เรื่องความมักน้อย ๓. เรื่องสันโดษ และ ๔. เรื่องความรัก หลังจากพูดแล้ว ปรากฏว่ามีผู้สนใจติดต่อมามากพอสมควร ส่วนมากขอให้พูดต่อจะได้แก้ปัญหาค้างใจให้หมดสิ้นไปเสียที และมีหลายท่านได้ส่งข้อปัญหามาให้แก้ วันนี้ผมจึงตั้งใจจะพูดเรื่องนี้ต่อ และขอไม่อารัมภกถามาก เพื่อสงวนเวลาไว้สำหรับเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งจะแก้ปัญหาสำคัญอีก ๓ ข้อคือ :—

๑. เรื่อง ชาวพุทธไหว้รูปเคารพ
๒. เรื่อง พระสงฆ์กับการกราบไหว้ของคฤหัสถ์ และ
๓. เรื่อง บัญญัติให้ชาวพุทธทำบุญแต่ในพุทธศาสนา

บรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ๒๖ มี.ค. ๐๙ ๐๗.๓๐ น.

ทั้งนี้จึงขอนับลำดับต่อจาก คราวก่อน เพื่อสะดวกแก่ท่านที่คอยรวบรวมเรื่องไว้ศึกษา

ปัญหาที่ ๕ เรื่องชาวพุทธไหว้รูปเคารพ ได้มีคนต่างชาติต่างศาสนาพูดบ้างเขียนบ้างตำหนิติเตียนว่า การที่ชาวพุทธพากันกราบไหว้พระพุทธรูป พระพุทธบาท พระเจดีย์ เป็นความโง่เขลางมงาย เพราะสิ่งเหล่านั้นก็พากันสร้างขึ้นเอง เสร็จแล้วก็มานั่งไหว้ และสิ่งเหล่านั้นก็ไม่มีจิตมีใจ ชาวพุทธยังอุตส่าห์ไปนั่งอ้อนวอนขอโน่นขอนี่ ดังนี้เป็นต้น ผมเองก็เคยได้ยินกับหูที่นักสอนศาสนาอื่นบางคนพูดจาเช่นนี้ ทำให้คนฟังหัวเราะด้วยความขบขันกันทีเดียว

เรื่องนี้เป็นความเข้าใจผิดของผู้นั้นเอง ความจริงรูปเคารพเหล่านั้น เราถือว่าเป็นอนุสาวรีย์ของพระพุทธเจ้า คือเป็นเครื่องเตือนใจให้เรารำลึกถึงพระคุณของพระองค์ จิตใจจะได้มุ่งไปในทางดีตามคำสอนของท่าน ไม่มีวิญญูชนคนใดที่จะไปคิดว่าพระพุทธรูปนั้นเป็นพระพุทธเจ้า และไปนั่งอ้อนวอนขอนั่นขอนี่ตามที่ผู้เข้าใจผิดนั้นเข้าใจไปเอง ผมอยากจะพูดไว้ตรงนี้ด้วยว่า ในทุกประเทศทั่วโลกมีอนุสาวรีย์ทั้งนั้น เป็นรูปผู้หญิงก็มีรูปผู้ชายก็มี แต่เบื้องหลังหรือเจตนาในการสร้างอนุสาวรีย์ของมนุษย์เหล่านั้นหาเหมือนกันเสมอไปไม่ แล้วแต่พื้นฐานจิตใจของประชาชน

ชาตินั้น ๆ คนบางชาติสร้างอนุสาวรีย์ไว้เพื่อย้ำความอาฆาตพยาบาทของตน บางชาติสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเย้ยหยันฝ่ายศัตรู บางชาติสร้างอนุสาวรีย์ไว้เพื่อโอ้อวดความเก่งกล้าสามารถของตน แต่คนไทยเรามีพื้นฐานทางจิตใจพิเศษแตกต่างจากคนอีกหลายชาติซึ่งบางทีคนต่างชาติอาจทายใจเราไม่ถูกก็ได้ คือคนไทยมีความกตัญญูกตเวทีเป็นพื้นฐานทางจิตใจ จากพื้นฐานดังกล่าว ผมกล้าที่จะพูดว่า บรรดารูปเคารพ อนุสาวรีย์ และสิ่งแทนตัว ที่คนไทยเราสร้างขึ้นไว้เพื่อเคารพบูชาซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ รวมทั้งพระพุทธรูปด้วย เราสร้างขึ้นด้วยแรงกตัญญูทั้งสิ้น หาใช่หลงงงงายสร้างขึ้นไว้เพื่อการอ้อนวอนไม่ เมื่อวานนี้เองธนาคารออมสินก็ได้ทำพิธีอัญเชิญพระบรมรูปพระบิยมหาราชเจ้าขึ้นประดิษฐานบนพระแท่น หน้าตึกที่ทำการใหม่ สะพานควาย พระนคร นั้นธนาคารก็ทำด้วยแรงกตัญญู โดยรำลึกถึงพระคุณของพระองค์ที่ทรงตั้งธนาคารออมสินขึ้น ให้คนที่มีรายได้น้อยได้อาศัยธนาคารนี้ตั้งเนื้อตั้งตัวสำเร็จนับไม่ถ้วนรายแล้ว เพราะธนาคารออมสินรับฝากแม้กระทั่งเศษสตางค์จากคนทุกคน บรรดาดอกไม้ธูปเทียนที่เราบูชา ก็เป็นเครื่องอุปกรณ์จูงใจของเราให้น้อมไปในทางดีไม่ใช่เราเอาไปให้พระพุทธรูปหรืออนุสาวรีย์ให้ได้ดูหรือได้สูดดมอย่างที่บางคนเอาไปพูดเป็นเชิงตลกแกมเยาะเย้ยเรา

บางสิ่งบางอย่างคนไทยเราไม่นึกเลยว่าคนที่มีการศึกษาดีแล้วจะเข้าใจผิด มีเรื่องขำ ๆ เมื่อ ๒ – ๓ ปีมาแล้ว คือฝรั่งมา

ถ่ายทำหนังในเมืองไทย แสดงชีวิตของคนไทยแท้ จุดเด่นของเรื่องอยู่ที่ว่า เขาถ่ายเอารูปศิวลึงค์วัดพระเชตุพน แสดงว่าศิวลึงค์นั้นเป็นสิ่งเคารพสูงสุดของคนไทย มีคนวนเวียนกราบไหว้วิงวอนศิวลึงค์ทั้งเช้าทั้งเย็น หนังเรื่องนี้เจ้าพนักงานเซ็นเซอร์ซึ่งมีผมรวมอยู่ด้วยดูแล้วสังเวชใจนัก จึงห้ามฉายในเมืองไทย ความจริงของเรื่องศิวลึงค์วัดพระเชตุพนนั้นท่านไม่ได้ตั้งไว้ให้คนไหว้ เราต้องเข้าใจว่าท่านสร้างวัดพระเชตุพนเป็นมหาวิทยาลัยศาสนาแห่งแรก ศิวลึงค์นั้นเป็นตัวอย่างรูปเคารพของศาสนาฮินดู ท่านเอามาตั้งไว้เพื่อการศึกษาของนักศึกษา แต่คนไทยเราเป็นคนรู้จักที่ต่ำที่สูง เราไม่มีนิสัยลบหลู่สิ่งที่คนอื่นเขาเคารพ จิตใจชนิดเอาเศียรพระพุทธรูปไปใช้เป็นที่เขี่ยบุหรี่อย่างที่ชาวต่างชาติบางพวกทำกันนั้นของคนไทยเราไม่มี ฉะนั้นเมื่อเอาศิวลึงค์มาเก็บไว้เพื่อการศึกษาแทนที่จะเอามาโยนทิ้งไว้ในที่ต่ำ ๆ ไทยเราทำไม่ลง ท่านจึงทำเป็นรูปภูเขาเล็ก ๆ แล้วเอาไปตั้งไว้บนนั้นอย่างมีศิลปะ หาดูเถอะ ทั่วเมืองไทยเราจะไม่พบเลยว่า คนไทยเอารูปเคารพของศาสนาอื่นมาเหยียบย่ำดูแคลนด้วยเจตนา ซึ่งความจริงใคร ๆ ก็ทำได้ แต่เราไม่ทำ ทั้งนี้ผมหมายถึงคนไทยที่ถือศาสนาอื่นด้วย เพราะเราต่างให้เกียรติแก่กันและกัน

มีอีกเรื่องหนึ่งหลังจากเรื่องหนัง ซึ่งไม่น่าเข้าใจผิดเลยก็เข้าใจผิด คือเมื่อปีกลายนี้เอง ได้มีวารสารของอเมริกันฉบับ

หนึ่ง พิมพ์แจกจ่ายออกจากอเมริกา เขาตีพิมพ์รูปยักษ์วัดพระแก้วเขี้ยวโง้งเชียว แล้วก็มีรูปถ่ายวัดพระแก้วเป็นแบ็คกราวนด์ บรรยายความไว้ใต้ภาพนั้นว่า รูปนี้เป็นรูปพระพุทธรูปที่คนไทยเคารพบูชา อยู่ที่วัดพระแก้ว กรุงเทพฯ ดูเถอะครับ เขาเข้าใจผิดจริง ๆ หรือแกล้งล้อเราเล่นก็แล้วแต่จะคิด

หนังเรื่องศิวลึงค์ถูกห้ามฉายในประเทศไทยจริง แต่เขาก็เอาไปเที่ยวฉายหาเงินได้ทั่วโลก วารสารรูปยักษ์นั้น กรมการศาสนาก็ได้ชี้แจงไปแล้ว แต่ว่าเอกสารที่ผิดนั้นก็ถูกจ่ายแจกไปทั่วโลกเสียแล้ว ซึ่งไม่มีปัญหาเลยว่าเราจะต้องตกเป็นเป้าแห่งความเข้าใจผิดของชาวโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ที่ผมพูดนี้ไม่ใช่ต้องการจะอุทธรณ์ให้เกิดความบาดหมางใจกันหามิได้ แต่พูดเพื่อยืนยันว่า การเข้าใจผิดของชาวต่างประเทศต่อรูปเคารพของเรามีจริง ๆ ไม่ใช่ผมแกล้งปั้นเรื่องขึ้นเอง เมื่อรูปยักษ์มีคนเข้าใจผิดเสียแล้ว ตุ๊กตารูปตาแป๊ะวัดสุทัศน์ สิงห์โตวัดเบญจมฯ และรูปนาค รูปครุฑในวัดอื่น ๆ จะมีคนเข้าใจผิดหรือไม่ก็ไม่ทราบ และการที่พระพุทธรูปของวัดต่าง ๆ ถูกโจรผู้ร้ายลักขโมยไปขายให้คนต่างชาติเอาไปทำของใช้อย่างมากมายก็คงจะเนื่องมาจากความเข้าใจผิด ต่อคุณค่าแห่งรูปเคารพของเราอย่างนี้ก็ได้ เพียงความเข้าใจผิดในข้อนี้ก็ทำให้เราร้องไห้ด้วยความขมขื่นมาเป็นเวลาแรมปีแล้ว

เรื่องที่ ๖ เรื่องพระสงฆ์กับการกราบไหว้ของคฤหัสถ์

คือตามจารีตของไทยเรา คฤหัสถ์ต้องแสดงความเคารพพระสงฆ์ และเมื่อมีคฤหัสถ์ไหว้พระท่านก็ไม่รับไหว้ นั่งอยู่เฉย ๆ มีชาวต่างประเทศบางคนเข้าใจผิดว่า การไหว้พระสงฆ์ของคนไทยเป็นการเล่นตลก เช่น ลูกบวชเป็นพระพ่อแม่ก็ไหว้ คนใช้บวชนายก็ไหว้ และบางคนเห็นว่าพระท่านถือตัวจัด ไม่ยอมแม้แต่จะรับไหว้คฤหัสถ์

เรื่องนี้ก็เป็นความเข้าใจผิด เพราะไม่ทราบวัตถุประสงค์ของพุทธศาสนาและของชาวพุทธโดยถ่องแท้ ความจริงเราอาจทำความเข้าใจกันง่าย ๆ ว่า พระพุทธศาสนานั้นประกอบด้วยองค์สาม คือ —

พระพุทธเจ้า + พระธรรม + พระสงฆ์

หรือเราอาจพูดอีกอย่างว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ รวมสามอย่างเข้ากันเป็นพระพุทธศาสนาก็ได้ ชนชาติใดก็ตามที่รับนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมจะต้องรับไว้ทั้งสามอย่างรวมกัน จะแยกเอาแต่อย่างใดอย่างหนึ่งตามใจชอบไม่ได้ ถึงได้ก็ไม่ครบ พูดถึงเรื่องนี้ทำให้นึกถึงงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งกรมการศาสนากำลังดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล และของคณะสงฆ์ อยู่ในขณะนี้ ซึ่งเราจำเป็นต้องส่งพระสงฆ์ไปเผยแพร่ด้วย แทนที่จะพิมพ์เอกสารธรรมะส่งไปแจก

ฝรั่งทางไปรษณีย์ ซึ่งน่าจะได้ผลเท่ากัน เรื่องนี้ยากแก่การอธิบายอยู่บ้าง ผมขอเปรียบให้ฟังง่าย ๆ อย่างนี้ก็แล้วกัน ถ้าเราจะส่งต้นโพธิ์ไปเมืองนอก เราต้องคิดเสียก่อนว่า เราจะส่งไปปลูกหรือจะส่งไปขาย ถ้าส่งไปขายให้เขาทำของใช้ เราก็ถากเปลือกถากกระพี้ออกเสียส่งไปแต่แก่น จะได้ไม่ต้องเสียค่าส่งมาก แต่ถ้าเราคิดว่าเราจะส่งไปปลูกขยายพืชพันธุ์อยู่ที่โน่น เราจะส่งไปแต่แก่นไม่ได้ ต้นโพธิ์แต่ละต้นประกอบด้วยแก่น กระพี้ และเปลือก เราจะต้องส่งไปทั้งชุด มันจึงจะงอกเป็นต้นฉันใดก็ดี พระพุทธศาสนาประกอบด้วยส่วนสำคัญสามส่วน คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เรียกว่าพระรัตนตรัย ถ้าเราจะส่งพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานที่ไหนก็ต้องส่งไปทั้งสาม ศาสนาจึงจะงอกงามไพศาลไปภายหน้า ด้วยเหตุผลและหลักวิชาของทางศาสนาที่พระพุทธ-องค์ทรงแสดงไว้ในเรื่องพระรัตนตรัยนี่แหละ กรมการศาสนาจึงยึดมั่นในการส่งเสริมสถาบันสงฆ์ ระวังหนักหนาที่จะไม่ให้มีอันตราย และเวลานี้ “**หน่อโพธิ์**” จากเมืองไทย ก็กำลังแตกใบอ่อนอยู่ในกรุงลอนดอนแล้ว หวังว่าทุกท่านคงจะช่วยให้น้ำ ให้ปุ๋ย ต่อไป เหมือนกับชาวสวนที่ระวังไม่ให้ศัตรูพืชทำลายเปลือกและกระพี้ของต้นไม้เพื่อหวังผลอย่างนั้นเอง

โดยนัยนี้ท่านจะเห็นได้ว่า คนที่เข้าไปบวชเป็นพระนั้นได้เข้าไปรวมอยู่ในสถาบันสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยแล้ว เมื่อเราไหว้พระสงฆ์นั้นเราไหว้รวมพระรัตนตรัยทั้งสาม กราบ

เราก็กราบสามครั้ง บุคคลผู้ที่เป็นพระนั้นจะมาจากคนฐานะไหนก็แล้วแต่ เหมือนทองที่ถูกหล่อหลอมเข้าในองค์พระพุทธรูปแล้ว เวลาเรากราบไหว้เราก็ไม่นึกว่าจุดนี้ขององค์พระมาจากทัพพีหักบ้านตาสี จุดนั้นขององค์พระมาจากตะบันหมากของยายสา แต่เราไหว้รวมกันเข้าในองค์พระทั้งสิ้น ถึงแม้คนไหว้คนนี้ก็เหมือนกัน เราไหว้กันเราก็ไหว้ทั้งตัว หรือมีใครเล่าที่จะคิดว่าเนื้อหนังส่วนนี้นั้นของผู้ที่ตนจะไหว้มาจากเนื้อวัวเนื้อควายไหว้ไม่ลง คนที่คิดเกินขอบเขตเช่นนั้นท่านว่าเป็นคนวิกลจริต นาน ๆ เข้าจะอยู่กับใครไม่ได้ และถ้าเป็นมาก ๆ แม้แต่จะอยู่กับตัวเองก็อยู่ไม่ได้ เห็นว่าตัวเองไม่สมเกียรติของตัวเอง ไปกันใหญ่ นี่แหละคือเหตุผลที่ชาวพุทธไหว้พระสงฆ์ด้วยความเต็มใจ และก็ไม่เต็มใจเลยที่จะให้พระสงฆ์ไหว้เรา เพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย ถ้าท่านไหว้เราก็เหมือนกับเอาพระรัตนตรัยมาไหว้เราด้วย ที่ท่านไม่ไหว้คฤหัสถ์จึงไม่ใช่เรื่องที่ท่านถือตัว อย่างที่บางคนเข้าใจ

เรื่องตลก ๆ เกี่ยวกับความเข้าใจผิดต่อพระสงฆ์ก็มีเหมือนกัน เมื่อประมาณ ๕ ปีมานี้ ได้มีฝรั่งผู้หนึ่งปรารภกับข้าพเจ้าว่าระบบวิธีเก็บภาษีศาสนาของพระไทยทันสมัยดีมาก ผมงง ได้ถามเขาว่า เขาคิดอย่างไรจึงพูดอย่างนั้น เขาบอกว่า เขาได้เห็นพระแยกย้ายกันออกไปตามระแวกบ้านทุกเวลาเช้า เพื่อรับอาหารจากชาวบ้าน และเข้าใจว่าอาหารนั้นเป็นภาษีศาสนา เขาถามผม

ด้วยว่าพวกเราต้องเสียภาษีกี่เปอร์เซ็นต์ เขาบอกว่าบางทีเห็นพระไปยืนรออยู่ที่หน้าบ้านของคนบางคนเป็นเวลานาน ๆ เขาเข้าใจว่า ที่ทำเช่นนั้นเพราะเจ้าของบ้านนั้นดื้อแพ่งไม่ยอมเสียภาษี พระจึงต้องทรมาณเอาให้ได้ เรื่องนี้ตลกจริง ๆ อันที่จริงการบริจาคทานนั้นเป็นหน้าที่ของชาวพุทธอย่างหนึ่ง เราทำเพื่อสั่งสมบุญบารมี คือความบริสุทธิ์แห่งจิตใจ โดยวิธีค่อยทำค่อยไปทีละน้อยเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้บุญวาสนาบารมีเต็มเปี่ยมในที่สุด คล้าย ๆ กับเราฝากเงินไว้กับธนาคารออมสินนั่นแหละ ใครก็ตามถ้าลงได้ฝากออมสินเรื่อย ๆ แม้จะฝากทีละบาทละเบี้ยไม่ช้าก็จะเป็นคนมีเงิน การทำบุญทีละน้อย ๆ ก็เหมือนกัน หาใช่เราเสียภาษีศาสนาไม่

เรื่องที่ ๗ เรื่องบัญญัติให้ชาวพุทธทำบุญแต่ในพุทธศาสนา คือในธรรมะหมวดคิหิปฏิบัติท่านกล่าวถึง คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาไว้ห้าประการ ในห้าประการนั้นมีอยู่ข้อหนึ่งว่า "**อุบาสกพึงแสวงบุญแต่ในพุทธศาสนา**" ข้อนี้มีผู้เอาไปแปรความหมายว่า พระพุทธศาสนาสอนให้คนใจแคบ ช่วยเหลือได้แต่พวกเดียวกัน คือถือศาสนาพุทธด้วยกัน แล้วเอะอะก็โยนให้การพัฒนา คืออ้างว่าศาสนาอย่างนี้ไม่เหมาะกับการพัฒนา

ข้อนี้ เป็นเรื่องของความเข้าใจผิด เฉพาะอย่างยิ่งไม่เข้าใจความหมายของการทำบุญ คนบางชาติบางศาสนาเข้าใจเพียงว่าการทำบุญคือการทำอะไรสักอย่างเพื่อเอาใจพระผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่

เพื่อแลกเปลี่ยนโชคลาภที่ท่านประทานมา และคนบางชาติบางศาสนาก็เข้าใจไปเสียอีกอย่างว่า การทำบุญคือการช่วยเหลือกันเท่านั้น ซึ่งความเข้าใจทั้งสองอย่างเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์ ในการทำบุญของชาวพุทธ **คือชาวพุทธแยกการทำบุญกับการทำคุณออกจากกัน การทำคุณได้แก่การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน** ชาวพุทธทำไม่อั้นเลย เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนให้เราเป็นนักสังคมสงเคราะห์ทุกคน แม้กระทั่งสัตว์เดียรฉานซึ่งเขารับการสงเคราะห์ด้วยเสื้อผ้าเงินทองไม่ได้ เราก็สงเคราะห์ด้วยเมตตา สำหรับมนุษย์ด้วยกันนั้นไม่มีปัญหาติดขัดเลย และเราก็ทำกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว แม้แต่ชนชาติศัตรูซึ่งถูกจับเป็นเชลยศึก เจ้าหน้าที่เขาห้ามไม่ให้สงเคราะห์ พวกเรายังแอบเอาข้าวปลาอาหารไปสงเคราะห์ ฉะนั้น ที่ว่าชาวพุทธใจแคบนั้นผิดถนัด

ส่วนเรื่องการทำบุญเท่านั้น ที่ว่าให้ทำแต่ในพุทธศาสนา **โปรดเข้าใจว่าการทำบุญคือการชำระจิตให้บริสุทธิ์** เรื่องการชำระจิตก็เหมือนการรักษาโรคนั่นเอง คือต้องทำอะไรไปตามตำหรับของหมอ อย่างเช่นท่านเป็นโรคไอ ถ้าจะรักษาหมอไหนก็ให้ยึดหมอนั้น อย่าโลเล ยาแก้ไอมีหลายขนาน ยาไทยก็มียาจีนก็มี ยาฝรั่งก็มี มีทั้งแผนโบราณแผนสมัยใหม่ วิธีรักษานั้นถ้าท่านตกลงใจจะรักษาหมอไหน ก็ให้กินยาหมอนั้นให้ครบตามตำหรับจึงจะหาย ไม่ใช่กินยาหมอนั้นนิดหมอนี้หน่อยหรือไปเที่ยวกว้านยาทุกชนิดมาเทรวมกันหมดแล้วกิน ทำอย่างนี้แม้ยาดีๆ ก็ไม่

เป็นยา การที่หมอคนหนึ่งบอกคนไข้ว่าให้ท่านกินยานี้เท่านั้นอย่ากินยาอื่น ไม่ใช่หมอสอนให้ใจแคบ แต่แนะให้ท่านรักษาตัวโดยวิธีถูก เช่นเดียวกัน คนในโลกนี้ก็เป็นคนป่วยรู้สึกมีอาการไม่สบายใจ พระศาสดาแต่ละองค์เหมือนหมอ ศาสนาแต่ละศาสนาเหมือนยาและวิธีรักษา การทำบุญคือการรักษาจิตใจให้หายความหม่นหมอง การที่พระพุทธเจ้า ทรงสอนว่า ให้ชาวพุทธทำบุญแต่ ในพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับพระองค์ทรงแนะคนไข้ของพระองค์ว่า ให้กินแต่ยาขนานนี้นะ อย่าไปเที่ยวกว้านยาทั่วจักรวาลมาละเลงกิน นี้เป็นเหตุผลชัดเจนไม่มีข้อน่าตำหนิเลย

วันนี้ขอ แก้ความเข้าใจผิดต่อ พระพุทธศาสนา เพียงเท่านี้ก่อน และก่อนจบขอเรียนท่านผู้ฟังด้วยว่า วันที่ ๑ ถึง ๗ เมษายนที่จะถึงนี้ เป็นสัปดาห์แห่งการออมทรัพย์ประจำปี โปรดเตรียมตัวสำรวจทรัพย์ของท่าน หรือที่อยู่ในความรับผิดชอบของท่าน ว่าได้จัดแจงไว้ในที่ปลอดภัยแล้วหรือยัง ถ้ายังก็ควรนำฝากไว้กับธนาคารออมสินเสีย ลูกหลานเด็กเล็กคนไทยยังไม่ได้เริ่มปลูกฝังนิสัยออมทรัพย์ ก็เริ่มเปิดบัญชีให้ในสัปดาห์แห่งการออมทรัพย์นี้เสียด้วย.

— สวัสดี —

คดีธรรมสี่เรื่อง

สุชีพ ปุญญานุภาพ เรียบเรียง

เรื่องที่ ๑

การถอดความ

เมื่ออ่านหรือฟังเรื่องราวจากตำราทางศาสนา การถอดความ หรือการใช้วิจารณญาณตรวจสอบหาเหตุผล ย่อมเป็นประโยชน์ที่จะให้ถือเอาสาระสำคัญจากเรื่องนั้น ๆ ได้ ทั้งจะทำให้เป็นผู้ชื่อว่า นับถือศาสนาด้วยปัญญา

ในที่นี้ ขอนำเรื่องพระพุทธบาทและเรื่องดอกบัวมากล่าวพอเป็นอุทาหรณ์

เรื่องแรก เมื่อไปไหว้พระพุทธบาท ถ้าเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามาเหยียบรอยพระพุทธบาทไว้ ก็หมดปัญหา การไหว้ก็เป็นเหตุให้เกิดพุทธานุสติ คือการระลึกถึงพระคุณพระพุทธเจ้าได้ประการหนึ่ง

แต่ถ้าสงสัย หรือไม่เชื่อว่าจะเป็นรอยพระพุทธบาทจริง การถอดความโดยใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ก็จะทำให้กราบไหว้พระพุทธบาทได้อย่างสนิทใจยิ่งขึ้น คือ

๑. กล่าวตามหลักโบราณคดี และประวัติศาสตร์ คนสมัยก่อนไม่นิยมสร้างรูปจำลองของผู้ที่ตนเคารพบูชา พอใจสร้างรูปเท้าหรือบาท เดี่ยวบ้าง คู่บ้างเป็นเครื่องหมาย ในพิพิธภัณฑ-สถาน ณ กรุงลอนดอน มีปฏิมากรรมหินปูนแผ่นหนึ่ง สมัยอมราวดี (ประมาณศตวรรษที่หนึ่งก่อนคริสตศก) ทำเป็นรูปพระบาททั้งสองของพระพุทธเจ้า เคียงคู่กันอยู่ใต้ต้นโพธิ์ มีคนกำลังกราบไหว้ ภาพถ่ายปฏิมากรรมชิ้นนี้มีแพร่หลายในหนังสือว่าด้วยจิตรกรรมและปฏิมากรรมของอินเดียทั่วไป อนึ่ง แม้ที่จังหวัดนครปฐมก็มีการขุดพบศิลาทำเป็นรูปพระพุทธบาท อันเป็นของมีมาก่อนสมัยที่จะคิดสร้างพระพุทธรูป ประเพณีแสดงความเคารพเท้านี้ ติดมาแม้ในภาษาพูด เช่นคำว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฝ่าพระบาท ใต้เท้า เป็นคำแสดงคารวะท่านผู้สูงกว่า แม้ในวรรณคดีสันสกฤต ก็มีการใช้คำว่า ปาท มาต่อท้ายชื่อหรือตำแหน่งผู้ที่ควรแก่ความเคารพ เมื่อรอยพระพุทธ-บาทใช้เป็นเครื่องแทนพระองค์พระพุทธเจ้า ตามความนิยมในสมัยโบราณมาดังนี้ การกราบไหว้รอยพระพุทธบาทก็มีคติอันเดียวกันกับการกราบไหว้พระพุทธรูป ในการกราบไหว้พระพุทธรูป เราย่อมไม่วุ่นวายใจว่าเป็นองค์พระพุทธเจ้าจริงหรือจำลอง เพราะรู้อยู่แล้วว่าจำลองขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแทนพระพุทธเจ้า ทั้งการกราบไหว้ที่ถูกต้อง ก็มิใช่ว่าจะไปติดหรือไปตันอยู่เพียงแค่พระพุทธรูปเท่านั้น หากทำให้ระลึกต่อไปถึงคุณงามความดี

ต่าง ๆ ของพระองค์ เช่นพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยเหตุนี้ เราจึงแสดงคารวะต่อรอยพระพุทธบาท หรือพระพุทธรูปได้อย่างสนิทใจ โดยไม่ต้องกังวลว่าเป็นของแท้หรือของจำลอง เพราะได้กล่าวแล้วว่า คารวะของเรามิได้ไปติดหรือตันอยู่ที่รอยพระพุทธบาท หรือองค์พระพุทธรูป แต่ได้มุ่งไปถึงพระคุณอันน่าเคารพบูชาต่างหาก ถ้าเทียบกับการเคารพธงชาติ ความก็จะชัดขึ้น เมื่อเราเคารพธงนั้น เราเคารพแผ่นผ้า หรือเคารพสีของแผ่นผ้ากันแน่ เพราะแผ่นผ้า หรือสีของแผ่นผ้านั้นไม่ใช่ชาติแน่นอน แต่เราก็เคารพโดยไม่ต้องเกรงใครจะหาว่างมงาย ทั้งนี้ก็เพราะจิตใจของเรามิได้ติดอยู่เพียงผืนธงว่าเป็นชาติของเรา คงถือเป็นเพียงสัญญลักษณ์เท่านั้น

๒. การถอดใจความของเรื่องนี้อีกอย่างหนึ่ง ก็คือการเหยียบรอยพระบาทไว้ ได้แก่การแสดงตัวอย่างอันดีงามไว้ให้คนภายหลังประพฤติปฏิบัติตาม พระพุทธประวัติทั้งเรื่อง ย่อมเป็นเสมือนรอยพระพุทธบาทให้คนเจริญรอยตามเท่าที่สามารถจะตามได้ เมื่อถอดใจความได้ดั่งนี้ การบำเพ็ญคุณความดีเจริญรอยตามพระพุทธเจ้า จึงเป็นการกราบไหว้พระพุทธบาท หรือกราบไหว้องค์พระพุทธเจ้า ด้วยปฏิบัติบูชา ซึ่งสูงกว่าการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน ยิ่งเมื่อได้ทราบข้อความในพระพุทธภาษิตที่ว่า ผู้ยึดเกาะชายผ้าของพระพุทธเจ้าติดตามไปทุกหนทุกแห่ง แต่ไม่ทำ

ตนให้ดีขึ้น ก็ไม่ชื่อว่าอยู่ใกล้ ต่อประพฤติดีปฏิบัติชอบ แม้จะอยู่ไกลก็ชื่อว่าอยู่ใกล้ ดังนี้ การนมัสการพระพุทธบาท โดยวิธีบำเพ็ญคุณความดีตามรอยบาทของพระองค์ จึงทำให้เข้าถึงสาระสำคัญยิ่งขึ้น

เรื่องที่สอง คือเรื่องดอกบัวนั้น จะเห็นได้จากการสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ไม่ว่าในอิริยาบถใด ๆ มักจะทำเป็นดอกบัวรองรับพระพุทธเจ้าไว้ด้วยเสมอ ในพระพุทธศาสนา มีคำเปรียบดอกบัวด้วยปัญญาของคน เช่นดอกบัว ๔ ชนิด เทียบด้วยปัญญาของคนสี่ชนิด คือ ดีเลิศ ดี ปานกลาง และต่ำทรามหรือคำเปรียบที่ว่า ดอกบัวแม้จะเกิดในกองขยะ แต่ก็ส่งตัวเองให้สูงกว่ากองขยะ ทั้งยังมีกลิ่นหอมต่างจากกองขยะด้วยฉันใด สาวกของ พระสัมมา สัมพุทธ เจ้า แม้จะ เกิดใน หมู่คน ที่เปรียบเหมือนกองขยะ แต่ก็รุ่งเรืองด้วยปัญญายิ่งกว่าคนที่ยังงมงายหนาไปด้วยกิเลสฉันนั้น ดอกบัวบานหมายถึงปัญญาที่เจริญเต็มที่แล้ว พระพุทธรูปที่นั่งหรือยืนเหนือดอกบัวนั้น ถอดความได้ว่าท่านผู้เป็นพุทธะผู้ตรัสรู้นั้น ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถไร ก็อยู่ด้วยมีปัญญาเจริญเต็มที่ เป็นสัญญลักษณ์แห่งการที่พระพุทธศาสนาสอนให้ใช้ปัญญาเป็นพื้นฐานแห่งชีวิต อย่าเป็นอยู่อย่างงมงาย

ในข้อนี้น่าจะแย้งได้ว่า ถ้าพระพุทธศาสนาสอนให้ดำรงชีวิตด้วยปัญญา พระพุทธศาสนา ก็น่าจะ ไม่มีประโยชน์แก่ตาสี

ตาสา หรือคนธรรมดาทั่วไป เพราะคนที่มีปัญญา หรือใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตนั้น คงมีไม่มากนัก ตอบว่า เพราะเหตุที่คนธรรมดาทั่วไปไม่ค่อยได้ใช้ปัญญาเป็นพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่นั่นเอง พระพุทธศาสนา จึงสอนมุ่งให้คนส่วนใหญ่เหล่านั้นได้ประโยชน์ ถ้าคนทั้งหลายประเสริฐวิเศษ หรือใช้ปัญญาในการครองชีวิตกันหมดแล้ว พระพุทธศาสนาก็เกือบจะไม่จำเป็นอะไร เหมือนเมื่อทุกคนอิ่มอาหารอยู่แล้ว การแจกอาหารก็ไม่มีความหมาย แต่ถ้าคนส่วนมากขาดแคลนอาหาร การแจกอาหารจึงนับว่ามีประโยชน์

ขอให้เราลองตั้งปัญหาถามตัวเองดูว่า ใครบ้างควรจะโง่เง่างมงายอยู่ตลอดไป ไม่ควรดีขึ้นเลย การสอนให้มีความฉลาดรอบคอบ กับการสอนให้งมงายอยู่อย่างเดิม อย่างไหนจะดีกว่ากัน ถ้าเห็นว่าทุกคนไม่น่าจะเป็นตาสี ตาสา ก็ไม่สมควรจะโง่เง่างมงาย ใครมีลูกมีหลานก็วิ่งเต้นตะเกียกตะกาย จะให้ได้เล่าเรียนได้ดีที่สุด ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ฉลาด ให้มีปัญญาดังนี้แล้ว การสอนให้ใช้ปัญญาเป็นพื้นฐานแห่งการครองชีวิต ก็เป็นการสอนที่ถูกกับความต้องการของคนทุกคนอยู่แล้ว

ในพระพุทธศาสนา เมื่อสอนถึงเรื่องปัญญา ก็สอนในทางก้าวหน้า คือให้รู้จักปลูกปัญญา โดยการคิด การฟังหรือศึกษาและการอบรม ไม่ใช่รอให้ถึงวันดีคืนดี แล้วปัญญาจะเกิดขึ้นเอง

ทุกคนจึงควรใช้ความคิด ควรศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลด้วยตนเอง

รูปดอกบัวรองรับพระพุทธเจ้าที่เราเห็น จึงเตือนใจให้เราพยายามปลูกแสงสว่าง คือปัญญา เพื่อใช้เป็นประทีปนำทางแห่งชีวิตของทุกคน ไม่เลือกว่าผู้นั้นจะเป็นตาสี ตาสา หรือใคร ๆ

นี้เป็นเพียงตัวอย่างบางประการ ในการถอดความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

เรื่องที่ ๒

เขา ๆ เรา ๆ

เมื่อกล่าวตามหลักพระพุทธศาสนา ก็มีข้อที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับเขา ๆ เรา ๆ อยู่ ๓ ชั้น คือ :—

๑. ในชั้นธรรมดาสามัญ สอนอย่างมีเขามีเรา แต่เป็นเขาเป็นเราที่อยู่ด้วยกันได้ โดยสอนให้เห็นอกเห็นใจกันและกันหรือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ในลักษณะนี้ เช่นการสอนให้ตั้งอยู่ในศีล และสอนให้คิดเปรียบเทียบผู้อื่นกับตัวเรา เพื่อไม่เบียดเบียนกัน

๒. ในชั้นกลาง สอนสูงขึ้นมากว่านั้น โดยสอนให้ยุบเขาเสียเหลือแต่เรา โดยคิดขยายวงกว้างให้เห็นเป็นเพื่อนร่วมชาติร่วมโลก หรือเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน เมื่อเป็น

พวกเดียวกันทั้งมนุษย์และสัตว์ ก็ไม่ควรเบียดเบียนกัน อีกอย่างหนึ่งเป็นการสอนให้มองดูความเวียนว่ายตายเกิดในระยะไกล มนุษย์และสัตว์ต่างก็เคยเป็นญาติพี่น้อง เป็นมารดา บิดา เป็นบุตรธิดาของกันและกัน ไม่ชาติใดก็ชาติหนึ่ง ในหลายล้านหลายโกฏิชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่มีเขาที่ไหนเลย พวกเราทั้งนั้น เราจึงควรมีเมตตากรุณาต่อกันโดยแท้

๓. ในชั้นสูงสุด สอนยุบเขา ยุบเราลงทั้งหมดให้เห็นเป็นเพียงสักว่าธาตุผสมกัน มีปัจจัยปรุงแต่ง ก็สมมติเรียกเป็นสัตว์บุคคล ตัวตน เรา เขา แต่พอส่วนต่าง ๆ แยกออกจากกันก็ถึงที่สุด คือตายหรือแตกสลาย ฉะนั้น จึงไม่ควรติดควรยึด จนไม่มีเวลาจะสอนใจให้รู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง ของสิ่งทั้งหลายบ้างเลย

การรู้จักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้ง ๓ ชั้น ที่เกี่ยวกับเรา ๆ เขา ๆ เช่นนี้ จะทำให้ไม่เข้าใจสับสนหรือนำความรู้เพียงชั้นใดชั้นหนึ่งมาหักล้างอันอื่น ซึ่งถ้าไม่เข้าใจก็รู้สึกว่าจะขัดกัน แต่ความจริงเป็นการสอนให้เหมาะแก่จริตอัธยาศัยของผู้ปฏิบัติ

เรื่องที่ ๓

ความพยาบาท

ได้มีท่านผู้หนึ่งตั้งปัญหาขึ้นว่า คำว่าเวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวรนั้น น่าจะอย่างไร ๆ อยู่ เพราะถ้าเราไม่จองเวรตอบ

ก็จะเป็นการปล่อยศัตรูให้ได้ใจ และคิดอ่านข่มเหงและเบียดเบียนเราหนักขึ้น ทางที่จะระงับเวรได้ จึงควรใช้วิธีอาฆาตพยาบาท เพื่อให้ศัตรูรู้ว่า เมื่อเขาข่มเหงรังแกผู้อื่น เขาจะได้รับตอบแทนอย่างสาสม เพราะฉะนั้น การอาฆาตพยาบาท จึงเป็นเครื่องทำให้ศัตรูคิดหน้าคิดหลังไม่รังแกใครง่าย ๆ

ปัญหาเรื่องนี้ นับว่าน่าพิจารณามาก เพราะเกี่ยวกับการตัดสินใจในการปฏิบัติตน ให้เหมาะแก่เหตุการณ์ ซึ่งทุกคนอาจประสบได้ในวันใดวันหนึ่ง

คำว่าเวรระงับด้วยการไม่จองเวรนั้น ข้าพเจ้าเห็นมีทางพิจารณาได้เป็น ๒ ประการ คือ พิจารณาตามพยัญชนะ หรือเท่าที่ปรากฏเป็นถ้อยคำอย่างหนึ่ง พิจารณาตามความหมายชั้นในซึ่งเป็นเนื้อหาของพระพุทธศาสนา อีกอย่างหนึ่ง

ประการแรก เวรจะระงับด้วยการไม่จองเวร หรือด้วยความพยาบาทกันแน่ ถ้ามองกันในแง่ศีลธรรมและความสงบแล้วก็ไม่มีปัญหาอะไร ที่เราจะเห็นได้ว่า เวรนั้นจะระงับด้วยการไม่จองเวรแน่นอน

เราอาจถูกคนพูดเสียดสี หรือด่าว่าให้เจ็บใจ เราอาจถูกคนพูดดูหมิ่น เหยียดหยาม แต่ถ้าเรามีความอดกลั้นพอ ไม่ตกเป็นทาสของความโกรธ และความวู่วามแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะผ่านหายไป ด้วยการทำเป็นไม่รู้เท่าทัน หรือทำเป็นไม่ได้ยิน

แต่ถ้าเรามองในแง่เสีย เราอาจเสียหายบ้าง ในการถูกเขาว่าข้างเดียว แต่เป็นการเสียน้อย เพื่อแลกกับการไม่ต้องเสียมาก เพราะถ้าเราไม่อดทน ปล่อยให้เกิดการประหัตประหารกันขึ้น เราจะต้องเสียมากแน่นอน คนที่ไม่ยอมเสียน้อยนั้น ได้เสียมากถึงขนาดติดคุกติดตาราง หรือเสียอวัยวะกลายเป็นคนพิการ และอย่างแรงถึงกับเสียชีวิตไปก็มี เราจะเห็นได้ว่าบุคคลบางคนดูเหมือนจะมีเรื่องกังวลอยู่แต่การแก้เผ็ดแก้แค้น หรือพูดจาโต้ตอบกับคนนั้นคนนี้อยู่เนืองนิตย์ ใครพูดจาแหลมมาเป็นต้องถูกโต้กลับไปอย่างสมใจ ถ้านึกไม่ออกขณะนั้นก็ต้องไตร่ตรองหาคำพูด ที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บใจให้จงได้ บางครั้งถึงกับนอนไม่หลับ มีเรื่องเล่าว่าบางคนแจวเรือไปได้ ๒ คุ้งน้ำแล้ว เพิ่งนึกคำโต้ตอบได้อุตส่าห์แจวเรือกลับมาตอบเขาอีกคำสองคำ แล้วจึงจากไป ลองนึกดูก็ได้ว่าบุคคลที่ทำดังนี้ จะมีความสุขได้อย่างไร ในเมื่อใจเต็มไปด้วยเรื่องโกรธเคืองขุ่นแค้นคนนั้นคนนี้ คอยแต่จะต่อความยาวสาวความยืดอยู่ตลอดเวลา เมื่อเทียบดูบุคคลผู้พร้อมที่จะให้อภัยคนอื่นพูดเกินบ้างเลยบ้าง ก็ไม่ถือสาหาความ และบางทีก็อาจคิดสนุก ๆ ไปจนว่าการที่ทนให้คนอื่นเขาเสียดสี หรือว่ากล่าวเอาบ้าง ก็เป็นการช่วยให้เขามีความสุขได้อย่างหนึ่ง ได้ชื่อว่าทำประโยชน์แก่เขาโดยทางอ้อม จะว่าเป็นการถูกด่าเปล่า ๆ ก็ไม่เชิงเป็นการ เสียสละเพื่อ ความสุขของ คนที่ชอบด่า อยู่บ้าง เหมือนกันและถ้าคิดเทียบเคียงไปว่า คนขนาดเราก็ไม่ใช่วิเศษมาแต่ไหน

จะถูกเสียดสีว่ากล่าวบ้างไม่ได้เทียวหรือ ก็คนขนาดประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจยังถูกด่ากันโครม ๆ แล้ว เราเป็นอะไรมาจะกระทบกระเทือนบ้างไม่ได้

แม้ในคดีโลก กฎหมายบ้านเมืองก็ไม่สนับสนุน ความพยาบาทอาฆาต คนที่ลุอำนาจแก่โทสะประทุษร้ายร่างกาย หรือชกต่อยตีรันกัน กฎหมายก็ถือว่าเป็นคู่วิวาท มีตัวบทลงโทษด้วยกันทั้งคู่ ไม่ได้ยกเว้นให้เอาความพยาบาทขึ้นมาแก้ตัวเลย จะยอมให้แก้ตัวก็ต่อเมื่อเป็นการต่อสู้ป้องกันตัวเท่านั้น ยิ่งในการฆ่าคนตายยิ่งเห็นได้ชัดว่า กฎหมายลักษณะอาญาเก่า ลงโทษไว้สถานหนักแก่ผู้ฆ่าคนด้วย "ความพยาบาทมาดหมาย" ด้วยประหารชีวิตให้ตายตกไปตามกัน ส่วนประมวลกฎหมายอาญาที่ออกใหม่ พ.ศ. ๒๔๙๙ กล่าวว่าผู้ใดฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนต้องระวางโทษประหารชีวิต อันแสดงว่าความพยาบาทหาได้ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ศัตรูของเราเท่านั้นไม่ แต่ได้กลับมาเป็นอาวุธประหัตประหารเจ้าของความพยาบาทนั้นเองด้วย

เมื่อคดีโลกไม่สนับสนุนความพยาบาทแล้ว คดีธรรมจะสนับสนุนได้อย่างไร ? เพราะเหตุนี้ ผู้พยายามบรรเทาความอาฆาตพยาบาท จึงเท่ากับเป็นผู้หัดเสียน้อยจะได้ ไม่ต้องเสียมากและประสบความทุกข์ความเดือดร้อน อันเกิดจากกรรมที่ตนก่อขึ้นนั้น แม้จะไม่กล่าวถึงคนที่เสียชีวิต เพราะความพยาบาทของ

ตนชักนำ เราก็จะเห็นตัวอย่างอื่นอีก เช่น คนผู้อยู่ในคุกตาราง ต้องจองจำทำโทษเป็นสิบ ๆ ปี หรือตลอดชีวิต เพราะทนต่อความพยาบาทอันเกิดขึ้นประเดี๋ยวเดียวไม่ได้ จึงต้องไปทนอยู่ในที่คุมขัง อันร้ายแรงยิ่งกว่าการทนประเดี๋ยวเดียวอย่างเปรียบกันไม่ได้

ประการที่สอง ที่ว่า เรา อาจ พิจารณา ปัญหา นี้ตามความหมายชั้นใน ซึ่งเป็นเนื้อหาของพระพุทธศาสนานั้น คือพระพุทธ-ศาสนา ไม่ได้สอนให้ไปคอยตัดเวร หรือระงับเวรเอาเมื่อเกิดเรื่องแล้ว ท่านสอนให้เรารู้จักระงับตั้งแต่ยังไม่มีเรื่อง หรือให้หาทางตัดไม่ให้เกิดเรื่องทีเดียว นั้นก็คือสอนให้รู้จักวางตัวให้ดี ให้คนอื่นแทนที่จะคิดด่าว่าเสียดสี หรือข่มเหงรังแกเรา แต่ให้เขากลับมาเคารพนับถือรักใคร่ เพราะคุณงามความดีของเรา เช่นท่านสอนให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจาน รู้จักเจรจาอ่อนหวานไพ-เราะ รู้จักช่วยขวนขวายทำประโยชน์แก่คนอื่น ไม่เห็นแก่ตนถ่ายเดียว และรู้จักวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ไม่กลับๆ กลอก ๆ ถ้าเราทำดีต่อเขาด้วยน้ำใสใจจริงเช่นนี้ ก็เป็นการตัดมิให้เขาข่มเหงรังแกเรา หรือมุ่งร้ายเสียดสีด่าว่าเรา ซึ่งเป็นการระงับเวรได้อย่างแยบคายที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความพยา-บาทอาฆาตเลย

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะต้องตัดสินใจในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในวันใดวันหนึ่ง ข้าง

หน้าแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่า พระพุทธภาษิตที่ว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร อันมีความหมายในทางให้บรรเทาความพยาบาทอาฆาต และมีความหมายในทางให้รู้จักทำตนให้เป็นที่รักใคร่ของคนทั่ว ๆ ไปนั้น ยังคงเป็นภาษิตที่ก่อให้เกิดความสงบ ความสดชื่น และความร่มเย็นเป็นสุขแก่มนุษย์ทุกกาลสมัย

ไม่เฉพาะแต่ในเรื่องความพยาบาทเท่านั้น ที่พระพุทธศาสนาสอน ให้เอาชนะด้วยความดี แม้ความไม่ดีอื่น ๆ จะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม ก็ควรเอาชนะด้วยความดีทั้งสิ้น ทั้งนี้ ก็เพราะเรื่องของศาสนา เป็นเรื่องสอนให้คนมีใจสูง ไม่ปล่อยตัวไปตามอำนาจฝ่ายต่ำนั่นเอง

เรื่องที่ ๔
พระเวสสันดรทำไม่ถูกจริงหรือ ?

การทำความดีนั้น ถ้าทำกันอย่างปกติธรรมดา ดูก็เป็นเรื่องสามัญที่คนผู้ใฝ่ความดีทั่ว ๆ ไปจะพึงทำ แต่ถ้ามีอะไรพิเศษหรือผิดปกติไปก็อาจทำให้มองได้ทั้งแง่ดีและแง่ร้าย

ทางพระพุทธศาสนาสอนไว้กว้าง ๆ ถึง ๓ ทาง คือทำความดีเพราะถือตัวเองเป็นใหญ่ มุ่งให้ตัวเองได้รับสุขประโยชน์หรือผลดีอย่างนั้นอย่างนี้ เรียกอัตตาธิปไตย ทำดีเพราะถือคน

อื่นทั่ว ๆ ไปเป็นใหญ่ คือเห็นเขาทำก็ทำบ้างหรือเพื่อไม่ให้เขาติ เรียกโลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ ทำดีเพราะเห็นแก่ความดี ไม่ใช่ทำเพราะเห็นแก่ตัว หรือเห็นแก่ความนิยมของโลก หากพิจารณาเห็นเหตุผลในทางที่ดีจึงได้ทำดังนี้ เรียกธรรมาธิปไตย ถือธรรมคือความถูกตรงเป็นใหญ่

ทั้ง ๓ ข้อนี้ แม้ข้อแรกและข้อที่สองจะเป็นการทำดีเพราะมุ่งประโยชน์ส่วนตน หรือเห็นแก่ความนิยมของโลกก็ตาม ถ้าบุคคลทำความดีแล้ว ทางพระพุทธศาสนาก็ยังถือว่าดีทั้งนั้น แม้จะดีไม่เท่าข้อสุดท้ายที่ว่า ทำความดีเพราะเห็นแก่ความดีก็ตาม พระพุทธเจ้าก็ไม่ถึงกับประณาม เพราะถึงอย่างไร ๆ ก็ยังดีกว่าไม่ทำความดี หรือดีกว่าการทำความชั่ว แต่เราก็คงยอมรับกันทั่วไปว่า การทำความดีเพราะเห็นแก่ความดีนั้น ผู้ทำเป็นผู้มีหลักของใจสูง ไม่ได้ทำเพราะแฝงอะไร อันเป็นความมุ่งหมายประโยชน์แบบการค้าไว้เบื้องหลัง

แต่เราเคยคิดกันบ้างหรือไม่ว่า แม้ในการทำความดีเพราะเห็นแก่ความดีนั้น บางครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหาน่าข้องใจอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน เช่นเรื่องของพระเวสสันดร นักเสียสละผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาจนทุกวันนี้ว่า การเสียสละแบบพระเวสสันดรนั้นเป็นการทำที่ถูกต้องแล้วหรือ ?

พระเวสสันดรนั้นเป็นคนใจดี ที่ยอมเสียสละให้แก่คนที่มาขอทุกสิ่งทุกอย่าง เริ่มต้นด้วยสละช้างคู่บ้านคู่เมืองให้แก่พราหมณ์ผู้เดินทางมาขอจากแคว้นอื่น เป็นเหตุให้ประชาชนโกรธแค้นถึงตัวท่านเองต้องถูกเนรเทศไปอยู่ป่า

ในขณะที่เดินทางไป พร้อมด้วยพระนางมัทรีผู้มเหสีและโอรสธิดา ด้วยราชรถเทียมม้าอันงดงาม มีผู้ติดตามไปขอรถและม้า พระเวสสันดรก็ให้ พระองค์เองพร้อมทั้งมเหสีสู้ลงเดินช่วยกันอุ้มโอรสและธิดาไป

เมื่อเข้าไปบำเพ็ญพรตอยู่ในป่าลึกถึงเขาวงกฏ ก็ยังมีผู้ตามไปขอโอรสและธิดาเพื่อไปทำเป็นทาส พระเวสสันดรก็ยอมยกให้ อย่างที่เรียกว่า ใจหนึ่งเห็นแก่การเสียสละ อีกใจหนึ่งเป็นใจของคนธรรมดา เพราะฉะนั้น จึงเป็นการเสียสละท่ามกลางน้ำตาอันเกือบจะเป็นสายเลือดของพระองค์เอง

ครั้งหลังสุด ยังอุตส่าห์มีผู้ไปขอพระนางมัทรีคู่ทุกข์ คู่ยาก พระเวสสันดรก็ยกให้ไปอีก แต่บุคคลผู้ขอในครั้งหลัง เผอิญขอเพียงเพื่อลองใจ เมื่อเห็นว่าพระเวสสันดร เป็นยอดแห่งบุคคลผู้เสียสละจริง ก็คืนพระนางมัทรีให้ แล้วแสดงความนับถือน้ำใจของพระเวสสันดรและอวยพร

ปัญหาที่ถกเถียงกันมากก็คือว่า การกระทำของพระเวสสันดรเช่นนั้น ที่สละช้างคู่บ้านคู่เมือง สละราชรถ สละโอรสธิดา

และสละแม้กระทั่งมเหสีนั้น เป็นการสมควรแล้วหรือ ? เป็นคนที่โหดร้ายทารุณต่อครอบครัวของตนอะไรเช่นนั้น ! ถ้าพวกเราพากันใจดีแบบพระเวสสันดรเหมือน ๆ กันหมด ก็เข้าใจว่าจะไม่มีแม้แต่ผ้าจะพันกาย เรื่องนี้จะมีทางเฉลยอย่างไรให้เห็นว่า การทำความดีของพระเวสสันดร เป็นเรื่องที่ควรเทอดทูนยกย่อง หาใช่ควรตำหนิอย่างที่บางคนเข้าใจไม่ เพราะถ้าเป็นเรื่องควรตำหนิก็ไม่น่าจะนำมาสั่งสอนไว้เป็นแบบฉบับของการบริจาคทานในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องแสดงถึงการสร้างสมบารมีของพระพุทธ-เจ้า เมื่อยังมิได้ตรัสรู้

เรื่องนี้ถ้าเราพิจารณาอย่างเอาตัวเราเอง หรือครอบครัวเราเองเป็นจุดศูนย์กลางแล้ว ก็คงเห็นพ้องกันทั่วไปว่า เป็นเรื่องทำตัวเองและครอบครัวให้เดือดร้อน แต่ถ้าเรามองให้กว้างกว่านั้นถึงความสุขของคนทั้งโลก บางทีตัวเราเองและครอบครัวซึ่งเมื่อนำไปเทียบกับประชาชนทั่วโลกแล้ว จะเป็นเสมือนหนึ่งเมล็ดงากับภูเขาทีเดียว ถ้ามองเทียบเคียงกันในแง่นี้ บางทีเมล็ดงานั้นอาจเปิดโอกาสให้เราได้มีใจกว้าง พอที่จะเข้าใจปัญหาเรื่องความผาสุกของคนส่วนใหญ่อันเทียบเท่าภูเขานั้นดูบ้าง

ยังไม่ต้องพูดถึงเรื่องของพระเวสสันดรก่อน เราพูดเพียงทหารที่ออกรบในสงครามเพื่อประเทศชาติ อันเป็นเพียงเรื่องโลก

ทหารต้องสละพ่อแม่ลูกเมียและความสุขส่วนตัวอื่น ๆ ออกไป ตรากตรำลำบากอยู่ในสนามรบ และบางครั้งถึงต้องเสียชีวิต เป็น การแน่เหลือเกินว่า เมื่อออกรบนั้น เราต้องกะเผื่อไว้เสมอว่า อาจจะเสียชีวิตลงเมื่อไรก็ได้ ทำไมโลกไม่ประณามทหารคนนั้น ว่าเป็นคนโง่ ไม่รักพ่อแม่ลูกเมีย ไม่รักชีวิตของตนเอง อุตส่าห์ ไปรบทำไมกัน แต่โลกกลับสรรเสริญว่า ทหารผู้นั้นมีอุดมคติแห่ง การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือคนในชาติทั้งชาติ เขา อาจตาย เขาอาจทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อนเพราะสิ้นผู้เลี้ยงดู แต่เขาตายหรือเขาเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บุคคลชั้นหลัง จึงพากันจารึกบุญคุณของทหารผู้นั้นไว้ด้วยความกตัญญู

เราคงได้ข่าวถึงนักวิทยาศาสตร์หรือนักการแพทย์ ผู้มั่งคั่ง ด้วยทรัพย์สิน พอที่จะใช้ชีวิตในทางฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยได้ตลอดชีวิต แต่กลับหมกมุ่นอยู่ด้วยการค้นคว้าหาความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ แก่มนุษย์ชาติด้วยแสวงหาวิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หรือประดิษฐ์ วัตถุอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้โง่หรือ ที่ เสียสละประโยชน์หรือความสำราญส่วนตัว หรือบางครั้งก็รวมทั้ง ความสำราญทางครอบครัว มาทำประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างน่า เหน็ดเหนื่อยวันแล้ววันเล่า เมื่อเราถอยออกมามองให้ห่าง ๆ อย่างนี้บ้าง บางทีเราจะมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมได้ชัดเจนขึ้น

การเสียสละของพระเวสสันดรนั้น ไม่ใช่ทำอย่างนึกครึ้มๆ ขึ้นมาก็ลองทำดู หากทำอย่างมีจุดหมาย และอย่างมีสติปัญญาประกอบ ซึ่งเราจะได้พิจารณากันต่อไป

ในชั้นแรกนี้ ขอให้เราพิจารณาดูว่า จุดมุ่งหมายของพระเวสสันดรนั้น เป็นการยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ของครอบครัว เพื่อประโยชน์ของคนทั้งโลก เพราะการเสียสละเช่นนั้น เป็นการสร้างบารมี อบรมจิตใจของท่านให้สูง เพื่อจะได้เป็นพระพุทธเจ้า การเสียสละช้าง ๑ เชือก ลูก ๒ คน และเมีย ๑ คน เพื่อทำประโยชน์แก่คนทั่วโลกทั้ง ๆ ที่ใคร ๆ พากันตำหนิท่านว่า ใจจืดใจดำทำแก่ลูกแก่เมียได้นั้น เราน่าจะพากันบูชาน้ำใจของท่านว่า ท่านช่างใจแข็งเด็ดเดี่ยวดีเหลือเกิน ที่ยอมสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเมื่อเปรียบเทียบผลกันดูแล้ว ท่านเสียสละประโยชน์ส่วนตนเท่าที่กล่าวนั้น แต่ประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดขึ้นจากการที่ท่านได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นในโลก อำนวยประโยชน์แก่มนุษยชาติประมาณ ๑ ใน ๓ ของโลก ดังนี้ก็จะเห็นได้ทันทีว่า ท่านมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมอันเท่าภูเขา จึงได้ยอมสละความเห็นแก่ตัว หรือเห็นแก่ประโยชน์เล็กน้อยส่วนตัว อันเทียบด้วยฝุ่นละอองนั้นเสีย การเสียสละนั้นจึงมีเหตุผลเพียงพอ และน่า

เห็นใจว่า ต้องมนุษย์ผู้มีจิตใจอันเลิศและสูงจริง ๆ จึงทำเช่นนั้นได้ พวกเราที่ได้ลิ้มรสสันติธรรมของพระพุทธศาสนา ก็ชื่อว่ามีส่วนได้รับประโยชน์อันเกิด จาก การเสีย สละ ของ พระเวสสันดรด้วยกันทั้งนั้น เราจึงควรช่วยกันเทอดทูนน้ำใจของท่าน ผู้เป็นยอดแห่งบุคคลผู้เสียสละนี้อย่างยิ่ง

ได้กล่าวไว้แล้วว่า พระเวสสันดรนั้นมิได้ทรงเสียสละอย่างส่ง ๆ ไป โดยไม่มีจุดหมายหรือไร้สติปัญญา

การเสียสละของท่าน บางครั้งได้ทำให้ท่านต้องเสียน้ำตาอย่างมากมาย แต่ท่านก็ตัดใจยอมสละไปเพื่อเห็นแก่อุดมคติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และบางครั้งท่านต้องใช้สติปัญญา เพื่อให้โอรสธิดาของท่านได้รับการไถ่ถอนปลดปล่อยในที่สุด รวมทั้งการใช้สติปัญญาวินิจฉัยเหตุผลในการที่ท่านตกลงใจเสียสละเช่นนั้นด้วย

คราวนี้มีปัญหาต่อไปว่า ถ้าเราปฏิบัติตามพระเวสสันดรบ้าง เราจะไม่มีแม้แต่ผ้าพันกายหรือ ? และกล่าวในด้านที่ใครจะเป็นบุตรหรือภรรยาของผู้มีจิตใจแบบพระเวสสันดร จะมิต้องหนาว ๆ ร้อน ๆ อยู่เสมอ ไม่รู้ว่าจะถูกให้แก่ใครไปเมื่อไรก็ไม่ทราบหรือ ?

ในการตอบปัญหานี้ เราก็จะต้องถามตัวเองเช่นเดียวกันว่า อุดมคติของเราที่ตั้งไว้ มุ่งทำประโยชน์กว้างขวางแก่คนทั้งโลกอย่างพระเวสสันดรหรือไม่ ถ้าอุดมคติของเรายังไม่กว้างขวางถึงขนาดนั้นก็แน่นอนละ เมื่อมองจากพื้นใจของเรา เราก็คงเห็นพระเวสสันดรโง่หรือใจดีเกินไปจนไม่น่าจะปฏิบัติตาม แต่ถ้าเรามีอุดมคติสูงเท่าพระเวสสันดร เรามุ่งทำประโยชน์แก่โลกอย่างจริงจัง ความรู้สึกที่กลัวว่าผ้าจะไม่มีพันกายนั้นจะเป็นเพียงความคิดของเด็ก ๆ ที่น่าเยาะเย้ย เพราะอย่าว่าแต่ผ้าจะไม่มีพันกายเลย แม้ชีวิตเราก็ยอมสละได้ ในที่นี้ขอให้เราย้อนไประลึกอีกครั้งหนึ่งถึงแพทย์ที่มั่งมีแล้วทั้งหลาย ที่ยอมสละเวลาและความสุขทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติให้พ้นจากโรคภัยดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าอุดมคติของใครไม่ถึงแพทย์เหล่านั้น เขาก็จะคิดว่า ทำไมแพทย์เหล่านั้นจึงไม่หาความสุขส่วนตน มาทนทุกข์ทรมานอดหลับอดนอนเพื่อผู้อื่นอยู่ทำไม ? เมื่อการยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากน้อยเท่าไร หรือไม่ยอมสละเลยก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่แก่อุดมคติของเราเช่นนี้ ปัญหาเรื่องการเสียสละของพระเวสสันดรก็กระจ่างขึ้นทันทีว่า การเสียสละเช่นนั้นจะดีหรือไม่ดีแค่ไหน เราจะพอใจหรือไม่พอใจย่อมแล้วแต่เราใช้แว่นอุดมคติของเรา มองจากระดับแห่งจิตใจสูงต่ำเพียงไร

เราไม่ต้องกล่าวถึงอุดมคติของพระเวสสันดร ที่อาจถูกหาว่าเป็นเรื่องใจดีเกินไป หรือทำตามไม่ไหว เพียงแต่เรามีโอกาสที่จะหาประโยชน์ส่วนตัวเอาเปรียบคนอื่นได้ หรือเพียงที่เราจะโกงได้ แต่เราไม่โกงไม่เอาเปรียบ ซึ่งมองจากทรรศนะของคนโกง เขาก็เห็นคนซื่อสัตย์ว่าเป็นคนโง่ ไม่รู้จักฉวยโอกาส เท่านี้ก็พอแล้ว

ตามความเห็นของข้าพเจ้า แม้ใครจะตั้งอุดมคติไว้ไม่สูงเท่าพระเวสสันดร คือยังไม่พร้อมที่จะสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อประโยชน์ของคนทั้งโลก เพียงแต่เราตั้งอุดมคติไว้ว่าเราจะไม่เอาเปรียบ ไม่โกงคนอื่น แม้มีโอกาสที่จะประพฤติทุจริตในหน้าที่เพื่อหาประโยชน์ส่วนตนได้ แต่เราก็ไม่ยอมกระทำดังนั้น เท่านี้ก็น่าสรรเสริญ และน่าช่วยกันสนับสนุนอย่างยิ่งแล้ว แม้ใครจะหาว่าโง่ ไม่รีบฉวยโอกาส เราก็ไม่ควรหวั่นไหวไปตาม เพราะความโง่เพราะไม่ยอมประพฤติทุจริตนั้น เป็นความโง่ที่มีปัญญาคุมอยู่ข้างใน เป็นความโง่ที่ฉลาด และเป็นความโง่ที่น่ารัก ที่ทางศาสนายกย่องสรรเสริญ

ย้อนกล่าวต่อไปอีกถึงการเสียสละอย่างมีปัญญาควบคุมของพระเวสสันดร เมื่อชูชกมาทูลขอสองกุมาร และพระเวสสันดรได้ประทานไปนั้น ก่อนที่ชูชกจะพาสองกุมารจากไป พระเวสสันดรได้คาดค่าตีราคาค่าตัวทั้งชาลีและกัณหาไว้อย่างแพงที่สุด ดังคำร่ายที่ผูกไว้ดังนี้ :—

"พระบรมราชฤาษี เธอจึงคาดค่าสองกุมารเหมือนนายโคบาลอันสันทัดคาดค่าโค โส กิร ปุตฺต จึงตรัสว่า พระลูกเอ่ย เจ้าจงจำคำของบิดาไว้ สเจ ภุชิสฺโส มาตรว่าเจ้าอยู่มิได้ จะใคร่พ้นทาสวิสัยให้พ้นทชี พ่อชาลีจงเพียรพยายาม หาทองทุนทรัพย์ตามให้ถ้วนถึง นับตำลึงได้พันเท่า นั้นแหละส่วนค่าตัวเจ้านะชาลี ส่วนของพระน้องกัณหานี้ พระเจ้าพี่อย่าลืมหนา หตฺถินา-ทิสเตน วา จำบิดาจะคาดค่าแก้วกัณหาไว้มิได้น้อย สิ่งละร้อย ๆ ทั้งโคอสุภราช ทาสา ทาสี รัถพาหนาลงกตคชสารม้ามิ่ง ครบทุกสิ่งสินสุวรรณทองร้อยตำลึง ยื่นให้ถึงมือทชีแล้วเมื่อใด กัณหาพระน้องเจ้าจึงจะได้เป็นไทยขึ้นเมื่อนั้น"

การตีราคาค่าตัวไว้ดังนี้ ก็เพื่อจะให้ชูชกหาทางนำสองกุมารไปหาบุคคลชั้นสูงให้ไถ่ค่าตัว เพราะชูชกคงต้องการเงินทองมากกว่าตัวบุคคล และบุคคลชั้นสูงที่จะยอมไถ่ไวที่สุด ก็น่าจะมิใช่ใครอื่น นอกจากพระเจ้ากรุงสญชัยซึ่งเป็นปู่ของสองกุมาร กล่าวง่าย ๆ วิธีการของพระเวสสันดร ก็คือส่งหลานให้ไปอยู่กับปู่เสียอย่างมีศิลปะ ในเมื่อจำเป็นจะต้องสละเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ก็ยังได้รักษาประโยชน์ส่วนพระองค์ไว้ได้ด้วยใช้ปัญญาดำเนินการ

เราจะเห็นได้อีกอย่างหนึ่งว่า การเสียสละอย่างมีอุดมคติและอย่างมีปัญญากำกับของพระเวสสันดรนั้น ทำให้ท่านเป็นคนเข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวในเหตุร้ายต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องมาจาก

การเสียสละนั้น เช่นเมื่อคราวให้ช้างไปแก่พราหมณ์ชาวเมือง กาลิงคราษฎร์ซึ่งมาขอ เพราะเหตุที่เมืองนั้นฝนแล้ง เกิดข้าว ยากหมากแพง เขาเชื่อว่าได้ช้างไป จะทำให้ฝนตกได้ และจะ โดยเหตุบังเอิญหรืออย่างไรก็แล้วแต่ ช้างตัวนี้ไม่ว่าไปอยู่ที่ไหน ที่นั้นไม่เคยกันดารน้ำฝน พระเวสสันดรยอมให้ไปก็เป็นการ เห็นใจในความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ แต่เกิดผลร้ายส่วน พระองค์ คือชาวเมืองเชตุดร ซึ่งพระบิดาของพระเวสสันดร ปกครองอยู่ พากันเดินขบวนเป็นปฏิปักษ์ ถึงต้องเนรเทศ พระเวสสันดรไปนั้น เมื่อพระเวสสันดรทราบข่าวนี้แทนที่จะ สะทกสะท้าน กลับประกาศความมั่นคงเข้มแข็งออกมา ดั่งคำร่าย พรรณนาไว้ว่า :—

"อย่าว่าแต่เศวตคชาพหิรกทาน ที่เราบริจาค ถึงอัช-ฌัตติกทานอันยอดยากที่จะยกให้ และถ้ามียาจกผู้ใดจะปรารถนา ซึ่งพาหาหทัยนัยเนตรทั้งคู่ เราก็อางจะเชือดชูออกบริจาคให้เป็น ทาน จะแลกพระโพธิญาณในเบื้องหน้า อย่าว่าแต่จะต้อง บัพพาชนียกรรมทำโทษ ถึงไพร่ฟ้าเขาจะพิโรธรอนราญชีวิตเรา ก็มิได้คิดย่อท้อที่จะบำเพ็ญทาน"

นี่คือคำประกาศอันเข้มแข็ง เต็มไปด้วยความมั่นใจในอุดม คติเพื่อ **พระโพธิญาณ** ซึ่งฟังดูแล้วคล้าย ๆ ว่าพระโพธิญาณนี้ จะเป็นประโยชน์ส่วนพระองค์อะไรสักอย่างหนึ่ง แต่แท้จริง **พระโพธิญาณ** นั้นก็คือการได้ตรัสรู้ของจริง มีโอกาสช่วยคนส่วน

ใหญ่ในโลกให้ตั้งอยู่ในความร่มเย็นเป็นสุข เพราะฉะนั้น **พระโพธิญาณ** ก็คือการสามารถช่วยคนได้มากขึ้นนั่นเอง

เราเคยพบใครที่กล้าทำประโยชน์ส่วนรวมอย่างเอาชีวิตเข้าแลก อย่างมีความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวเหมือนพระเวสสันดร บ้าง ถ้าเราไม่สนับสนุนบุคคลตัวอย่างเช่นพระเวสสันดรแล้ว เราจะสนับสนุนใครที่ไหน ? จริงอยู่ เราปฏิบัติตามท่านได้ยาก แต่การปฏิบัติในพระพุทธศาสนาก็มีเป็นขั้น ๆ ใครยกระดับจิตใจของตนให้ขึ้นถึงระดับสูงจริง ๆ ไม่ได้ ก็อาจค่อย ๆ ปฏิบัติให้สูงขึ้นกว่าพื้นเพเดิมได้ คนที่หัดยกจิตใจให้สูงขึ้นสู่ระดับแห่งศีลธรรมนั้น เป็นบุคคลควรคบแท้ และเราไม่ต้องกลัวว่า ถ้ามีจิตใจสูงอย่างพระเวสสันดรกันหมดแล้วจะเดือดร้อน ไม่ต้องสูงอย่างพระเวสสันดรดอก เพียงแต่ช่วยกันเชิดชูศีลธรรมในขนาดปกติธรรมดาเท่านั้น เราก็จะอยู่กันเป็นผาสุก ที่ยังวุ่นวายกันอยู่ทุกวันนี้ มันเนื่องมาจากเราหาคนที่มีน้ำใจ แม้เพียงกระเส็นกระสายของพระเวสสันดรได้ก็ทั้งยาก อย่างนั้นต่างหาก

อย่าตีราคาตัวเอง

เสถียร มงคลหัตถี

การตีราคาตัวเอง เป็นกิเลสที่เกิดมาจากมานะ คือความถือตัว คนที่มีมานะมาก ๆ มักจะสำคัญตนเองผิดตีราคาตัวสูงเสมอ มานะนั้นมี ๓ ขั้น คือ:—

ถือตัวว่าดีวิเศษกว่าเขา
ถือตัวว่าเสมอเขา
ถือตัวว่าต่ำกว่าเขา

แต่คนส่วนมาก มักจะตีราคาตัวเองไปในทางสูงเสมอ เช่นดีสู้เขาไม่ได้ ก็สำคัญตัวว่าดีกว่าเขา ตัวไม่ใช่เป็นคนเก่ง ก็สำคัญตัวว่าเป็นคนเก่ง ตัวเป็นคนมีความสามารถน้อยก็สำคัญตัวว่าเป็นคนมีความสามารถมาก ตัวเป็นคนโง่ก็สำคัญตัวว่าเป็นคนฉลาด คนส่วนมากมักจะสำคัญตัวเกินกว่าที่เป็นจริงอย่างนี้เสมอ

ลักษณะ ของคนตีระคาตัวเองสูงนั้นมีอาการหลายอย่างพอที่จะสังเกตได้ เช่นชอบติคนอื่น เห็นคนอื่นทำอะไรไม่ว่าจะดีหรือไม่ดีก็ตาม จะต้องหาเรื่องติจนได้ ชอบวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าใครจะคุยกันถึงเรื่องอะไร เขาจะต้องแสวงความ

คิดเห็นสอดแทรก หรือไม่ก็แสวงอวดรู้อวดชำนาญในเรื่องเหล่านั้น เป็นการคุยข่มผู้อื่น หรือพูดง่าย ๆ ว่าแสดงตนเหนือคนอื่นเสมอ

ลักษณะ อีกอย่างหนึ่งของคนประเภทนี้ก็คือ ชอบยกย่องตัวเอง ไม่ว่าเขาจะคุยกับใครจะร่วมวงสนทนาที่ไหน เขามักจะชอบพูดชอบคุยถึงเรื่องของเขาคนเดียว เรื่องของคนอื่นไม่อยากพูดไม่อยากฟัง มีคติโบราณอยู่ข้อหนึ่ง คิดว่าท่านทั้งหลายก็คงเคยได้ยินมาแล้ว คติที่ว่านี้คือ "สุนัขขี้ไม่มีใครยกหาง" นี่เป็นคำว่าเสียดสีคนที่ชอบยกตัวเอง ความหมายของคำว่าสุนัขขี้ไม่มีใครยกหางนี้ ถ้าคิดดูให้ซึ้งแล้ว ผู้ถูกว่าจะรู้สึกเจ็บไม่ใช่น้อย นักธรรมได้เปรียบคนที่ชอบคุยยกตัวเองไว้ว่าเหมือนกลองที่ไม่มีคนตี แต่ดังขึ้นมาเอง ถ้ากลองลูกไหนไม่มีคนตี อยู่เฉย ๆ ก็ดังขึ้นมาเองแล้ว กลองลูกนั้นคงเป็นกลองอัปรีย์จัญไรแน่ คนที่ชอบยกตัวเองก็เช่นเดียวกัน มีแต่คนอื่นเขาด่าว่าไม่เป็นมงคลเลย

อันที่จริง เราจะดีหรือไม่ดี เราจะสำคัญหรือไม่สำคัญ เราจะเก่งหรือไม่เก่ง ไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะต้องไปยกตัวเอง คนอื่นเขารู้เองเห็นเอง ถ้าเราเก่งจริงดีจริง เขายกย่องสรรเสริญเอง ถ้าเราสามารถจริง เขาจะต้องเห็นความสำคัญของเรา และมอบหมายการงานให้ทำ การที่เขาไม่มอบหมายการงานให้ทำนั้น ก็เท่ากับว่าเขายังไม่เห็นความสามารถของเรา หรือยังไม่เชื่อว่าเราจะเก่งจริง

ในสถานที่ทำงานเกือบทุกแห่ง มักจะมีการซุบซิบนินทา มีการวิพากษ์วิจารณ์ผู้บังคับบัญชาว่า เรื่องนี้ควรทำอย่างนั้น แต่ทำไมไม่ทำอย่างนั้น มาทำเสียอย่างนี้ เรื่องเลยเสียหมด หรือบางทีก็มีการวิจารณ์ว่า ผู้บังคับบัญชาใช้คนไม่เป็นบ้าง ใช้คนผิดบ้าง เรื่องนี้ทำไมไม่ใช้เรา ไปใช้คนอื่นเรื่องจึงเสียหมด ในที่สุดก็เหมาเอาว่าผู้บังคับบัญชาหย่อนสมรรถภาพ ตีราคาตัวเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชาไปเสียอีก คนประเภทนี้มักมีอยู่ในวงการทั่วไป

ในเรื่องการตีราคา ความรู้ความสามารถของผู้อื่นนั้น เราจะต้องศึกษาให้ทราบข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งว่า ความรู้ความสามารถของคนนั้น จะให้มีเหมือนกันหรือให้มีเท่ากันหมดทุกคนย่อมเป็นไปไม่ได้ คนที่สู้เราไม่ได้ในเรื่องอย่างนี้ แต่ในเรื่องอื่นเขาอาจจะดีกว่าเราก็ได้ ทุกคนมีหัว มีความรู้ มีความสามารถเก่งไปตามแบบของตน อย่างที่คติโบราณพูดว่า "นิ้วมือยังไม่เท่ากัน" คติที่ว่านิ้วมือยังไม่เท่ากันนี้ หากนำมาคิดในแง่ของธรรมก็จะได้ธรรมสอนใจเราเป็นอย่างดี

นิ้วมือ ที่เรียงติดอยู่กับมือทั้งสองข้างนั้น มีขนาดใหญ่เล็กยาวไม่เท่ากัน นิ้วไหนใหญ่นิ้วไหนเล็ก ท่านทั้งหลายจะลองยกมือขึ้นดูก็ได้ การที่นิ้วทั้งหลายมีขนาดใหญ่เล็กยาวสั้นไม่เท่ากันนี้มิได้หมายความว่านิ้วใหญ่สำคัญกว่านิ้วเล็ก หรือนิ้วยาวสำคัญกว่านิ้วสั้น นิ้วทุกนิ้วมีความสำคัญเท่ากันหมด เพราะนิ้วแต่ละนิ้วมีหน้าที่ไม่เหมือนกัน งานบางอย่างเราต้องใช้นิ้วใหญ่ คือ

นิ้วหัวแม่มือ งานบางอย่างเราต้องใช้นิ้วชี้ งานบางอย่างเราต้องใช้นิ้วกลาง งานบางอย่างเราต้องใช้นิ้วนาง งานบางอย่างเราต้องใช้นิ้วก้อย งานบางอย่างเราต้องอาศัยหลายนิ้วช่วยกัน เช่นเขียนหนังสืออย่างน้อยจะต้องใช้นิ้วช่วยกันถึงสามนิ้ว คือนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลาง จึงจะเขียนหนังสือได้โดยถนัด รวมความแล้วนิ้วทุกนิ้วต่างก็มีความสำคัญ ต่างกันตามหน้าที่ นิ้วใหญ่ก็สำคัญตามฐานะของนิ้วใหญ่ นิ้วเล็กก็สำคัญตามฐานะของนิ้วเล็ก จะว่านิ้วนี้สำคัญกว่านิ้วนั้น นิ้วนั้นสำคัญกว่านิ้วนี้ พูดยาก เพราะต่างนิ้วต่างก็สำคัญตามหน้าที่ของตน

คราวนี้ เรานำเรื่องความสำคัญของนิ้วมือมาเปรียบเทียบกับความสำคัญของผู้ทำงานอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใหญ่หรือหน่วยงานเล็กก็ตาม ก็จะได้ข้อคิดเป็นธรรมในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือผู้ที่ทำงานอยู่ตามสำนักงานต่าง ๆ นั้นจะประกอบขึ้นด้วยเจ้าหน้าที่หลายประเภท เริ่มต้นด้วยผู้บังคับบัญชาหรือที่เรียกว่าผู้ใหญ่ ต่อมาก็มีเจ้าหน้าที่ชั้นหัวหน้ารอง ๆ กันลงมาโดยลำดับจนถึงเสมียนพนักงาน คนการเดินหนังสือและภารโรง เจ้าหน้าที่ทุกคนดังกล่าวนี้ล้วนมีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่หรือชั้นหัวหน้า ก็มีความสำคัญในทางบังคับบัญชาและบริหารงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เจ้าหน้าที่ชั้นรอง ๆ ลงมาก็มีความสำคัญรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตน คนเดินหนังสือก็มีความสำคัญรับผิดชอบเรื่องการส่งหนังสือ ภารโรงก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำความสะอาดและ

ดูแลพัสดุสิ่งของ งานของแต่ละคนล้วนมีความสำคัญโดยเพฉาะในหน้าที่ ของตน จะให้คน ๆ เดียวทำงานเก่ง หลายหน้าที่นั้นเป็นไปได้ยาก แม้จะทำงานได้ก็คงทำไม่ได้ดี หรือจะให้คนที่มีความถนัดในงานอย่างหนึ่งไปทำงานอีกอย่างหนึ่ง ก็คงทำไม่ได้ดีเช่นกัน เช่นจะให้เสมียนพนักงานซึ่งมีความถนัดในงานพิมพ์ และร่างหนังสือ ไปทำงานในหน้าที่ภารโรงก็จะทำไม่ได้ดี หรือจะให้ภารโรงซึ่งมีความถนัดในเรื่องดูแลรักษาสถานที่ตัดแต่งต้นไม้ ไปทำงานในหน้าที่เสมียนก็คงทำไม่ได้ดี หากจะทำได้ก็ไม่เรียบร้อยหรือชักช้าไม่ทันการ

เพราะฉะนั้น ผู้ทำงานไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กก็ล้วนมีความสำคัญด้วยกันทั้งนั้น ผู้ใหญ่ก็มีความสำคัญตามฐานะของผู้ใหญ่ ผู้น้อยก็มีความสำคัญตามฐานะของผู้น้อย เมื่อเราได้ข้อคิดเป็นธรรมอย่างนี้แล้ว ก็ทำให้คนรู้จักความสำคัญในหน้าที่ของตน แล้วต่างก็ตั้งใจทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อทุกคนได้มีความสำนึกอย่างนี้แล้ว การงานก็จะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเจริญก้าวหน้า ทุกคนต่างก็ทำงานกันด้วยหน้าชื่นตาบาน การดูถูกพูดจาเสียดสีกันก็ไม่มี ความคิดที่จะยกตนขึ้นเปรียบเทียบกับคนอื่นว่าเราสำคัญ คนอื่นไม่สำคัญ หรือเราไม่สำคัญ คนอื่นสำคัญก็ไม่มี การแบ่งชั้นวรรณะกันก็เบาบางลงไป อยู่ด้วยกันทำงานด้วยกัน ด้วยความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวไม่มีพวกนั้นพวกนี้ ความถือทิฐิมานะก็ลดน้อยลงไป มีอะไรติดขัดก็หันหน้ามาปรึกษาหารือกัน ช่วยกันคิดช่วย

กันทำ การงานก็จะเป็นไปโดยราบรื่น ผู้ใหญ่ก็ไม่หนักใจผู้น้อยก็สบายใจ

คราวนี้ หันมาพูดถึงเรื่อง "ตีราคาตัวเอง" ต่อไปอีกสักนิด ได้กล่าวแล้วว่าการตีราคาตัวเองผิดนั้น เกิดจากมานะความถือตัว โดยเฉพาะถือตัวว่าดีวิเศษกว่าเขา จนถึงกับดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นว่าสู้ตนไม่ได้ การถือตัวว่าดีวิเศษกว่าเขานี้ ในทางพระมีศัพท์เรียกโดยเฉพาะว่า "อติมานะ" คนที่มีอติมานะทุกคนมักจะเข้ากับใครไม่ได้ ทำงานกับคนอื่น ไม่ช้าไม่นานก็แสดงอวดเก่งออกมาแล้ว คนเราถ้าจะเป็นคนเก่งก็ควรเป็นคนเก่งด้วยการกระทำ ไม่ใช่เก่งด้วยการพูดไม่เกิดประโยชน์ แต่อันที่จริงคนเก่งจริง ๆ นั้น เขามักจะไม่ค่อยพูด แต่คนพูดมักจะไม่ค่อยเก่ง ไม่เชื่อลองสังเกตดูก็ได้ คนที่พูดคุยอวดเก่งนั้นมักจะทำงานไม่ค่อยได้เรื่องเกือบทุกราย เข้าตำราที่ว่า "คนจนอวดมีเศรษฐีอวดจน คนโง่อวดฉลาด นักปราชญ์อวดโง่" นี่เป็นพฤติการณ์ที่ปรากฏอยู่ทั่วไป

อย่างไรก็ดี การสำคัญตัวผิดตีราคาตัวเองสูงเกินไปนั้นเป็นกิเลสที่ทำลายตัวเองให้หมดความเจริญก้าวหน้า เพราะฉะนั้นจึงควรแก้ด้วยธรรมข้อ "อัตตัญญุตา" คือความเป็นผู้รู้จักตัวเองโดยถูกต้องว่า เราโดยชาติตระกูลยศศักดิ์คุณธรรม ความรู้ เพียงเท่านี้ ๆ แล้ว สมควรจะประพฤติอย่างไร หากมีคุณธรรมข้อนี้แล้ว การสำคัญตัวผิด ความอวดดี อวดเก่ง และการดูถูกเหยียดหยามผู้อื่น การมองผู้อื่นในแง่ต่ำก็จะไม่เกิดขึ้นเลย.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ วิญญาณ ๔๙/๓ ถนนสามเสน บางลำภู พระนคร
พร รัตนสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๘๑๗๖๔๔

เบิ่ดตาหาธรรม

พอลูกจี้ ชี้โทษ กลับโกรธเคือง
คิดหาเรื่อง แก้ตัว มัวหลงใหล
คนโง่เขลา เฉาโฉด จะโทษใคร
มีนิสัย เลวทราม ทำอวดดี

ไม่ยอมรับ ความรู้ มาสู่ตน
เมื่อมีคน ตักเตือน เบือนหน้าหนี
ทำอวดเก่ง อวดกล้า ว่าข้าดี
ไม่กี่ปี ตายเน่า เข้าโลงไป

จงตื่นเถิด เบิ่ดตา หาธรรมะ
ตามรอยพระ พุทธองค์ ทรงชี้ให้
ดำเนินตาม องค์มรรค เป็นหลักชัย
ก้าวหน้าไป ทางธรรม ประจำวัน

ปฏิบัติ หน้าที่ ของชีวิต
อบรมจิต ให้สงบ ประสบสันติ์
ธรรมหล่อเลี้ยง จิตใจ ใดเทียมทัน
ธรรมะนั้น ประเสริฐ ล้ำเลิศเอย

กี นานายน

สำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวง ราชบุรี

(คัดจากหนังสือธรรมจักษุ)